

تەنھەسەر رەوان

بۇ تەنھەسەر قورئان

بەرگى [۱۳]

نەوسىنە

مەلا مەھمۇدى گەلەلە

جزمى ۲۵

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تہ فیسری رھوان

بوتیگہ یشتنی قورئان

نوسینی

مہ لا محمودی گہ لالہیی

بہرگی سیانزدهم

جزمی (۲۵)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✦ تەفسیری رەوان بۆ تیگەیشتنی قورئان

✦ نوسینی : مەلا مەحمودی گەلالەیی

✦ چاپی یەكەم

✦ چاپخانه ی تیشك

✦ تیراژ (۵۰۰) دانە

✦ ژمارە ی سپاردن (۶۹) ی سالی ۲۰۰۵/۲/۶

✦ مافی چاپکردنی پارێزراوە و تەنها هی نوسەرە

سوره‌تای سوره‌تی (الشوری) جزمی (۲۵)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناوی خودای به خشندهو میهره‌بان

سوره‌تی شورا

نهم سوپه‌ته پیروژه ناوی سوپه‌تی شورپایه چونکه وه‌صفی
موسولمانانی تیدایه به‌وه : که کاروباریان به راویژه، له‌نایه‌تی ژماره
(۲۸) دا دهریارهی موسولمانان دهرموی: ﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ .

شوری واته: راویژ کردن له به‌رتیوردنی ولات دا بنه‌مایه‌کی سهره‌کی
یاسای نیسلامه، قاعیده‌یه‌کی گرنگه له بواری رامیاری و کۆمه‌لایه‌تی و
نایینی یه‌وه، رۆلێکی گرنگی هه‌یه بۆ ده‌سته به‌رکردنی به‌رژه‌وه‌ندی
کۆمه‌ل و ولات و ناکامی سهرکه‌وتوانه بۆ ژیان.

په‌یوه‌ندی نیتوان سوپه‌تی (شوری) و سوپه‌تی پی‌شده‌وه له چه‌ند
رویه‌که‌وه‌یه

۱. له هه‌ردوکیان دا وه‌صفی قورشان هه‌یه و جه‌خت له‌سهر ئه‌وه
ده‌کاته‌وه: که قورشان به نیگا بۆ سهر دلی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) نازل بووه،
له هه‌ر دووکیاندا ئه‌وه ده‌چه‌سپینێ: که
قیامه‌ت را ده‌بی.

۲. له هەردو سوره ته كان دا مونا قەشەى بىر باوەرى كافره كان دەكا،
هەپەشەيان ئاراستە دەكا، هەبونی خودا دەسەلمیڤنى و تاكو تەنهایى و
بە توانایی وخواوەن دەسەلا تى بە بەلگەى جۆراو جۆر دەچەسپىڤنى.

۳. له هەردو سوره ته كان دا موسولمانان هەلەدەنى بەو: كه بەردەوام
بن لەسەر تاغەت كردن و گرتە بەرى رىبازى بەختەوهرى و سەرفرازى.

۴. دلدانەوہى پىڤەمبەر (ﷺ) كه بە هەلۆیستى ناشرینى
قورەیشیە كان دلتەنگ نەبى.

سوره ته كه بە شیوەیەكى گشتى ئەو مەوضوعانەى لە خۆ گرتو: كه
بە پوالت سوره ته مەككیە كان لە خۆیان گرتوون، پى له سەر بنەماكانى
بىر باوەر دادەگرى، جەخت لە سەر تاكو تەنهایى خوداو راستى
پىڤەمبەرایەتى حەزەرەتى موحمەدو بەراست زانینى رابوونى قیامت
دەكاتەو، جەمسەرى سەرەكى سوره ته كه لە بارەى دیاردەى نیگاو
سروشتهوہیە.

بۆیە سەرەتا باسى ئەو نیگاو سروشە دەكا: كه بۆ حەزەرەتى
موحمەدو باقى پىڤەمبەرانى پىشووئى نێردراو،

ئەجار باسی شکۆمەندی و ھەیبەت و جەلالی خودا دەکا، ئەو ھەرا
 دەگەییەنی: کە نزیکە ئاسمانەکان شەق و شەقار بێن لە ترسی جەلال و
 شکۆمەندی خودا، فریشتەکان ھەمیشە سەر گەرمی تەسبیحات و
 تەقدیس و خودا بۆ خۆی چا و دێرە بەسەر کردەو ھەرا موشریکەکان دا.
 ئەجار ئەو ھەرا زۆن دەکاتەو ھەرا ، کە ئایینی خودا یەک ئایینەو ھەموو
 ئایینەکان بێماکانیان یەکەو بە گوێرەری رۆژگار و باردو دۆخی ئادەمیزاد
 جودا وازی لە جۆزئیات دا دیتە کایەو ھەرا بۆ دەستە بەرکردنی بەرژەو ھەندی
 ئادەمیزاد، ھەرەشەری توندیش ئاراستەری ئەوانە دەکا: کە گۆرانکاری لە
 ئاین دا دەکەن، دوو بەرەکی و دژایەتی لە ئاین دا بەرپادەکەن. ھەموو
 پیغەمبەران بۆ یەک ئاین بانگەوازیان کردو ھەرا، پەيامەکانیان پشتگیری
 یەکتریان کردو ھەرا.

لە بەشیکی تری سورەتە کە دا ھەندی ئایات و نیشانەری دەسلالت و
 توانایی خودا لە بەخشینی رزق و رۆژی و گرتەو ھەرا ، لە باراندنی باران و
 بەدیھینانی ئاسمانەکان و زەو ھەرا تییان دایە را دەنوینی، لەم
 بەلگەو نیشانانەو ھەرا ھوشتی موسولمانان دەخاتە رو، لە کۆمەل و گرو ھەرا تر
 جیان دەکاتەو ھەرا.

سەرەتای سورەتە کە بە باسی نیگا و سروش دەس پێ دەکا.

نازل کردن نیگا بو سهر دئی پیغه مبه‌ر (ﷺ)، شکومه‌ندی په‌روه‌دگارو
ناگذاری به سهر کرده‌وهی کافره‌کان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 حم ۱ عسق ۲ كَذَلِكَ يُوحِيْ اِلَيْكَ وَالِى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكَ
 اللَّهُ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۳ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَهُوَ
 الْعَلِيُّ الْعَظِيْمُ ۴ تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ
 وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُوْنَ بِحَمْدِ رَبِّهِنَّ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِمَنْ فِي
 الْاَرْضِ اَلَا اِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۵ وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُوْنِهٖ اَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيْلٍ

۶

﴿حم، عسق﴾ له‌وه پیش چهند جارێک ناماژه‌مان بو شه‌وه کرده :
 که مه‌به‌ست به‌م پیته پچه‌پچه‌رانه شه‌وه‌یه : که سهر ئاسایی قورئان
 بچه‌سپینئ، شه‌وه ده درکینئ : که قورئان له‌م پیتانه پێک هاتوه : نیت کئ
 نازایه با له‌و جوژه پیتانه که لامیئکی وه‌کوو قورئان بخاته رو !

﴿كذلك يوحى اليك والى الذين من قبلك الله العزيز الحكيم﴾
 وه‌کوو ئه‌و نیگا‌و س‌روشه‌ی بۆ تۆ نی‌رد‌راوه‌ ئه‌ی مو‌حه‌مه‌د ! نی‌گا‌مان بۆ
 پی‌غه‌م‌به‌رانی پ‌یش تۆ ک‌ردوه‌، له‌م س‌وره‌ته‌ دا ئه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ر نی‌گا‌مان بۆ
 ک‌رد‌وی: که‌ بان‌گه‌وازی ئاده‌م‌یزاد ب‌که‌ی بۆ یه‌کتا په‌رستی و راستی
 پی‌غه‌م‌به‌رایه‌تی و پ‌روا ک‌ردن به‌ زین‌دو ب‌ونه‌وه‌ و راب‌ونی ق‌یامه‌ت ه‌ش‌رو
 ح‌ی‌ساب و لی‌ک‌و‌ل‌ینه‌وه‌ و س‌زاو پا‌داش به‌ گو‌یره‌ی ک‌رده‌وه‌، ه‌ه‌روه‌ها خۆ
 ئا‌رای‌ش دان به‌ره‌وش‌تی به‌رزو خۆ پا‌راست‌ن له‌ ره‌وش‌تی ن‌زم و په‌ست و
 په‌یره‌وی‌ک‌رد‌نی ره‌وش‌تی جو‌ان و به‌رزو به‌خته‌ وه‌رک‌رد‌نی کۆمه‌ل‌گا‌و خ‌ی‌زان و
 تا‌ک، ه‌ه‌رچی له‌ نامه‌ ئاس‌مان‌یه‌کان دا ها‌ت‌وه‌ بر‌یت‌یه‌ له‌وه‌: که‌ پ‌ت‌وی‌سته
 پ‌روا به‌ تا‌ک و ته‌ن‌های‌ی خودا‌ر‌پ‌استی پی‌غه‌م‌به‌رایه‌تی و راب‌ونی ق‌یامه‌ت و
 زین‌دو ب‌ونه‌وه‌ ه‌به‌ی. ئه‌و که‌سه‌ی نی‌گات بۆ ده‌کا (الله) یه‌و بالا‌ده‌سته‌ به‌
 سه‌ر ب‌ونه‌وه‌ردا، ه‌ه‌ک‌یم و دانایه‌ له‌ نه‌ج‌ام‌دان‌ی کاره‌کان‌ی دا، ه‌ه‌رچی
 ده‌یکا له‌ ج‌ی‌ی خۆی دایه‌ و ش‌یا‌وو له‌باره‌ .

﴿له‌ ما‌فی الس‌م‌وات و ما‌فی الأ‌رض و هو‌ الع‌زیز الح‌کیم﴾ بۆ خودایه‌
 ه‌ه‌رچی له‌ ئاس‌مانه‌کان و زه‌وی دا ه‌یه‌، ه‌ه‌موو ش‌ت‌یه‌ ب‌ه‌نده‌ و مل‌کی
 خودایه‌، ئه‌و خ‌اوه‌ن‌یا‌نه‌و به‌دی‌ه‌ی‌نا‌ون، به‌ر‌ی‌وه‌یان ده‌با، به‌ وی‌ستی خۆی
 خه‌لق‌یان ده‌کا و ده‌یان‌فه‌وت‌ی‌نی، خۆی بالا‌ده‌ست و ش‌کۆمه‌نده‌ به‌ سه‌ر
 به‌دی‌ه‌ی‌ت‌راوه‌کان‌ی دا ک‌ی‌ری‌او گه‌وره‌یی ه‌ه‌ر له‌ خۆی دی، له‌ که‌س نا‌چی و
 که‌س له‌و نا‌چی، له‌ ه‌ه‌موو که‌س ب‌ی نا‌ت‌اجه‌و ه‌ه‌موو که‌س مو‌حت‌اج‌ی نه‌وه‌.

﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقَهُنَّ﴾ نَزِيكَةً تَاسْمَانَهُ كَان لَه
 هه‌بیه‌ت و شكۆمه‌ندی خودا كه به‌سه‌ریان غَالِبُو بِالآده‌سته شه‌قار شه‌قار
 بِن، یان نَزِيكَةً تَاسْمَانَهُ كَان شَهَق بَبَن لَه به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌وه‌نده فریشته‌یان له
 سه‌ره، فِه‌رموده‌یه‌ك هه‌یه ئه‌حه‌دو تیرمذی ریوایه‌تیان كرده:
 پَیغَه‌مبِر(ﷺ) فِه‌رمویه‌تی: (أُطِلَّت السَّمَاءُ وَحَقَّى لَهَا أَنْ تَنْطُ، مَا فِيهَا
 مَوْضِعٌ قَدَمٍ إِلَّا وَفِيهِ مَلَكٌ رَاكِعٌ أَوْ سَاجِدٌ)

یان ده‌لَئِن : مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه: كه له وانه‌یه له داخی قسه‌ی
 موشریكه‌كان شه‌ق بَبَن: كه ده‌لَئِن: خودا مندال‌ی هه‌یه، وه‌كوو له
 نایه‌تی‌كی تردا ئاماژه به‌وه ده‌كاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالُوا : اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
 قُلُودًا، لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدَا ، تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشِقُ الْأَرْضُ
 وَتَخِرُ الْجِبَالُ هَدًا أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾ (مریم: ۸۸-۹۱)

بونه‌وه‌ر هه‌مووی سه‌رگه‌رمی به‌ندایه‌تی‌كردنی خودایه ، ﴿وَالْمَلَائِكَةُ
 يَسْبُحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ﴾ فریشته‌كان به‌رده‌وامن له سه‌ر ته‌سبیح و ته‌قدیسی
 خودا ، شو‌كرو سوپاس ده‌خه‌نه پال ته‌نزیهو ته‌قدیس وه‌كوو له نایه‌تی‌كی
 تردا ده‌فه‌رموی: ﴿يَسْبُحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ (الانبیاء: ۲۰) وپرا‌ی
 ته‌سبیحات و ته‌قدیس، ﴿وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ ، إِلَّا إِنْ اللَّهُ هُوَ
 الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ داوای لی‌خۆش بون ده‌كهن له خودا بۆ به‌نده
 موسو‌لمانه‌كان ، جا : كه فریشته‌ دو‌عا‌ی لی‌خۆش‌بو‌نتان بۆ ده‌كهن، به
 مه‌رجی ئه‌وه‌یه خۆتان خاوه‌ن باوه‌ر‌بن و بۆ خۆشان تۆبه‌ له تاوان بكهن

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یان دنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

مَن يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُم مِّن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٨﴾
 أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ
 عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَخْلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ
 إِلَى اللَّهِ ذَالِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾
 فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
 وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
 وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

له‌وه پیش نه‌وه‌ی رونکرده‌وه ■ که خودا ره‌قیبو چاودیر به‌ سهر
 حالو وه‌زع‌ی موشریکه‌کانو کردارو هه‌لویستیان داو سزایان لی
 ده‌ستینی، نه‌جار لی‌ره‌ دا ده‌ گه‌ریته‌وه‌ بو سهر به‌ یانکردنی حه‌قیقه‌تی
 نیگاوه‌ هژکاری نه‌وه‌: که به‌ زوبانی عه‌ره‌بی نی‌ردراوه‌، نه‌جار ناده‌میزاد به‌
 دوو تاقم و پی‌ر پزلین ده‌کاوه‌ بو ههر تاقمه‌ یان‌شوینی شیاو دیاری ده‌کا،
 نه‌وه‌ رون ده‌کاته‌وه‌ که ئیمان‌هینان و موسولمانبون به‌ زوره‌ ملی‌ نابی،
 به‌لکووه‌ ده‌بی به‌ ویستو ئیختیاربی، نه‌جار به‌لگه‌ له‌سهر ده‌سه‌لاتو

انای خودا ده‌هینیتته‌وه به خه‌لق کردنی ئاسانه‌کان و زه‌وی و
 به‌ریوه‌بردنیان و به دیهینانی نیرو می له ناده‌میزاد و گیانله‌به‌رانی تردا
 ده‌فرموی: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا﴾ هه‌ر وه‌کوو چۆن له‌وه پیش نیگامان بۆ پیغه‌مبه‌رانی پیش تو به
 زمانی نه‌ته‌وه‌کانیان بۆ ناردون، نیگامان بۆ تو به زمانی عه‌ره‌بی ناردوه
 بۆ نه‌وه‌ی سه‌ره‌تا دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌وروبه‌ری و نه‌جار هه‌موو
 ناده‌میزاد به گشتی له عه‌زابی خودا بترسینی، چونکه په‌یامی تو گشتی
 یه‌و بۆ هه‌موو گیتی یه‌ وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاو
 ده‌فرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا نَّذِيرًا﴾ (سباء: ۲۸)

بۆیه به تایبه‌تی ناوی دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌وروبه‌ری هی‌نا چونکه
 سه‌ره‌تا نیگا و سروشی قورئان ئاراسته‌ی دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌وروبه‌ری
 کراوه بۆ نه‌وه‌ی ئیمانی پی‌یئن و بینه هه‌لگری ئه‌و په‌یامه‌و به‌ناو جیهان
 دا بلاوی بکه‌نه‌وه.

به‌لگه له‌سه‌ر نه‌وه : که په‌یامی پیغه‌مبه‌رانی پیشوو به زوبانی
 نه‌ته‌وه‌کانیان بووه ئه‌م نایه‌ته‌یه : که ده‌فرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ
 إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ (ابراهم: ۴)، ئیمه قورئانمان به زوبانی عه‌ره‌بی بۆ
 ناردوی بۆ نه‌وه‌ی دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌وروبه‌ری بترسینی (وتنذر يوم
 الجمع لاریب فيه، فريق في الجنة وفريق في السعير) هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی
 نایه‌میزاد بترسینی له‌ روژی قیامه‌ت و روداوه‌کانی : ئه‌و روژه‌ی گیانه‌کان

له‌گەڵ جەستەکان یەك دەگرێهه‌و گومان له رابوونی ئەو رۆژه دا نیه‌و
 هه‌موو ئاده‌میزاد له سارای مه‌حشردا کوّ ده‌کرێهه‌و هه‌و حساب و
 لی‌کۆلینه‌و یان له‌گەڵ ده‌کرێ، دوا‌ی حساب و لی‌کۆلینه‌و ده‌کرێهه‌و دوو
 به‌ش به‌ شیکیان به‌ هۆی ئیمان هه‌ینانیا‌و کرده‌وه‌ی چاکیان ده‌خرێهه‌و ناو
 به‌هه‌شتی رازاوه‌وه‌، به‌ شیکێ تریان به‌ هۆی کوفرو خراپه‌کاریانه‌وه
 راپیچی ناو دۆزه‌خ ده‌کرێن.

نونه‌ی ئەم نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که ده‌فه‌رموی: ﴿یوم یجمعکم لیوم
 الجمع ذلک یوم التغابن﴾ (التغابن: ۹)

له‌و رۆژه‌دا ئاده‌میزاد په‌شیمان، کافره‌کان په‌شیمان چونکه
 ئیمانیا‌ن نه‌هه‌یناوه‌، موسوڵمانان په‌شیمان چونکه که‌مه‌ترخه‌میان کرده‌وه
 له‌ چاکه‌کاری دا.

ئه‌جار په‌روه‌دگار مه‌بده‌نی ئازادی بیروباوه‌ر راده‌گه‌یه‌نی‌و
 ده‌فه‌رموی: ﴿ولو شاء الله لجمعهم أمة واحدة، ولكن یدخل من یشاء فی
 رحمته والظالمون ما لهم من ولی ولا نصیر﴾ نه‌گه‌ر خودا بیویستایه‌ هه‌موو
 ئاده‌میزادی ده‌کردنه‌ یه‌ك نه‌ته‌وه‌و په‌یره‌وی ئایینیکیان ده‌کرد، ئایینی
 حه‌ق یان ئایینی گومراو سه‌ر لی شتوان، وه‌لی ویستی خودا له‌ بنه‌رته‌ دا
 وابووه‌: که دابه‌ش بن به‌ سه‌ر چه‌ند ئایین و بیروباوه‌ریک دا، خودا بوّ خۆی
 به‌ویستی نه‌زه‌لی خۆی زانیویه‌تی ئاده‌میزاد به‌ هه‌وه‌سی خۆیان ئیختیا‌ری
 هه‌دايه‌ت یان کوفر ده‌که‌ن، خودا بوّ خۆی حه‌کیم و دانایه‌ کرده‌وه‌کانی

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى. كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست. لە
 ناكامىش دا دەياختە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە. كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرايون بى، خودا گومرايى دەكاو
 سەرەنجامىش دەياختە ناو دۆزەخە ھە، ئەوانە: كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نيە و
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورىختە ھە.

نايەتە كە تەشكىدو تەقريرى ئاياتى پيشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى، كورتەى قسە ئەو ھەبە پىغەمبەر
 دەفەرموى: خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئيمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايە و بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئيمان
 دەھىنى، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى، پشت لە بانگەوازي يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە وەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۷) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەرە (ﷺ) دەكا: كە

گرنگی نہ دا بہ ہہ ٹویست کردہ وہیان، دہ فہ رموی: ﴿أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ
 أَوْلِيَاءَ فَإِنَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واتہ:
 بہ لکوو تہو کافرو بیڈینانہ چہند خدا درؤزنہ یہ کیان بؤ خویان ہریار داوہ
 لہ جیاتی خودای زاناو دانا ۱ بہ دیہینہر دہیانہ پرستن، پییان وایہ فریایان
 دہ کھون و شہ فاعہ تیان بؤ دہ کھن، تہوانہ بہ ہہ لہ چوون ۱ تہ گہر خودای
 حق دہ پرستن و دہیانہ وی بہ ندایہ تی بؤ خودای حق بکھن تہوہ (اللہ)
 وہلی یہو خودای حق و فہردو صہ مہدہ، ہر تہو شیایوی بہ ندایہ تی بؤ
 کردنہ و ہر تہو لہ فریای بہ ندہ کانی دہ کھوی، ہر تہو بہ دیہینہر و رزق و
 رؤژیدہرہ، ہر تہو دہ توانیٰ مردو زیندو بکاتہوہ، تہو بہ سہر ہہ موو
 شتیک دا بالآ دہست و بہ دہ سہ لاتہ۔ جگہ لہ خدا ہیچ شتیکی تر، خؤرو
 مانگو تہ سٹیڑہ بی، یان فریشتہ و جندؤکہ وشتی تری، خودا نین وبہ
 کھ لکی خودایہ تی نایہن ہیچ ۱ سہ لاتیکی حہ قیقییان نیہ، وہ کوو لہ
 نایہ تیکی تردا ناماژہ بہم مانایہ دہ کار دہ فہ رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذَبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ. وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذَّبَابُ شَيْئًا
 لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ﴾ (الحج: ۷۳) ٹایینی ٹی سلا
 ٹایینیکی مامناوہندی و میانہرہوہ، کیٹشہ و موناعہ زہعہ لہ گہل کافرہ کار
 دا مہ کھن ﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكِّمَهُ إِلَى اللَّهِ﴾ لہ ہر شتیکی
 ٹایینی بیان دونیایی دا کھوتنہ کیٹشہوہ، تہوہ ہریار و سہر نجامی لا
 خودایہ، ہہوالی صہ حیج و راست لہ قورٹان و حہ دیشی پیٹغہ مہردا ہہیہ
 لہ گہل ناوہرؤکی تہو دوو سہر چاوہ دا بہر اور دیان بکھن و بہو تہراز

بیانکیشن، دمه ده‌می له‌گه‌ل کافرو مولحیده‌کان مه‌که‌ن، به نوسلوبی جوان و شیرین و له سهره خۆو بانگه‌وازییان بکه‌ن بۆ ئیمانیه‌نان به زۆره ملی و توپزی ئایینیان به سهردا مه سه‌پینن. ﴿ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبِّي، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَالِيهِ أُنِيبُ﴾ ئەو خودایه‌ی ئەم نیگا و سروشه‌ی بۆ من ناردوه و ئەو فەرمان و حوکم و بریاره‌ی پێ داوم (الله) یه‌و خودای منه له هه‌موو ئیشیکم دا پشت به‌و ده‌به‌ستم و هه‌موو کاریکم به‌و ده‌سپێرم، تۆ به‌و گه‌رانه‌وه‌م بۆ لای ئەوه‌و هه‌ر ئەو به‌ خودا ده‌زانم: چونکه خودای من تاک و ته‌نها و بێ شه‌ریکه‌و هه‌موو صیفاتیکه‌ی خودایه‌تی تێدایه‌:

۱. ﴿فَاطَر السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ به‌دیه‌تیه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، له نه‌بونه‌وه هه‌تاویتییه وجود.

۲. ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا، وَفِي الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ﴾ بۆ ئیوه‌ی دروست کردوه له ره‌گه‌زی خۆتان ئافره‌ت بۆ ئه‌وه‌ی به‌ هۆیانه‌وه دل ئارام بن. نژاد و ره‌چه‌له‌کتان درێژه بکیشی و دوا‌پرا و نه‌بن، چینه له دوا چینه بینه‌ گو‌په‌پانی ژیا‌نه‌وه، هه‌روه‌ها له ئاژه‌لو گیانه‌به‌رانی تریش نیرو می‌ی دروست‌کردوه ئیوه‌شو گیانه‌به‌رانی تریش به‌ هۆی زاووزی نیوان نیرینه‌و میینه‌تانه‌وه زۆرتان ده‌کاوه به‌ ناو زه‌وی دا بلاوتان ده‌کاته‌وه ، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ریه‌که‌تان به‌ شه‌رکی سه‌ر شانی خۆی هه‌لسی و کاری خۆی ته‌نجام بدا.

۳. ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ هیچ شتی وه کو خودا ناچی و خودا له هیچ شتیک ناکا، تا کو ته نهایه له زات و له صیفات دا، ده سه لات و حیکمه ت و زانیاری له هه موو برنه وه ر جودا وازه، نیشانه ی دانایی خودا ته وه یه: که له ریگهی په یوه ندی نیوان نیرومی وه گیانله به ران زیاد ده کا و ژیانیان به رده وام ده کا.

۴. ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ هه موو شتیک ده بینی، هه موو ده نگیک ده بیستی، نهیننی و ناشکرا، گه وره و پشوک و کم زور لای ته و چون به که و هیچ شتیک نیه له ته و نادیار بی!

۵. ﴿لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ الْأَرْضِ﴾ یسط الرزق لمن یشاء ۱۱ بقدر، انه بكل شیء علیم ۱۲ کللی گه نجینه ی ناسمانه کان و زهوی لای خنویه تی، به ویستی خوی رزق و رۆژی ده به خشی بۆ هه ندیک زۆرو بۆ هه ندی که مو بۆ هه ندی مامنا و هندو بری هه ژار ده کا و بری ده و له مه مند ده کا. هه موو کاره کانی پر حیکمه ت و له جی ی خوی دان .

بنه مای هه موو نایینه ناسمانیه کان یه ک بنه مان

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ

يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾ وَمَا
 نَفَرَقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
 سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
 أُورِثُوا الْكُتُبَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾

لهو پيش په‌روه‌دگار نه‌وه‌ی راگه‌یاند که نیگاو سروش له خوداو‌یه‌و
 هدر نه‌و خاوه‌نی نازو نیعمه‌تی جوړاو جوړه به‌سهر به‌نده‌کانی دا، نه‌جار
 نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که یه‌کیک له نیعمه‌ته گه‌وره‌کانی ناردنی پتغه‌مبه‌رانه
 بو سهر گهل و نه‌ته‌وه‌کان، نیگاو سروشی بو ناردون، هه‌موو پتغه‌مبه‌ران
 بانگه‌وازیان کرده بو یه‌کتاپه‌رستی و به‌ندایه‌تیکردن بو خوداو
 نیمانه‌یتان به پتغه‌مبه‌ران و به نامه ناسمانیه‌کان و به هاتنی روژی
 قیامت و حساب و لیک‌ولینه‌وه و سزاو پاداش به گویره‌ی کرده‌وه. نه‌وه
 دووباره ده‌کاته‌وه: که موشریکه‌کان به بانگه‌وازی بو یه‌کتاپه‌رستی
 قه‌ل‌س ده‌بن، نه‌وان دواي راست‌کردنه‌وه‌ی به‌لگه‌و حوجه‌ت له سهریان،
 به هو‌ی بوغرا بوون، سهر ره‌قی یه‌وه پشتیان له په‌یامی حق
 هه‌ل‌کردوه. نه‌گه‌ر له به‌ر نه‌وه نه‌بوايه: که خدا له نه‌زل دا بریاری داوه
 نه‌وان به عه‌زابی کو کوژ له ناو نه‌با، به په‌له عه‌زابی بو ده‌ناردن و
 ناسه‌واری ده‌پرینه‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَىٰ بِهِ
 نوحاً والذي أوحينا إليك وما وصينا به إبراهيم وموسىٰ وعيسىٰ أن
 ته‌فسیری ره‌وان

اقیموا الذین ولا تتفرقوا فیہ ﴿۱﴾ ئەمى ئادەمیزادینە ئەمى ئۆمەتى
 موخەمەد! ئایینیڭمان بۆ ناردون ھەلۋاردەو پەسند، ئایینیڭە لەو؛ پیش
 نوح و موساو عیسا بانگەوازییان بۆ کردو، ھەموو پیغەمبەرەکان ئەم
 ریبازەیان گرتو، تە بەرو جیھادیان بۆ کردو، ھەموو پیغەمبەرەکان
 بانگەوازییان بۆ یەکتاپەرستی و راستی پیغەمبەراییەتی و رابوونی
 قیامت و زیندو بونەو کردو، ھەر لە ھەزرەتی نوحەو کە دوا ئادەم
 یە کەم پیغەمبەرە تا دەگاتە سەر خەتمە پیغەمبەرەکان ھەموویان لە
 بنەماکانی ئاین دا یەک بوون و یەک پەیمانیان بە نەتەوہ کانیان راگەیانندو،
 ئەوہی کە بۆ ئیتوہ نیتدراوہ ئەمى ئۆمەتى موخەمەد ھەمان پەیمامە: کە بۆ
 نوح و ئیبراھیم و موساو عیسامان ناردو، ھەموویان بنەمای پەیمامە کە
 یەکتاپەرستی و ئیمان بە پیغەمبەراییەتی و ئیمان بە رابوونی قیامت
 بوو، ھیچیان جودا وازیان لەم پەیمانەدا نەبوو،

بە کورتی ئیمە لەم شەریعەتەمى بۆمان ناردون شتیڭمان بۆ ناردون
 ھەموو ئایینە ئاسمانییەکانی پیشووتى یدا یەکانگیرن، ھەموویان
 دەربارەمى ئیمان بە خوداو بە پیغەمبەرەکانو بە ھاتنى قیامت و ھەبونی
 فریشتەو ئەنجامدانى ئەرکە سەرەکییە ئایینیەکانى وەکوو نوێژ و رۆژو
 زەکات و بەندایەتیکردنى خودا یەکدیگیربوون، جودا وازیان تێدا نیە،

موجاہید دەلتى: خودا ھەر پیغەمبەرێکى ناردبى نوێژکردن و زەکات
 دانى لە سەر فەرز کردو، ھەر وەھا ھەموو ئایینە ئاسمانیەکان یەکدیگیر

بوون له سهر بانگه‌وازیکردن بۆ پابه‌ند بوون به ره‌وشتی جوانی وه‌کو راست‌گۆیی و وه‌فا داری و پابه‌ند بوون به واده‌و به‌لێن و پارێزگاری نه‌مانه‌ت و به‌جیهێنانی صیله‌ی ره‌حم ، خۆ پاراستن له تاوانی وه‌کوو زیناو دزی و ده‌ستدریژیکردن بۆ سهر مال و خوێن و ناموسی که‌سانی دیکه . هه‌موو نایینه‌کان بانگه‌وازییان کردوه بۆ یه‌کیه‌تی و ته‌بابیی و جله‌و گیرى لى کردون له دژایه‌تیکردنی یه‌کتری و ته‌فره قه‌کاری و نا‌زاوه نانه‌وه .

خالی سهره‌کی بنه‌ما نایینی یه‌کانی هه‌موو پیغه‌مبه‌ریک بریتی بووه له خدا ناسین و یه‌کتاپه‌رستی . وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه‌ر . به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وما ارسلنا من قبلك من رسول الا نوحى اليه انه لا اله الا انا فاعبدون﴾ (الانبیاء: ۲۵) له فرموده‌یه‌کی سه‌حیح و چه‌سپاودا: که نه‌حمده‌و موسلیم و بوخاری و نه‌بو داود له نه‌به‌وه‌په‌یره‌وه ریواتیان کردوه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمویه‌تی: (الانبیاء اولاد علات أمهاتهم شتى ودينهم واحد) واته خاله‌هاویه‌شه‌کانی نایینی هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کان خودا ناسی و یه‌کتاپه‌رستی بووه، بپروا به‌نیگا . شروش و رابونی قیامه‌ت بووه .

جگه له‌وه جودا وازی نایینه‌کان له فروعیات داو نه‌نجامدانی جو‌ری عیباده‌ت و چه‌ندییه‌ت و چۆنیه‌تی نه‌نجامدانه‌کان شتیکی ناسایی یه‌و بارودۆخ و گۆرانی رۆژگار و سهرده‌م داخوازی بوون و بۆ ده‌سته‌به‌ر بوونی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئاده‌میزاده، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿لکل جعلنا منکم شرعة و منها جا﴾ (المائدة: ۴۸)

نایه‌ته‌که ناوی هەر پینچ پیغه‌مبه‌ره ئولولعه‌زمه‌کانی له خوگرتره (نوح و ئیبراهیم و موساو عیساو موحه‌مه‌د) بۆیه‌ش ناوی تهو پینچ پیغه‌مبه‌ره‌ی به تایبه‌تی هیناوه، چونکه ریژدارترین پیغه‌مبه‌رن و خاوه‌ن شه‌ریعه‌ت و یاسان شوینکه‌و توانیان زۆرن. ﴿اللّٰهُ يَجِيْٓ اِلَيْهِ مَنْ يَّشَاءُ وَيَهْدِيْٓ اِلَيْهِ مَنْ يَّيْسِبُ﴾ په‌روه‌گەر بۆ هیدایه‌ت و نایینی خۆی که‌سانیک هه‌لده‌بژێری که‌ بیه‌وێ به‌خته‌وه‌ریان بکا ته‌وفیقی هه‌ندی که‌س ده‌دا بۆ نایین و به‌ندایه‌تی‌کردن : که‌ به‌ویستی خۆیان بۆ لای خودا بگه‌ڕێنه‌وه‌ و قبوڵی تاعه‌ت‌کردن و خودا په‌رستی بکه‌ن، که‌ وابێ گه‌وره‌ترین نیعه‌تی خودا به‌سه‌ر موسوڵمانان دا نه‌وه‌یه : که‌ هیدایه‌تی داوێ بۆ نایینیک و فه‌رمانی پێ‌کردن به‌ په‌یره‌وی کردنی به‌رنامه‌یه‌ک هه‌موو پیغه‌مبه‌ران بانگه‌وازییان بۆ کردوه‌!

هۆکاری ته‌فرقه‌و بیروباوه‌ڕی جوداوازیان له‌ باره‌ی نایینه‌وه‌ نه‌وه‌یه : که‌ په‌روه‌دگار لهم‌ نایه‌ته‌دا رونی ده‌کاته‌وه‌ ده‌فه‌رموی : ﴿وَمَا تَفَرَّقُوا اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًاۙ بَيْنَهُمْ﴾ جودا‌وازی له‌ بیرو باوه‌ڕدا نه‌که‌وته‌ ناو شوینکه‌و توانی نایینه‌کانه‌وه‌ مه‌گه‌ر دوا‌ی نه‌وه‌ی زانیاریان بۆ هات و به‌لگه‌یان له‌ سه‌ر راست کرایه‌وه‌ زانییان : که‌ په‌رته‌وازه‌یی گو‌م‌پایی یه‌و به‌دبه‌ختی، نه‌وه‌ی هه‌لێنان بۆ گو‌م‌پایی و ره‌چاو‌کردنی کاری ناپه‌سند سه‌ر ره‌قی و لوتبه‌رز و بو‌غ‌پایی و به‌رژه‌وه‌ندپه‌رستی و پارێزگاری پله‌و پایه‌ی دونیایی یه‌. ده‌ترسن به‌ موسوڵمانبو‌نیان ده‌سه‌لاته‌ رواله‌تیه‌ک‌نیان له‌ کیس بچن. ﴿وَلَوْ لَا کَلِمَۃٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّکَ لَقَضٰی بَيْنَهُمْ﴾ نه‌گه‌ر له‌به‌ر

ئەو «نەبوايە: کە خودا لە ئەزەل دا بڕیاری داو: کە نەتەوێی پێغەمبەر بە عەزابی کۆ کوژ لە ناو نەباو سزاو عەزابدانیان لێ هەلگیراوە بۆ روژی قیامت» ئەو هەرزو عەزابی سەختی بۆ دەناردن و دوا بپاوی دەکردن. ئەوەش بە هۆی تاوانی گەورەو سنور شکێنی یاخی بونیان لە خودا.

﴿وان الذين أوتوا الكتاب من بعدهم لفي شك منه مريب﴾
 بێگومان ئەوانەى ئەهلى کىتابن و تەورات و ئىنجىلیان لە پێش خۆیانەو بە ماوەتەو، لە شک و گومان دا دەژین، چونکە شوێن حەق و راست نەکەوتون ئایینى ئاسمانى خۆیان گۆریوە، شوێن بیرو باوەرى مالم و قەشە فێلبازەکانى خۆیان کەوتون، ئەوانە بە ئارەزوێ خۆیان تەفسیری دەقە ئاسمانییەکان دەکەن، کوێرانە لاسایی باوک و باپیرو پیاوێ ئایینى یە فێلبازەکانیان دەکەنەو. سەریان لێ شیواوەو سەراسیمەو سەرگەردانن. هەر لەبەر ئەوەش ئیمان بە پەيامى قورئان ناهێنن موحەمەد بەدرۆ دەخەنەو.

بە کورتى گەل و نەتەوێکان کاتیگ حەق و حەقیقەتیان پێگەیشت و بەسەرى دا ئاگادار بوون، تەفرەقەیان تێکەوت، دوو بەرەکی و پەرتەوازییان هەلبژارد لە شوێنى یەکیەتى «تەبابی، بۆ ئەوێ ستم لە

خویان و خه‌لکی تریش بکه‌ن، دونیا خۆری نه‌نجام بده‌ن، بۆیه
پتیوسته موسولمانان یه‌کپارچه بن و هه‌ول بده‌ن یه‌کیه‌تی و ته‌بایی خویان
بپاریزن و واز له ده‌مارگیری و ره‌گه‌ز په‌رستی و ناوچه په‌رستی بینن.

بانگه‌وازی بۆ نایینی خوداو به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر به‌ جیه‌ییانی نه‌رکه
نایینییه‌کان و پوچاندنه‌وه‌ی به‌لگه‌ی کافره‌کان و بو‌ر دانیان نه‌رکی
سه‌رشانی هه‌موو فه‌ردیکی موسولمانه و هه‌ر که‌سه به‌ گویره‌ی خۆی

فَلِذَلِكَ فَادَعُ وَاَسْتَقِمَّ كَمَا اُمِرْتَ وَلَا تَلْبَعْ اَهْوَاءَهُمْ
وَقُلْ ءَامَنْتُ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنْ كِتَابٍ وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ
بَيْنَكُمْ اللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا اَعْمَلْنَا وَلَكُمْ اَعْمَلُكُمْ
لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾
وَالَّذِينَ يُحَاجُّوْنَ فِي اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُۥُ يَحْمِلُوْهُمْ
دَاحِضَةً عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ
﴿١٦﴾ اللّٰهُ الَّذِیْ اَنْزَلَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِیْكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِیْبٌ ﴿١٧﴾ یَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ

بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ
 أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾
 اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

دواى ئەوێ پەرودەگار ئەوێ راگەیانند: کە هەموو ئایینە
 ئاسمانییەکان لە بنەمادا یەکیکن و جودا وازیان تێدا نیە، ئیتر فەرمان بە
 پیغەمبەر (ﷺ) دەکا: کە بانگەوازی ئادەمیزە دەکان بکا بۆ یەکیگەر
 بوون لە سەر ئایینی حق و پەسند و بەردەوام بوون لە سەر پابەندبوون
 پیوێ، جلەو گیری دەکا ئەوێ: کە موسوڵمانان دەمە دەمێ و جە دەل
 لە گەل موشریکەکان دا بکەن، چونکە بەلگەکان ئاشکران، ئەوانە بە
 ناحق جە دەل بەرپا دەکەن و نایانەوێ حق دەرکەوێ بەلگەو بۆ چەواشە
 کاری و شیواندنی حەقیقەتە، ئەوانە بەلگەکانیان پوچ و بەتال و بێ
 بناغەن، قیامەت نزیکە رابوو موشریکەکانیش لە هاتنی بە پەلەن و
 گالتهیان پێ دی. موسوڵمانەکان برۆیان پێ یە و خۆی بۆ ئامادە دەکەن.
 دەفەرموی: ﴿فَلْذَلِكَ فَادَعِ وَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ﴾ ئەو پیغەمبەر! لە بەر
 خرابی تەفرەقە و پەرتەوازی و زیانگەیانندنی بە کۆمەڵ بانگەوازی مەردوم
 بکە بۆ ئەو ئایینە حق و راستە، پەرودەگار ئایینی ئیسلامی بۆ دانای.

به رده وام به له سر نه نجامدانی ئه رکه کانی ئه و ئایینه و په یامی خۆت
بگه یه نه و چۆنت فرمان پیکراوه ئاوا هه لئس و کهوت بکه، ناده میزاد
له سر ئایینی حه ق گر بکه ره وه « خۆت و شوینکه وتوانت خه ریکه ی خۆدا
په رستی بن و وازی لئ مه هیئن.

﴿و لا تتبع أهواء هم﴾ ئه ی پیغه مبه را! شوین هه واو هه وه سی
موشریکه کان مه که وه، له وه دا: که به ناحه ق چه ند خۆدا درۆزنه ی، کیان دا
تاشیوه و به ندایه تییان بۆ ده که ن، هه ره ها شوین جوله که و فه له کانی
مه که وه له وه دا: که به نه نقه ست ده قی کتیه ناسمانیه کانی خۆیان
گۆرپوه و که وتونه شک و گومانه وه و سه ریان له خۆیان و له خه لکانی
تریش شیواندوه.

﴿و قل امنت بما أنزل الله من کتاب﴾ ئه ی پیغه مبه را به ناده میزاد
رابگه یه نه: من بروام به هه موو ئه و نامانه هه یه: که خۆدا ناردونی بۆ
پیغه مبه ران: که بریتین له ته ورات و ئینجیل و زه بورو صحوف. جودا وازی
ناخه مه نیتوانیه وه هه موویان به که لامی خۆدا ده زانم، ناچه پیتری
ئه وانه وه: که بروایان به هه ندیکیان هه یه و هه ندیکیان ره ت ده که نه وه .
وه کوو جوله که و نه صارا.

﴿و أمرت لأعدل بینکم﴾ فرمانم پی کراوه: که به عه داله تکاری
کاروبارو کیشه تان یه کالا بکه مه وه، مافی هه یه که س نه ده م به یه کیکی
تر، چیم فرمان پیکراو ئه وه تان پی رابگه یه نم و زیاده که می تیدا نه که م.

﴿الله ربنا وربكم﴾ خدا خودای ئىمه و ئىوه شه . به ديه ئنه رو به خىوکه رمانه، هر ئه و خودای حق و راسته که سى تر شياوى خودايه تى نيه .

﴿لنا أعمالنا ولكم أعمالکم﴾ سزاو پاداشتى کرده و هى خۆمان بۆ خۆمانه، سزاو پاداشى کرده و هى خۆتان بۆ خۆتانه ئىمه له کرده و هى ئىوه دووره پەريزين و لى ي بهرپرسيار نين، وه کوو له ئايه تىكى تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فهرموى: ﴿قل : لا تسألون عما أجرنا ولا نسأل عما تعملون﴾ (سبا: ۲۰) يان ده فهرموى: ﴿وان كذبوك فقل : لى عملى ولكم عملکم انتم يريئون مما تعمل، وانا برىء مما تعملون﴾ (يونس: ۴۱)

بيروباوه رو کرده و هى خۆم بۆ خۆم و بيروباوه رى خۆتان بۆ خۆتان .

﴿لا حجة بيننا وبينكم﴾ كيشه و ده مه ده مى نيه له نىوانمان دا پىويست ناکاو نايکه ين، چونکه حق ئاشکراو عه يانه وه کوو خۆر له کاتى نيوه رودا .

﴿الله يجمع بيننا، واليه المصير﴾ خدا رۆژى قيامهت له ساراي مه حشر دا ئىمه و ئىوه کۆ ده کاته وه، عادلا نه نىوانمان ده کا، هر که سه به سزاو پاداشتى خۆى ده گا . وه کوو له ئايه تىكى تر دا ده فهرموى: ﴿قل يجمع بيننا ربنا بالحق وهو الفتح العليم﴾ (سبا: ۲۶) سه ره نجام گه رانه وه بۆ لای خودايه، رۆژى قيامهت حيساب و لى کۆلینه وه له گه ل هه موو که س ده کاو هر که سه به گویره ي خۆى سزاو پاداشتى ده دريته وه .

﴿والذین یحاجون فی الله من بعد ما أستجیب له حجتهم﴾ دا حضة
 عند ربهم ، وعلیهم غضب، ولهم عذاب شدید ﴿تهوانه ده مه ده می
 ده کهن ده باره ی نایینی خودا دوا ی تهوه ی هندی خه لک به پیریه وه چونو
 موسولمانان بوون، به لگه ده هیئنه وه له سر بۆچونه کانیان، به لگه کانیان
 لای خودا پوچن، به به لگه ناژمیږدرین، هیچیان پی ناچه سپی، تهوانه
 له سر تهو هه لویتستانه یان عه زابی خودایان له سهره، روژی قیامه تیش
 عه زابی سهختیان بۆ تاماده کراوه.

موجاهید ده فهرمو ی: مه به ست بهم نایه ته که سانی که به هیوا بوون
 به چه واشه کاری موسولمانه کان له ئیمان هیئان په شیما بکه نه وه.
 قه تاده ده فهرمو ی: مه به ستی جول که وه نه صاریه : که ده یانگوت:
 پیغه مبه رمان پیش پیغه مبه رتانه و نامه ی ئاسمانیمان پیش قورئان نازل کراوه.

ریوایه تی کی تر ده لی: جول که کان به موسولمانه کانیان گوت: ئیوه
 ده لئین : شتی کی کۆرای له سر بی باشتره له وه ی راجیایی له سهری،
 ده ی پیغه مبه ر یتى موسا کۆرای له سهره ئیمه شو ئیوه یش پیمان وایه:
 که موسا پیغه مبه ره. به لام پیغه مبه ریتی موحه ممد کۆرای له سر نیه،
 که وابی جول که کایه تی و شوینکه وتنی موسا باشتر له موسولمانیه تی و
 شوینکه وتنی موحه ممد ، ئیتر په روه دگار بهم نایه ته ره ددی بیرو بۆ
 چونه که ی دانه وه و فهرمو ی: ﴿الله الذی أنزل الکتاب بالحق والمیزان﴾
 نه لا خودایه کی وه هایه کتیبه ئاسمانیه کانى نازل کردون بۆ سر

پیغه مبه‌رانی به حق و راستی، به به‌لگه و موعجیزه وه، له نامه
 ئاسمانیه کان دا یاسای پر عه‌دالته و ویژدانی رون کردونه وه، بۆ ئه وهی
 ئاده میزاده کان کیشمی ناو خۆیانیان پی یه کالاً بکه‌نه وه، مافی هه‌موو
 کهس پارێزراوبی، ویژدان و عه‌دالته بهرام‌بهر به‌یه‌ک به کار به‌ینن.
 وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿لقد ارسلنا بالبینات وانزلنا معهم
 الکتاب والمیزان ليقوم الناس بالقسط﴾ (الحید: ۲۵) خودا نامه‌ی ئاسمانی
 نازل کردوه به حق و عه‌دالته کردویه‌تی به حه‌که‌م و داد وهر له یه‌کالاً
 کردنه وهی کیشو نیزاعی خاوه‌ن بیروباوه‌ره جیا جیاکانیان.. شه‌ریعت و
 یاساکانی له سه‌ر بنه‌مای عه‌دالته‌کاری دامه‌زراندون، عه‌دالته‌تی
 به‌راستی و ته‌واو ده‌ق وه‌کوو ته‌رازو وایه، قییه‌م و ره‌وشتی پی ده‌کیشرین،
 ماف و مامه‌له‌ی پی دیاری ده‌کرین.

دوای ئا‌راسته کردنی ئه‌و حه‌مکه به‌لگه و نیشانه، ته‌جار
 موشریکه‌سه‌ر ره‌قه‌کان ده‌ترسی‌نی و ده‌فرموی: ﴿و ما یدریک لعل
 الساعه قریب﴾ ته‌تۆ چوزانی ئه‌ی پیغه مبه‌ر هه‌روه‌ها هه‌ر که‌سیک که
 شیاوی خیطاب له‌گه‌ل کردن بی، ته‌تۆ چوزانی له وانه‌یه رابوونی قیامه‌ت
 نزیک بی، ده‌یسا که وابی ئه‌ی خاوه‌ن باوه‌ران خۆتانی بۆ ئاماده بکه‌ن پتر
 خودا په‌رستی بکه‌ن و هه‌و‌لی ئه‌وه بده‌ن که‌له‌و رۆژه‌دا سه‌ربه‌رزبن، ته‌جار
 هه‌لو‌یستی بی باوه‌رو ئیمانداران ده‌رباره‌ی قیامه‌ت دیاری
 ده‌کاو ده‌فرموی:

﴿يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا﴾ ئەوانەى موشرىك و بى بىروان،
پەلە لە هاتنى قىامەت دا دەكەن و بە گالته و قەشمەرى پىكردنەو دەلێن:
ئەو کوا بۆ قىامەت نەهات؟! كەى دى؟

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا مَشْفِقُونَ مِنْهَا، وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ﴾ ئەوانەى
ئىمانیان بە خوداو بە پىغەمبەرایەتى پىغەمبەر هێناو، دلێان لە
رابوونى، ترسیان هەیه و دەزانن هەردى و خۆيانى بۆ نامادە دەكەن،
دلێان لەوەى بۆ لاى خودا دەگەرێنەو وەو حىساب و لىكۆلێنەو وەيان لەگەڵ
دەكرى، وەكوو لە نایه‌تىكى تردا ناماژە بەو دەكاو دەفەرموى: ﴿وَالَّذِينَ
يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾ (المؤمنون: ۶۰) ئەمە
هەلۆیستی ئىماندارانە، لە روداوى قىامەت ترسیان هەیه و خۆيانى بۆ
نامادە دەكەن، هەمیشە لە نىوان خۆف و رەجا دا ژيان بە سەر دەبەن.

﴿إِنَّا إِنَّا الَّذِينَ يَمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ ئەى بيسەر
ئاگادار بەرەو وەو بزانه ئەوانەى لە شك و گومان دان لە بارەى
زىندوبوونەو و دەمە دەمى دەكەن دەربارەى هاتنى قىامەت و بىروايان بە
رابوونى نیه و گالتهى پى دەكەن لە گومرايى و سەر لى شىوانىكى ئاشكرا
دان و بە تەواوى لە رىگای حق و راست لایان داو، ئەگەر بىرىك لە
خۆيان بكەنەو، چاویك بگێرن بە دەوربەرى خۆيان دا بۆيان ئاشكرا
دەبى: كە ئەو خودایەى ئەوانى لە نەبوو وە هێناو تە وجود، دەتوانى
جاریكى دى پاش مردن زىندویان بكاتەو، بەلكوو زۆر ئاسانترە بەلایەو.

هەر چه‌نده به‌لای خوداوه هه‌موو شتیك ئاسانه، وه‌كوو له نایه‌تیکی تردا
 ناماژه به‌وه ده‌كات و ده‌فهرموئ: ﴿وهو الذی یبدأ الخلق ثم یعیده وهو
 اهلون علیه﴾ (الروم: ۲۷) نه‌جار له باسی قیامه‌ت و ترسان له رووداوه‌کانی
 ده‌گوێزریته‌وه بۆ باسی رزق و رۆژی: که خودا به فضل گه‌وره‌یی خۆی
 ده‌یدا به به‌نده‌کانی و ده‌فهرموئ: ﴿الله لطیف بعباده یرزق من یشاء وهو
 القوی العزیز﴾ خودا خاوه‌ن ره‌حم و به‌زه‌یی یه بۆ به‌نده‌کانی، به ویستی
 خۆی رزق و رۆژییان به سهردا ده‌ریژی و پێداویستیان دابین ده‌کا، خودا
 خاوه‌ن هی‌زو توانا و عیززه‌ته هه‌رچی به‌هوی ده‌توانی بی‌کا و که‌س نه‌یه
 بتوانی ببیته کو‌سپ و ته‌گه‌ره له به‌رده‌م به‌دییه‌نانی ویسته‌کانی دا،
 ئاده‌میزاد بۆ خۆی رزق و رۆژی خۆی پی ده‌سته به‌رناکری خودا به ره‌حم و
 به‌زه‌یی یه رزق و رۆژی ده‌دا به صالح و نا صالح، به کافرو موسولمان،
 خودا ژیا‌نی پێداون، هۆکاره سه‌ره‌تایی یه‌کانی بۆ ده‌سته به‌رکردون،
 نه‌گه‌ر رزق و رۆژی خۆی له کافرو سه‌ر پی‌چیکار بگه‌ریته‌وه، ناتوانن، رزق و
 رۆژی بۆ خۆیان دابین بکه‌ن و له برسان ده‌مردن و له تینوان ده‌خنکان،
 نه‌یانده‌توانی هۆکاره سه‌رتایی یه‌کانی ژیا‌ن بۆ خۆیان ده‌سته‌به‌ری‌که‌ن،
 حیکمه‌تی خودا له دروستکردنیا‌ن نه‌ده‌هاته‌دی له‌وه‌دا: که هه‌لی بۆ
 ره‌خساندن بۆ نه‌وه‌ی له ژیا‌نی دونیا‌یا‌ن دا کار بکه‌ن و له قیامه‌ت دا
 بۆیا‌ن حسیب بکری. به قازانج یا‌ن به زیان، بۆیه له پێدانی رزق و رۆژی
 دا په‌روه‌دگار لایه‌نی صالحی و نا صالحی به‌رچاو نه‌گرتوه‌، له رزق و
 رۆژی پێدان دا جودا وازی نه‌خستوته نێوان کافرو موسولمانه‌وه، به‌ل‌کوو

رزق و روژی و ده‌وله‌مندی. هه‌زاری په‌یوه‌ست کردوه به هۆکاری
تایبه‌تی خۆیه‌وه، به گویره‌ی حیکمه‌ت و دانایی خۆی. هه‌ول‌دانی
ناده‌میزاد له پیناو ده‌ست خستنی دا، به‌م رزق و روژی پێدانه‌ش خودا
به‌نده‌کانی تا‌قی ده‌کاته‌وه، روژی قیامه‌تیش له ئه‌نجامی نه‌و
تا‌قی‌کردنه‌وانه دا سزاو پاداشیان بۆ دیاری ده‌کا...

پاداش و سزا بۆ موسوڵمانان و کافره‌کان له قیامه‌ت دا شتیکی هه‌ تمییه

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ. وَمَنْ
كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ
نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ
مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾ تَرَى الظَّالِمِينَ
مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُمْ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ
لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا
 أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ
 لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ
 كَذِبًا فَإِن يَشِإِ اللَّهُ يُخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ
 بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾ وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ
 عَن عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾
 وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ
 وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

له وه پیش پدرو گار نه وهی رونکرده وه که خودا خاوه نی ره حمو
 بهزه بیه له دنیا دا بهرامبر بهنده کانی، هه لینیان بو نه وهی کاری چاکه
 بکه نو خویان له خراپه کاری بیاریزن، یاسای کرده وهی رون کرده وهی،
 نه جار به شوین نه وه دا هوکاری گومپایی موشریکه کانو سزا دانیان له
 قیامت دا له سمر هاوه لدانانیان بو خوداو پروانه بوونیان به رابوونی
 قیامت و دوا خستنی عه زابی کو کوژی له سهریان له دنیا دا له بهر
 حیکمه تیکی نه زه لی دیاری ده کا.

ئەجار فەرمان بە پێغەمبەر دەکا: کە هەواڵ بەدا گەلو نەتمووە کە،
 کە ئەو لە پاساوی بانگەوازییە کە دا هیچ پاداش و کرێیەکی لەوان ناوی،
 بەلکوو دەیه‌وی صیله‌ی رەحم بەرچاو بگرن و دڵنیابن کە ئەو دڵسۆزیانە و
 دەیه‌وی لە بەدبەختی و سەرگەردانی بیانپاریزی، پتویستە ئەوانیش ئەو
 خزمایەتیە بەرچاو بگرن و پارێزگاری بکەن و شوینی بکەن. واز لەو قسە و
 باسانە بێنن: کە دەلێن: قورئان هەلبەستراوی موحمەدەو کەلامی خودا
 نیە، چونکە کەسێک دلی مۆر نەکرابی درۆ بە دەم خوداوە هەلبەستێ،
 ئەگەر موحمەد درۆ هەلبەست بوايە، خودا زوو درۆکانی ئاشکرا دەکرد!
 دوا بەدواي ئەو نەو نەو میزاد هەلدەنی بۆ تۆبەکردن و پەشیمان بونەو لە
 هەلۆیستی ناشرین و کوفر نامیز، وادەش بە موسولمانان دەدا کە لی ی
 بیارینەو داواي لی خۆشبون و سەرفرازی لی بکەن بۆ ئەوێ دوایان
 گیرابکاو بە هانایانەو بی. بە شوین ئەو دا هەپەشی توندی ئاراستە ی
 کافرکان کرد.

دەفەرموی: ﴿من کان یرید حرث الآخرة نزد له فی حرثه﴾ کەسێک
 بە کردەوێ دنیای مەبەستی قیامەت بی، ئەو هیزو توانای دەدەینی
 بۆ ئەوێ کردەوێ کانێ ئەنجام بەدا، لە قیامەتیش دا بەدە چەندانە پاداشی
 باشی دەدەینەو تا دەگاتە حەوت سەد هیندەو زیاتریش!

﴿و من کان یرید حرث الدنيا نؤته منها، وما له فی الآخرة من
 نصیب﴾ کەسێک هەولێدانی بۆ دنیایی، سەرقاتی دەستەبەرکردنی
 لەزەت و خۆشی یەکانی بی، لایەنی قیامەتی فەرماوێ کردبی، ئەو

خۆشى و لەززەت و مال و سامان و خىزان و مىندالەى بە حىكمەتى خۇمان
بۆمان دىارى كرده پىي دەبەخشىن، بەلام لە قىامەت ھىچى نادەينى،
چونكە لە دونيادا ھىچ ھەولتىكى بۆ نەداو، ھىچى نەچاندو، تا لە
قىامەت درويئەى بكا.

پىويستە بۆ تىگەشتن لە ماناي ئەم ئايەتەى ئىترە ماناي ئايەتى
ژمارە (۱۸-۱۹)ى سورەتى ئيسرا بەر چاو بگرين : كە دەفەرموى: ﴿مَنْ
كَانَ يَرْيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ، ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ
يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا، وَمَنْ ارَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ شُكْرًا﴾ چونكە ئايەتەكەى ئىترە موطلق و رەھايە،
ئايەتەكانى سورەتى ئيسرا (مقيد)ن

ئىبنو عەبباس دەفەرموى: كەسىك دونيا بە سەر قىامەت دا
ھەلبۇئىرى، پەروەگار لە قىامەت دا جگە لە ئاگرى دۆزەخ ھىچى تىرى
ناداتى، لە دونياش جگە لەوزق و رۇژىەى بۆى دانراو ھىچى تىرى نادىتى.

حاکم و بەيھەقى لە ئەبوھورەيرەو رىوايەتيان كرده، دەلى:
پىغەمبەر(ﷺ) ئايەتى (مَنْ كَانَ يَرْيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ) ى خويئندەو
پاشان فەرموى: پەروەگار دەفەرموى: ئەى ئادەمىزاد خۆ تەرخان بکەن
بۆ عىبادەت بۆ كردنم دل و دەرونت پىر دەكەم لە بى ناتاجى و دلت
دەولەمەند دەكەم، ھەزارىت لەسەر لادەبەم ، ئەگەر نا سەر قالت دەكەم
بە دونياو ھەمىشە خۆت بە ھەزار دەزانى ھەلبە دەكەى بۆ دونيا كۆكدنەو.

ئیمامی عه‌لی ده‌فه‌رموی: به‌رووبومو ده‌سمایه دوو جوژن، ژنو مندالو سامان به‌رووبومی جیهانن، ده‌سمایه و به‌رووبومی قیامت کرده‌وی چاک و خودا په‌رستیه.

نه‌جار دوا‌ی باسکردنی نه‌وه: که خودا بو‌ خۆی شه‌ریعه‌تی بو‌ ناده‌میزاد ده‌ست نیشان کردوه پتویسته پابه‌ندبن پتوه‌ی، نا ره‌زامه‌ندی خۆی ده‌رده‌بریت له‌وه که ناده‌میزاد شه‌ریعت بو‌ خۆی دابنی و شه‌ریعه‌تی خودا پشت گوی بخا،

ده‌فه‌رموی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ یان به‌لگوو نه‌وانه هاوه‌لیان بو‌ خودا داناوه شه‌یاتینی و مالم قه‌شه یان کردون به یارمه‌تیده‌ری خۆیان و به گویره‌ی یاساو شه‌ریعه‌تی نه‌وان هه‌لسو کهوت ده‌که‌ن، په‌یره‌وی شه‌ریعه‌تیک ده‌که‌ن خودا پی‌ی رازی نیه، نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! نه‌وانه شوین شه‌ریعه‌تی خودا ناکه‌ون که تو پییان راده‌گه‌یه‌نی، به‌لگوو شوین یاساو قانونی شه‌یاتینی کهوتوون، شتیک: که خودا لی‌ی حه‌رام کردون نه‌وان به‌هه‌لالی ده‌زانن، نه‌وه‌ی بو‌یان هه‌لاله له‌ خۆیان یاساغ کرده‌ه. (به‌حیره و سائیه و حام) به‌بی به‌لگه له‌ خۆیان حه‌رام ده‌که‌ن، گۆشتی مرداره‌بوو خوینی ره‌وان و گۆشتی به‌رازو کردنی قومار به‌هه‌لال ده‌زانن!

له‌ سه‌حیحی موسلیم و بوخاری ردا هاتوه: که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: عه‌مری کوپی لوحه‌ی کوپی قومعه‌م بینی له‌ ناو ئاگردا

ریخۆله ی خۆی راده کیشان. چونکه ئەو مله پوره یه کهم کهس بووه یاسای (سائیه) ی داهینا، بته پرستی بۆ عه ره ب ره چاو کرد.

﴿و لو لا کلمة الفصل لقضي بينهم، وان الظالمين لهم عذاب الیم﴾
 نه گهر ئەو بریاره ئەزه لیه خودایی یه نه بوایه: که خودا وای داناوه
 عه زابی کۆکوژی له سهر ئوممه تی موحه مه د هه لگه ری و سزایان دوا بجا بۆ
 قیامه ت، کیشی نیوان ئیمانداران و بێ باوه ران یه کالā ده کرایه وه، ههر له
 دونیادا زوو به عه زابی ریشه کیشکهر کافره کاغان له ناو ده بردن. به لام
 خودا له بهر حیکمه تیکی خۆی وای بریار داوه: که سزای ئوممه تی
 پیغه مبه ر دوا بجا بۆ قیامه ت، بئگومان ئیمه له قیامه ت دا بۆ
 سته مکاران سزای به ئیشمان داناوه، به ناگری دۆزه خ سزایان ده ده یین،
 دواخستنی عه زابی کۆکوژی له سه ریان به پی ی ئەو نایه ته یه: که
 ده فه رموی: ﴿بل الساعة موعدهم ، والساعة اوهی وأمر﴾ (القر: ۷۶) ئەجار
 پهروه گار سه ره نجامی کۆمه لی کافرو کۆمه لی موسو لمانان دیاری ده کاو
 ده فه رموی: ﴿تری الظالمین مشفقین لما کسبوا وهو واقع بهم﴾ ئەتۆ
 ده بیینی ئەی پیغه مبه ر، یان ههر که سی ئاماده باشی دیتنی تیدابی،
 ده بیینی سته مکاران رۆژی قیامه ت له ترسی عه زاب زهنده قیان چووه،
 ترسی سزای کرده وه کانی دونیا یان هیه، لیوه له ره یان پی کەوتووه، بترسن
 یان نه ترسن به ته نکید سزای کرده وه کانی دونیا یان دیته وه رییان و
 یه خه یان ده گری!

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ، لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ، ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ نهوانه‌ی پروایان به تاکو ته‌نهایی خوداو پیغهمبه‌رایه‌تی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د هی‌ناوه، پابه‌ندی فرمانو جلدو گیره‌کانی پوره‌گاران نهوانه له قیامت دا له ناو باغو باغاتی به‌هه‌شت دا زیان به‌سهر ده‌بن، له خوشترین شوین جی‌گایان بو دانراوه تییدا راده‌بوینو چییان بوی بویان ناماده‌یه. هه‌رچی نازو نیعمه‌تیکی حه‌زیان لی بی به‌بی ماندوبوون بویان ده‌سته‌به‌ر ده‌بی. نهو پاداشه‌ی ده‌به‌خشری به نهوان پاداشی گه‌وره‌و مه‌زنه، له هه‌موو نازو نیعمه‌تیک گه‌وره‌تر نیعمه‌تی ته‌واو وبی خه‌وشه، بی برانه‌وه‌و بی که‌مو کوریه، نهوانه لای خودا به‌ریزن، نه‌مه‌ش له ژوور هه‌موو نیعمه‌تیکه‌وه‌یه.

﴿ذَلِكَ الَّذِي يَبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ نه‌م پاداشو نازو نیعمه‌ته زۆرو گه‌وره‌و هه‌مه‌ جو‌ره له به‌هه‌شتی به‌رین دا هه‌یه‌و ده‌بی و شک و گومانی تییدا نیه، خودا مزگینی ده‌دا به‌و به‌ندانه‌ی: که بیرو باوه‌پی راست و کرده‌وی چاک و په‌سندیان هه‌یه،

نه‌جار پوره‌دگار فرمان به پیغهمبه‌ر ده‌کا: که نه‌فس به‌رزی خو‌ی له کالو پیتالی جیهان رابگه‌یه‌نی، ده‌فرموی: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ نه‌ی پیغهمبه‌ر به قوره‌یشیه‌کان بلی: من له پاساوی بانگه‌وازی‌کردن و تی‌کو‌شام دا بو ته‌وه‌ی ئیوه‌ بی‌نمه‌ سهر ری‌گای راست چ پاداش و نه‌فعی‌کی دونیایی له ئیوه‌ داوا ناکه‌م، نامه‌وی کری‌و

موکافه‌نم بده‌نی، وه‌لی ئه‌وه‌ی من داواتان لی ده‌کم بریستییه له‌وه
ته‌قدیری صیله‌ی ره‌جم له‌گه‌ل بکه‌ن، ئه‌رکی خزمایه‌تیم بۆ ئیوه به‌ر چاو
بگرن ریژی خانه‌واده‌م بگرن و شه‌رو نه‌گبه‌تی خۆتانم لی لا ده‌ن و وازم لی
بیئن بانگه‌وازی خۆم بکه‌م نه‌من مه‌به‌ستم وه‌ ده‌سته‌ینانی پارو پول نیه
له‌ ئاکامی بانگه‌وازیکردنم بۆتان، به‌لکوو خزمایه‌تی و صیله‌ی ره‌جم پالم
پیوه ده‌نی بۆ ئه‌وه‌ی بانگه‌وازیتان ده‌که‌م و هه‌ول ده‌ده‌م له‌م هیدایه‌تی
هیناومه به‌شی خۆتان وهر بگرن و به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامت به‌ ده‌ست
بیئن، ویژدانی خۆم رازی بکه‌م و ئه‌رکی سهر شام به‌جی بیئم..

به‌ کورتی من داوا له‌ ئیوه ناکه‌م پاداشی دونیاییم بده‌نی پارو پول و
پله‌و پایه‌م بۆ بریار بده‌ن به‌لکوو ئه‌وه‌ی داواتان لی ده‌که‌م ئه‌وه‌یه‌ نه‌زیه‌تم
نه‌ده‌ن و لایه‌نی خزمایه‌تیم بۆتان به‌رچاو بگرن و گویم لی بگرن و له‌ سه‌ره
خۆو هیمنانه‌ دلم بۆ بکه‌نه‌وه‌ بزانی چیتان پی ده‌لیم، تنه‌ها ئه‌وه‌تان داوالی
ده‌که‌م و هیچ داخوازییه‌کی ترم له‌ ئیوه نیه‌.

له‌ هه‌دیثی صحیح دا چه‌سپاوه “پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمویه‌تی:
(انی تارك فيكم الثقلين: كتاب الله وعترتي، وانهما لم يفترقا حتى يردا
على الحوض) .

له‌ ریوایه‌تیک دا: که ترمیزی ریوایه‌تی کردوه: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ
خۆی وشه‌ی (عترتی) به‌ (ئالو به‌یت) ته‌فسیر کردوه... ئه‌جار په‌روه‌دگار
موسوڵمانان هه‌لده‌نی بۆ چاکه‌کاری و ده‌فه‌رموی: ﴿و من يغترف حسنة

نزدله فيها حسناً ان الله غفور شكور ﴿كەسيك چاكەيەك بكا، چاكەكەي
 بۆ دەنووسرىۋ فەرامۆشى ناكەين پاداشى بۆ زياد دەكەين، يىگومان
 خدا لە زۆر خراپە خۆش دەبىۋ چاۋ پۆشى دەكا، چاكەي كەمىش زياد
 دەكاۋ دو چەندانەۋ چەند چەندانەي دەكاتەۋە، ئەجار سەرزەنشتى
 كافرەكان دەكا لە سەر ئەۋە: كە بە دەم پىغەمبەرەۋە درۆ ھەلەبەستىۋ
 بوختانى بۆ دەكەن: دەفەرمۆي: ﴿أَمْ يَقُولُونَ: افترى على الله كذباً﴾
 بەلكو: دەلەين: موخەمەد لە سەر خدا درۆي ھەلەبەستەۋە، راست ناكە: كە
 دەلەي: من پىغەمبەرم پەيامم بۆ ھاتوۋە. ئەم ھەلەبەستەي كافرەكان لە
 ھاۋەلدانان تاوانترە، يان بە ئەندازەي ھاۋەلدانان تاوانە. پەرەدگار لە
 كەلامى پىشەۋە گواستىەۋ بەبى ئەۋەي پوچى بكاتەۋە، بە شىۋەي
 پرسیارى ئىنكار ئامىز سەرزەنشتى كردن، ۋەكوۋ بفرمۆي: چۆن پياۋي
 ۋەكوۋ موخەمەد درۆي پال دەدرۆي؟ ئىۋە بۆ خۆتان پىش ئەۋەي بىيئە
 پىغەمبەر بە دەستپاك و راستگۆتان دانائەۋە، چۆن ئىستا بە درۆي
 دەخەنەۋە؟ ئەجار پەرەدگار رەديان دەداتەۋە ۋە دەرکەوتنى درۆ لە
 پىغەمبەر بە دوور دادەنىۋ دەفەرمۆي: ﴿فَإِنْ يَشَأْ اللَّهُ يُخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ،
 وَيُخَوِّدِ اللَّهُ الْبَاطِلَ، وَيُحَقِّقْ بِكَلِمَاتِهِ أَنْهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ ئەگەر تۆ
 ئەي موخەمەد درۆ لە سەر خدا ھەلەبەستى، خدا ئەگەر بىەۋى دلت
 مۆردەكا، ھەرچى زانىارى يەك پىت دراۋە لىمان دەستاندىيەۋە كى
 جورئەت دەكا درۆي وا ھەلەبەستى، مەگەر كەسانىك ۋەكوۋ خۆيان
 گومپاۋ دل مۆر كراۋو نەقام، نايەتەكە بەلگەيە لەسەر راستگۆيى
 پىغەمبەرەۋ راستى پەيامەكەي، چونكە ئەگەر درۆي لە سەر خدا

هه لېستايه خودا مهنى ده كړدو دلى مؤر ده كړدو هيچ مانايه كى له
 قورئان له دلد نده هېشتو نه يده توانى وشه يه ك له نيگا و سړوش به
 خه لكى رابگه يهنى، وه كوو له ئايه تيكي تر دا ئاماره به وه ده دات و
 ده فهرموى: ﴿ولو تقول علينا بعض الأقاويل لأخذنا منه باليمين، ثم
 لقطعنا منه الوتين، فما منكم من أحد عنه حاجزين﴾ (الحاقة: ۴۴-۴۷)
 په روه دگار به تال پوچ ده كاته وه وحق ده چه سپيښى، جا نه گهر شو
 په يامه ي موحه مد هيناويه تى پوچ و بى بناغه بوايه خودا زوو ده ي
 پوچانده وه، خودا ئايينى ئيسلام ده چه سپيښى و به قورئان روى ده كاته وه،
 به موعجيزه ي گه وړه پشتگيرى ده كا، بېگومان په روه دگار زانيارى
 به فرماوانه و ده زانئ چى له دل و درونى به بنده كانى دا هيه. نه مجار
 په روه دگار ده رگاي هيو له سهر بنده كانى ده كاته وه وده فهرموى: ﴿وهو
 الذى يقبل التوبة عن عباده ويعفو عن السيئات، ويعلم ما تفعلون﴾
 په روه دگار توبه و پشيمانى له بنده گونا هباره كانى ودرده گرى، له
 تاوانى رابوردويان خوش ده بى، ده زانئ چى ده كهن له خيرو شهر. وه كوو
 له ئايه تيكي تر دا ده فهرموى: ﴿ومن يعمل سؤئاً او يظلم نفسه، ثم
 يستغفر الله يجد الله غفوراً رحيماً﴾ (النساء/ ۱۱۰).

له صه حيحى موسليم دا فرموده يه ك هيه له نه نه سى كورپى
 ماليكه وه ريوايه تكراره ده لئ: پيغه مبه ر(ﷺ) فرمويده تى: (لله تعالى
 أشد فرحاً بتوبة عبده حين يتوب إليه من أحدكم كانت راحلته بأرض
 فلاة، فانفلتت منه، وعليها طعامه وشرابه، فأيس منه، فأتى شجرة،

فاضطجع فی ظلها، قد آیس من راحلته فینماهو كذلك، اذا هو بها قائمة عنده، فأخذ بخطامها ثم قال « من شدة الفرح: اللهم أنت عبدی وانا ربك» له خوشیان ئەم هه‌له‌یه ده‌کا.

ئەجار پتر هیوا دەخاته دئیانه‌وه‌و جه‌خت له‌ سه‌ر قبول‌کردنی تۆبه‌کیان ده‌کاته‌وه‌، به‌وه‌: که‌ دو‌عیان گیرا ده‌کا‌و ده‌فرموی: ﴿و يستجيب الذين آمنوا وعملوا الصالحات ويزيدهم من فضله﴾ په‌روه‌دگار وه‌لامی ئەو ئاده‌میزادانه‌ ده‌داته‌وه‌: که‌ پروایان به‌ تا‌کو ته‌نهایی خوداو پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی مو‌حه‌مه‌د هی‌ناوه‌و فره‌مانبه‌ر داری فره‌مان و جله‌وگیریه‌کانی خودای خو‌یانن، کرده‌وی چاک ئەنجام ده‌ده‌ن، ئەوه‌ی دا‌وای لیّ ده‌که‌ن به‌ زیاده‌وه‌ پاداشیان ده‌داته‌وه‌. ئەم مانایه‌ کاتی‌ک ده‌کری: که‌ وش‌ی (الذین) له‌ نایه‌ته‌که‌دا (مفعول به‌) بی‌و (فاعل) مه‌زنده‌ کرا‌وبی‌ته‌قدیره‌که‌ی (الله‌)بی‌ ئە‌گه‌ر وش‌ی (الذین) فاعیل بی‌. مانا‌که‌ی به‌م جو‌ره‌ ده‌بی‌، واته‌: (ئه‌وانه‌ی ئی‌مانیان هی‌ناوه‌ وه‌لامی خودا ده‌ده‌نه‌وه‌، ئەوه‌ی خودا دا‌وایان لیّ ده‌کا ئە‌وان ئەنجامی ده‌ده‌ن و به‌ پیر بانگه‌وازی خودای خو‌یاننه‌وه‌ ده‌چن « ئەو کاته‌ (یستجیب) به‌مانا (یحیب) ده‌بی‌، (الزجاج) ده‌لی‌: (استجاب) و (أجاب) یه‌ک مانایان هه‌یه‌.

﴿والكافرون لهم عذاب شديد﴾ بۆ بی‌ پرو‌او مو‌شریکه‌کان له‌ رو‌ژی قیامه‌ت دا عه‌زایی د‌ژوار ناماده‌کراوه‌، تۆله‌ی کو‌فرو بی‌دینی یه‌کیان لیّ ده‌ستینن.

بری دیاردهو حیکمه ت و دهسه لاتی خودا

﴿۲۷﴾ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ
لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ
خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿۲۸﴾ وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا
وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿۲۹﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ
إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿۳۰﴾ وَمَا أَصْبَحَ مِنْكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا
كَسَبْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿۳۱﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ
فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۳۲﴾
وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿۳۳﴾ إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ
فَيَظْلِلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ
﴿۳۴﴾ أَوْ يُوقِفَهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿۳۵﴾ وَيَعْلَمُ الَّذِينَ

يُجَدِّ لُونَ فِيْ ءَايِنْدَنَا مَا لَهُمْ مِّنْ مَّحِيصٍ ﴿٣٥﴾ فَمَا أُوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمِنَّعُ
 الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
 يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾

له‌وه پیش پوره‌دگار نه‌وه‌ی راگه‌یاند: که خدا دوعای موسولمانان
 گیرا ده‌کا. نه‌جار نه‌وه رون ده‌کاته‌وه: که فه‌ضلو ئی‌حسانی خدا بی
 سنوره‌وه له‌ه‌سیب نایه‌ن، له‌قیامه‌ت دا به‌ره‌هایی به‌شی خدا په‌رستانی
 لی‌ده‌دات، وه‌لی رزقو روژی بۆ به‌نده‌کانی له‌ژیانی دونیادا سنوردارو به
 نه‌ندازه‌یه، چونکه خدا بۆ خوی ده‌زانی وزه‌ی به‌نده‌کانی له‌ژیانی جیهان
 دا به‌رگه‌ی نه‌وه ناگرن: خدا رزقو روژیان به‌بی سنور پی‌به‌خشی،
 نه‌گه‌ر بی‌سنور رزقو روژیان پی‌به‌خشی بوغرا ده‌بنو له‌خویان بایی
 ده‌بن، ویژدانو به‌زه‌بیان نامینی، ده‌ست ده‌کهن به‌تاوانکردن و خراپه
 کاری. بۆیه پوره‌دگار به‌نه‌ندازه رزقو روژی بۆ دیاری کردون، نه‌جار
 به‌لگه‌و نیشانه له‌سهر خودایه‌تی خدا ده‌هینیت‌وه به‌دیهنانی
 ناسمانه‌کانو زه‌وی و نه‌وه‌ی تییان دایه ده‌کاته شایه‌ت له‌سهر خودایه‌تی
 خوی. ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الزُّلْجَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ
 يَتَرَلْ بِقَدْرِ مَا يَشَاءُ أَنَّهُ بَعَادَهُ خَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ نه‌گه‌ر پوره‌دگار له‌دونیادا
 زیاد له‌پتویست رزقو روژی بۆ به‌نده‌کانی ده‌سته‌به‌ر بکا له‌خویان بایی
 ده‌بوونو ویژدانو مروثایه‌تییان نه‌ده‌ما، شتی وایان داوا ده‌کرد: که

شیایوی داوا کردن نه‌بی، هه‌ئسو کهوتی وایان ئه‌نجام ده‌دا له هه‌ئسو
 کهوتی ئاده‌میزاد نه‌چی، وه‌لی خودا به‌حیکمه‌ت و دانایی خو‌ی به
 ئه‌ندازه‌و ده‌سه‌نده رزق و رۆژی ده‌دا به‌به‌نده‌کانی، ئه‌وه‌نده‌یان ده‌داتی له
 به‌رژه‌وه‌ندیان بی‌و حیکمه‌تی خودایی داخو‌ازی بی، که‌سیک شیایوی
 ده‌وله‌مه‌ند بوون بی، ده‌وله‌مه‌ندی ده‌کا، که‌سیک هه‌ژاری له‌به‌رژه‌وه‌ندی
 بی هه‌ژاری ده‌کا، بی‌گومان خودا خه‌به‌ر داره به‌به‌نده‌کانی و ده‌زانی چی له
 به‌رژه‌وه‌ندیانه، بینایه به‌وه‌ی شیاهه بو‌یان. له‌فه‌رموده‌یه‌کی قودسی دا
 هاتووه، خودا فه‌رمویه‌تی: (ان من عبادی من لا یصلحه الا الغنی ولو أفقر
 لأفسدت علیه دینه وان من عبادی من لا یصلحه الا الفقر ولو أغنیته
 لأفسدت علیه دینه) هه‌ندی له‌به‌نده‌کام ده‌وله‌مه‌ندی له‌به‌رژه‌وه‌ندیانه
 نه‌گه‌ر هه‌ژاری بکه‌م نایینه‌که‌ی لی ده‌شیوی، به‌نده‌ی واشم هه‌یه هه‌ژاری
 بو‌ی باشه نه‌گه‌ر ده‌وله‌مه‌ندی بکه‌م نایینه‌که‌ی لی تیک ده‌چی.

قه‌تاده ده‌لی: باشتین مال‌و سامان ئه‌وه‌یه هه‌نده که‌م نه‌بی یان
 ئه‌وه‌نده زۆر نه‌بی خودات له‌بیر به‌ریته‌وه. ﴿وهو الذی یزول الغیث من
 بعدما قتلوا وینشر رحمته وهو الولی الحمید﴾ په‌روه‌دگار خودایه‌کی
 وه‌هایه باران ده‌بارینی له‌کاتی پتویست دا، دوا‌ی ئه‌وه‌ی ئاده‌میزاده‌کان
 ناهومید ده‌بن و له‌به‌ر بی‌ناوی تینیان بو‌دی، دونیای روناکیان له‌به‌ر
 چاو تاریک ده‌بی، ئیتر په‌روه‌دگار بارانیان بو‌ ده‌بارینی و فه‌یض و
 ره‌حه‌تی خو‌ی ده‌رژینی به‌سه‌ریان دا، پتویستیان دابین ده‌کا و زه‌وی زارو
 ناژه‌لیان تیر ناو ده‌بن بیرو کانیایان ده‌ته‌قن و پیداو‌یستی ژانیان بو‌

ده‌سته بهر ده‌بی، په‌روه‌دگار خاوه‌ن و کار هه‌ل‌سوپ‌ینه‌ریکی داناو زانایه، شیاوی هه‌موو هه‌مدو سوپاسیکه.

﴿ومن آياته خلق السموات والأرض وما بث فيها من دابة﴾ بریک له به‌ل‌گه و نیشانه‌ی ده‌سه‌لات و توانای خودا به‌دی‌هینانی ناسمانه‌کان و زه‌وییه به‌و شی‌وه ریک و پیکه. هه‌روه‌ها به‌دی‌هینان و بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی نه‌و هه‌مکه زینده‌وه‌رو گیانله‌به‌رانه‌ی له ناسمانه‌کان دان و نه‌وه‌ی به‌ناو زه‌وی دا دین و ده‌چن. به‌فریشته‌و ئاده‌میزاد و جندوکه‌و ئاژه‌ل و باقی گیانله‌به‌رانی زۆرو هه‌مه‌هه‌م جوړ به‌هه‌موو شی‌وه‌و شکل و روخسار و سروشتیان‌وه... له نایه‌تیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿خلق السموات بغير عمر ترونها، والقي في الأرض رواسي، تميدبكم، وبث فيها من كل رايه﴾ (تسان: ۱۰) جا به‌گویره‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ی سوره‌تی لوقمان هه‌ندی رايان وایه: مه‌به‌ست به‌(فیهما) زه‌وی بی، ناسمانه‌کان داخل نه‌بی.

به‌ل‌ی ته‌نها مه‌سه‌له‌ی ژیان و دیارده‌ی زینده‌وه‌رانی سه‌ر گزی زه‌وی بۆ خۆیان نیشانه‌یه‌کی فره‌مه‌زنن له سه‌ر خودایه‌تی خودا. ته‌تۆ باسی زینده‌وه‌رانی ناو ناسمانه‌کان هه‌ر مه‌که چونکه تا ئیستا هیچی لی نازانین. ژیان بۆ خۆی نه‌یینی یه‌کی نه‌زانراوه، که‌س نازانی له کویو هاتوه، چۆن په‌یدابووه، چۆن په‌یوه‌ندی به‌ماده‌وه‌ کرده‌وه‌و زینده‌وه‌ر هاتوونه‌کایه‌وه، هه‌موو هه‌ول و تیکۆشانیک بۆ دۆزینه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌ی ژیان و سروشتی ژیان په‌رده‌هه‌ر پۆش کراوه‌و ده‌رگای له سه‌ر گال دراوه،

هموو تووژینه‌وه‌کان باسی گه‌شه‌کردن و گۆرانکاری له ژیان دا ده‌که‌ن
 (دوای پیدابوونی) له‌م بواره ته‌سکه‌ش دا بیر بۆچون زۆرو زه‌به‌نده‌ن،
 خودی ژیان بۆ خۆی نه‌یینی یه‌که‌و هیچی لی نازانری، ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ
 الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي﴾ كه‌وابی ئاده‌میزاد چی بكا ناتوانی بزانی
 ژیان چیه‌و له‌ چیه‌وه‌ پیدابووه، به‌ ده‌قی قورشان خودا زانیاری له‌و
 بواره‌دا عانیید به‌ خۆی کردوه. به‌لام زینده‌وه‌ره‌کان بۆ خۆیان نیشانه‌ی
 قودره‌تی خودان، به‌لگه‌ن له‌ سه‌ر ده‌سه‌لات و کار دروستی په‌روه‌دگار، ئه‌م
 حه‌مه‌که‌ زینده‌ وه‌رانه‌ی سه‌ر زه‌وی و ناو زه‌وی هی ناو هه‌واو قولایی
 ده‌ریاکان، ئه‌مه‌ جگه‌ له‌و زینده‌ وه‌رانه‌ی ناو ئاسمانه‌کان و سه‌ر
 نه‌ستی‌ره‌کانی تر که‌ هه‌ر خودا ده‌زانی ئاخۆ هه‌ن و چه‌ند و چۆن. ئه‌م
 حه‌مه‌که‌ زینده‌ وه‌رانه‌ی ناو هه‌موو بونه‌وه‌ر له‌ رابوردو و دا هاتوودا خودا
 کۆیان ده‌کاته‌وه، هه‌ر کاتی بیه‌وی کۆیان ده‌کاته‌وه‌و تاکه‌ یه‌کی‌کیشیان لی
 ته‌ره‌ نابێ، به‌ پێچه‌وانه‌ی ئاده‌میزاده‌وه: که‌ هه‌ر کاتی کۆمه‌له‌
 بالنده‌یه‌کی مائی و که‌وی لی په‌رته‌وازه‌ بوون ناتوانی به‌ ئاسانی
 هه‌موانیان کۆیکاته‌وه. کۆمه‌لانی ماسی ناو ده‌ریاکان: که‌ هه‌ر خودا
 ژماره‌یان ده‌زانی، کۆمه‌لانی می‌روو هه‌نگ و زه‌رده‌واله‌و ژه‌نگه‌ سوژه‌و
 می‌شوله‌و می‌کرو‌ب و فایرۆس و هاو وینه‌کانیان: که‌ هه‌ر خودا شوین و
 ژماره‌و چۆنیه‌تی ژیانیان ده‌زانی، کۆمه‌لانی بالنده‌و پێ‌روو خشۆک: که‌
 هه‌ر خودا ژماره‌یان ده‌زانی، گه‌لی گیانله‌به‌ری نز که‌ به‌ خودا نه‌بی له‌

هه ژمار نایه ن ئه مانه هه موویان هه کاتیك خدا بیهوی گردیان ده کاته وه، چۆن توانیویه تی بلاویان بکاته وه، ئاواش ده توانی کۆیان بکاته وه. بۆ هه شرو حیساب و لیکۆلینه وه.

﴿وما أصابكم من مصيبة فيما كسبت أيديكم ، ويعفو عن كثير﴾
هه رچی توشتان دی ئه ی ئاده میزادینه! له به لاو ناخۆشی له ئیش و نازارو نه خۆشی، له گرانی و شه پرو هه راو ترسو بیم... هتد هه مووی به هوی بری کرده وهی خۆتانه وهیه له ناکامی هه ندی هه لۆیستی ناله بارو تاوانکاریتانه وه یه خه ی گرتوون، نه و به لایانه تۆله ی تاوان و قه ره بوی خراپه کاریتانه، و یپرای نه وه ش له زۆر تاوانتان خۆش بووه و چا و پۆشی لی کردوون.

شایانی باسه جاری واده بی به لاو موصیبه ت بۆ زیده نه جرو پاداش و بهرز کردنه وهی پله و پایه یه ی قیامه ته.. نایه ته که عه داله تکاری و به رهحم و لیبۆرده یی خودا را ده نوینی، هه ر ناخۆشیه کی توشی ئاده میزاد ده بی سوچی خۆیه تی، وه لی خودا له سه ر هه موو تاوانیکیان توشی به لایان ناکا، چونکه ده زانی ئه م ئاده مییه چه ند بی وه ج و زه عیفه، زۆر جار خۆی بۆ راناگیرئ تاوانیک ده کا، دوا یی په شیمان ده بیته وه، خودا به رهحم و ئیحسان خۆی چا و پۆشی لی ده کا.

نونه ی ئه م نایه ته زۆرن، وه کوو ده فره موئ: ﴿فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات أحلت﴾ (النساء/۱۲۳) یان ده فره موئ: ﴿ولو يواخذ الله الناس بما كسبوا ما ترك على ظهرها من دابة﴾ (ناطر: ۴۵) له

فەرمودەيەكى صەحیح دا: كەلە موسلىم بوخارى دا لە ئەبو سەئیدى
خودرى ئەبوھورەيرەو رىوايەتیان کردو: ھەروا لە (الموطأ) یش دا
ھاتوو دەلى پىغەمبەر (ﷺ) فەرموئەتى: (و الذى نفسى بيده ما يصيب
المؤمن من نصب ولا وصب ولاهم ولا حزن الا كفر الله عنه بها من خطاياها
حتى الشوكة يشاكها) سۆيىندم بەو كەسەى گيانى منى ھا وەدەس ھەرچى
توشى موسولمان دەبى لە ناخۆشى و ماندوبون و ئىش و ئازار و خەم و
خەفەت ھەموو دەبىتە كەفارەتى تاوان و گوناخى پى لى ھەلەدەوئەرى،
تەنەت چقىك كەلەجەستەى رادەچى دەبىتە كەفارەتى گوناھى. ئىمام
ئەھمەد لە خاتو عائىشەو رىوايەت دەكا دەفەرموى: پىغەمبەر (ﷺ)
فەرموئەتى: ھەر كاتى بەندە تاوانى زۆر بوون و چاكەيەك نەبوو بىتە
كەفارەتى تاوانەكانى، پەرودەگار غەم و خەفەتى دەداتى تا بىتە
كەفارەتى تاوانەكانى

﴿وما أنتم بمعجزين في الأرض، وما لكم من دون الله من ولي ولا
نصير﴾ ئىو ئەى تاوانبارو كافرو بى پروايان ناتوانن خودا دەسەووەسان
بەن لە ھەر بەلاو موسىبەتێك خودا بىھوى يەخەتان بگريو بىگومان
تووشتان دەبىو دەتانگريتەو، جگە لە خودا كەس نىە بتوانى لىتانی
بگيريتەو، ھەر خودا وەلى و يارمەتدەرى ئىوھىو كارو بارتان
ھەلە سورپىنى .

﴿ومن آیاته الجوار فی البحر کالأعلام﴾ بریکه له به‌لگمو نیشانه‌ی
قودره‌تی خودا رو‌یانندنی که شتی زه‌به‌للاحی کیو ناسا، گه‌می به‌و
قورسی و زه‌به‌للاحیه‌ی به‌ ویستی خودا به‌ نا ده‌ریادا دی و ده‌چی و
خۆتان و کالاتانی پی ده‌گو‌یزنه‌وه.

﴿ان یשא یسکن الريح، فیظللن رواکد علی ظهره﴾ نه‌گهر خودا
بیه‌وی که‌شتیه‌کان به‌وستینی، با هه‌لناکا که (با) نه‌بوو که‌شتیه‌کانیش له
رو‌یشتن ده‌که‌ون به‌ سهر ناوه‌که‌وه ده‌می‌ننه‌وه.

﴿ان فی ذلك لآیات لكل صبار شکور﴾ بینگومان له هات و چۆی
که‌شتی یه‌کان دا، به‌لگمی گه‌وره هه‌ن له سهر ده‌سه‌لات و توانای
په‌روه‌دگار بۆ که‌سیک خاوه‌ن صه‌برو نارام بی، خۆ گرو وره به‌رز بی له
سهر به‌لاو موصیبه‌ت پشوو در‌یژ بی بۆ نه‌نجامدانی کاری چاک و خودا
په‌رستی، زۆر شوکرانه ژمی‌ری له سهر نیعمه‌ته‌کانی خودا.

﴿أو یوبقهن بما کسبوا ویعف عن کثیر﴾ یان نه‌گهر مه‌یلی هه‌بی
ئه‌و که‌شتیانه‌نقوم ده‌کا به‌ هۆی تاوانی ئیه‌وی سه‌رنشین، له زۆر
تاوانیشتان خۆش ده‌بی، یان له زۆر تاوان بار خۆش ده‌بی. له خنکان
رزگاریان ده‌کا، خۆ نه‌گهر به‌ گو‌یره‌ی تاوانه‌کانیان له‌گه‌ل بکا ده‌بوا‌یه
هه‌رچی سواری که‌شتی بوو له ناوی به‌ری!

﴿ويعلم الذین یجادلون فی آیاتنا ما لهم من محیص﴾ با ئه‌وانه‌ی
ده‌باره‌ی نایاتی ئیمه ده‌مه ده‌می ده‌که‌ن و په‌یامی ئیسلام ره‌ت

ده که نه وه، بپروا به قورئان ناکه نو پیغه مبه ر به درۆ ده خه نه وه، با چاک بزائن: که هدر کاتی خودا بیه وی توشی چور تمیان بکا که س نیه بتوانی به رگریان لی بکا. قوتاریان نابی و رزگار بوونیان نیه.

نه بچار پهروه دگار به بنده کانی هه لده نی که به ژیانی دونیا بو غرانه بن و هه ولتی ته وه بدن خودا له خویان رازی بکه ن، هه رموی: ﴿فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ هه رچی پیتان دراوه له مال و سامان و خیزان و مندال و پله و پایه و ته ندروستی م کال او مه تاعی که م و که بخایه نی دونیا یه. ماوه یه که له زه تی لی وهرده گرن و خیرا به سهر ده چی، چونکه نازو نیعمه تی دونیا ته مه نیان کورته و به ر قه رار نابن، زوو به سهر ده چن و ده پوچینه وه پیویسته ناده میزاد پییان هه له وگیڕ نه بی و به ته واوی خویان نه داتی، وانه کا به هوی هه له و گیربون پیانه وه قیامه تی له بیر به چینه وه.

﴿وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ ته وه ی لای پهروه دگاره له پاداشی تاعه ت و خودا په رستی ته وه ی خودا بو خاوه ن باوه ری کردار په سندی په زمه نده کردوه زور باشته له مه تاعی بی به قای دونیا، نازو نیعمه تی دونیا که م ته مه ن و رو له برانه وه ن، نازو نیعمه تی قیامه ت بو هه تا هه تایه و برانه وه یان به سهر دانه یه، که واته ژیر خاوه ن فام که سیکه بو دونیا قیامه ت له کیس خوی نه دا. پاداش و نیعمه تی قیامه ت چاکتر و هه می شه یین بو ته وانه ی ئیمان یان هی ناوه و پشتیان به خودا به ستوه. بو هه موو کاروباریکیان وزه و توانا له خودا وهرده گرن!

رده‌وشتی موسوئلمانانی راستال

وَالَّذِينَ يَحْنَبُونَ كَثِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا
 غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
 وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ
 الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا
 وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنِ انْتَصَرَ
 بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤١﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ
 يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ
 عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ وَلَمَنِ صَبَرَ وَعَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

﴿٤٣﴾

له‌وه پیئش به‌لگهی جوراو جورای له سهر تاکو ته‌نهایی خودا
 هیئانه‌وه، دیارده‌ی ده‌سه‌لات و توانای خودای نواند، دونیای به‌پوچ داناو
 نه‌فره‌تی لی کرد، قیامه‌تی به‌هه‌ند گرت و ناده‌میزادانی هه‌لنا بو کار بو

کردنی. ئەجار ئەوه رون دەکاتەوه: که ئاده‌میزادی باش و په‌سندو به‌خته‌وه‌ر که‌سی‌که چەند ره‌وشتی‌کی تێدابن، سەرەتا دوو لەو ره‌وشتانە‌ی باس کردن: که بریتین لە ئیمان به‌خوداو پشت به‌ستن پێی. ئەجار ره‌وشته‌کانی دی: که خۆپاراستنه‌ له‌ تاوانی گه‌وره‌و پابه‌ندبوون به‌ فرمانی خوداو جله‌و گیریی‌ه‌ه‌کانی، ئەنجامدانی نوێژو ده‌رکردنی زه‌کات له‌ ماڵ و سامان و به‌ر چاو گرتنی راویژ له‌ کاروباری گشتی و تاییه‌تی دا، جه‌نگان و نازییه‌تی بۆ پاراستن و به‌رگرته‌وه‌ی مافی زه‌وت کراو. ده‌فه‌رموی: ﴿والَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كِبَاءَ الْأَثَمِ وَالْفَوَاحِشِ﴾ ئەو خاوه‌ن باوه‌رانه‌ی خۆیان ده‌پاریزن له‌ تاوانی گه‌وره‌ی وه‌کوو هاوه‌ڵدانان بۆ خوداو کوشتنی ئاده‌میزاد به‌ ناحق و ئەزیه‌تدانی باوک و دایک، هه‌روه‌ها خۆیان ده‌پاریزن له‌ کاری فاحیشه‌ نامیژی وه‌کوو زینا و درۆزنی و غه‌یبه‌ت و دزی و چه‌ته‌یی و نا‌زاوه‌ نانه‌وه‌ له‌ سه‌ر زه‌وی.

﴿وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ﴾ ئەگەر خراپه‌یه‌کیان له‌ گه‌ڵ کرا رقیان هه‌ڵساو ده‌سه‌لاتیان بوو تۆڵه‌بستین رقی خۆیان ده‌خۆنه‌وه‌، لێ‌بوردن ره‌چاو ده‌که‌ن له‌ به‌ر خاتری خودا تاوانکار عه‌فوو ده‌که‌ن. له‌ هه‌دیشی سه‌حیح دا هاتوه‌ ده‌ڵێ: ﴿مَا أَنتَقِمُ النَّبِيُّ لِنَفْسِهِ قَطُّ، إِلَّا أَنْ تَنْتَهَكَ حُرْمَاتِ اللَّهِ﴾ هه‌رگیز پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ سه‌ر خودی خۆی تۆڵه‌ی نه‌ستاندۆته‌وه‌، مه‌گه‌ر ده‌ستدریژی کردنه‌که‌ شکاندنی سنوری خودای تێدا‌بووبێ.

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ﴾ ئەوانەى بە پیر بانگەوازی خوداوه چونو پابه‌ندی فرمانو جلەو گیرى خودا بونو هاوەلیان بۆ دانەناوه و بەبێ شەریکیان زانیوه، شوێن پەيامی پێغه‌مبەرەکانی کەوتون و برۆیان بە زیندو بوونەوه هەبوو.

﴿وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ﴾ بە رێکوپێکی نوێژەکانیان ئەنجام دەدەن، بە خوشوع و خۆسوعوه له کاتی خۆیاندا بە جێیان دەهێنن!

﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ هەر کارێکی گرنگیان بێتە پیش بە راویژو راو تەگبیر لێ ی دەکوژنەوه و پلانی بۆ دادەنێن و جێ بەجێ دەکەن، دانانی رابەر و فرمانرەواو کار بە دەستی گەورە بە راویژو دەنگدان دیاری دەکەن، بێگومان پێغه‌مبەر (ﷺ) له هەموو کەس زیاتر راویژی بە هاوەلانی کردووه، هەر کارێکی گرنگی بهاتایه پیش راویژو گفت وگۆی له‌سەر ده‌کردو دواى ناکامى راویژی تەن‌فیذ دەکرد. هاو‌ه‌لانی‌شى دواى له دنیا ده‌چوونى، هەمان رێبازیان پەیره‌و کردووه، بۆ هەموو کارێکی گرنگ راویژیان ئەنجام داوه، کاتێک حەزەرەتى عومەر بریندار کرا له‌ سەر جینگای مردن شەش کەسى دیاریکردن و هەسپییه‌تى کرد بە‌راویژ یه‌کیکیان بکەن بە جێ نشین، ئەو شەش کەسه بریتی بوون له (عوسمان و عەلى و طلحو زوبه‌يرو سەعدو عبدالرحمانى کورپى عەوف) خودایان لێ رازی بێ، له ناکامدا بە‌راویژ بریاریان دا عوسمان بکەن بە جێ نشین.

نایه‌ته‌که ناماژه به‌وه ده‌کات : که کار به‌ریوه‌بردن به شیوه‌ی راویژ ره‌وشتی‌کی هه‌میشه‌یی موسولمانانه‌و هه‌موو کاریکیان به‌و جزره به‌ریوه ده‌به‌ن. نه‌ک هه‌ر نه‌وه‌نده، به‌لکوو له نایه‌تی‌کی تردا راسته‌و خو فهرمانیان پی ده‌کا: که کاره‌کانیان به راویژ نه‌نجام به‌دن ده‌فهرموئ: ﴿وشاورهم فی الامر﴾ (آل عمران: ۱۵۹)

ترمیزی له نه‌بوهوره‌یره‌وه ریوایه‌ت ده‌کات و ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموئ: (اذا کان امرؤکم خیارکم واغنیأؤکم سمحأؤکم وأمرکم شوری بینکم فظهر الارض خیر لکم من بطنها واذا کان امرؤکم شرارکم، واغنیأؤکم بخلاءکم وأمرکم الی نساءکم فبطن الارض خیر لکم من ظهرها).

حه‌سه‌نی به‌صری ده‌فهرموئ: هه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک راویژ بکه‌ن، به‌ریک و پیک ترین شیوه کاره‌کانیان به‌ریوه ده‌چی.

ره‌وشتی‌کی تری موسولمانان نه‌وه‌یه: که ده‌فهرموئ: ﴿وما رزقناهم ینفقون﴾ له‌و رزق و رۆژییه‌ی پیمان به‌خشیون له پیناو رازی بوونی خودا لییان مال‌و سامانی خویان ده‌به‌خشن، خیر و خیرات ده‌که‌ن، بی‌گومان مال‌به‌خشین ده‌بیته‌ مایه‌ی هیتزو توانای گه‌لو ولات، حکومه‌ت پی ی به‌هیتز ده‌بیته، که‌م و کورپی ناو کۆمه‌ل که‌م ده‌کاته‌وه، یه‌کیه‌تی و ته‌بابی کۆمه‌لئ پی ده‌سته‌به‌ر ده‌بی، خوشه‌ویستی ده‌خاته‌ نیوان ده‌وله‌مه‌ندو هه‌زارانه‌وه. ره‌وشتی‌کی تری موسولمانان نازایه‌تی و چاو نه‌ترسیه.

ده‌فهرموی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ﴾ هەر کاتی ئەو
 خاوەن باوەڕانە دەست درێژیان کرایە سەر بە ورە ی بەرزو چاوە ترسیه‌وه
 بەره‌نگاری سته‌مکار دەبنه‌وه‌و بە گژی‌دا ده‌چنه‌وه، چونکه بە گژدا
 چونه‌وه‌ی ده‌ستدریژیکار پتویسته‌و نابێ موسوڵمان ژێر ده‌سته‌یی‌و
 چه‌وسانه‌وه قبول بکا، چونکه قبولکردنی سته‌م، سته‌مکار بوغرا ده‌کا‌و
 ریگه ده‌کاته‌وه بۆ ئەوه‌ی سته‌م له‌ خه‌لکی تریش بکا، که‌سانی که
 بچه‌وسینه‌وه، ئەمەش له‌گه‌ڵ عیززه‌ت و شکۆمەندی موسوڵمانان
 ناگوفی، موسوڵمان ده‌بی مال‌و سامان‌و ناموس و خا‌ک و خوینی خۆی
 بپاریزی، له‌ پیناویان داخۆی به‌خت بکا ئەگەر له‌و پیناوه بکوژێ به
 شه‌هید حسیبه. سەر داخستن بۆ سته‌مکاران‌و به‌ گژدا نه‌چونه‌وه‌یان
 ره‌وشتی موسوڵمان نیه، ته‌نانه‌ت: که سته‌مکار سته‌م له‌ ژێر ده‌سته‌کانی
 ده‌کا ئەگەر بتوانن پتویسته به‌ گژی داچنه‌وه، خۆ ئەگەر توانایان هه‌بوو
 هیزو توانای خۆیان به‌ کارنه‌هینا و سته‌میان قبول کرد، ئەوه به‌ ئەندازه‌ی
 سته‌مکاره‌که تاوانبارن.

هه‌لبه‌ته دژایه‌تی نیه له‌ نێوان نایه‌تی پینشودا: که فهرموی ﴿وَالَّذِينَ إِذَا
 مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ﴾ له‌گه‌ڵ ئەم نایه‌ته‌دا، چونکه لی‌بوردن‌و چاوە پۆشین دوو جۆره:
 ۱. عه‌فوو لی‌بورده‌یی کاتی‌ک بیه‌تته هۆکاری کوژاندنه‌وه‌ی ناشوب‌و
 ئارامبونه‌وه‌ی ره‌ق‌و کینه‌و ژێوان بوونه‌وه‌ی تاوانکار له‌ تاوان، ئەم
 جۆره عه‌فوو لی‌بوردنه په‌سند‌و خودا پی‌ی خۆشه.

۲. نه‌گهر لی‌بوردن بی‌تته هو‌کاری نه‌وه سته‌مکار له خو‌ی بایی
 ببی‌و زی‌اتر سوربی له‌سهر تاوان و سته‌مکاری به‌که مزانینی گه‌لو
 نه‌ته‌وه، نه‌مه تاوانه و ناپه‌سنده، که‌وابی کاتی وا هه‌یه عه‌فو
 لی‌بوردن په‌سنده و پی‌ویسته خو‌مانی پی‌ نارایشته بده‌ین، جاری وایش
 هه‌یه نابی نهرمی نیشان بده‌ین ده‌بی سوربین له‌سهر تۆله ستانده‌وه
 له‌تاوانبارو عه‌فونه‌کردنی به‌مه‌رجی هی‌زی به‌ گژدا‌چونه‌وه مان هه‌بی.
 له‌ سهر‌گورشته‌ی پی‌غه‌مبه‌ران و می‌ژووی ئیسلامی دا زۆر غونه‌ هه‌ن،
 هه‌ردوو هه‌لو‌یسته‌کان رون ده‌که‌نه‌وه. نه‌وه‌تا حه‌زره‌تی یوسف (علیه‌السلام)
 برا‌کانی نه‌و سته‌مه‌یان لی‌ کرد، که‌چی : که‌ دوایی ده‌سه‌لاتی په‌یدا‌کرد
 چا‌پو‌شی لی‌ کردن، وه‌کوو قور‌نان لی‌وه‌ی ده‌گی‌رتته‌وه فه‌رمووی: ﴿لَا
 تُثْرِبْ عَلَیْکُمُ الْیَوْمَ، یَغْفِرُ اللَّهُ لَکُمْ﴾ (یوسف: ۹۲) له‌ کاتی‌ک نا‌حه‌قی‌یان لی‌
 کرد‌بوو ده‌شی توانی به‌ ته‌واوی تۆله‌یان لی‌ بکاته‌وه به‌لام عه‌فووی کردن ،
 پی‌غه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) و‌پ‌رای نه‌وه‌ی دان‌یشت‌وانی مه‌که‌که‌ نه‌زیه‌تیان دا‌بوو،
 نه‌وه‌نده‌یان تین بۆ هی‌نا نا‌چار بی‌ مه‌که‌که‌ جی‌ بی‌لی، ده‌ی که‌ دوایی
 مه‌که‌کی رزگار کرد هه‌مووی عه‌فو‌کردن.

هه‌شتا که‌س سالی حوده‌یب‌یه پیلانیان داناو ویستیان
 پی‌غه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) له‌ناو به‌رن، بۆیان نه‌کراو پیلان سه‌ری نه‌گرت. ئیتر
 پی‌غه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) و‌پ‌رای نه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ریاندا په‌یدا کرد
 عه‌فو‌ی کردن!

غوره‌شی کورپی (الحارث) پیغه‌مبه‌ری بینی له ژیر داریک دا
نوستووه و شمشیره‌کە‌ی به داره‌که‌دا هه‌ل‌واسیوه شمشیری ده‌ست دایه‌ بۆ
ئه‌وه‌ی شه‌هیدی بکا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خه‌به‌ری بووه‌ و غوره‌ث وتی: کێ
له‌ ده‌ست من رزگارت ده‌کا، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی خودا، ئیتر کابرا
له‌رزو و شمشیری له‌ ده‌ست که‌وته‌ خوار پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) شمشیری که‌وته‌وه
ده‌ست و بانگی هاوه‌له‌کانی کرد و پرده‌وه‌کە‌ی بۆ گێڕانه‌وه‌! نه‌جار عه‌فری کرد.

به‌ کورتی عه‌فوکردن له‌ گه‌ل‌ توانادا ره‌وشتی به‌رزو پیاوه‌تییه‌،
ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ران و خۆشه‌ویستانی خودایه‌، تۆله‌ ستاندنه‌وه‌ هه‌ر
ئه‌وه‌نده‌یه‌ مه‌شروعه‌، نه‌گینا خودا ئاده‌میزادانی بۆ نه‌نجامدانی
هه‌ل‌نه‌ناوه‌. په‌روه‌دگار به‌ مه‌رجی داناوه‌: که‌ له‌ کاتی تۆله‌ستانده‌وه‌دا
زیده‌ ره‌وی نه‌کرێ و زیاد له‌ مافی خۆی نه‌ستینیته‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿و جزاء
سیئة سیئة مثلها﴾ تۆله‌ی خراپه‌ خراپه‌یه‌ به‌ نه‌ندازه‌ی خۆی، نابێ زیاد له‌
نه‌ندازه‌ تۆله‌ بستینیته‌وه‌. وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿فمن
اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم﴾ (البقرة: ۱۹۴) یان
ده‌فه‌رموی: ﴿وان عاقبتم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم به﴾ (النحل: ۱۲۶) یان
ده‌فه‌رموی: ﴿ومن جاء بالسیئة فلا یجزی الا مثلها﴾ (الانعام: ۱۶۰).

به‌ گوێره‌ی یاسای ئیسلام هه‌موو تاوانیکی مه‌ده‌نی یان جینایی
ده‌بێ به‌ یه‌کسانی تۆله‌ی وه‌ریگێرتیه‌وه‌، بکوژی به‌ نه‌نقه‌ست ده‌کوژیته‌وه‌ و
بریندارکه‌ر بریندار ده‌کریته‌وه‌، به‌ نه‌ندازه‌ی تاوان تۆله‌ی لێ

وهرده گيڙيتهوه، وهكوه دهفرموى: ﴿و لکم فی القصاص حیاة یا اولی الاباب﴾ (البقرة: ۱۹۴) یان دهفرموى: ﴿و الجروح قصاص﴾ (المائدة: ۴۵).
 ها هه رچهنده تۆله مهشروع، پهروه دگار ناده میزادی هه لئاوه بۆ عهفوه لیبوردن و دهفرموى: ﴿فمن عفا وأصلح فأجره على الله﴾ كه سیك سته مکارو تاوانبار عهفوبکا، به چاکه کاری و خوشه ویستی نیتوان خوئی و دوژمنانی ریک بخاتهوه، نهوه پاداشی له سهر خودایه، خودا پاداشی باشی ده داتى. ههروه کوه پیغه مبهر (ﷺ) له فرموده یه كه دا: كه موسلیم نه حمده و ترمیذی ریوایه تیان کردوه دهفرموى: (و ما زاد الله عبداً يعفو الا عزاً) چهنديك بهنده لیبوردوه عهفوه مهشرب بى خودا شكۆمهندى بۆ زیاد دهكا.

له نایه تیكى تردا: كه قورئان وه صفی تهقوا کاران دهكا، یه كى له رهوشته كانیان رق خواردنهوه و چاو پۆشیکردنه وهكوه دهفرموى: ﴿الذين ينفقون فى السراء والضراء، والكاظمين الغیظ، والعافين عن الناس والله يحب المحسنين﴾ (آل عمران: ۱۳۴).

نه مجار جهخت له سهر نهوه دهكاتهوه: كه پیویسته له كاتى تۆله ستاندنهوه دا زیده رهوى نه كرى و دهفرموى: ﴿انه لا يحب الظالمين﴾ خودا سته مکارانى خوش ناوین، نه نهوانه ی سهره تا دهست دهكهن به تاوان، چ نهوانه ی له تۆله ستاندنهوه دا زیده رهوى دهكهن!

﴿ولمن انتصر بعد ظلمه، فألئك ما عليهم من سبيل﴾ بىگومان كەسىك ■ سىندىرىۋى بىرىتە سەرو سىتەمى لى بىرىۋ تۆلە بىكەتەۋە ھىچ تاۋانىكى لەسەرنىۋە گوناھى ناگاتى، چۈنكە تۆلە سىتەندەۋەى بە ھەق شىتىكى مەشروعە، لە جىنايەتى بە ئەنقەست دا بە قىصاص و لە جىنايەتى ھەلەدا بە ضەمان و بۆاردن و بارىھە.

﴿انما السبيل على الذين يظلمون الناس، ويغفون في الارض بغير الحق﴾ نەۋەكەۋو تاۋان و سزا ھەيە ئىللا: كە ھەيە لە سەر ئەۋانەيە سىتەم لە خەلەك دەكەن ■ بەبى ھۆ ئەزىيەتى مەردوم دەدەن، لە تۆلەستەندەۋەدا زىدە رەۋى دەكەن، دەستىرىۋى دەكەنە سەر مال و گىيان و ناموس، مافى خەلەك پىشىل دەكەن، بوغرا دەبن و لوتبەرزى دەنۆين، سىتەمكارى دەكەنە پىشەۋ خەلەكى ■ چەۋسىنەۋە.

﴿أولئك لهم عذاب أليم﴾ ئەۋانە سزاى توندىان بۆ ئامادەيە، تۆلەى سىتەمكارى و تاۋانكارىيان لى دەسەندى.

﴿لمن صبر وغفر ان ذلك لمن عزم الامور﴾ واتە: وىراى ئەۋەى: كە تۆلەستەندەۋەى عادلانە رەۋايە و كەسى پەيپەۋى بىكا تاۋانبار نابى. بەلام كەسىك خۇبىگىر لە سەر ئەزىيەتى سىتەمكاران و لە ھەلەى تاۋانباران خۇش بىي، بىگومان ئەۋ سەبر و خۇراگىيەكارى پەسند و رەۋشى بەرزو پىرۋزە پاداشى باشى لەسەر وەردەگىرەۋە.

حال و وهزعی کافره کان له بهردهم دۆزه خ دا

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ
 لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾
 وَتَرَنَّهُمْ يُعْرِضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعَاتٍ مِنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ
 مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ الْخَسِرَاتِ الَّذِينَ
 خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
 فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

له وه پيش باسى نه وهى كرد: كه نه وانهى ستم له خه لك ده كه نو
 ناشوب و ناژاوه له سهر زهوى بهر يا ده كه نو عه زابى به نيش ده يانگريته
 خوى، نه مجار ليړه دا حال و وهزعی کافره کان له بهردهم دۆزه خ دا ديارى
 ده كا. نه و كاتهى نه وان چاويان به ناگر ده كه موى ناواته خوازي نه وه نو
 بگهړينه وه بو ژيانى دونيا بو نه وهى توبه بكه نو كارى چاك نه نجام بده نو
 كه مردن و زيندو بوونه و له ناگر رزگاريان بى.

بهائی ئەو کاتەى چاویان به دۆزەخ دەکهوی دۆش دادەمیئن له ناستی
دا زەلیل و ترساو حەبەساو رادەووەستن، دەزانن که حسابیان بیتى یە، بۆ
هەتا هەتایە لە دۆزەخ دا دەمیئنەو، کەس نیە بتوانی یارمەتیان بدا.

دەفەرموی: ﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ﴾ کەسیک
خودا ریسوای بکا به هۆی ئەووە که گومپای کردو، چونکە نامادە
باشی بۆ ئیمان و کاری چاک تێدانهبوو، ئەو ئەو کەسە سەری لی شتواوە
کەس نیە بتوانی سەرپەرشتی بکاو لە چورتم رزگاری بکا، شارەزایی بکا
بۆ رێبازی سەرپەرستی و هیدایەت. وەکوو لە نایەتییکی تردا دەفەرموی:
﴿وَمَنْ يَضِللِ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا وَشَدًّا﴾ (الكهف: ۱۷) نایەتەکە ئەو دەگەینى:
کە هیچ نیە لە بونەوێدا ببیتە جی بەبی ئیرادەوی خودا، هەموو شتیکی
به ویست و مەشیئەتی پەرەدگار پەیدا دەبی. ئەمە نیشانەى
خودایەتى خودایە.

ئەجار حال و وەزعی کافرەکان رون دەکاتەو کە لە قیامەت دا
دەکەونە چ تەنگانەو چورمێکەو، دەفەرموی: ﴿وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْهُ
الْعَذَابَ يَقُولُونَ: هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ﴾ تۆ دەبینی ئەى موحەممەد! ئەو
کاتەى موشریکەکان ناگری دۆزەخ دەبینن، لییان عەیانە: کە ئەو شوێن و
جێگایانەو بۆ ئەوان نامادە کراوە، پەشیمانی حاصل دەکەن، ئاواتە
خوازی ئەوێن به هەر شتوێکە بێ بگەرێندرێنەو بۆ ژيانى دۇنيا، به
ناشکرا دەلێن: ئەرى هیچ رێگایەک هەیه ئێمە بگەرێ ینەو بۆ ژيانى

جیهان؟ کهس هه‌یه یارمه‌تیه کمان بدا، قسه‌یه کی خیرمان بۆ بکا؟! هه‌لبه‌ته وه‌لامی پرسیاریان ته‌گهر بشدریته‌وه ههر نا ئومید کردنه و ریسوا کردنه، چونکه له فهرزی محال دا ته‌گهر بیشیان هیئنه‌وه ژبانی دنیا ده‌ست ده‌که‌نه‌وه به کوفرو بی‌دینی. وه‌کوو له نایه‌تیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿ولو تری الذوقوا علی النار، فقالوا یالیتنا نرد ولا نکذب بأیات ربنا ونکون من المحسنین، بل بدالهم سیئات ما کانوا یخفون من قبل ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه وانهم لکاذبون﴾ (الانعام ۲۷-۲۸) ته‌وانه به سروشت کافرو بی‌باوه‌پن، ته‌گهر به‌چاوی خۆیان روژی قیامت بیینن، ناگری دۆزه‌خ و دیمه‌نه سامناکه‌کانی بیینن ته‌و جار بیانگیرنه‌وه بۆ دنیا نیت ده‌ست ده‌که‌نه‌وه به کرده‌وه‌ی ناپه‌سه‌ندو ده‌چنه‌وه سه‌ر بیرباوه‌ری پوچیان!!

﴿وتراهم یعرضون علیها خاشعین من الذل، ینظرون من طرف خفی﴾ ته‌و ده‌بیینی ته‌ی پیغه‌مبه‌ر ته‌و کافره سه‌ر ره‌قانه‌ی دنیا، روژی قیامت به سه‌ر ناگردا را ده‌نوێترین، ناگریان نیشان ده‌دری، ترسیان لی ده‌نیشی به دزیه‌و به تیله‌ی چاو سه‌یری دۆزه‌خ ده‌که‌ن، له ترسان و له هه‌یه‌ت و سامی دیمه‌نه‌که ناوێرن پر به چاو سه‌یرکه‌ن.

به پیچه‌وانه‌وه خاوه‌ن باوه‌پان له‌و کاته دا سه‌ر به‌رزو دلخۆشن، تانوت له بی‌باوه‌پان ده‌ده‌ن، سه‌رگه‌رمی قسه‌و گه‌ت و گۆن، ده‌فرموی: ﴿و قال الذین آمنوا: ان الخاسرین الذین خسروا انفسهم واهلهم يوم

القیامة ﴿ موسولمانان که کافره‌کان بهو حاله ده‌بینن ده‌بیژن: بیگومان
خه‌ساره‌تمه‌ندی ته‌واوو به‌فتارچوو نه‌وانه‌ن: که خۆیان و مالّو مندالیان
فه‌وتاندوه، خۆیان و شوینکه‌وتوانیان والیّ کردوه شپاوی دۆزه‌خ بن، نه‌م
مانایه کاتیّک ویّ چووّه که (یوم القیامة) په‌یوه‌ست بیّ به (قال: ...) وه
به‌لام نه‌گهر په‌یوه‌ست بیّ به (خسروا) وه نه‌و کاته‌گوفت و گوّ کردنی
موسولمانه‌کان ده‌بیّ له‌دونیا‌دا بوییّ به‌لام مانای په‌که‌م ویّچوتره‌.

خه‌ساره‌تمه‌ندی خۆیان ناشکرایه، نه‌وه‌تا بوونه دۆزه‌خیّ بۆ هه‌تا
هه‌تایه‌تییدا ده‌می‌ننه‌وه‌و هیوای رزگار بونیان نیه، خه‌ساره‌تمه‌ندی مالّو
خیزانیشیان نه‌وه‌یه: که نه‌وانیش له‌گه‌لیان دان له‌دۆزه‌خ دا هیچ
سودیکیان لیّ نابینن، خوّ نه‌گهر خیزان و مندالیان به‌هه‌شتی بن دوباره‌چ
سودیّک به‌وان ناگه‌یه‌نن: که وابیّ له‌هه‌موو حالّیک دا نه‌وان هاوه‌لّو
خیزان و مندالیّ خۆیان له‌ده‌ست داوه‌.

﴿الا ان الظالمين في عذاب مقيم﴾ هۆشیار ببنه‌وه، باش بزنان: که
سته‌مکاران له‌عه‌زابی به‌رده‌وام دا بۆ هه‌تا هه‌تایه‌ ده‌می‌ننه‌وه‌. نه‌م
رسته‌یه ده‌گونجیّ که‌لامی ته‌واوکهری قسه‌که‌ی موسولمانان بیّ.
ده‌شگونجیّ که‌لامی خودابیّ و پشتگیری قسه‌ی ئیمانداره‌کان بکا.

﴿و ما كان لهم من اولياء ينصرونهم من دون الله﴾ نه‌و کافره
مالّویران و به‌دبه‌ختانه‌جگه‌ له‌خودا یارمه‌تیده‌ریکیان نیه‌ فریایان بکه‌ویّ
له‌عه‌زابی خودا رزگاریان بکا!

﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ﴾ که سبیک ریگای هیدایه‌تی لی
 بپرئ ئیمان نه‌هینی، به سروشت کافرویی پروایی ئیتر ریگای سه‌رفرازی
 نادوژیته‌وه، کاریک ناکا به‌ره‌و به‌هه‌شت بچی، شیایو عه‌زابی سه‌خت
 ده‌بی به ده‌ستی خوئی مالی خوئی ویران کردوه.

به پیره‌وه هاتنی بانگه‌وازی خودا

أَسْتَجِيبُوا

لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ
 مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ ﴿٤٧﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا
 فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِلَّا أَلْبَلَعُ وَإِنَّا إِذَا
 أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرَحَ بِهَا وَإِنْ نُصِيبُهُمْ سَيْئَةً
 بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ لِلَّهِ مُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنِشَاءً
 وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنِشَاءً
 وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

لەوہ پيش وادەى بە موسولمانان داو ھەرپەشەى لە کافرەکان کرد،
 وەزەو ھالى ستمکارانى رونکردەوہ، ئەمجار لە ژيەر تارمايى ئەو ديمەنە
 سامناکەدا کە چاوہروانى ستمکارانە خيتابى ئاراستە کردن بۆ ئەوہى
 واز لە کوفرو سەررەقى خويان بينن، بە پير بانگەوازی پەرۋە گارەوہ بين
 پيش ئەوہى بە ناگە ھانى ئەو ئاکامە ترسناکە يەخەيان بگرىو کەلىنى
 رزگاريان بونيان نەبى، بە پيغەمبەر ييش رادەگەيەنى" کە ھەر راگەياندننى
 پەيامى لە ئەستۆيە. ئەگەر ئەوان ھەرنەھاتنە سەر پىو پەيامەکەتيان
 قبول نەبوو ئيتەر وازيان لى بينەو تۆ بەر پرسىار نيت لە ئيمان ھيئان.
 دەفەرموى: ﴿استجيبوا لربکم من قبل ان يأتى يوم لامرد لە من الله﴾
 وەلامى بانگەوازی خودای خۆتان بدەنەوہ ئيمان بەيئن، بپروا بە تاكو
 تەنھايى خودا وبە راستى پيغەمبەرۋ رابوونى قيامەت بکەن، شويئ
 پەيامى پيغەمبەر(ﷺ) بکەون، پيش ئەوہى لە نکاو روژى قيامەت
 پەيدابىو کەس نەيگيرپیتەوہ، تەنانەت خوداش نايگيرپیتەوہ چونکە
 خۆى بپياری ھاتنى دەداو خۆى ھەلیدەسىنى.

﴿ما لکم من ملجأ يومئذ وما لکم من نكير﴾ نيە بۆ ئيئوہ ھيچ
 دەرەتانو پەنايەك ھانای بۆ بەرن، کەس نيە بتوانى ناپەزايى دەر بپري،
 دەربارەى عەزابدانئان، ناتوانن ئينکاری ھيچ تاوانىك بکەن کە ئەنجامتان
 داوہ. ھەرچى کردوتانە لای خودا نغايانەو لە نامەى عەمەل دا تۆمارەو
 فریشتە شايەتە بەسەرتانەوہ، ئەندامى جەستەى خۆشتان شايەتيتان لى دەدا!

﴿فان أعرضوا، فما أرسلناك عليهم حفيظاً، ان عليك الا البلاغ﴾
 ئەگەر موشریکەکان ھەر سوربوون لەسەر کوفرو بێدینی خۆیان، بە پیر
 بانگەوازی یەکەتەو، نەھاتن گوتیان بە پیامەکت نەدا، ئەو خۆت
 دڵگیر مەکە، خۆیان بەرپرسیارن، ئیمە تۆمان ناردوو پەيامی خودایان
 پێی رابگەیەنێ، نەك چاودێرو ژمیاری کارو کردەویان بی

حیساب ﴿لِيَكُوْلَيْنَهُ وەیان لەگەڵ بکە، ئەو ئەركی سەرشانێ تۆ
 نیە، تۆ لێ ی بەرپرس نیت. وەکوو لە ئایەتێکی تردا دەفەرموی: ﴿لیس
 علیک هدام و لکن اللہ یهدی من یشاء﴾ (البقرة: ۲۷۲) یان دەفەرموی: ﴿فانما
 علیک البلاغ وعلینا الحساب﴾ یان دەفەرموی: ﴿لست علیهم
 بمسیطر﴾ (الغاشية: ۲۲) ئەم ئایەتانە ھەموویان بۆ تەسەللا دانەوہی
 پیغەمبەرە (ﷺ) ھەروەھا بۆ ھەموو بانگخوازانی ئیسلامە: کە
 ئەوانیش چاو لە پیشەوایان بکەن، بانگەوازی خۆیان بکەن گوی بەو
 نەدەن خەڵک بە گوتیان دەکەن یان نا، ھیدایەت و کاریگەری
 بانگەوازی کەریان بە دەست خودایە!

تەجار پەردە لە سەر سروشتی ئەو ئادەمیزادە سەر رەقە سەر
 پێچیکارە لادەداو حەقیقەتی رون دەکاتەو: ئەو ئادەمیزادە بە دەستی
 خۆی خۆی دەخاتە ناو تەنگژو و عەزابو سەر ئێشەو،
 خۆشی بۆ راناگیرێ!!

به نازو نیعمه‌ت له خو‌بایی ده‌بی، به به‌لاو ناخو‌شی ده‌که‌و‌یتته
هاوارو به‌رام‌به‌ر به خودا سنور به‌زینی ده‌کا.

ده‌فه‌رموی: ﴿و انا اذا اذقنا الانسان منا رحمة فرح بها، وان تصبهم
سیتة بما قدمت ایدیهم، فان الانسان کفور﴾ واته: ئیمه نه‌گه‌ر له
لوطفو ئی‌حسانی خو‌مانه‌وه نازو نیعمه‌ت به ئاده‌میزاد ده‌به‌خشین
ساماندارو له‌ش ساغو بی‌ ترس بی، له ناو نازو نیعمه‌تی ئیمه‌دا به
تەندروستی و ئارامی ژیان به‌سه‌ر به‌ری‌ که‌یف خو‌شو ته‌رده‌ماغه، شا
به‌سه‌پانی خو‌ی نازانی‌و له خو‌بایی ده‌بی، خو‌ نه‌گه‌ر به هو‌ی کرده‌وه‌ی نا
په‌سندی خو‌ی توشی چور تمی‌کی بکه‌ین، هه‌ژاری و گرانی و نه‌خو‌شی و
ترسیان توش بی، ئیتر ده‌ست ده‌کا به ناشکوری کردن و نازو نیعمه‌تی
له‌وه‌پیشی له بیر ده‌چیته‌وه کوفرانی نیعمه‌ته‌کانی خودا ده‌کا! نه‌وه
سروشتی ئاده‌میزاده، بی‌ چلیدانه‌و سپله‌و پی‌نه‌زانه، له خو‌شی دا له
خو‌ی بایی ده‌بی، به ناخو‌شی هیوا ب‌پراو ده‌بی‌و کوفرو ناشکوری ده‌کا.

نەم دیارده‌یه به زۆری له ئافره‌تانه‌وه دیاری ده‌دا، نه‌وان بی‌ چلیدانه
ترو ته‌نگه‌تیزه‌ترن، فه‌رموده‌یه‌کی پی‌غه‌م‌به‌ر (ﷺ) هه‌یه، موس‌لیم و ئیبنو
ماجه له عه‌بدو‌ل‌لای کۆپی عومهره‌وه ری‌وایه‌تیان کرده‌، فه‌رموویه‌تی: (یا
معشر النساء تصدقن فانی رای‌تکن اکثر أهل النار، فقلت امرٌ ‌للم‌ رسول الله؟ فقال (ص) لأنکن تکثرن الشکایة و تکفرن العشیر - الزوج - لو
أحسن‌ت الی احداهن‌ الدهر، ثم‌ ترک‌ت یوما قالن: ما رأیت منک خیراً قط)

ئەي پىرى ئافرەتان: چاكە كاربن، دەست و دل فراوان بن، ئەمن لە شەوى ئيسرا دا كە دۆزەخم بينى زۆر ترينى دۆزخيه كان ئافرەت بوون، ئافرەتتىك وتى: ئەو بۆچى وايە ئەي پىغەمبەرى خودا؟ پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى: چونكە ئىوھى ئافرەت زۆر بە بەش و بارى خۆتان نارازين، بەرامبەر مېردەكانتان سېلەن، ئەگەر مېرە بە درىژى تەمەنى خزمەتى ژنەكەى بكاو بۆى باش بى، رۆژىك لە رۆژان وەكوو پىويست نەھاتە پىشەو، يەكسەر پىى دەلى: من لە ژيانغا چاكەيەكم لە تۆ نەديوھ!!

موسولمانى صالح و راستال ئەوھيە: كە پىغەمبەر (ﷺ) لە فەرموودەيەكى دا: كە موسليم و ئەحمەد لە صوھەبىيەو رىوايەتيان كردوھ : دەفەرموى: موسولمان ھەموو كارىكى مايەى خىرو پاداشە بۆى، ئەگەر توشى بەلاو ناخۆشى بوو خۆ گروپشوو درىژە، ئەمەش دەبىتە خىر بۆى، ئەم بەھرەيە ھەر بۆ موسولمانە، ئەگەر توشى خۆشى بوو سوپاسگوزارەو دەبىتە خىر بۆى، ئەم بەھرەيە ھەر بۆ موسولمانە! ئەجار پەرودەگار ئادەمىزاد دەترسىنى لەوھ: كە بە دونيا لە خۆى بايى بىى، چونكە ھەموو شتىك لە بونەوەر دا ھى خودايە، بوون و نەبوونى بە دەست پەرودەگار ھ دەفەرموى: ﴿لله ملك السموات والأرض﴾ پەرودەگار بە دىھىنەرى ئاسمانەكان و زەوييە، خاوەن و ھەلسوپىنەريانە، چۆنى بوى ئاوا رەداميان دىنى، ئەوى بىھوى بىى دەبى، ئەوى حەزىكا نەبى ھەرگىز نابى، ھەرچى بىەخشى كەس نىە مەنعى بكا، ھەرچى بگىرتەوھ كەس نىە بتوانى بيدا.

ده‌فهرموی: ﴿يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ، يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ آثَارًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ
الذَّكُورَ أَوْ إِزْوَاجَهُمْ ذَكَرَانًا وَانْثَاءً وَيُجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا، إِنَّهُ عَلِيمٌ
قَدِيرٌ﴾ په‌روه‌دگار هرچی بیهوی بیهینیتته‌دی له مال و له منداډ دروستی
ده‌کاو ده‌یهینیتته‌کایه‌وه، له‌روانگه‌ی نهم ده‌سه‌لاته «ه‌هایه‌وه به‌ویستی
خوی بۆ هندی که‌س تنه‌ها کچ ده‌به‌خشی، بۆ هندی که‌سیش تنه‌ها کوپ
«به‌خشی، بۆ هندی‌کیش کچ و کوپ ده‌دا، هی وایش هیه «ه‌جاخ‌کویره و
مندالی ناداتی، به‌گویره‌ی حکمه‌ت و دانایی خوی نهم ته‌قسیم و
دابه‌شکرده نه‌نجام ده‌دا، هرکه‌سه و به‌شی خوی ده‌داتی، نه‌وه‌ی پی ی
ده‌به‌خشی شیای خویه‌تی و له به‌رژه‌وه‌ندی یه‌تی له حکمه‌ت و دانایی
خوداوه سه‌رچاوه‌ی گرتوه، نایه‌ته‌که گشتی یه و همو که‌س ده‌گریته‌وه،
به‌دریژی میژووی ناده‌میزاد بۆ همو و کات و شوینیکه و مه‌به‌ست
نه‌وه‌یه همو شتیک به‌قودره‌تی خودا دیتسه جی و چونی
بوی ناوا په‌یدایه.

جوړه‌کانی وه‌جیی نیگای خودا بۆ پیغه‌مبه‌رانی

﴿وَمَا كَانَ

لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
رَسُولًا فَيُوحِيَ بآذُنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ
 وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
 وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ
 مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

دواى به يانکردنى ده سەلات و حىکمەت و زانىارى خوداو رانواندى
 دياردهى خودايەتى، ئەجار لە کۆتايى سوره ته که دا ده گەریتەوه بۆ
 رونکردنەوى ئەو حەقیقەتەى: که سوره ته که لە تەوهرى دا ده سوپیتەوه،
 حەقیقەتەى نىگا و پىڤەمبەریتى شى دە کاتەوه، شىوهرى ئەو پەيوەندىيە
 رون دە کاتەوه: که لە نىوان خوداو بەندە هەلبژاردەکانى دا روى داوه و
 روده دا، بە تايبەتەى جەخت لە سەر ئەوه دە کاتەوه: که نىگا و سروش لە
 خوداوه بە چەند شىوهرى ئەو پىڤەمبەرى ئىسلام هاتووه، دە فەرموى:
 ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يَكْلِفَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يَرْسُلَ
 رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذَنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ بۆ هىچ ئادەمىزادىك
 دەستە بەر نابى: که قسە لە گەل پەروەدگار بکا، مەگەر لە رىگەى
 نىگاوه يان بە بىستەنى پەيام لە دوا پەردەوه، يان بە هوى فريشتهوه،
 پەيوەندى نىوان خوداو بەندە هەلبژاردەکانى بەم سى جۆره دەبى و بەس!

بوخاری له صحیحه‌کی دا له خاتو عائیشه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا،
 ده‌فرموی: حاریشی کورپی هیشام پرسپاری له پیغه‌مبهر (ﷺ) کرد،
 وتی: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! نه‌وه به چ شیویه‌ک نیگات بۆ دئ،
 پیغه‌مبهر (ﷺ) فرموی جاری وا هه‌یه نیگام بۆ دئ به شیویه‌ی زپه‌ی
 جهره‌س، نه‌مهم زۆر له سهر گران بوو، جاری وایش ده‌بی فریشته له
 شیویه‌ی پیاویک دا دیته لامو قسم له‌گه‌ل ده‌کاو تیتی ده‌گه‌م، خاتو
 عائیشه ده‌فرموی: به چاوی خۆم دیتم پیغه‌مبهر (ﷺ) نیگای بۆ هات
 رۆژه‌که زۆر سارد بوو، ناوچه‌وانی ئاره‌قی لی ده‌چۆرایه‌وه. نه‌جار
 په‌روه‌دگار لی‌ک‌چوونی نیگاو سروش بۆ پیغه‌مبهران دیاری ده‌کاو
 ده‌فرموی: ﴿و کذلک أوحینا الیک روحاً من أمرنا﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د!
 وه‌کوو چۆن نیگامان بۆ پیغه‌مبهرانی پێشوو کردوه، به‌و جۆره‌ش قورئانان
 بۆ ناردوه، قورئان نه‌مری خودایه، له خوداوه‌یه‌و گیانه بۆ ئاده‌میزاد،
 چونکه هۆی هیدایه‌ته، کوفر ده‌مرینئ و گیان ده‌خاته دلانه‌وه، نازل‌بوئی
 قورئان یه‌کالا که‌روه‌وه بوو له نیوان حقو به‌تال دا. به‌خته‌وه‌رانی وه‌ ناگا
 هی‌ناو له خه‌وی غه‌فله‌ت راستی کردنه‌وه، ژباری پێشکه‌وتووی بۆ دروست کردن!
 ﴿وما کنت تدری ما الکتاب ولا الایمان، ولکن جعلناه نوراً فهدی
 به‌ نشاء من عبادنا﴾ نه‌تۆ نه‌ی پیغه‌مبهر پێش نه‌وه‌ی نیگات بۆ بنی‌ترین
 نه‌تده‌زانی قورئان چیه‌و ئیمان چیه‌ (واته: نه‌تده‌زانی قانونو نیظامی
 ئیسلامی چیه‌و چی نیه، چونکه هه‌موو پیغه‌مبهران پێش (وحی) یش
 ئیمانیان هه‌یه). وه‌لی ئی‌مه نیگامان بۆ کردوی و ئه‌م قورئانه‌ی: که به

نیگا بۆمان ناردوی نورو روناکییه، کهسی بانهوی به‌خته‌وه‌ری بکه‌ین به‌م
 قورئانه هیدایه‌تی ده‌ده‌ین له نه‌قامی و نه‌زانی و گومپایی رزگاری ده‌که‌ین،
 ده‌یخه‌ینه سهر ریبازی هیدایه‌ت و زانیاری، دلی مردوی زیندو ده‌که‌ینه‌وه
 ویژدانی نووستوی وه ناگا دینن، ناکاری مرۆفانه‌ی تیدا ده‌خولقیینن!
 وه‌کو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ
 مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (یونس: ۵۷)

نایه‌ته‌که‌ی ئێر ده‌ق ئه‌وه ده‌که‌یه‌نی: که هیچ ئاده‌میزادی بۆی نیه:
 که راسته‌وخۆ قسه له‌گه‌ڵ خودا بکا، ته‌نانه‌ت له‌ خاتوعائیشه‌وه ریاویه‌تی
 کراوه: فرموویه‌تی: ههر که‌سی پێی وابێ: که موحه‌مه‌د به‌ چاوی
 سه‌ری خودای بینیه‌وه، ئه‌وه بێگومان بوختانیکی گه‌وره‌ی له‌ سه‌ر خودا
 هه‌لبه‌ستوه. ته‌نانه‌ت هه‌زه‌ته‌ی موسا: که داوای دیتنی خودای کر به
 (لن ترانی) وه‌لامی دایه‌وه.

﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي
 السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ بێگومان تۆ ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌م قورئانه: که
 به‌نامه‌ی ئیسلامه هیدایه‌تی ئاده‌میزاد ده‌ده‌ی بۆ ریبازی خودا په‌سندو
 حه‌ق و راستی، ئاده‌میزاد فێری مه‌نه‌ج و په‌په‌وه و پرۆگرامیک ده‌که‌ی
 خودا نازلی کردوه، خودا فرمانی کردوه به‌ شوێنکه‌وتنی ریبازی ئیسلام
 ریبازی هه‌لبه‌زیرو له‌ لایه‌ن خودایه‌ک: که خاوه‌نی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی یه،
 به‌دییه‌تان و چاو دیرو هه‌لسۆرپه‌نه‌ریانه، خۆی له‌ بونه‌وه‌ردا فرمان‌پروای
 موطله‌قه‌و که‌س نیه بتوانی پریاری ئه‌و هه‌لبه‌وشینه‌یه‌وه!

﴿إِلَّا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ﴾ نهی خه لکینه ناگادار ببنه وه هه موو کارو باریک، سهره نجامی هه موو هه لویست و کرده وه یه ک بو لای خودا ده گه ریته وه، رۆژی قیامت به عهدالته حیساب و لیکن لینه وه نه نجام ده دا، به حق و راستی کیشه کان یه کالاً ده کاته وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الزخرف)

ئهم سورته ناوی سوره‌تی زوخرفه چونکه وه صفی بری دیاردهی ژیا نی دونه ی تیدایه، باسی زیرو خانووبه ره و ناو مال و دیاردهی رازانه وه و جوانی ژیا نی جیهانی برپا وه ده کا، له گه ل ژیا نی قیامت دا به رامبه ری ده کا و پیکیان ده گری: وه کوو له نایه تی (۳۴-۳۵) دا ده فرموی: ﴿وَلِيُوقُمْ أُولَئِكَ لِيُزَكَّيْهِمْ وَلَهُمْ فِيهَا مَنَاقِبُ إِنَّهُ يَكُونُ وَزَخْرَفًا، وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾.

په یوه ندی ئهم سورته به سوره‌تی (الشوری) له دو لاوه یه:

۱. سهره‌تای ئهم سورته ده شوبه یته سهره‌تا و کوتایی سوره‌تی پیشوو: که له هه ر سیک شوین دا باسی قورئانی پیرو زو سهرچاوه ی نیگا و سروش هه یه.

۲. له هەردو سوره‌ته‌که‌دا لیکچونیکی ته‌واو هه‌یه له باره‌ی ئاراسته‌کردنی به‌لگه‌ی جۆراو جۆر له سەر هه‌بوونی خوداو تا‌ک و ته‌نهایی زاتی پاکی و باسی قیامه‌ت و روداو‌ه‌کانی، هه‌روه‌ها ته‌و چورتم و ناخۆشیه‌ی تووشی کافره‌کان ده‌بی. ته‌جار به‌راورد کردنیان به‌ حال و وه‌زعی موسولمانان.. ناوه‌روکی سوره‌ته‌که وه‌کوو هه‌موو سوره‌ته مه‌ککيه‌کانی تر له ته‌وه‌ری چاندن و چه‌سپاندنی بنه‌مای بیروباوه‌ری ئیسلامی دا ده‌خولیته‌وه: که بریتیه له ئیمان به‌ خوداو به پیغه‌مبه‌رایه‌تی و به زیندو‌بوونه‌وه‌ی روژی قیامه‌ت.

سه‌ره‌تا ته‌وه رون ده‌کاته‌وه: که سه‌رچاوه‌ی قورئان نیگا و سروشی خودایی به وه‌ زمانی عه‌ره‌بی نازل بووه، خودا کردویه‌تی به موعجیزه‌ی سه‌زهره‌تی موحه‌مه‌دو تا روژی قیامه‌ت ته‌م موعجیزه به‌رداوامه‌و کاریگه‌ری خۆی هه‌یه، هه‌ره‌شه‌و ئیندازه بۆ قورپه‌یشه‌کان و هه‌موو ته‌وانه‌ی بڕوا به تا‌ک و ته‌نهایی خودا ناکه‌ن و سه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د به پیغه‌مبه‌ر نازانن و بڕوایان به زیندو‌بوونه‌وه نیه. به دونیاوه هه‌لو گیربوون و قیامه‌تیان به خه‌یاڵ دا نیه.

ته‌جار به‌لگه‌ی گورچکپو به هیژ دینیتته‌وه له سەر هه‌بوونی خوداو تا‌ک و ته‌نهایی زاتی پاکی، دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی ده‌کاته به‌لگه له سه‌رتا‌ک و ته‌نهایی خوداو ده‌سه‌لاتی ره‌های، هه‌روا دروستکردنی زه‌وی و رامکردنی به شیوه‌یه‌ک: که گونجاوبی بۆ تیدا ژیان، ئاو و هه‌وای

گونجای، حەجمو جولەیی لەباری، هەبوونی ساراو شیوو دۆلۆ کیۆی بەرزو
سەرکەشی تێدا، دروستکردنی نیرومی له هەموو صنف و جۆریک، ئەم
نیشانانەو جۆرەها نیشانهی تر کە لە هەژمار نایەن و هەموویان بەلگەن لە
سەر هەبوونی خودایەکی تاک و تەنها و خاوەن دەسلەلاتی رەها و زانیاری بەرفراوان.

عەرەبەکان پڕوایان بە هەبوونی خودا هەبوو، پێیان وابوو: کە خودا
بە دیهێنەری ئاسمانەکان و زەوییه، وەلی ئەم باوەڕەیان تێکەڵاو بە
بێپەرستی و ئەستێرە پەرستی. فریشتە پەرستی کردبوو، تەنانەت پێیان
وابوو فریشتەکان کچی خودان، ئەم بیرو باوەرە فاسیدانەیان لاسایی
کردنەوهی کوێرانەیی باوک و باپیرانیان بوو، قورئان هەڵەیی بۆ
راستکردنەوه، هەرپەشەیی جۆراو جۆری لی کردن و ترساندنی لە عەزابی
بەشیددەت.. ئەگەر چیرۆکی هەندێ لە پێغەمبەرانی گێڕانەوه بۆ ئەوهی
پەندو ئامۆژگارییان لی وەرگیری، بە شوێن سەر گورشتەیی ئیبراهیم دا
شوبهه و گومانی موشریکەکانی مەککەیی رەتکردەوه، پڕوبیانوی
پوچاندنەوه، موشریکەکان پێشنیاری ئەوهیان دەکرد: کە دەبی نیگا و
سروش بۆ کەسێک بی خاوەن پلەو پایە و مال و سامان بی. دەیانگوت
دەبی نیگا بۆ یەکیەک لە گەورە پیاوی مەککە و طائف بی. خودا رەدەدی
دانەو. فەرمووی تەرازوی هەلبژاردن بۆ پێغەمبەرێتی رەوشتی بەرزو
بەهرە ئەدەبە، مال و سامان و بەها مادییەکان نیە. ناردنی قورئان رێزو
سەرەفە بۆ پێغەمبەر و نەتەوه کەیی.

نه مجار کۆتایی سوره ته دیننی به غمایشکردنی نازو نیعمه تنی به ههشت:
که خودا ناماده ی کردوه بو خاوهن باوه ران نه مجار ههندی رودای قیامت
را ده نویننی که حالو وه زعی کافره کانی تیدا رونکردۆته وه.

نه وهش را ده گه یه ننی: که نهو موشریکانه ئیمان ناهینن و پتویست
ناکا پیغه مبه ر(ﷺ) کۆلیان پتوه هه لگری و به ئیمان نه هینانیان دلگیر بی.

قورئان که لامی خودایه و به زمانی عه ره بی نازل بووه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۝١ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۝٢ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝٣ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا
لَعَلِيَّ حَكِيمٌ ۝٤ أَفَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا
أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ۝٥ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي
الْأَوَّلِينَ ۝٦ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ
۝٧ فَاهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ

﴿حم﴾ مانای ئەم جوړه پیتە پچرپچرانه له‌وه پیښ چەند جارێک قسەمان لێ کردووە. باسکردنی دوباره کردنه‌وه‌ی پیښووه.

﴿والكتاب المبين﴾ سویندم به قورئان: که کەلامیکی بێ پیچ و په‌ناو مانا روون و ناشکرایه، وشه‌ی شیرین و رسته‌ی ره‌وان، ریگای هیدایه‌ت روون ده‌کاته‌وه ده‌رمانی ده‌ردی دل‌ه نه‌خۆشه‌کانه، که‌ته‌لوکی بوونه‌وه‌ره‌و به‌رنامه‌ی ژیا‌نی به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی یه، هه‌رچی پتووست بێ بۆ دونیاو قیامه‌ت تی‌یدا نمایش کراوه. هه‌ر که‌سی شوینی بکه‌وی به‌مراز گه‌شته‌وه.

﴿انا جعلناه قرأناً عربياً لعلكم تعقلون﴾ ئیمه ئەم قورئانه‌مان نازل کردووه به‌زمانی عه‌ره‌بی، که زمانێکی فه‌صیح و گونجاوه بۆ قسه‌پێکردن، زمانێکه قاعیده‌و یاسای ره‌سای خۆی هه‌یه، هه‌موو وشه‌یه‌کی کیش و یاسای خۆی هه‌یه، بۆ نه‌وه‌ی سه‌ره‌تا عه‌ره‌به‌کان لێ‌ی حالی ببنو وه‌ری بگرن، نه‌جار به‌هه‌ر چوار لای جیهاندا بلاو بیته‌وه بۆیه به‌زمانی عه‌ره‌بی ناردومانه بۆ نه‌وه‌ی ئیوه‌ی عه‌ره‌ب تێی بگهن.

نایه‌ته‌که وه‌لامی سویندی ﴿والكتاب المبين﴾ ئەم جوړه سویند خواردنه‌ش له‌زمانی عه‌ره‌بی دا به‌سویندی به‌دیعو رازاوه‌و جوان حسیب ده‌کرێ که سویند پێ‌خوراوو سویند له‌سه‌ر خوراو یه‌ک باب‌ه‌ت بن.

﴿وانه في ام الكتاب لدينا لعلي حكيم﴾ ئەم قورئانه‌ی بۆ ئیوه‌ نێردراو له‌له‌وحوله‌حفوظ دا لای خۆمان ریزو نرخی خۆی هه‌یه، به‌لاغه‌ت و ره‌وانی خۆی هه‌یه، به‌پاک و خاوی‌نی نه‌بی‌نابی ده‌ستی

بكرىتى رىك و پىك و مو حكه مو دامه زراوه به هيچ شتىك هه لئاوه شىتته وه،
قورئانى پىرۆز هۆكارى هيدايه ته، ده يسا پىئويسته ئىوه ش چى زووه
بيكه نه مهنه جى ژيانى خوتان و پابه ندى فەرمان و جلەوگىريه كانى بن،

﴿أفَضْرِبَ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ؟﴾ ئايا
پىتان وايه ئىمه هينده بى رحم و بى به زه ييبين وازتان لى دىنين و ئىوه
ئاگادار ناكه ينه وه؟ ئايا پىتان وايه هر له بهر ئه وهى گهل و نه ته وه يه كى
سهر رهق و رۆچوون له خراپه كارى دا ئىمه قورئانتان بۆ نانىرين و
هه ره شه تان لى ناكه ين؟ نانا وامه زانن ئىمه له روانگه ي رحمه ت و فه ضلو
چاكه كارى خۆمانه وه فەرمانۆشتان ناكه ين و بانگه وازيتان ئاراسته ده كه ين،
هه لئان ده نيىن بۆ ئيمان هينان و خودا په رستى، قورئانتان بۆ نازل ده كه ين و
به لگه و نيشانه تان له سهر راست ده كه ينه وه.

ناردنى پىغه مبه ران و بانگه وازى كردنى ئاده ميزاد بۆ ئيمان هينان و
شوينكه وتنى په يامى حق، دابو نه ريتىكى كۆنى ئىمه يه

﴿وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ﴾ چەند پىغه مبه رو فرستاده مان
له گهل و نه ته وه كانى رابورد و ناردون و به درۆ خرا نه وه. بۆ هه موو گهل و
نه ته وه يه ك پىغه مبه رمان به زمانى خۆيان ناردوه، بانگه وازىيان كردون و
گه له كان پىغه مبه ره كانيان به درۆ خستونه ته وه، وه كوو له ئايه تىكى تردا
ده فەرموى: (وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ) كه وابى به
درۆ خستنه وه ي پىغه مبه ران دابو نه ريتىكى كۆنينه ي گهل و نه ته وه كانى

رابردوه، هه‌موو پیڤه‌مبه‌ریک وه‌کوو تو ئه‌ی موحه‌مه‌د به درۆ خراوه‌ته‌وه، وه‌کوو تو به‌ده‌ست گه‌ل ۱ نه‌ته‌وه‌که‌یه‌وه ئه‌زیه‌ت و ناره‌حه‌تی چه‌شتوه.

﴿فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمِثْلَ الْأُولِينَ﴾ گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی وامن تی‌کش‌کانه‌وه زۆر له قوره‌یشه‌کان به‌هیزو توانا‌تربوون، له‌وه پیش له قورئان دا زۆر سه‌رگورشته‌و به‌سه‌ر برده‌ی گه‌ل و نه‌ته‌وه پیشینه‌کافان بو گێ‌پراو‌یت‌ه‌وه. ده‌زانی داب و نه‌ریتی ئیمه له‌گه‌ل سه‌ر‌پنج‌یکاران دا چۆنه‌و چۆن بووه! که‌وابی گه‌له‌که‌ت بترسینه له‌وه‌ی وه‌کوو گه‌ل و نه‌ته‌وه رابوردوه‌کانیان لی نه‌یه، نه‌وه‌ی به‌ سه‌ر نه‌وان هات به‌ سه‌ر نه‌مانیش نه‌یه. چونکه عاده‌تی خودا گۆرانی به‌سه‌ردانیه. چی بریارداوه‌و ته‌قدیری کرده‌و، هه‌ر نه‌وه دیته‌ کایه.

دروست‌کرده‌ی په‌روه‌گاره‌و هه‌ندی نيعمه‌ته‌کانی

وَلَيْنَ سَأَلْنَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ
خَلَقْنَاهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ
مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُم فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾
وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا

كَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١١﴾ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَمِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿١٢﴾ لَيْسَتُوا عَلَى ظُهُورِهِ
ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ
الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
لَمُنْقَلِبُونَ ﴿١٤﴾

بیروباوه‌ری بتپه‌رسته‌کان جی‌گای سهرسورپ‌مانه، ئه‌وانه دانیان ده‌نا به
هه‌بوونی خودادا، به‌وه‌ش: که به‌دیه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی هه‌ر خودایه،
که‌چی ئاکامی ئه‌م دان پیا‌نانه‌ی خۆیان ده‌سه‌لمانده، بپروایان به‌تاک و
ته‌نهایی خودا نه‌بوو، هه‌وه‌لیان بۆ داده‌نا. پی‌چه‌وانه‌ی سروشت و
واقع ^{هه‌جولانه‌وه}،

عه‌ره‌به‌کان پاشماوه‌ی ئایینی هه‌نیقیه‌ی کۆنیان بۆ مابووه‌وه، هه‌ندی
بیرو باوه‌ری تیکه‌ل و پیکه‌ل به‌ ئایینی هه‌زه‌تی ئیبراهیمیان په‌یره‌و
ده‌کرد، به‌لام هه‌ینه‌ به‌ شی‌واوی گۆر‌دراوی به‌ کاریان ده‌هه‌یناو ئه‌وه‌نده
چیرۆکه کۆن و ته‌فسانه‌ی تیکه‌لاوبو‌بوو، به‌ حال بۆنی ئایینی ئاسمانی لی
ده‌هات، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا هه‌ندی لایه‌نی ئیجابی تیدا مابوونه‌وه: که
له‌گه‌ل فی‌طره‌ت دا یه‌ک ده‌که‌وتنه‌وه. هه‌ر له‌م روانگه‌یه‌وه پیا‌ن وابوو: که
به‌ دیه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی خودای تاک و ته‌نهایه، ده‌یان‌زانی که ئه‌م

بونوه‌ره به دیهینهریک هیئاویه‌ته وجود، نهویش ناوی (الله) یه، که‌چی له واقع دا پابه‌ندی نهو داخواییه سروشتی یه‌ی بیروباوه‌ره‌که‌یان نه‌بون، یه‌کتاپه‌رست نه‌بون، له جیاتی خودا بتیان ده‌په‌رست، بروایان وابوو نهو بتانه لای خودا شه‌فاعه‌تیاں بۆ ده‌که‌ن، به ته‌واوی سه‌ریان لی شیوا‌بوو، له نایینی سروشتی لایان دابوو.

ده‌فه‌رموی: ﴿وَلئن سألهم: من خلق السموات والارض؟ ليقولن خلقهن العزيز العليم﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست نه‌گهر پرسیار له‌و موشریکه‌ سه‌ر ره‌قانه‌ بکه‌ی بلئی ی: کئی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌دیهینان؟ یه‌کسه‌ر دان به‌وه‌دا ده‌نین: که خودا دروستی کردون، بی منجه‌منج و وه‌ستان ده‌لین: به‌دیهینهری ئاسمانه‌کان و زه‌وی خودای خاوه‌ن تواناو زانایه، خودایه‌که به‌دیهینان: که که‌مالی قودره‌تی هه‌یه، زانیاری بی سنوری هه‌یه. جاکه‌شتیک که‌مالی قودره‌ت و که‌مالی زانیاری هه‌بی، بینگومان ده‌توانی هه‌موشتیک دروست بکا.

﴿الذی جعل لکم الارض مه‌دا﴾ نه‌و خودایه‌ی زه‌وی بۆ ئیوه‌ کرده به‌لانه‌ی تیداژیان، گونجاوه‌ بۆ نه‌وه‌ی گیانداران ژیا‌نی خۆیا‌نی تیدا به‌سه‌ر به‌رن. زه‌وی بۆ خۆی هه‌لده‌سورێ، کپوه‌کانی تیدا چه‌قیون و له‌نگه‌ریان راگرتوه‌ بۆ نه‌وه‌ی گیانله‌به‌ران بتوانن له‌سه‌ری بژین.

هه‌موو ئاده‌میزادی‌ک نه‌و حه‌قیقه‌ته‌ ده‌زانئ، که زه‌وی لانه‌ی ئاده‌میزاده، هه‌موو چینی‌ک به‌ شیوه‌یه‌که له‌ شیوه‌کان هه‌ستی پیده‌کا،

ئەوانەى يەكەجار ئەم قورنانهيان بە سەردا خویندرايەوہ ئەم زەویيەيان
 بینيۋە لە ژێر قاچیان دا وەکوو فەرش راخراوہ، بۆیان خۆشکراوہ پێ یدا
 برۆن کشت و کالێ تێدا بکەن، تێ یدا بخۆن و بخۆنەوہ و بخەون. بە
 شێوہیەکی گشتی گونجاو لە بارە بۆ ژیان. ئێمە ئەمڕۆ پاش ھەزارو چوار
 ھەدو ئەوندە سائە ئەم راستی یە بە قولترو فراوان تر دەزانین، زانیاریان
 دەربارەى زەوی وردترو پترە، پشکنین و توێژینەوہ مان دەربارەى سروشتی
 زەوی و پیشکەوتووترە. ھەلبەتە ئەو نادەمیزادانەى دواى ئێمە دینە
 گۆرەپانى ژيانەوہ، دەربارەى زەوی زانیاری وا بە دەست دینن کە ئێمە
 پەیمان پێ نەبردوہ، ھەتا زانیاری پێش بکەوێ توێژینەوہ زیاتر بێ مانای
 ئەم دەقە قورئانیە باشترو قولتەر دەرەکەوێ، لەگەڵ زانست و زانیاری
 ھەموو چاخ و چینەکان گونجاوہ و ھەر چینە بە گوێرەى زانیاری خۆی لە
 مانای ھالى بووہ.

ئەمڕۆ ئێمە لە روانگەى ئەو حەقیقەتەوہ: کە زەوی کراوہتە لانەى
 نادەمیزاد ئەوہ مان بۆ دەرکەوتوہ: کە ئەم گۆی زەویيە بە چەند قۆناغێک
 دا تێپەرێوہ و چەند جار گۆرانکاری بە سەردا ھاتوہ تا وای لێ ھاتوہ بە
 کەلکی ئەوہبێ کە لانەى نادەمیزاد بێ، لە گرکانەوہ بووہتە پارچە
 شاخێکی وشک و رەق و ئەجار دواى تێپەرپوونی ماوہیەکی زۆر: کە ھەر
 خدا دەیزانی بووہتە زەویيەکی گونجاو بۆ کشت وکال و تێدا ژیان، لە
 ئاکامی پەیداپوونی بەیەک گەیشتنی ئایدروژین و ئۆکسجین ئاو پەیدا
 بووہ. لە ئاکامی سوپانەوہى بە دەوری خۆی داو بە دەوری خۆردا شەوو

روژ پەیدا بووه، گەرم و ساردی بە جوړیکه ژیاڼی تیدا ده‌سته‌به‌ر بووه. نه
 نه‌ونده سارده دنیا بیته به‌سته‌له‌ک و سه‌هۆل به‌ندان، نه نه‌ونده گەرمه
 شته‌کان گریان تیبه‌ربیی. به‌لای زه‌وی لانه‌ی ژیاڼه‌و به راستی
 گونجاوه بو ژیاڼ.

﴿وَجَعَلْ لَكُمْ فِيهَا سَبَلاً، لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ له ناو زه‌وی دا ریځاو
 بانی به دی هیناون بوته‌وه‌ی نیوه سودیان لی وه‌ریگرن. پیاڼ دا تیپه‌ر
 بنو بگه‌نه مه‌به‌ست و نامانجی خوستان. خوستان گه‌شتو گوزار بکه‌ن
 بازرگانی بکه‌ن، کالای خوستان ئالوگۆز بکه‌ن. هه‌روه‌ها گه‌لی شتی تریش.
 ﴿وَالَّذِي نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مِّثْلَ ذَلِكَ
 تَخْرُجُونَ﴾ په‌روه‌دگار خودایه‌کی وه‌هایه باران له‌ئاسمانه‌وه ده‌بارینی
 به‌ته‌ندازه، نه‌ونده ده‌بارینی که‌له به‌رژه‌وه‌ندی کشت و کالو بوژیاڼ
 پیویست بی، نه‌ونده زوړ نابارینی زه‌وی سه‌رناو بگه‌ری، نه‌ونده‌ش که‌م
 نا بارینی به‌شی خواردنه‌وه‌ی گیانله‌به‌ران و ئاو‌دی‌ری کشت و کالو دارو
 دره‌خت نه‌کا. به‌و بارانه خا‌ک و ولاتی مردوو سوته مه‌رۆو وش‌ک و ره‌ق
 هه‌لاتومان زیندو کردۆته‌وه، زه‌وی وش‌ک و برینگ و بی‌گیاو گۆز
 ب‌شیناوه‌ردو زه‌رد هه‌لگه‌پاو: که ناوی بارانی لی باری وه‌جم و جو‌ل که‌وت و
 فشه‌ل بوو، له هه‌موو جو‌ره گۆگیاو دره‌ختی‌ک نی‌رو می پەیدا‌بووه. جا
 وه‌کوو چۆن زه‌ویان به‌و شیوه زیندو کردۆته‌وه به‌و جو‌ره روژی قیامت
 مردوه‌کان زیندو ده‌که‌ینه‌وه، چۆن گۆگیا له زه‌وی ده‌ردینین ئاوا ئی‌و له
 گۆره‌کانتان ده‌رتان دینین و گیانتان به‌به‌ردا ده‌که‌ینه‌وه. وه‌کوو له
 ته‌فسیری ره‌وان

نایه‌تیکی تردا ئاماژه بهم مانایه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿والله الذي أرسل
الرياح فتثير سحاباً فسقناه الى بلد ميت، فأحيينا به الارض بعد
موتها، كذلك النشور﴾ (فاطر: ۹)

به رواله‌ت نایه‌ته‌که ئاماژه به‌وه ده‌کا که باران له ئاسمانه‌وه ده‌باری،
وه‌لی واقیع نه‌ویه تیشکی خۆر له ده‌ریاکان ده‌داو هه‌لمیان لی پیدایه
ده‌بی، هه‌لم به‌رز ده‌بیته‌وه بۆ به‌رزایی و هه‌ور دروست ده‌بن نه‌جار له
هه‌وره‌که‌وه باران ده‌بار، واته هه‌لمه‌که ده‌بیته‌وه ئاوو قه‌تره قه‌تره
ده‌پژیتته‌وه سهر زه‌وی. که‌وابوو مه‌به‌ست به ئاسمان به‌رزایی یه، ده‌گوتری
﴿كل ما سماك او علاك فهو سماء﴾ هه‌رچی له ژوورته‌وه بی نه‌وه
ئاسمانی تۆیه.

به‌کورتی خودا ئیوه دووا مردن زیندو ده‌کاته‌وه، وه‌کوو چۆن دوا
وشک بوون و ره‌ق هه‌لاتنی زه‌وی به هۆی بارانه‌وه نه‌و زه‌وییه سوته‌مه‌رۆیه
سهر له نوێ شین ده‌بیته‌وه و ژیانی تیده‌گه‌ریتته‌وه!

﴿والذي خلق الأزواج كلها﴾ په‌روه‌دگار خودایه‌کی وه‌هایه له
هه‌موو جۆره شتێک نیرو می ی خولقاندوه نیرو می بنه‌مای ژیانه،
هه‌موو زینده‌وه‌ریک نیرو می ی هه‌یه، ته‌نانه‌ت هه‌موو خانه‌یه‌ک
تایبه‌مه‌ندی نیرو می ی تیدایه، نه‌ک هه‌ر نه‌وه به‌لکو گه‌ردیله پێک
هاتوه له نه‌له‌کترون و پرۆتۆن. که (سالبو موجه‌ب)ن

یەکیکی تر لە نیشانەى خودایەتى پەروەدگار ئەوێه: کە ھۆکاری سواری بۆ رەخساندون، دەفەرموی: ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَلَکِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ﴾ پەروەدگار خودایەکی وەھایە بۆ ئێوەی رەخساندووە ھۆکاری سواری، لە دەریادا کە شتی و لە ھەوادا بەلە فەرە و لە وشکانی دا ترومبیل و شەمەندەفەر و گالیسکە و چەند شتیکی تریش. ھەروەھا لە ئاژەلێشدا حوشتی بۆ ئێوە رام کردووە بۆ ئەوێ بیکەنە ئامیڤی سواری و بارەبەر.

دەلێن: وشەى (الانعام) مەجازە، ذیکری کوللە مەبەست جوژنە. چونکە لە ناو ئاژەل دا تەنھا حوشت بە کەلکی سواری دێ، ئاژەلەکانی تر: کە رەشە و لاخ و بزە و مەرە بە کەلکی سواری نایەن پەروەدگار بە قودرەت و فەضل و ئیحسانى خۆى حوشتی بۆ ئادەمیزاد رام کردووە، سواری دەبن شیرى دەخۆنەو، گۆشتى دەخورى، کەلک لە کولکی وەرەدەگیرى.

لە نایەتەکەى ئێرەدا ئاماژە بۆ ئەوێ کراوە: کە ھۆکاری سواری، حوشت و کەشتى یە. وەلى لە نایەتیکى تردا ناوی چەند شتی تر دەھێنى و ئاماژە بۆ ئامیڤى تازە پەیدا بووی سواری دەکا. دەفەرموی: ﴿وَالْخَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالْحَمِيرِ لَتَرْكَبُوها وَزِينَةً، وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (النحل: ۸) ئەوێ تا بە رستەى ﴿وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئاماژە بۆ بەلە فەرە ترومبیل و شەمەندەفەر ھەموو جوژە ئامیڤیکى تازە پەیدا بوو دەکا.

﴿لَتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ، ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾ بۆ ئەو لە سەر پشتهی حوشترو لە سەر ئامیڤره‌کانی تری سواری جی‌گیربن ئەجار نيعمه‌تی خوداتان بێته یادو به ته‌عظیموه یادی نيعمه‌ته جوړاو جوړه‌کانی خودا بکه‌ن! تی‌بگه‌ن : که خودا ده‌ریای وا گونجاندوه: که به‌که‌لکی گه‌می پێدا روین بۆ. عه‌قل و زیره‌کی به ئاده‌میزاد به‌خشیوه بتوانی ئەو ئامیڤرانه به‌دی بپێنی، جا ئەو کاته که ئیوه سواریان بوون بلین: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾ پاك و مونه‌زه‌هی بۆ ئەو خودایه‌یه: که ئەمه‌ی بۆ ئیمه رام‌کردوه و ده‌توانین به ئاسانی که‌لکیان لی وهر‌بگرین ئەگه‌ر تواناو ده‌سه‌لاتی خودا نه‌بوايه که‌ی ئیمه ده‌مانتوانی ئەو ئامیڤرانه دروست بکه‌ین یان به کاریان بپێنین.

﴿وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾ بێ‌گومان هه‌موومان دوا‌ی مردمان بۆ لای خودا ده‌گه‌رێنه‌وه، هه‌ر که‌سه‌مان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانی پاداش و سزا وهر‌ده‌گرێته‌وه، ئیمامی موس‌لیم و ئەبو داود و نه‌سائی و تیرمیزی له عه‌بدوللای کوری عومه‌ره‌وه فهرموده‌یه‌کیان ریوايه‌ت کردوه ده‌بێژی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌رکاتێ سواری ولاغه‌که‌ی ده‌بوو سی جار (الله

أكبر) ی ده کردو نه مجار نایه تی ﴿سبحان الذی سخر لنا هذا وما كنا له مقرنین وانا الی ربنا لمنقلبون﴾ یی ده خوینده وه، نه مجار ده یفه رموو خودایه! من داوات لی ده کمم نه م سه فهرم مایه ی خیرو ته قوابی، کرده وه کانم جیگای ره زامه ندی توبی، خویه! سه فهرم بو ئاسان بکه ی، دورم بو نزیک بکه یه وه « خودایه! نه تو هاو دهنگو هاوه لئی له سه فهردا چاو دیرو پاریزگاری مالو مندالئی، خودایه هاودهنگمان به له سه فهردا، پاریزگارمان به له مالوه ناگات له خاوو خیزانمان بی..

هه ندی له موشریکه کان فریشته ده په رستن

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَنَكُمْ بِالْبَنِينَ ﴿١٦﴾ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿١٧﴾ أَوْ مِنْ يَنْشَأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿١٨﴾ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبْدُ الرَّحْمَنِ إِنِ شَاءَ أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ سَتُكْتَبُ

شَهِدْتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ
 مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ أَلَيْنَاهُمْ
 كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢١﴾ بَلْ قَالُوا
 إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُهُتَدُونَ ﴿٢٢﴾
 وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا
 إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾
 ﴿ قُلْ أُولَٰئِكَ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا
 إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٢٤﴾ فَانقَمْنَا مِنْهُمْ فَانظُرْ كَيْفَ
 كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٥﴾

لهوه پیش نهوهی رونکردهوه: که موشریکه کان دان بهوه دا ■ هنین که
 خودا به دیهینهری ناسمانه کان و زهوییه، نه مجار نهوه بهیان دهکا، که نهو
 موشریکانه ههلوئیستیان پیچهوانه ی نهو شیعترافو دان پیانانهیه، نهوه تا
 نیدیعیای نهوه دهکن: که فریشته کچی خودان، ههر بهوهنده نهوه ستاون:
 که مندالیان پال خودا داوه، بهلکوو له دیدگای نهو باره کومه لایه تییه
 خویانهوه که کچیان له کوپ نزمتر دهبینی، کچیان پال داوه!! نیتر لهم

کۆمه‌له نایه‌ته‌دا په‌روه‌دگار ره‌دی‌ان ده‌داته‌وه، نه‌جار شو‌به‌ه‌و گومان‌یک‌ی تری موشریکه‌کان باس ده‌کا: که ده‌لێن: عیباده‌ت‌کردنی ئی‌مه‌ بۆ فریشته‌کان به‌ ویستی خودایه، له‌م رو‌وه‌ په‌روه‌دگار ره‌دی‌ان ده‌داته‌وه به‌وه : که ده‌عواکه‌یان بی‌ بناغه‌یه‌و هیچ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ ده‌سته‌وه نیه‌ جگه‌ له‌ لاسایی کردنه‌وه‌یه‌کی سه‌ت‌حی و کو‌یرانه‌ بۆ باوک و با‌پیرانیان. نه‌وانه نه‌فام و درۆزن، ده‌ق ده‌شو‌به‌یه‌نه‌ نه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وانه‌ی پیشوویان: که خودا له‌ ناوی بردن و تاسه‌وای برینه‌وه، ده‌فه‌رموی:

﴿وجعلوا له من عباده جزءاً ان الانسان لکفور مبین﴾ نه‌و موشریکه‌ نه‌فام و سه‌ر ره‌قانه‌ هه‌ر چه‌نده‌ دان به‌وه‌دا ده‌نێن: که به‌دی‌هێنه‌ری تاسمانه‌کان و زه‌وی (الله) یه‌ که‌چی مندالیان پال داوه، ده‌لێن: فریشته‌ که‌چی خودان له‌م رو‌وه‌وه: که مندال به‌شیکه‌ له‌ باوکی!

به‌راستی ئاده‌میزاد سه‌پله‌و پێنه‌زانه‌ به‌رامبه‌ر نیعمه‌ته‌کانی خودا، کافرو بی‌ وێژدانه، ئینکاری دیاری ترین نیعمه‌تی په‌روه‌دگار ده‌کا. نه‌فام و نه‌زانه‌ به‌رامبه‌ر پله‌و پایه‌ی خودایه‌تی، زات و صیفاتی خودا نازانی، له‌ ریزی فریشته‌ش که‌م ده‌که‌نه‌وه‌ به‌وه‌ که به‌ میینه‌یان حسێب ده‌که‌ن، چونکه‌ له‌ دیدگای نه‌وانه‌وه‌ میینه‌ له‌ نێرینه‌ که‌مه‌تر بووه‌!

بۆیه‌ په‌روه‌دگار به‌ توندی نا ره‌زامه‌ندی خۆی راده‌گه‌یه‌نی‌و ده‌فه‌رموی: ﴿ام‌ تخذ‌ مما‌ یخلق‌ بنات‌ وأصفاکم‌ بالبنین﴾؟ واته‌: که ئی‌وه مندال و ه‌پال خودا بدنه‌، نه‌وه‌ی لی و ده‌دی دی: که له‌ نیوان نی‌رو می‌ دا به‌شه‌ میینه‌که‌ بۆ خۆی هه‌لبگری و به‌شه‌ باشه‌که: که ره‌گه‌زه‌ نێرینه‌که‌یه ته‌فسیری ره‌وان

بۆ ئیوه بی؟ جا چۆن ئەمە دەگوئیی و کە ی راست و ره‌وا یه خودا بۆ خۆی به‌دییه‌نهریی و له ناو دروستکراوه‌کانی دا به‌شه خراپه‌که‌ی بۆ دابنری؟ وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاوه ده‌فرموی: ﴿الکفر له الاتنی، تلك اذا قسمة ضیزي﴾ (النجم: ۲۱-۲۲) دابه‌ش‌کردنیکی سته‌مکارانه‌یه، شتیك بۆ خۆت به خراپی بزانی، بۆ خودای به ره‌وا بزانی، له دیدگای عهره‌به‌کانی نه‌و رۆژگاره‌وه، به‌لکوو له دیدگای زۆربه‌ی کۆمه‌لانی ئاده‌میزادی نه‌و رۆژگاره‌و پێشوو تریشه‌وه ئافره‌ت به ره‌گه‌زیکی بی نرخ سه‌یر ده‌کرا، ته‌نانه‌ت له هه‌ندی کۆمه‌لگا و لات دا پێیان وابوو ئافره‌ت مرۆ ئیه‌و نابێ مامه‌له‌ی ئاده‌میزادانه‌ی له‌گه‌ڵ دا بکری. له هه‌ندی کۆمه‌لگا دا ئافره‌ت به ره‌گه‌زیکی پیسو زیانه خرو له قه‌لهم ده‌دراو مافی قسه‌ کردنیان لی یاساغ کردبوو. موشریکه‌کانی عهره‌بیش هیچ ریزو نرخ‌کیان بۆ ئافره‌ت دانه‌ده‌ناو پێیان وابوو هه‌بوونی کچ له خیزان دا مایه‌ی سوکایه‌تی و په‌ستییه بۆ بنه‌ماله، ره‌وا یه زینده‌به‌چال بکری.

﴿واذا بشر أحدهم بما ضرب للرحمن ظل وجهه مسوداً وهو كظیم﴾ نه‌گه‌ر مزگینی بدری به یه‌کیك له‌و موشریکه عهره‌بانو پێیان بگوتایه: خیزانت کچی به‌وه‌له‌د هیناوه، نه‌وه‌ی بۆ خودای به ره‌واده‌زانی پال خودی خۆی بدرایه، ده‌مو چاوی ره‌ش هه‌لده‌گه‌راو جۆش داده‌ما، غه‌مو خه‌فه‌ت دا یه‌دگرت و روناکایی له ده‌رونی ده‌پراو ژیا نی له پێش چاو تال ده‌بوو له داخی نه‌وه: که کچی بووه، ده‌ی چۆن شتیك بۆ خۆتان پێتان ناخۆش بی بتانی و هه‌پال په‌روه‌دگاری ده‌ده‌ن؟!

له نایه تی کی تر دا ناماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿واذا بشر احدهم بالانثی ظل وجهه مسوداً وهو كظیم ، یتواری من سو ما بشر به ایمسکه علی هون ام یدسه فی التراب﴾ (النخل: ۵۸-۵۹) له ژیر چه تری نهم یاسا رزیوه دا چند ستم له نافرته کراوه؟ چندان کچوله ی شلک و ناسک ، زینده به چال کراون؟! ناوا به دریوایی میژوو هر چهره به ناویکه وه ستم له ره گزی نافرته کراوه، مدگه نهم کاتانه: که یاسای نیسلام بالا دست بووبی و به پی ی بهرنامه ی خودا مامه له ی له گه ل دا کرابی.

﴿او من یشأ فی الحلیة، وهو فی الخضم غیر مبین﴾ نهم به چ عدقلیک مندا ل وه پال خودا ده دن؟ له ناو مندا لیش دا جوریک وه پال خودا ده دن: که بی کاره و بی وه ج و بی ده سه لاته، توانای شهرو بهرگری نیه، له کاتیک دا نهمان له کومد لگایه ک دان شانازی ده کمن به کوپو کوپو سیمینار ده گیپر بۆ پالنه وان و شه پرکه رانیان، هه لبه ته پهروه دگار له دیدگای خو یانه وه مونا قه شدیان ده کا، به وه خه جالتیان ده کا: که شتیک بۆ خو یان پییان ناخوشه، پال خودای ده دن نهمان که هر مندا ل پال خودا ده دن با جوره باشه که ی وه پال بده ن!! نای که نه فام و که وده ن، که بی هه ست و شعورن!!؟

نایه ته که ناماژه بۆ دل نهرمی نافرته ده کاو لایه نی ههستی ناسک و سۆز و خۆشه ویستی تی دا زه ق ده کاته وه، نهم ده چه سپینی: که هه میشه نافرته هزی له خۆ جوان کردن و نارایش هیه، نهم ده ده گیه نی: که خۆ خشل دار کردن به زیرو زیوو پوشینی ناو ریشم بۆ نافرته دروسته و بۆ پیاو هه رامه!

نه‌جار په‌روه‌دگار به‌ جوړی‌کی تر ته‌نګیان پی‌ هه‌لده‌چنی‌و خو‌یان و
 بیرو بۆ‌چونه‌ گنده‌له‌که‌یان له‌ قاقۆزه‌ ده‌پی‌چی‌و به‌ درۆیان ده‌خاته‌وه. نه‌وان
 ئیدی‌عای نه‌وه‌ ده‌که‌ن: که‌ فریشته‌ می‌ییننه‌ ده‌ی ده‌بی‌ نه‌م بیرو بۆ‌چونه‌ نا
 دروسته‌یان له‌ چیه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ی به‌ستی؟ به‌ چ عه‌قلی‌ک فریشته‌کان به‌
 می‌ینه‌ ده‌زانو به‌ کچی‌ خودایان له‌ قه‌له‌م ده‌ده‌ن؟!

یه‌ راستی نه‌م بیرو بۆ‌چونه‌ی موشریکه‌کان له‌ بوختانه‌ هه‌ره
 گه‌وره‌کانیانه‌و به‌ ناروا ترین هه‌لو‌یستیان حسیب ده‌کړی

ده‌فه‌رموی: ﴿وجعلوا الملائكة الذين هم عباد الرحمن اناثا﴾ نه‌وانه‌ی
 وایان داناوه: نه‌و فریشتانه: که‌ به‌نده‌ی خودان می‌ییننه‌، چ به‌لگه‌یه‌کیان
 به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌ به‌ چ عه‌قلی‌ک نه‌و بیرو بۆ‌چونه‌ راده‌گه‌یه‌ن؟! چۆن
 جه‌ساره‌ت ده‌که‌نو ده‌ویرن نه‌و بوختانه‌ گه‌وره‌یه‌ بکه‌ن؟! چاویان پی‌
 که‌وتوون؟! ناگاداری دروستکردنیان بوون؟ کوا به‌لگه‌یان؟

﴿اشهدوا خلقهم﴾ نایا نه‌وانه‌ ناگیان لی‌ بووه: که‌ خودا
 فریشته‌کانی دروست کردون «هه‌تا بتوانن شایه‌تی بده‌ن! ده‌ی با تاوانی
 نه‌م» ﴿وا بىٰ بناغيه‌يان له‌ نه‌ستۆ بگرن

﴿ستکتب شهادتهم ويسألون﴾ نه‌و شایه‌تیدان و قسه‌ بی‌ بناغه‌یه‌یان
 له‌ نامه‌ی عه‌مه‌لیان دا ده‌نوسری‌و روژی‌ قیامه‌ت پرسیاریان لی‌ ده‌کړی،
 له‌ سه‌ر نه‌و شایه‌تیدانه‌یان حیسابیان له‌ گه‌ل ده‌کړی‌و سزایان ده‌دری.

ئەمە ھەر پەشەییەکی توندە لە کافر «قورەیشیەکان و ھەمرو ئەوانە ی درۆ بە دەم خوداو» ھەڵدەبەستو شتی نەگونجاوی وەپال دەدەن. لە ھەمان کات دا بەلگەییە لە سەر ئەو کە داوای بێ بەلگەو نیشانە تاوانەو سزای لە سەرە! ئەجار قورەیشیەکان بیانویکی تر دەھێننەو و بوختانیکی تر ھەڵدەبەستو پاساو بۆ نیمان نەھێنانی خۆیان دەھێننەو. دەیانەوی بە ھەر جۆریک بێ خۆیان لە نیمانھێنان بدزنەو!

دەفەرموی: ﴿و قالوا: لو شاء الرحمن ما عبدناهم﴾ کافرەکان وتیان: ئەگەر خودا بیویستایە ئێمە فریشتە نەپەرستین پەرستشمان بۆ نەدەکردن، دیار «خودا دەیهوی ئێمە بەندایەتی بۆ فریشتە بکەین، ئەگینا لەمپەری دەخستە بەر دەمان و نەیدەهێشت ئەم پەیکەرە لە دارو بەرد تاشراوانە پەرستین کە لە سەر شیوەی فریشتەن. بەم جۆرە فرت و فیل دەخەنە پو، چاو بەستەکی دەکەن و دەیانەوی بەو قسە حەقە شتیکی بەتال بچەسپینن. چونکە ناشکراو نایانە ھەرچی لەم بونەو ەردا دێتە کایەو بەویستی خودایەو خودا ویستی لەسەر پەیداوونی نەبی نابێ. ئەمە حەقیقەتەو بەلگە نەویستە، وەلی ھەر خودا بە ویستی خۆی ئادەمیزادی وا دروست کردووە کە بتوانی رێگای ھیدایەت یان رێگای گومرایی بگریتە بەر، فەرمانی پێ کردووە کە رێگای ھیدایەت پەپرەو بکاو پێی رازییە، جەلەو گیری کردووە ئەو کە رێگای کوفرو گومرایی بگریتە بەرو ھەرگیز پێی رازی نیە، ھەر چەندە مەشیئەتی خودا وا ھاتوو: کە ئادەمیزاد وا دروست بکاو توانای ھیدایەت وەرگرتن و گومرایی تێدابی، ئەوانە: کە تەفسیری ردوان

ئەو جۆرە ئیدیعیانە دەکەن، چەواشەکاری بەرپا» هەکن، ئەوان دلتیانین: که خودا ویستی وایە ئەوان فریشتە بپەرستن، چی دلتیایان دەکا؟! موشریکه‌کان بەم قسەو بوختانەیان چەند تاوانتیکیان ئەنجامداوه،

۱. مندالیان بۆ خودا داناوه! خودا پاک و مۆنەزەهە لەوه.
۲. ئیدیعیای ئەوه‌یان کردوه: که خودا کچی هەن نەک کۆر.
۳. بە بێ بەلگەو نیشانە ملیان لە بپەرستی و فریشتە پەرستن ناوه.
۴. ئیدیعیای ئەوه‌یان کردوه: که بپەرستیه‌که‌یان به‌ویستی خودایه، ئەگەر خودا بیویستایە فریشتە نەپەرستن ئەو کارەیان نەدەکرد.

بە راستی ئەمە ئەو پەری جەهل و نەفامییان بووه، چونکه پەرەدگار بە درێژایی میژووی ئادەمیزاد پەیتاپەیتا پیغەمبەرانی ناردون، هەموویان پەيامی یەکتاپەرستییان دوپات کردۆتەوه، جله‌وگیری له‌ بپەرستی کردوه، وه‌کوو دەرهموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَن هَدَى اللَّهُ، وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ، فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ، فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ﴾ (النحل: ۳۶) یان دەرهموی: ﴿وَاسْأَلْ مِنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ﴾ (الزخرف: ۱۷) ئەو موشریکه‌کانە هەر کاتی بەلگەیان بە دەستەوه نەمابی و بۆریان خواردبی پەنایان بۆ ئەم

پاساوه بئی جیییه بردوه و توویانه به ویستی خودا ئیمه فریشته په‌رستی ده‌که‌ین.. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌داو ده‌فه‌رموی:

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ اشْرَكُوا: لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اشْرَكْنَا﴾ (الانعام: ۱۴۸)

ئیت‌ په‌روه‌دگار ره‌دی ئهم بو‌چونه هه‌له‌یه‌یان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:

﴿مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ ئه‌وان هیچ به‌لگه‌و زانیاریکیان له‌و باره‌وه به‌ده‌سته‌وه نیه ناتوانن ئه‌و ئیدیعا نا‌په‌وایه بچه‌سپینن، ته‌نها ئه‌وه‌نده‌یه ئه‌وان درۆ ده‌که‌ن و له‌ خو‌یانه‌وه قسه‌ی پر‌وپو‌چ و بئی بناغه هه‌له‌به‌ستن، بی‌گومان په‌روه‌گار فه‌رمان به‌ حق ده‌کا و جله‌و‌گیری له‌ خراپه‌کاری و قسه‌ی ده‌ست هه‌له‌به‌ست و بئی بناغه ده‌کا، قه‌ت رازی نابی‌بنده‌کانی کافرین و فاحیشه‌و تاوانیان تیدا بلا‌و بیت‌وه!

﴿أَمْ أَتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ﴾ چ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ ده‌سته‌وه‌یه له‌ سه‌ر ئهم ئیدیعا‌یه بئی بناغه‌یان؟ ئایا ئیمه له‌ پیش قورئان دا نامه‌یه‌کی تری ئاسمانیمان بو‌ناردون پشتی پی‌به‌ستن؟ به‌لگه‌یه‌کی بر‌وا پیکراویان لایه ئیعتیما‌دی بکه‌نه‌سه‌ر؟ چ ئایین و ری‌ساو یاسایه‌ک فه‌رمان به‌وان ده‌کا: که‌ غه‌یری خودا په‌رستن؟! هه‌له‌به‌ته ئه‌وان هی‌چیان به‌ ده‌سته‌وه نیه، هیچ به‌لگه‌یه‌کیان لایه!

﴿بَلْ قَالُوا: إِنْنا وَجَدْنَا أَبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ﴾ به‌لکو هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یان به‌ ده‌سته‌وه‌یه: که‌ ده‌لێن: ئیمه با‌وک و با‌پیری خو‌مانان دیوه بته‌رسییان کردوه، فریشته‌یان په‌رستوه، ئیمه لاسایی

ئەوان دەکەینەو، شوینیان کەوتووین، بست بە بست پەیرەوی ریبازی
پیشینانی خۆمان دەکەین!! نای لەم نەفامییە! نای لەو بێ عەقڵی و کەو
دەنی یە! بیرو هۆشیان جام بوو و چاوی دڵ و هێزی بیری خۆیان لە کار خستون!!

ئیسلام دژی ئەم جۆرە هەلس و کەوتانەیه، هەگیز لاسایی کوێرانە
پەسند ناکا. ئیسلام پەيامی نازاد یخوازی و بێرفراوانی و تێفکرینە، رازی نیە
مرۆڤ بیرو هۆشی خۆی داخا و کوێرانە بکەوێتە پێ مەلەو لاسایی باوک و
باپیرانی بکاتەو! پێویستە هەموو شتێک بە بەلگەو و دەلیل وەرگری و
هەمیشە هەولێ گەشتن بە حەق و حەقیقەت بدا، بۆ زانی و زانیاری
تێبکۆشی، ئە بونەو و ورد بێتەو و بەلگەو دەلیل بدۆزێتەو! بەم جۆرە
بیرو باوەری خۆی رەچاو بکا....!

ئەجار پەرەدگار ئەو رۆن دەکاتەو: کە ئەم لاسایی کردنەو و
کوێرانە شوینکەوتنە کارو پیشە گەل! نەتەو کانی رابردوشە، هەموو
گەل و نەتەو کانی پیشو ئەو بیرو بۆچون و هەلس و کەوتیان بوو!
دەفەرموی: ﴿و کذلک ما أرسلنا من قبلك فی قریة من نذیر الا قال
مترفوها انا جدنا أباءنا علی أمة وانا علی آثارهم مقتدون﴾ قسەو بیرو
بۆچونی ئەم قوریشیە موشریکانە دەق دەشوبهێتە قسەو بیرو بۆچونی
گەل و نەتەو کانی پیشوویان، چونکە هەر وابوو هێچ کاتی ئێمە
پێغەمبەرێکمان نە ناردو بۆ سەر گەل و نەتەو یەک، بۆ سەر شارو
هەریمێک ئیلا کە ناردومانە بانگەوازی مەردومگەلەکی کردو بۆ
خودا ناسی و یەکتاپەرستی، خێر دەوڵەمەندو دەرەبەگ و بە ناز پەرەرد

بووه کانیان، وتوویانه ئیمه باوک و باپیری خۆمانان له سەر نهو و بتهپرستی و کوفرو گومرایی یه بینیه، ئیمه شوین پی ی نهوان ده کهوین و به بست له ریبازی نهوان لا نادهین!

بۆیه له نایه ته که دا به تایبه تی ناوی (مترفین) به ناز پهروه ده کانی هیئا، چونکه به زۆری ژییانی خۆش و بی چورتم و تهنگ و چه له مه ناده میزاد بۆ غرا ده کاو وای لی ده کا له خۆی بایی بی و بیر له حه قیقه ت نه کاته وه، له په یامی خودا ورد نه بیته وه، له نایه تی کی تر دا مانای ئهم نایه ته دوباره ده کاته وه و ده فهرموی: ﴿کَذَلِكْ مَا آتٰی الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُوْلِ الْاَقَالْوَا: سَاحِرْ اَوْ مَجْنُوْنٌ، اَتَوَاصُوْا بِهِ؟ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَآغُوْنَ﴾ (الذاریات: ۵۲-۵۳)

ئه بجا پهروه دگا ر ولامی پیغه مبه ره کان بۆ نه ته وه کانیان به یان ده کاو ده فهرموی: ﴿قَالَ: اَوْ لَوْجِئْکُمْ بِأَهْدٰی مَا وَجَدْتُمْ عَلَیْهِ اٰبَآءُکُمْ﴾ واته: پیغه مبه ره که یان پی ی گو تن: ئه گهر من په یامیکم بۆ هیئا بن زۆر له نایینی باوک و باپیرانتان با شتر بی ئیوه ههر شوین نایینی ناراستی باوک و باپیرانتان ده که ون؟! نه وانیش بی روپامایی وه لامی پیغه مبه ره که یان دایه وه ﴿قَالُوْا: اِنَّا بِمَا اَرْسَلْتُمْ بِهِ کَافِرُوْنَ﴾ و تیان: به ئی ئیمه برپا به و په یامه ناکه ین که بۆتان هیئاوین، هیچ شتیک به گوئی ئیوه ناکه ین و بانگه وازی تان ره ت ده که ینه وه، ته نانه ت نه گهر راستیش بکه ن ئیمه برواتان پی ناکه ین، دهستی خۆتان بن سه ری خۆتان بدهن و یه خه مان له یه خه بکه نه وه.

﴿فانتقمنا منهم﴾ فانظر كيف كان عاقبة المكذبين ﴿ سوره‌نجامی
 سووربونیان له سهر کوفرو بی‌دینی ئەوەبوو ئیتمه تۆلەمان لەو گەل ونه‌ته‌وه
 به درۆخه‌ره‌وانه کۆه‌وه، به جۆره‌ها سزای کوشنده گیرۆده‌مان کردن،
 هه‌یانبوو به تۆفان خنکاندمانن، هه‌یانبوو به‌رده باران و ناگر بارانمان کرد!
 ده‌فهرموی: ئەمى موخاطه‌ب بپروانه‌و سهرنج بده سهره‌نجامی ئەوپه‌يام
 ره‌تکه‌ره‌وانه چى بوو، چۆن به هه‌لاکمان بردن و ناسه‌وارمان بپینه‌وه،
 ئیستاش پاشماوه‌و که‌لاوه کۆنى هه‌ندى شارو گوندی ئەو گه‌له له ناو
 براوانه به چاو ده‌بیندرین، پتویسته په‌ندو عیبه‌ته‌تی لى وه‌برگیرن.

ئەمه هه‌ره‌شه‌یه‌کی تونده له موشریکه‌کانی مه‌که‌ه‌و ته‌سه‌للا
 دانه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ره: که به ره‌تکردنه‌وه‌ی په‌يامه‌که‌ی دلته‌نگ نه‌بی.
 ئەمه داب و نه‌ریتی هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانه به‌رامبه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کانیان
 به درۆیان خستنه‌وه، په‌يامه‌که‌یان ره‌تکردنه‌وه، په‌روه‌دگاریش له تۆلە
 ئەوه‌دا عه‌زابی لى گرتن و ناسه‌واری بپینه‌وه.

بیروباوهر دهبی له ناخه وه بنج بهست بوبی، نابی لاسایی کردنه وهی
کویرانه بی، ههر خودا دهزانی کی شیای پیغه مبه رایتی یه

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ

إِنِّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

﴿٢٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾

مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٩﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٠﴾ وَقَالُوا

لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرَبَاتِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾ أَهُمْ

يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ

الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ

بَعْضًا سَخِرِيًّا وَرَحَّمْتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾ وَلَوْلَا

أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ

لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾
 وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُورًا عَلَيْهَا يُتَكَلَّمُونَ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرُفًا وَإِن
 كُلَّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ عِندَ رَبِّكَ
 لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

دەربارە‌ی سەبە‌بنزولی نایە‌تی ژمارە (۳۱-۳۲) ئیبنو جەریر لە ئیبنو
 عەباس‌ه‌و ڕیوایە‌تی کردو‌ه دە‌فرموی: عە‌مرە‌بە‌کان و تیان ئە‌گەر ب‌گوف‌جی
 ئادە‌میزاد ب‌بی‌تە‌ پێ‌غە‌مبەر (ﷺ) ئە‌و‌ه غە‌یری مو‌حه‌مە‌د شی‌او‌ترە‌ ب‌ه
 پێ‌غە‌مبەر‌یت‌ی ئە‌و‌ه بو‌و وە‌کو‌و قورئان ل‌یی‌ان دە‌گ‌یر‌یت‌ه‌و‌ه. دە‌یان‌گوت: ﴿لو
 لا نزل هذا القرآن على رجل من القريتين عظيم﴾ (یونس: ۲) مە‌بە‌ست‌یش‌یان
 ب‌ه گەر‌ورە‌ پ‌یاوی ئە‌و‌ دو‌و شارە‌ (و‌ه‌لیدی کور‌ی مو‌غە‌یرە‌) لە مە‌ک‌کە‌و
 (مە‌سعودی کور‌ی عە‌مری (الثقفی)) لە طائیف بو‌و. ئی‌تر پەر‌و‌ه‌دگار رە‌دی
 دانە‌و‌ه‌و فە‌رموی: ﴿أهم يقسمون رحمة ربك﴾.

ئ‌یبنو لم‌ونذ‌یر لە قە‌تادە‌و‌ه ڕیوایە‌ت دە‌کا دە‌لی: و‌ه‌لیدی کور‌ی
 مو‌غە‌یرە‌یان ناو نابوو ر‌یحانە‌ی قور‌ە‌یش، ئە‌و لە خۆ‌یایی بو‌و‌ه دە‌ی‌گوت:
 ئە‌گەر ئە‌و‌ی مو‌حه‌مە‌د دە‌لی راست ب‌ی، دە‌ب‌وایە‌ قورئان یان بۆ‌ م‌ن
 ب‌هاتایە‌ خوار‌ی، یان بۆ‌ ئە‌بو مە‌سعودی عە‌مری (الثقفی) نازل ب‌ویایە‌.
 ئ‌ی‌تر پەر‌و‌ه‌دگار نایە‌تی ﴿أهم يقسمون رحمة ربك﴾ی نازل کرد.

په‌یوه‌ندی ئەم کۆمەڵە نایەتە بە‌ه‌ی پێشە‌وه لەم رو‌ه‌وه‌یه: لە‌وه‌پێش
په‌روه‌دگار پشت بە‌ستنی بە‌ لاسایی کردنه‌وه‌و چاولیکه‌ری لە‌ بواری
بیروباوه‌ردا پوچ کرده‌وه‌و بە‌ کاریکی نه‌فامانه‌ی له‌ قه‌ڵەم دا، ئە‌جار لی‌ره‌دا
بە‌ شی‌وه‌یه‌کی تر دیارده‌ی لاسایی کردنه‌وه‌ ره‌ت ده‌کاته‌وه‌، گه‌نده‌لی ئە‌و
جو‌ره‌ باوه‌ره‌ ده‌چه‌سپێنی، ئە‌وه‌تا هه‌زره‌تی ئی‌براهیم: که‌ بابە‌ گه‌وره‌ی
پێغه‌مبه‌رانه‌و عه‌ره‌به‌کان به‌ بابە‌ گه‌وره‌ی خۆیانیا‌نی ده‌زانن، به‌ به‌لگه‌وه
له‌ نایینی باوک‌و باپیری خۆی ده‌ستبه‌ر دار بوو بریاری دا که
شوینکه‌وتنی به‌لگه‌و ده‌لیل شیاوه‌ نه‌ک لاسایی کردنه‌وه‌، ئە‌جار ئە‌وه‌ش
رون ده‌کاته‌وه‌: که‌ پشت بە‌ستنی قو‌ره‌یشیه‌کان به‌ لاسایی کردنه‌وه‌
کاریکی نا‌ شایسته‌یه‌، ده‌بوا‌یه‌ تی‌فک‌رین‌و ورد بو‌ونه‌وه‌ له‌ دروستکراوانی
خودا بکه‌نه‌ ئاکاری خۆیان‌و بیرو باوه‌ریان له‌ سه‌ر بنه‌مای به‌لگه‌و
ده‌لیل دا‌به‌زایه‌.

به‌ راستی ئە‌وانه‌ هه‌ل‌خه‌ڵه‌تا‌ون، به‌ ته‌مه‌نی درێژ‌و نازو نيعمه‌ت‌و
شوینکه‌وتنی شه‌ه‌وت‌و ئاره‌زو له‌ خۆیان بایی بو‌ون، له‌ جیات‌ی
یه‌کتا‌په‌رستی شوین رێبازی شه‌یتان که‌وتو‌ون، پێغه‌مبه‌ری خودا به‌ درۆ
ده‌خه‌نه‌وه‌ تانه‌و ته‌شه‌ری ناشرینی لی‌ ده‌ده‌ن، بوختانی بۆ هه‌ل‌ده‌به‌ستن،
ده‌می‌ک ده‌لێن شاعیره‌، چه‌لی وا هه‌یه‌ ده‌لێن: جادوبازه‌، کاتی وایش هه‌یه‌
ده‌لێن: که‌ی موحه‌مه‌د شیاوی پێغه‌مبه‌ریتیه‌؟ که‌سی‌ک شیاوی
پێغه‌مبه‌ریتیه‌، ساماندارو خاوه‌ن پله‌و پایه‌بی. ئیتر په‌روه‌دگار ره‌دی‌ان

ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموی: خودا بۆ خۆی رزق رۆژی و پله‌وپایه و شانس و به‌خت دابه‌ش ده‌کا. پی‌وه‌رو ته‌رازو و کله‌لبژاردن به‌ ده‌ست خودایه، که‌سیک شیاوی پله‌ی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تییه که به‌ها نه‌ده‌بی و گیانی و ره‌وشته جوانه‌کان تیّ یدا به‌رجه‌سته بوین.. کالای دونیایی و نازو نیعمه‌ت چ ده‌وریکیان نیه له به‌خشینی پله‌وپایه‌ی پی‌غه‌مبه‌ریتی دا، نه‌گه‌ر له به‌ر نه‌وه نه‌بوايه: که له‌وانه‌یه کوفرو بی‌دینی هه‌موو عالم دابگری، په‌روه‌دگار مالّو سامانی بی شوماری ده‌به‌خشی به‌ کافره‌کان، قالد‌رمه‌و سه‌کۆو دیوارو هه‌لاشی خانوه‌کانیان له زیرو زیو ده‌سته‌به‌ر ده‌کرد، به‌لام کالای دونیایی لای خودا چ بایه‌خیکی نیه نازو نیعمه‌تی نه‌پراوه‌و بایه‌خدار نازو نیعمه‌تی قیامه‌ته . نه‌وش ته‌نها بۆ خودا ناسان و یه‌کتا په‌رستانه.

ده‌فه‌رموی: ﴿واذ قال ابراهيم لایه وقومه انی براء مما تعبدون، الا الذي فطرنی فانه سیه‌دین﴾ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر نه‌وه بۆ گه‌له‌که‌ت باس بکه: که ئیبراهیم به‌ باوکی و به‌ گه‌له‌که‌ی خۆی گوت من بی به‌ریم له‌و بت و سه‌نامانه‌ی ده‌یان په‌رستن و به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌که‌ن، من که‌س به‌ خودا نازانم و به‌ندایه‌تی بۆ که‌س ناکه‌م جگه له‌و خودایه‌ی: که منی دروست‌کرده‌وه، نه‌ک هه‌ر من به‌لکوو هه‌موو بونه‌وه‌ری به‌دییه‌ت‌ناوه، ته‌نها نه‌و ده‌په‌رستم و به‌س! بی‌گومان نه‌و خودایه هیدایه‌تی من ده‌دا بۆ رییازی حه‌ق و له‌ سه‌ر ئایینی راست و حه‌ق راگیرم ده‌کا: (ئه‌مه کاتیک ئه‌م مانایه

په‌سند ده‌که‌ین: که (استثناء) ه‌که (متصل) بی. ته‌گەر (استثناء) ه‌که (منقطع) بی ته‌و کاته مانا‌که به‌م جوړه ده‌بی، من بی به‌ریم له‌و خودا دروژنانه‌ی نیوه ده‌یانپه‌رستن، وه‌لی ته‌و خودایه‌ی دروستی کردوم ته‌و هیدایه‌تم ده‌داو له‌ سەر حق و راستی راگیرم ده‌کا.

﴿وجعلنا كلمة باقية في عقبه، لعلهم يرجعون﴾ ئیبراهیم به‌رده‌وام بوو له‌ سەر یه‌کتا په‌رستی، ناموژگاری نه‌وه‌کانی خوی کرد: که به‌رده‌وام بن له‌ سەر یه‌کتا په‌رستی په‌یره‌وی ریبازه‌که‌ی بکه‌ن، ده‌ی دانیش‌توانی مه‌که‌که: که خویان به‌ وه‌چه‌ی ئیبراهیم ده‌زانن بۆچی له‌و ریبازه‌ راسته‌ لایان داوه؟ خو ه‌میشه له‌ نه‌ته‌وه‌ی ئیبراهیم که‌سانیک ه‌ن به‌رده‌وامن له‌ سەر یه‌کتا په‌رستی و هاوه‌ل بۆ خودا دانائین. جا ته‌وان: که ئیدی‌عای شوینکه‌وتنی باوک و باپیرانیان ده‌که‌ن، ده‌با شوین ریبازی باوک ه‌گوره‌ی خویان بکه‌ون، یه‌کتا په‌رستی ره‌چاو بکه‌ن. ته‌جار په‌روه‌دگار ه‌ره‌شه له‌ قوره‌یشیه‌کان ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿بل تمتع هؤلاء وأبائهم حتى جاءهم الحق ورسول مبين﴾ به‌لکوو من ژیا‌نی خو‌شو ته‌مه‌نی درئو رزق و روژیم به‌ خشیوه به‌ ته‌وانه‌و باوک و باپیرانیان، ته‌وه‌تا وئپای کوفرو بی‌دینیان نازو نیعمه‌تان داوئی، ته‌وانیش به‌وه له‌ خویان بایی بون، سەر گهرمی رابواردنن. خویان داوه‌ته ده‌ست شه‌یتان و گوئی بیستی فه‌رمانه‌کانی، له‌ خودا په‌رستی بی ناگا بوون ه‌ته‌ قورثانی پیروزیان بۆ ه‌ات و پیغه‌مبه‌ری دلسۆزو خاوه‌ن موعجیزه‌ی ناشکرا ه‌اته‌ سه‌ریان، بانگه‌وازی کردن بۆ نیمان ه‌ینان و یه‌کتا په‌رستی. جا ﴿و لما جاءهم الحق قالوا: هذا سحر نيام هينان و یه‌کتا په‌رستی. جا ﴿و لما جاءهم الحق قالوا: هذا سحر ته‌فسیری ره‌وان

وانابه کافرون ﴿کاتیک قورئانیان بۆ هاتو به‌سه‌ریان دا خوئندرایه‌وه،
وتیان: ئەوه سحر و ئەفسانه کۆنی پیشینانه و سروشی خودا نیه، ئیمه
هه‌رگیز بپروا به‌شتی و ناکه‌ین، به‌ ئەنقه‌ست و له‌ روی لوتبه‌رز و
عینادییه‌وه په‌یامی قورئانیان ره‌تکرده‌وه، به‌ هۆی بوغرای و حه‌سودی و
سه‌ر ره‌قی خوئانه‌وه بپروایان پێ نه‌کرد، وێرای گومپایی و هاوه‌لدانانیان بۆ
خودا ئەو په‌یامه‌ حه‌ق و راسته‌شیان به‌ درۆ خسته‌وه، به‌ ئاشکرا ئینکاری
سروشی خودا پێغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌تی موحه‌ممدیان کرد. به‌ مهنده‌شه‌وه
نه‌وه‌ستان به‌ لک و کوفرو بی‌دینی یه‌کی تریان خسته‌ سه‌ر
کوفرو گومپایی یه‌که‌یان

﴿وقالوا: لولا نزل هذا القرآن على رجل من القريتين عظيم﴾
وتیان: نه‌گه‌ر موحه‌ممد راست ده‌کا و پێغه‌مبه‌ره‌و نیگای بۆ هاتوه، ئەوه
بۆچی ئەو قورئانه‌ نازل نه‌بوه سه‌ر یه‌کیک له‌ دووگه‌وره‌ پیاوه‌ی مه‌که‌ه و
طائف: که‌ وه‌لیدی کورپی موغه‌پره‌و مه‌سه‌ودی کورپی عه‌مری
(الثقفی)یه، هه‌ر یه‌کی له‌ دوانه‌ خاوه‌ن مال و جاه و شان و شه‌وکه‌تن، له‌
ناو هۆزو عه‌شیره‌تیان قسه‌ رو‌یشتوون، هه‌رچی بیلێن به‌ گوئیان ده‌کری،
به‌م جو‌ره‌ ره‌خنه‌یان له‌ خودا گرت و پێیان وابوو هه‌زه‌تی موحه‌ممد
شیاوای پێغه‌مبه‌رایه‌تی نیه. ئیتر په‌روه‌دگار ئەم شو به‌ه و قسه‌
نابه‌جیییه‌یانی ره‌تکرده‌وه فه‌رموی: ﴿أهم یقسمون رحمة ربك ؟﴾ بۆچی
ئه‌وان ره‌حه‌تی خودا دابه‌ش ده‌که‌ن، پله‌و پایه‌ی پێغه‌مبه‌رایه‌تی به‌ ده‌ست

جا که ئەوان دەربارە ی گۆرانی یاسای دونیایی ھەسەوہسانو ناتوان
یاسای جیھان بگۆرن، ئەدی ٲرەخنە لە کاری ئیمە دەگرن: کە پلەو پایە ی
پیغەمبەریتی دەدەین بە برێک لە بەندەکاغان، نایدەین بە کەسانی تر.
ئەوان ناتوان رزق و رۆژی بە یەکسانی بۆ خۆیان دابین بکەن، چۆن پلە ی
پیغەمبەریتی دابین دەکەن.

﴿ورحمة ربك خير مما يجمعون﴾ بێگومان رەحمەت و نەعمەتی خودا:
کە لە بەھەشت دا بۆ بەندەکانی داناوہ زۆر باشترو بە نرخترە لەو مالو
سامانە ی کۆی دەکەنەوہ، بەلکوو ھەموو نازو نەعمەتی دنیا لە چاو نازو
نەعمەتی قیامەت بە ھیچ دەژمێردرێ. جا ئەگەر پەروەدگار ھەندێ لە
بەندەکانی خۆی ھەلدەبژێرێ و پلەو پایە ی پیغەمبەریتییان پێ دەبەخشی،
لەو فەیزو رەحمەتە بەھرەمەندیان دەکا، ئەو بێگومان ئەو رەحمەتە لە
ھەموو نازو نەعمەتی دنیا باشتەر، چونکە دنیا بە خۆی و نازو
نەعمەتیەوہ بەسەر دەچی و تێدەپەرێ، رەحمەت و فەضلی خودا بەردەوام و
نەپراوہیە، قەت نەمانی بە سەرداناہیە. بێگومان دنیا بێ نرخە و
نەعمەتەکانی پایە دار نین.

﴿ولو لا أن يكون الناس أمة واحدة لجعلنا لمن يكفر بالرحمن
ليوهم سقفا من فضة، ومعارج عليها يظهرون، وليوهم أبواباً وسرراً
عليها يتكئون، وزخرفاً﴾ ئەگەر لە بەر ئەوہ نەبواہیە: کە ھەموو
ئادەمیزادەکان لە سەر رێبازی کوفرو بێدینی یەکدیگیر دەبوون و

هه‌موویان رییازی کوفرو گومرایییان ده‌گرته به‌رو ده‌بوونه دونیا په‌رست و
قیامه‌تیان به‌لاوه ده‌ناو که‌س موسوّلمان نه‌ده‌بوو ته‌گهر له‌بهر نهم هوّیانه
نه‌بوايه، کافر بی‌دینه‌کاغان هی‌نده ده‌ولته‌مه‌ند ده‌کر به‌جوړیک که
سه‌قفو هه‌لاشی خانوه‌کانیان په‌یژه و پلیکانه و به‌ر بی‌لای ماله‌کانیان، به‌ر
بی‌لای ماله‌کانیان، ده‌رگا په‌نچه‌ره‌ی خانوه‌کانیان، کورسی و قه‌نه‌فه‌ی له
سهر دانیشتو نارام گرتنیامان له‌ زیرو زیوی پالفته بو ده‌سته به‌ر
ده‌کردن، ده‌سه‌لاتمان ده‌دانی به‌ جوړه‌ها نه‌قش و نیگار ماله‌کانیان
پرازیننه‌وه و تییان دا رابویرن و بگوزه‌رینن و ژیان به‌ سهر به‌رن !

﴿وان كل ذلك لما متاع الحياة الدنيا، و الاخرة عند ربك
للمتقين﴾ هه‌موو ته‌و نازو نیعمه‌تانه جگه له‌وو : که مه‌تاعیکي ژیان
دونیا به‌و زو به‌ سهر ده‌چی چی تر نیه، که می‌ک له‌زه‌ته لی و ه‌رده‌گرو
ده‌بریتته‌وه، ته‌مه‌ن کورت و که‌مبایه‌خه، قیامت به‌ هه‌موو نازو
نیعمه‌ته‌کانیه‌وه بو ته‌و که‌سانه‌یه خوّیان له‌ شیرک و بی‌دینی پاراستبی،
نیمانی ته‌واوی هی‌نابی و یه‌کتا په‌رستی کردبی، فه‌رمان به‌ر داری
خودابووبی، بی‌گومان نازو نیعمه‌تی خودا هه‌میشه‌یی یه‌و قه‌ت
نابریته‌وه، تایبه‌ته بو خودا په‌رستان و به‌ میرات ده‌یاندریتتی!

ترمیښی و هی تریش له‌ سه‌هلی کوری سه‌عیده‌وه ریوایه‌تیان کردوه
ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر فه‌رمویه‌تی: (لو ان الدنيا ترن عند الله جناح بعوضة ما
سقى منها كافرا شربة ماء) ته‌گهر دونیا لای خودا نرخى باله

میشولیه‌کی ببوایه قومه ئاوئیکی لی نه‌ده دا به کافران.. ئیمامی
 طمبه‌رانی ریوایه‌تیک ده‌گیریتته‌وه ده‌فرمووی: کاتییک پیغه‌مبەر (ﷺ)
 سویندی له خیزانه‌کانی خوارد، عومهری کورپی خه‌تتاب چوو خزمه‌تی،
 دیتی وا پیغه‌مبەر (ﷺ) له سەر حه‌سیره شریک پالی داوه‌ته‌وه،
 حه‌سیره‌که شوینکه‌ی له لاکه‌له‌که‌ی کردبوو، حه‌زهره‌تی عومهر غولبه‌تی
 هه‌لساو فرمیسک له چاوه‌کانی هه‌لپژانه خوار، وتی: ئه‌ی پیغه‌مبهری
 خودا! ئه‌وه قه‌یصهری رۆم و کیسرای ئیران له‌و نازو نیعمه‌ته‌دا ده‌ژین «
 خۆ تۆ هه‌لبا رده‌ی ئاده‌میزادانی و ئه‌م ژیانه زبهره بۆ؟ له‌و کاته‌دا
 پیغه‌مبەر (ﷺ) نانیشکی دادابوو، دانیشت و فرمووی: ئه‌وه کورپه‌که‌ی
 خه‌تتاب گومانته‌هه‌س؟ ئه‌جار فرمووی: ئه‌وانه گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌کن له
 ژیانی دونیا دا نازو نیعمه‌تیان بۆ پیش خراوه، له ریوایه‌تیکێ تردا
 هاتوه، ئه‌ی عومهر ئه‌وه تۆ رازی نابی ئه‌وان دونیا‌یان هه‌بی و ئیمه
 قیامه‌تمان هه‌بی؟

وہزع و حالی نہوانہی رو لہ ذیکری خودا و مردہ‌گیرن ، دل دامہ‌زrandنی
پیغہ مہر لہ سہر بانگہ‌وازی یہ کہی

وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضْ لَهُ شَيْطَانًا
فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾ وَلِيَنَّهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ
أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ
بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنْسُ الْقَرِينَ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ
إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ
الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٠﴾
فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤١﴾ أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي
وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُّقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ
إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ
وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٤﴾ وَسَأَلَ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا
أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

په‌یوه‌ندی ئەم کۆمه‌له‌ ئایه‌ته به‌ ئایه‌ته‌کانی پێشموه‌ ئه‌وه‌یه‌: له‌وه
پیش په‌روه‌دگار ئه‌وه‌ی به‌یان کرد: که مال و سامان مه‌تاعی دونیا به‌ زوو
به‌ سهر ده‌چی، ئەه‌جار ئاده‌میزاده‌کان ئاگادار ده‌کاته‌وه‌: که وریابن مال و
سامان زیکری خودایان له‌ بی‌ر نه‌باته‌وه‌، چونکه هه‌رکسێ باوه‌شی به‌ دنیا
دا کرد، خودای له‌ بی‌ر ده‌چیته‌وه‌ ده‌بیته هاونشین شایه‌تینی و گومرا‌بوو
گومرا‌که‌ر، بۆ خۆی له‌ رێبازی هیدایه‌ت لا ده‌داو کهسانی دیکه‌ش
گومرا‌ده‌کات، جا له‌ رۆژی قیامه‌ت دا ئه‌و ئاده‌میزاده‌ کافرو گومرا‌یه‌ له‌
شه‌یتانه‌که‌ی خۆی ده‌ستبه‌ر دار ده‌بی، یه‌خه‌ی خۆی لی‌ داده‌ درێ به‌لام
ئه‌و ده‌ستبه‌ردار بوونه له‌ یه‌کتری دادیان نادا، هه‌ردووکیان له‌ دۆزه‌خ دا
عه‌زاب ده‌چیژن.

وێرایی کوێری و بی‌ ئاگاییان له‌ زیکری خودا که‌رو کوندیشن، هه‌یج
نابیس‌و هه‌یج نابین، له‌ هه‌موو رویه‌که‌وه‌ له‌ گومرا‌یی یه‌کی ئاشکرادان،
بانگه‌وازی پێغه‌مبه‌رکاریان تی‌ ئا‌کا، چونکه نامیری دیت‌و بیستنیان له‌
کار که‌وتوه‌، ئەه‌جار په‌روه‌دگار دلنه‌وا‌یی پێغه‌مبه‌ر ده‌کا‌و دلنیای ده‌کا:
که‌ تۆله‌ی رو وهرگێران له‌ زیکری خودا و لاسارییان لی‌ ده‌ستینی، دره‌نگ
یا زوو له‌ ماوه‌ی ژیا‌نی پێغه‌مبه‌ر دا یان دوا له‌ دنیا ده‌رچوونی ئه‌و
تۆله‌یه‌یان لی‌ ده‌کاته‌وه‌..

ئه‌ه‌جار فه‌رمان به‌ پێغه‌مبه‌ر ده‌کا: که پابه‌ندی فه‌رمانی خودایی و
به‌رده‌وام بی‌ له‌ سهر بانگه‌وازییه‌که‌ی، چونکه رێبازه‌که‌ی رێبازیکی هه‌ق و

راسته، په پړه وو پروگرامه کې قورثانی پیروزه، نه مهش نیشانه ی شکومہندییہ بۆ خودی پیغه مبه ر خوی و نه ته وه و نومته کې روژی قیامه تیش پرسیار له نومته کې ده کری دهر باره ی قورثان چۆن ریزیان لی گرتو وه و به پیریه وه چون.

ئەجار ئەو ھە رون دەكاتەو: كە بئەرتى ھە لە ياساى ئىسلام و پەيامى پئەمبەر ياساغ نىيە، بەلكو لە ھەموو ئاينىكى ئاسمانى دا، لە ھەر زوبانى ھەموو پئەمبەر ئاينىكى ياساغ بوو، ھەموو شەرىعەتىكى ئاسمانى و گشت فروستادەكانى خودا دژى وەستاون. دەفەرموى: ﴿ومن يعش عن ذكر الرحمن نقيض له شيطاناً، فهو له قرين﴾ ھەر كەس ئىك رو لە پەيامى قورئان وەرگىڤرى و خۆى بى ئاگا بكاو لە ماناو مەبەستەكانى قورئان ورد نەبىتەو، پابەندى پەيامى قورئان نەبى و نەيكاتە پەپرەو و پرۆگرامى ژيانى خۆى، ئەو ئىمە شەيتانىكى بۆ راست دەكەينەو. دەنە دەنەى بىداو گومراى بكا، ئەو شەيتانە بەد فەرە ھەمىشە لەگەلى داىە، لى جيا نابىتەو، خراپەى لە پيش چا و جوان دەكا، ھەلیدە دىڤرى، لە ناو زلکاوى گومراى و كوفرو بىدینى دا ھەمىشە بەلە كوتەى دەبى!

مه‌به‌سته‌که نه‌وه‌یه: که‌سی‌ک بزانی قورنان حه‌قه‌و خۆی لی گیل بکا،
نه‌وه له گومپرای دایه‌و ریبازی هیدایه‌تی لی گوم بووه، ماکی هه‌موو
تاوانتک دونیا به‌رستی یه‌و باوه‌ش به دونیادا کردنو تیکه‌لاو بوون له‌گه‌ڵ

دونیا په‌رستان نیشانه‌ی گومرپابوون و کارپکی خه‌تیره! نایه‌ته‌که ناماژه‌ی
 نه‌وه‌ی تیدایه: که هه‌موو ناده‌میزادیک شه‌یتانیکی هه‌یه، وه‌کو له
 نایه‌تیکی ترده ده‌فرموی: ﴿وَقِضْنَا لَهُمْ قَرْنًا﴾، فزینوا لهم ما بین
 ایدیهم وما خلفهم ﴿نصت: ۲۵﴾ له جه‌دیشی صه‌حیحی موسلیم دا هاتووه،
 ده‌فرموی: له‌گه‌ل هه‌موو موسولمانیک دا شه‌یاتینی یه‌ک هه‌یه،
 دهنه‌ده‌نه‌ی ده‌دابۆ خراپه‌کاری بیگومان شه‌یتان وه‌کوو خوین به‌ ناو
 جه‌سته‌ی ناده‌میزاددا دیوو ده‌چی.

﴿وَأَنَّهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ، وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾ نه‌و
 شه‌یاتینی یانه‌ی: که هاوه‌لی ناده‌میزادن و خودا دایناون بینه‌ هاوشانی
 نه‌وانه‌ی خویان له‌ یادی خودا گیل ده‌که‌ن، گوی به‌ په‌یامی قورثان ناده‌ن و
 خویانی لی غافل ده‌که‌ن. نه‌و شه‌یاتینی یانه‌ ناده‌میزاده‌کان به‌ وه‌سه‌سه‌و
 ختوکه‌ له‌ ریبازی حه‌ق و راستی لاده‌ده‌ن، به‌فرت و فیل کافرو گومرپایان
 ده‌که‌ن، ناده‌میزاده‌ کافرو گومرپابووه‌کانیش وا ده‌زانن له‌ سهر حه‌ق و
 ریبازی راستیان گرتوته‌ به‌ر . روژ دوی روژ پتر کوفرو بی‌دینیان له‌ لا
 شیرین ده‌بی ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ: يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ
 فَبئسَ الْقَرِينُ﴾ هه‌تا روژی قیامه‌ت را ده‌بی و نه‌و کافره‌ مالویرانه‌ دیته
 به‌ر ده‌ستمان و دزانی چۆن قوری به‌ سهر خوی دا کردوه‌و چۆن به‌د به‌ختی و
 چاره‌ ره‌شی بو خوی کیش کردوه‌، جا نه‌و کات یه‌خه‌ی خوی له‌
 شه‌یتانه‌که‌ی داده‌پری و په‌نچه‌ی په‌شیمانی ده‌گه‌زی و رو ده‌کاته
 شه‌یتانه‌که‌یی و ده‌لی: ئای خوزگه‌ نیتوان من و تو به‌ نه‌ندازه‌ی دوری
 ته‌فسیری ره‌وان

خۆره‌ه‌ل‌ات و خۆر ئاوا بوایه. هیچم به قسه نه کردیتایه، به راستی شه‌یتان هاوه‌لیکی خراب و ناپه‌سنده بۆ ئاده‌میزادو له شه‌ر به‌و لاهه خیری لی نابینی! نه‌جار بۆ زیده ته‌عذیبو ریسواکردن به‌و ئاده‌میزاده چاره ره‌شانه ده‌گوتری: ﴿ولن ینفعکم الیوم اذ ظلمتم أنفسکم انکم فی العذاب مشترکون﴾ نه‌م‌پۆ نه‌و خۆزگه خواستنو بریا گوتنه هیچ سودو قازانجی‌کتان پی ناگه‌یه‌نی، چونکه ئیوه له دونیادا سته‌متان له خۆتان کردوه و ریگه‌ی گوم‌پاییتان گرتبوه به‌ر، هاو به‌شی بوونتان له سزادا سودتان پی ناگه‌یه‌نی، تۆزقالیک عه‌زابتان لی که‌م نا‌کریت‌ه‌وه، هه‌ر یه‌که‌تان سزای خۆی وه‌رده‌گریو له تاو نازاری خۆی ناگای له حالێ نه‌وی تر نیه مادام له هۆکاری سزاکه‌دا هاوبه‌ش بوون، ده‌بی له خودی سزادانه‌که‌ش دا هاوبه‌ش بن. نه‌جار په‌روه‌گار دلنه‌وایی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کاوه‌ی بۆ رون ده‌کاته‌وه: که بانگه‌وازییه‌که‌ی کار له‌و دلره‌قانه نا‌کاوه‌ی نیه‌نی، ده‌فه‌رموی: ﴿أفأنت تسمع الصم أو ته‌دی العمی ومن کان فی ضلال مبین﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! نه‌و کافرا‌نه‌که‌پو کوندن، قسه‌ی حق نابیستن، کوێرن موعجیزه‌ی تۆ نابینن، جا که‌وابی نایا تۆ ده‌توانی په‌یامی خۆت بگه‌یه‌نی به‌و جوژه‌که‌سانه‌و هیدایه‌تیان بده‌ی؟! نه‌وان که‌پو گوم‌پان، له گوم‌پایه‌کی ناشکرادان، تۆ که‌ی ده‌توانی شاره‌زایان بکه‌ی بۆ ریبازی پیروزی ئیسلام، نه‌مانه: که نه‌وه حالو وه‌زعیانه نه‌تۆ ناتوانی هیدایه‌تیان بده‌ی.

ئەو كافرانەچاۋى دۇيان كۆپرە، ھېچ نابىستىن ھېچ نابىنن، چەندىك
تۆ بانگەۋازىيان بىكەى بۆ ئىمان ھىنان، ئەوان پىتر شىلگىر دەبن،
گومر ابونە كەيان زىاد دەكا! بەلام دۇنيا بە ئىمە لە بىريان ناكەين و
تۆلەيان لى دەستىنن و بەسەريانەۋە ناچى!

﴿فاما نذهب بك فانا منهم منتقمون أو نرينك الذى وعدناهم فانا
عليهم مقتدرون﴾ زوۋو يان درەنگ تۆلەيان لى دەكەينەۋە، بەمچۆرە يان بە
تەۋاۋى تۆ لە ناۋدا ھەلئەگىن و دەقمىنن ئەۋسا ئىمە تۆلەيان لى
دەكەينەۋە، يا خود پىش ئەۋەى گىانت بىكىشىن ھەندى لەۋ ھەرەشانەى
لىمان كردون دەيانھىننەدى و نىشانى دەدەين، بىگومان ئىمە ھىزو
تواناى رەھامان ھەيە بە سەريان دا، بىگومان ئىمە دەسەلاتى رەھامان
ھەيە، ھەر كاتى بمانەۋى سزاىان دەدەين، كەس نىە بتوانى كۆسپ و
تەگەرە بختە بەر ويستەكانان!

﴿فاستمسك بالذى أوحى اليك، انك على صراط مستقيم﴾ ئەى
پىغەمبەر! ئەتۆ پابەندى ئەۋ قورئانە بە: كە بە نىگا بۆت نىردراۋە،
بىگومان تۆ لەسەر رىيازىكى راست و ھەقى، پەيپەۋو پىرۇگرامت مايەى
بەختەۋەرى ژيانى دۇنياۋ قىامەتە، خۆشى و سەر فرازى ھەردوۋ جىھانت
بۆ دەستە بەر دەكا، تۆ پەيامى خۆت بگەينەۋە بانگەۋازى خۆت
بلاۋبىكەرەۋە، ئەۋەى لە ئەستۆى تۆدایە گەياندەۋە بەس!

﴿وانه لذكر لك و لقومك و سوف تسألون﴾ بیگومان قورئان
مایه‌ی شهره‌ف و شکۆمه‌ندییه بۆ خۆت و بۆ قورپه‌یشیه‌کان به تایبه‌تی و بۆ
همموو عەرب به گشتی، چونکه به زمانی ئەوان نازل بووه، له‌وه به‌ولاه
له قیامت دا پرسیارتان لی ده‌کری ده‌رباره‌ی ئەم قورئانه، چۆن به
پیریوه چۆن و چۆنتان کار پی کردوه، وێنه‌ی ئەم ئایه‌ته ئایه‌تیکی تره: که
ده‌فهرموی: ﴿لقد انزلنا اليكم کتاباً فيه ذکرکم﴾ (النبیاء: ۱)

نیمامی بوخاری و تیرمیزی فهرموده‌یه‌کیان له معاوییه‌وه ریوایه‌ت
کردوه، ده‌لی: پیغه‌مبەر (ﷺ) فهرمویه‌تی: ﴿ان هذا الامر فی قریش
لاینازعهم فيه أحد الا اکبه الله علی وجهه ما اقاموا الدین﴾ واته:
خه‌لافه‌و فهرمانپه‌وایی بۆ قورپه‌یشه، کهس رکا به‌رییان له‌گه‌ڵ نه‌کا، به
مه‌رجی پابه‌ندی ئایین بن، که‌وابی قورپه‌یشیه‌کان و عه‌ربه‌کان به تایبه‌تی
ده‌بوايه له همموو کهس زیاتر یا به‌ندی به‌رنامه‌ی قورئان بوونایه، چونکه
عه‌ربه‌کان پیش هاتنی قورئان نه‌ته‌وه‌یه‌کی خێله‌کی حوشر له‌وه‌پین
بوون، نه‌خوینده‌وارو بی ژیارو بی میژوو بوون، له ناو خۆیان دا هه‌میشه
شه‌رو هه‌ریان بوو، ئافره‌تییان زینده به‌چال ده‌کردن، هه‌میشه ترسی
ئه‌وه‌شیان هه‌بوو بیزنگییه‌کان په‌لاماریان به‌دن، نه‌گه‌ر له به‌ر ئه‌وه
نه‌بوايه ولاته‌که‌یان ره‌شو روت و بی کشت و کال و ره‌قهن و چه‌قهن بوو، زۆر
جار ده‌که‌وتنه به‌ر چه‌پۆکی داگیرکه‌ران، سه‌رباری شه‌ری خێله‌کیانه‌ی ناو
خۆیان، شه‌ری ده‌ره‌کیشیان بۆ په‌یدا ده‌بوو، ئه‌وه‌ندی تریش باری ئابووری و
کۆمه‌لایه‌تییان دوا ده‌که‌وت، له میژوودا به ته‌واوی ده‌سپانه‌وه، به هۆی
ته‌فسیری ره‌وان

قورئانه‌وه هاتنه سەر مه‌سره‌جی ژیان و ناویان به‌رز بووه‌بوون به فرمان‌په‌وای جیهان و ئیمپراتۆریه‌تی فارس و رۆمیان خسته ژیر کۆنترۆلی خۆیان. ژیارو میژوو یه‌کیان بۆ دروست بوو چه‌سوودییان پێ ببرێ. به‌لێ راسته قورئان شکۆمه‌ندی و شه‌ره‌فه بۆ پێغه‌مبەر ۱ نه‌ته‌وه‌که‌ی!! نه‌وه‌تا هه‌زارو چوار سه‌ده‌و بیست و نه‌ونده سه‌له‌یه، رۆژانه سه‌دان ملیۆن زوبان مه‌دحی پێغه‌مبەر ده‌کا، سه‌لاه‌تی له‌ سەر لێ ده‌دا، به‌ریزه‌وه ناوی ده‌هینن، به‌ ئیعترافی دوژمنان پێش دوست و خۆشه‌ویستان چه‌زهره‌تی موحه‌ممەد (ﷺ) یه‌که‌م که‌سایه‌تی ئاده‌میزاده، مرۆڤیکی تر نه‌یه بگاته ناستی نه‌و له‌ شکۆمه‌ندی و پیرۆزی دا، هه‌لبه‌ئار ده‌ی ئاده‌میزاده‌و خاوه‌نی ره‌وشتی جوان و گه‌وره‌یه. هه‌تا دونیا دونیایه‌ ناوی پیرۆزی پێغه‌مبەر (ﷺ) له‌ ناو دلی سه‌دان ملیۆن موسوڵمان دا جێگیر بووه‌و جێگای خۆی کردۆته‌وه، دله‌کانیان به‌ ناوی پیرۆزی لێ ده‌دا.

له‌ باره‌ی نه‌ته‌وه‌که‌شیه‌وه نه‌وه میژوو شاهیده پێش نه‌وه‌ی قورئان نازل بێی که‌س نه‌یده‌ناسین، نه‌گه‌ر ناسرا بێشن له‌ په‌راویزی ژیان دا بوون، چ حیسابیکیان بۆ نه‌کراوه، قورئان رۆلی پێدان، میژووی بۆ دروست کردن، قورئانیان هه‌زم کردو کردیان په‌یره‌و پرۆگرامی ژیانیان، له‌ ژیر تالای نه‌و قورئانه‌دا به‌ گۆ هه‌موو عه‌لم دا چوون، دونیایان خسته‌ ژیر ده‌ستی خۆیان و بوونه فرمان‌په‌وای جیهان، هه‌تا خۆیان پابه‌ندی قورئان بوون و په‌یره‌وی نه‌و که‌لامه‌ ئاسمانیه‌یان کرد، هه‌موو جیهان گه‌ردن که‌چیان بون به‌ گه‌وره‌و فرمان‌په‌وای خۆیانیان له‌ قه‌لم ده‌دان، به‌لام

کاتی: دهستیان له قورئان به‌ردا، هه‌موو جیهان لییان هه‌لگه‌پانه‌وه و له
 سه‌ر مه‌سه‌ره‌جی ژیان ده‌وریان نه‌ما، له کاروانی مرۆفایه‌تی و ژیارو
 شاره‌ستانی دواکه‌وتن، فه‌رمان‌پواییان له ده‌س داو بو‌خۆیان بو‌ونه ژیر
 ده‌سته‌و موسته‌عه‌مه‌ره، ته‌نانه‌ت ئیستا بو‌ونه (۲۲) ده‌وله‌تۆکه‌و ژماره‌ی
 نفوسیان (۲۰۰) ملیۆن ده‌بی به‌هه‌موویان ناویرنه‌ ده‌وله‌تۆکه‌ی
 ئیسرائیل، نه‌ک هه‌ر نایویرنی به‌لکو هه‌موویانی له قاقوزه‌ پێچاو‌ه
 هه‌رچیان بلێ له‌ر سه‌ری ده‌کویتیته‌وه، ئاشکراشه سه‌رۆک و پاشاکانی
 ده‌وله‌ته‌عه‌ره‌بیه‌کان به‌بی (استثناء) نه‌لقه له گوێ ی سه‌هیۆنیه‌ت و
 ماسۆنیه‌تی عاله‌می و ولاته‌زه‌ه‌یزه‌ کافره‌کانن، نه‌خشه‌و پیلانی نه‌وان به
 سه‌ر گه‌له‌کانیان دا تنفیذ ده‌که‌ن، هه‌رچی خودا پێ ی ناخۆشه نه‌وان به
 په‌رۆشه‌وه ملی لی ده‌نێن. هه‌رچی ره‌ه‌شتیکی ناشرینی رۆژ ئاواو رۆژ
 هه‌لاتبی نه‌وان قوزتویانه‌ته‌وه و ده‌یقۆزنه‌وه، به‌ندیخانه‌کانیان پێن له
 موسوڵمانانی راسته‌قینه، کۆمه‌ل کۆمه‌ل گه‌نجانی خودا په‌رست راپێچی
 زیندان و کونه ره‌شه سامناکه‌کانیان ده‌که‌ن و جۆره‌ها سزاو نه‌شکه‌نجه‌دانیان
 تیدا تاقی ده‌که‌نه‌وه، ولاتی پیروزیان له گه‌نجی موسوڵمان و دلسۆزی
 خاک و نیشتییمان کردۆته‌ دۆزه‌خ!

ره‌بی مۆی لی بی و زویانی و په‌نچه‌کانی هه‌له‌وه‌ی

هه‌رکه‌سی گۆشه‌ن به‌ مینلی گۆلخه‌نی دۆزه‌خ به‌ری.

نه‌جار په‌وه‌ردگار ئاماژه به‌وه ده‌کا: که بانگه‌وازی بو‌یه‌کتاپه‌رستی و

جله‌وگیری له‌ بته‌په‌رستی نه‌رکی سه‌رشانی پیغه‌مبه‌ران بو‌وه به‌ درێژایی

میژوو ئەم بانگه‌وازییه به گوی ی ئاده‌میزادا دراوه، ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَسْأَلُ
 مِنْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجْعَلُنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ أَهْلَةً يُعْبَدُونَ؟﴾
 پرسیار بکه له نه‌ته‌وه‌کانی پیشوو؟ ئەوانه‌ی پیغه‌مبه‌رمان بۆ ناردون،
 زاناو دوعاتی ریگای خودا په‌رستیمان تیدا هه‌ل‌خستون، لییان بپرسه‌ ئایا
 خودا ریگای داوه له جیاتی په‌رستیش کردن بۆ خودا، که‌سیکی تر
 بپه‌رستری؟ واته: هه‌موو پیغه‌مبه‌ران و شوینکه‌وتوانیان بانگه‌وازییان بۆ
 یه‌کتا په‌رستی کردوه، دژی بته‌رستی وه‌ستان. وه‌کوو له ئایه‌تیکی تردا
 ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ، وَاجْتَنِبُوا
 الطَّاغُوتَ﴾ (النحل: ۲۶)

هه‌موو پیغه‌مبه‌ران، هه‌موو بانگ‌خوازانی ئایینی حه‌ق بانگه‌وازییان
 بۆ یه‌کتا په‌رستی کردوه، که‌وابی حه‌زیه‌تی موحه‌مه‌دو بانگه‌وازییه‌که‌ی
 شتیکی ناوازه‌و تازه‌قه‌للا نیه، به‌ل‌کوو جه‌خت‌کردنه‌وه‌ی په‌یامی
 پیغه‌مبه‌رانی پیشوو، ریبازی ئەوانه ئەم په‌یژه‌وی ده‌کا، ئایینی ئەوانه
 ئەم تازه‌ی کردۆته‌وه. ئایینی خودا یه‌ک ئایینه‌و بۆ یه‌ک مه‌به‌ست هاتوه،
 بنه‌ماکانی ئایینی خودا له په‌یامی هه‌موو پیغه‌مبه‌ران دا یه‌ک بنه‌مان و
 نه‌رکی ئەستۆی هه‌موو پیغه‌مبه‌رانه.

ریوایه‌تکراوه، جووله‌که‌کان و موشریکه‌کان به پیغه‌مبه‌ریان گوت:
 ئه‌ی موحه‌مه‌د، ئه‌و نایینه‌ی تو هیناوته جوداوازه له نایینی
 پیغه‌مبه‌رانی پیشوو، ئیتر خودا فرمانی به پیغه‌مبه‌ر کرد: که بۆ زنده
 دنیایی و ته‌ئکیدو ته‌فریر پرسیار له پیغه‌مبه‌رانی پیش خو‌ی بکا، واته
 شته‌که نه‌وه‌نده ناشکراو دیار نه‌گه‌ر له فه‌رزی‌ک دا به شیوه‌یه‌ک له
 شیوه‌کان پرسیاریان لی بکه‌ی. وه‌لامه‌که‌یان هه‌ر نه‌وه‌یه: که هه‌ر خودا
 شیایوی په‌رستش بۆ کردنه‌و بی‌هاوه‌ل و بی‌شهریکه. جگه له نه‌و هیچ
 خودایه‌کی تر نیه.

په‌ند وه‌رگرتن له چیرۆکی هه‌زرتی موسا و هارون

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا

مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ
 رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾
 وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ
 بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾ وَقَالُوا يَتَّبِعُهُ السَّاحِرُ أَدْعُ لَنَا
 رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ

الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾ وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ
 قَالَ يَبْقَوْمِ الْإِسَ إِلَىٰ مُلْكِ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن
 تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ
 وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ
 مَعَهُ الْمَلَأِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ
 فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمَّا عَاسَفُونَا
 انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ
 سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾

له‌وه پیش ناماژه به‌وه کرا: که قورده‌یشیه‌کان ره‌خنه‌یان له
 پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زده‌تی موحه‌مه‌د گرت و گوتیان: (محمد) به‌که‌لکی
 پیغه‌مبه‌رایه‌تی نایه‌ چونکه هه‌ژاره‌و پی‌او ماقولتی هوزو ولات نیه. نه‌جار
 چیرۆکی فیرعه‌ونی بۆ گێڕاینه‌وه: که وتی: من ده‌وله‌مه‌ندو خاوه‌ن جا‌هم.
 جا که له نایه‌تی پی‌شوو‌دا په‌روه‌دگار فره‌مانی به‌ پیغه‌مبه‌ر کرد: که
 پرسیار له پیغه‌مبه‌ران بکا، به‌م بۆنه‌وه چیرۆکی هه‌زده‌تی عیسی‌ای هی‌نا بۆ
 نه‌وه‌ی بیسه‌لمی‌نی که نه‌وانیش بانگه‌وازی یه‌کتا‌په‌رستی‌یان کردوه، به‌مه‌ش
 نه‌و حه‌قیقه‌ته ده‌سه‌لمی‌نی: که په‌یامی پیغه‌مبه‌ران یه‌ک په‌یامه، یه‌ک

ریبازو ریو ره سمه، هه‌روه‌ها له روانگه‌ی ئەم زنجیره‌و چیرۆکه‌وه سروشتی
 مله‌وپ‌ان و بوغراو دهره‌به‌گه‌کان دهرده‌که‌وی، چۆن پیشوازی بانگه‌وازی
 حه‌قیان کردوه، چۆن به‌ پله‌و پایه‌ی دونیایی له به‌رمال و سامانی دونیای
 بی‌به‌قا له خۆ بایی بوون، سروشتی جه‌ماوه‌رو هه‌لس و که‌وتیان چۆن بووه
 له‌گه‌ڵ ئەو زوڵم و سته‌مه‌ی لییان کراوه له لایه‌ن سته‌مکارانه‌وه، که‌واته
 هه‌موو کاتێ به‌ر هه‌لستکارانی په‌یامی پیغه‌مبه‌ران، سه‌رانی کوفرو
 بوغراو سته‌مکاران بوون، چونکه‌ پییان وابوو شۆینکه‌وتنیان بۆ
 پیغه‌مبه‌ران ده‌بیته‌ مایه‌ی له ده‌ستدانی پله‌وپایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و
 سیاسیان. ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمُلْكِهِ،
 فَقَالَ: إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ واته: بیگومان نی‌مه موسامان ره‌وانه‌کرد
 بۆ سه‌ر فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی و نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل به‌ موعجیزه‌و
 نیشانه‌ی ناشکراوه، نۆ موعجیزه‌مان پێ به‌خشی بۆ ئەوه‌ی گه‌واهیدهر بن
 له سه‌ر راستی په‌یامه‌که‌ی. بانگه‌وازی کردن بۆ خودا په‌رستی و
 یه‌کتاپه‌رستی، جله‌گیری لی کردن له هاوه‌لدانان بۆ خودا و فیرعه‌ون
 په‌رستی. نۆ موعجیزه‌که‌ش ئەوانه‌ن: که‌له سوره‌تی (الاسراء) نایه‌تی
 (۱۰۱) دا تۆمار کراون. که‌ بریتین: له تۆفان، کولله، ئەسپی، بۆق،
 خوین، گرانی، له نه‌فس و له زرع‌ات و کشت و کال دا. یه‌دی به‌یضاو،
 عه‌صا..، وێرای نواندنی ئەو حه‌مکه‌ مه‌عجیزه‌ گه‌وره‌و ناشکرایانه‌ که‌چی
 فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی لوتبه‌رزییان نواندو ملیان نه‌دا بۆ ئیمانیه‌ت‌نان،
 به‌ل‌کوو هه‌زره‌تی موسایان به‌ درۆخته‌وه‌و گالته‌یان پێ کرد، به‌ گژێ دا
 چونه‌وه. ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذْ هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ﴾ کاتی‌ک هه‌زره‌تی

موسا ئو موعجیزانه‌ی نشان دان یه کسدر فیرعه‌ون و جه‌ماعه‌ته‌که‌ی
 پی‌که‌نیان پی‌هاتن و گالته‌یان پی‌کردن و به‌درۆیان خسته‌وه، سهر
 ره‌قیان نیشان‌دان، سهره‌نجام خودا تۆله‌ی سه‌ختی لی‌ستاندن و له‌ده‌ریادا
 خنکاندن! نه‌جار په‌روه‌دگار دلته‌وایی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌کاو ده‌فرموی:
 ﴿وَمَنْ يَرْجِعْهُمْ مِنْ آيَةِ الْاِكْبَرِ مِنْ اُخْتِهَا، وَ اخْذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ
 يَرْجِعُونَ﴾ ههر به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کمان نیشانی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی
 دابی‌ده‌رباره‌ی راستی پی‌غه‌مبه‌ریتی موسا و راستی په‌یامه‌که‌ی، له
 موعجیزه‌ی پیشووی گه‌وره‌تری‌وه، پتر گه‌واهی‌ده‌ر بووه له‌سهر راستی
 بانگه‌وازی یه‌که‌ی و تاک و ته‌نهایی خودا! که‌چی و پرای راست و دروستی
 ئو موعجیزانه، فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی له‌بوغ‌پایی خۆیان نه‌هاتنه‌خواری و
 وازیان له‌گوم‌پایی خۆیان نه‌هینا، نیت‌په‌روه‌دگار عه‌زابی سه‌خت و جۆراو
 جۆری به‌سهر دا دان بۆ ئه‌وه‌ی بگه‌رپینه‌وه، ئیمان به‌خودا به‌پینن و شوین
 په‌یامی موسا بکه‌ون. ههر کاتی: حه‌زره‌تی موسا موعجیزه‌یه‌کی
 بنواندایه‌فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی به‌سیحریان له‌قه‌لهم ده‌داو موسایان به
 جادو باز ده‌زانی، ئه‌وه‌بوو ههر: که‌عه‌زاییکیان بۆ سهر نازل ده‌بوو
 هانایان بۆ موسا ده‌بردو ﴿وَقَالُوا: يَا أَيُّهَا السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ
 عِنْدَكَ اِنَّا لَمُهْتَدُونَ﴾ ده‌یانگوت: ئه‌ی جادو بازی لی‌زان بۆمان له‌خودای
 خۆت بپاری‌وه: که‌ئو واده‌و به‌لینه‌ی پی‌ی داوی به‌پینیتته‌دی، ئو
 عه‌زابه‌مان له‌سهر هه‌لبگری ئیمه‌ئیمان ده‌پینن و شوینت ده‌که‌وین.

﴿فلما كشفنا عنهم العذاب اذا هم ينكثون﴾ كه چى كاتى : كه
 عه‌ز امان له سهر لا بردن، په‌يمانه‌كه‌يان هه‌لوه‌شانده‌وه‌و مليان له كوفرو
 بېدېنى ده‌نايه‌وه‌و وه‌كوو له نايه‌تيكي تر دا ئاماژه به‌وه ده‌كاو ده‌فه‌رموى:
 ﴿فأرسلنا عليهم الطوفان والجراد والقمل والضفادع آيات مفصلات،
 فاستكبروا، وكانوا قوماً مجرمين، ولما وقع عليهم الرجز قالوا يا
 موسى ادع لنا ربك بما عهد عندك، لنئن كشفت عنا الرجز لنؤمنن لك،
 ولنرسلن معك بنى اسرائيل، فلما كشفنا الى أجل هم بالغوه اذا هم
 ينكثون﴾ (الاعراف: ۱۳۳-۱۳۵) ته‌جار باسى ياخى بوونى فيرعه‌ونو له خو‌بايى
 بوونى ده‌كا ده‌فه‌رموى: ﴿ونادى فرعون فى قومه قال: يا قوم أليس لى
 ملك مصر و هذه الانهار تجري من تحتى افلا تبصرون؟﴾ هه‌زهره‌تى موسا
 بانگه‌وازيى خو‌ى بلاو‌كرده‌وه‌و فيرعه‌ون هه‌ستى كرد ره‌شه‌ خه‌لكه‌كه
 مه‌يليان به‌لاى موسا دا هه‌يه، خه‌ريكن موسو‌لمان بن، نيتر فيرعه‌ون
 فرمانى دا خه‌لكه‌كه كو‌بكه‌نه‌وه‌و، جه‌ماوه‌ر گر، كرانه‌وه‌و، فيرعه‌ون ده‌ستى
 كرد به‌ وتاردانو خو‌ هه‌لكيشان و هه‌ره‌شه‌ كردن، وتى ته‌ى خه‌لكينه‌و! ته‌وه
 نازانن و نابينن ملك و سامانى ته‌م ولا‌ته‌ گه‌وره‌يه: كه ميصره‌ هه‌مووى
 هى منه‌و خو‌م فرمان‌په‌وام تى يدا، كه‌س هاويه‌شم نيه‌و ده‌سه‌لا‌تى ره‌هام
 هه‌يه، چۆمى نييل به‌ ژيتر قه‌صرو باله‌خانه‌و باخو باخه‌تمان دا ده‌پروا،
 هه‌موو به‌رو بوومى ميصر له ژيتر كو‌نترۆلى خو‌م دايه‌و. ته‌وه نابينن من له
 چ فه‌خفه‌خه‌و ري‌زو شكۆمه‌ندييه‌ك دا ده‌ژيم؟ نازانن، كه ته‌م هه‌موو
 ده‌سه‌لا‌تو مال‌و سامانه‌ نيشانه‌ى ته‌وه‌يه: كه‌من شياوى ته‌وه‌م

فرمان‌پروا و خوداتان بم، له‌همان کات دا سه‌یری هه‌ژاری و بئ ده‌سه‌لاتی
موسا بکه‌ن بزانن خۆی و شوینکه‌وتوانی چه‌ند بئ وه‌ج و هیج
له‌بارانه‌بوون!! به‌هیچ جوړیک ناتوانن به‌ره‌لستی من بکه‌ن!

له‌نایه‌تییکی تردا ناماژه به‌م مانایه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿فحشر
فنادی، فقال انا ربکم الاعلیٰ، فأخذہ الله نکال الآخرۃ
والاولیٰ﴾ (النازعات: ۲۲-۲۵).

نیت‌په‌ره به‌خۆ هه‌لکیشانی خۆی ده‌داو شوی لی هه‌لده‌کیشتی ده‌لی:
﴿أما أنا خير من هذا الذي هو مهين. ولا يكاد يبين﴾ به‌لکوو به‌هۆی
مال و سامان و جاهو سه‌لته‌نه‌ته‌وه من زۆر باشترم له‌م کابرایه: که ناوی
موسایه و هیچی له‌بارا نییه، ته‌نانه‌ت لاله‌په‌ته و زمانفسکیکه‌ نازانی
قسه‌و گوفت و گوشت بکا، هیج شه‌ره‌ف و شکۆمه‌ندییه‌کی نیه،
هه‌تیوه‌یه‌کی روت و ره‌جاله، هه‌لبه‌ته‌هه‌ره‌ف و لهدیدگای خۆیه‌وه و پشتی
به‌و زانیاریه به‌ستوه: که له‌رابوردودا ده‌رباره‌ی موسا هه‌ی بوو، بئ ناگا
بووه له‌وه: که په‌روه‌ردگار گرتی زمانی لابردوه و پله‌و پایه‌ی
پیغه‌مبه‌ریتی: که به‌رزترین پله‌و پایه‌یه‌که ده‌به‌خشرئ به‌ئاده‌میزاد، پئی
به‌خشیوه، هه‌موو شه‌ره‌ف و شکۆمه‌ندییه‌کی بۆ ده‌سته‌به‌ر بووه.

فیرعه‌ون درێژه به‌له‌خۆبایی بوونی خۆی ده‌داو وای ده‌رده‌خا: که
پیغه‌مبه‌ریتی بۆ که‌سیک ده‌بی: که خاوه‌نی جاهو ده‌سه‌لات بئ،
فرمان‌پروا و پاشایی، دارای زیو زیو بئ، بازنگی ئالتونی هه‌بن، وتی:

﴿فلولا ألقى عليه أسور﴾ من ذهب أو جاء معه الملائكة مقترنين ﴿نه‌گەر راست ده‌کا پیغه‌مبهره بۆچی بازنه‌ی ئالتونی نین؟ یان بۆچی فریشته نایه‌ن شایه‌تی بۆ بده‌ن: که پیغه‌مبهره له‌خوداوه ره‌وانه کراوه؟ وای خسته دلّی جه‌ما» ره‌وه: پتیوسته پیغه‌مبهران خاوه‌ن جاهو حه‌شم بن. فریشته به‌ده‌ورو پشتیان‌ه‌وه بنو ئاپوره‌یان بده‌ن.

﴿فاستخف قومه فأطاعوه، انهم كانوا قوماً فاسقين﴾ فیرعه‌ون سوکایه‌تی به‌گه‌له‌که‌ی خۆی کرد، ریزو نرخ‌ی بۆ دانه‌ده‌نان، گالته‌ی به‌عه‌قل و بیرو بۆچونیان کرد، بانگه‌وازیی کردن بۆ گومرایی و بی‌دینی، نه‌وانیش به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌یه‌وه هاتن و فرمانبه‌رداری فرمانه‌کانی بوون، به‌فیتی فیرعه‌ون موسایان به‌درۆ خسته‌وه، بی‌گومان نه‌وان گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی فاسق و یاخی بوو بوون، سه‌رپیچی فرمانی خودایان کردو شیایوی عه‌زابی سه‌ختی په‌روه‌ردگار بوون!

جا ﴿فلما آسفونا انتقمنا منهم، فأغرقناهم أجمعين﴾ که بی فرمانی ئیمه‌یان کردو رقی ئیمه‌یان له‌خۆیان هه‌ڵساند به‌توندرین شیوه سزایان دان، له‌ده‌ریادا خنکاندمان، فیرعه‌ون که به‌ده‌سه‌لات به‌سه‌ر چۆمی نیل دا خۆی با ده‌داو له‌خۆی بایی بوو ده‌یگوت: سه‌یری شکۆمه‌ندیم بکه‌ن، بپروانن چه‌ند خاوه‌ن ده‌سه‌لاتم، سه‌رنجی خه‌لکه‌که‌ی بۆ لای چۆم و جۆگاکانی میصر راده‌کیشا ده‌یگوت: ﴿وهذه الأتار تجرى من تحتي﴾ به‌و ئاوه خنکاندمان! (سه‌یره شتیک نه‌وان خۆیان پتوه باده‌دا بوو به‌هۆی له‌ناوچونیان).

ثیمام نه‌حمد طبعه‌رانی و به‌یه‌قی و ئیبنو ئه‌بی حاتم له‌عوقبه‌ی
 کوری عامیره‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پیغه‌مبهر (ﷺ) فرموی: (اذا
 رأیت الله تبارک وتعالی يعطي العبد ما يشاء، وهو مقيم على معاصیه فانما
 ذلك استدراج منه له ثم تلا (ص) (فلما آسفونا انتقمنا منهم فاغرقناهم
 اجمعين)). ریسوای دونیاو قیامه‌تمان کردن، ﴿فجعلناهم سلفاً ومثلاً
 للآخرين﴾ فیرعه‌ون و شوینکه‌وتوانیمان کردن به‌پیش‌ه‌نگ و نمونه‌ بو
 هم‌مو نه‌و کافران‌هی کرداری نه‌وان ره‌چاو ده‌کن، وه‌کو نه‌وان سزا
 ده‌درین، هه‌روه‌ها کردمان به‌په‌ندو عیبه‌ت بو نه‌و کافران‌هی له‌دوا نه‌وان
 دینه‌ گۆره‌پانی ژیان‌ه‌وه! یان به‌سه‌ره‌اتیانمان کرده‌ چیروک و
 سه‌رگوزه‌شته‌یه‌کی سه‌رسوپه‌ینه‌ر. چین له‌دوا چین ناده‌میزاد له‌ناو خویان
 دا ده‌یگێرنه‌وه.

چیروکی هه‌زه‌تی عیساو په‌ند وهرگرتن لی

﴿وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ

مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ﴾ ﴿٥٧﴾ وَقَالُوا ءِأَلِهَتُنَا

خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾ ﴿٥٨﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ

﴿٥٩﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ﴾ ﴿٦٠﴾

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمُوتُ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٢﴾ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٣﴾ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا ﴿٦٤﴾ مِنْ عَذَابٍ يَوْمِ إِلِيمٍ ﴿٦٥﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾

دەربارە ی نازل بوونی نایە تی ﴿ولما ضرب ابن مريم مثلاً...﴾ نيام
 ئەحمەد و طەبەرانى لە ئیبنو عەبباسە و «ریوایەت دەکەن، دەلێن: پیغەمبەر
 (ﷺ) بە قورەیشییەکانى فەرموو: کەسێک نیه لەغەیری خودا بەو لاوە
 عیبادەتی بۆ بکری و خیری تیدا بێ و ریزی هەبێ، نیتەر قورەیشییەکان
 وتیان: ئەى تۆ نالێ عیسا پیغەمبەر بوو و بەندەیهکی صالح و راستال
 بوو؟ دەى خۆ لە جیاتی خودا پەرستراوه! ئەمە چەندى بەچەندە؟ ئەوە بوو
 پەرورەدگار نایە تی: ﴿ولما ضرب ابن مريم مثلاً اذا قومك منه
 يصدون﴾ نازل کرد. ئەمەش جوړیکی تره له سەر رهقی و یاخی بون و
 تەفسیری ردوان

سهریپچیکاری قوره‌یشیه‌کان، که همه‌میشه خه‌ریکی جه‌ده‌لو کی‌شه‌و
 چه‌اشه‌کاری بوون، نه‌وه بوو کاتی نایه‌تی ﴿انکم وما تعبدون من دون
 الله حصب جهنم﴾ (الانبیاء: ۹۸) نازل بوو قوره‌یشیه‌کان (وه‌کوو نو هه‌نگیان له
 داریک دا دۆزینه‌وه) ده‌نگیان به‌رز کرده، وتیان: به‌م پییه ده‌بی عیساو
 عوزیرو فریشته‌کان بینه ده‌سته چیلوی دۆزه‌خ. عه‌قلیان به‌وه نه‌شکا: که
 پیتی (ما) له نایه‌ته‌که‌دا عه‌قله‌ند ناگریته‌وه، به‌لکوو مه‌به‌ست به (وما
 تعبدون) بت و صه‌نهم ده‌گریته‌وه، حه‌زره‌تی عیساو حه‌زره‌تی عوزیرو
 فریشته‌کان ناگریته‌وه، به‌لکوو نه‌وانه به‌نده‌ی راستالو خودا په‌رستو
 یه‌کتا په‌رستن، نه‌ خو‌یان به‌ خودا زانیوه، نه‌ خو‌یان به‌ هاوه‌لی خودا
 حسیب کرده.

﴿وقالوا: أ الهتنا خير أم هو؟ ما ضربوا لك الا جدلاً، بل هم قوم
 خصمون﴾ کافره‌کانی قوریش له روانگهی سهر ره‌قیو جیدالچیته‌ی
 خو‌یانه‌وه وتیان: نایا خودا‌کانی ئیمه‌ باشتن یان عیسا؟ واته خودا‌کانی
 ئیمه له عیسا باشتن نین، جا که عیسا بجیتته ناو ئاگره‌وه با ئیمه‌شو
 خودا‌کامان له گه‌ل عیساو فریشته‌کان دا بجینه ناو ئاگره‌وه، کافره‌کان نه‌م
 قسه‌یه ناکه‌ن بۆ نه‌وه‌ی بگه‌نه‌ه‌ق و له راستی حالئ بن، به‌لکوو
 مه‌به‌ستیان جه‌ده‌لو بۆردانی به‌رامبه‌ره‌که‌یانه، ده‌یانه‌وی به‌ تالو پوچی
 خو‌یان بچه‌سپینن، په‌یامی نیسلام ره‌ت بکه‌نه‌وه، به‌لکوو نه‌وان گه‌لو
 نه‌ته‌وه‌یه‌کی کی‌شه‌ کارو جه‌ده‌لخوازن، به‌ربه‌ره‌کانی حق ده‌که‌ن.. تیمامی
 نه‌حمد تیرمیزیو ئیبنو ماجه‌و ئیبنو جه‌ریر له نه‌بو ئوما‌مه‌وه
 ته‌فسیری ره‌وان

ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌ئی: پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی: (ما ضل قوم بعد هدی
 كانوا علیه الا اورتوا الجدل) هه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک دوا‌ی هاتنی هیدایه‌ت
 بۆ لایان گومرا‌بن ئیلا جه‌ده‌لو مقۆ مقۆیان تی‌ده‌که‌وی ده‌که‌ونه جه‌ده‌لو
 کی‌شه‌وه.. نه‌بجار په‌روه‌دگار نه‌وه ده‌چه‌سپینئ: که عیسا به‌نده‌ی راستائی
 خودا بو‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿ان هو الا عبد أنعمنا علیه، و جعلناه مثلاً ل‌بنی
 اسرائیل﴾ عیسا ته‌نها به‌نده‌یه‌کی ئیمه‌ بو‌وه، نیعمه‌تی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تیمان
 پی‌ به‌خشی و کردمانه فروستاده‌ی خۆمان، کردمانه نیشانو عیبه‌رت بۆ
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، کردمانه به‌لگه‌و ده‌لیل له‌ سه‌ر خودایه‌تی خۆمان،
 چونکه به‌بی‌ باوک هی‌نمانه‌ دی، موعجیزه‌ی گه‌وره‌مان بۆ ده‌سته
 به‌رکردن: موعجیزه‌ی مردوو زیندو‌کردنه‌وه‌مان پی‌ به‌خشی!

کوردی ده‌ئی:

گه‌ر وه‌کوو عیسا له‌ پاش مردن به‌سه‌رما رابری
 تجمع‌العظم‌الرمیم‌تحمین‌بع‌د‌الع‌دم

هه‌موو نه‌خۆشیه‌کی به‌ ئیزنی خودا چاک ده‌کرده‌وه،
 موعجیزه‌کانی له‌ بواری پزیشکی دا بوون،

﴿ولو نشاء ل‌جعلنا منکم ملائکه فی الارض یخلفون﴾ نه‌گه‌ر بمان
 ویستایه ئیوه‌ی ئاده‌میزادمان ده‌فه‌وتاندو له‌ جیاتنی ئیوه‌ فریشته‌مان
 ده‌خسته سه‌ر زه‌وی و نه‌رکی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی زه‌ویمان ده‌خسته نه‌ستۆی نه‌وان.

نه حوییه کان ده‌لین: وشه‌ی (من) بۆ به‌ده‌لییه‌ته واته: له شوین ئیوه،
له جیاتی ئیوه فریشته‌مان له سهر زه‌وی به‌دی ده‌هینان.

هه‌ندی‌کیش پێیان وایه: بۆ (ته‌بعیضه) واته: نه‌گهر بمانویستایه‌پرێ له
ئیه‌مان ده‌کرده فریشته‌و ببوونایه جی‌گیری ئیوه‌و جی‌گای ئیوه‌یان پرپر‌کراوه‌وه.

به کورتی مه‌به‌ست نه‌وه‌یه به‌فرموی: هه‌رچه‌ند حال‌و وه‌زعی عیسا
سهر سوپه‌ینه‌ره، به‌لام خودا ده‌توانی له‌وه‌ش سهر سوپه‌ینه‌ر تر به‌دی
بێنی، هه‌مووشیان چ عیسا‌و چ فریشته‌کان به‌نده‌ی خودان و شیایوی
نه‌وه‌نین په‌رستشیان بۆ بکری.

﴿وانه لعلم للساعة فلا تترن بها، و اتبعون، هذا صراط مستقیم﴾
بێگومان عیسا نیشانه‌ی نزیک‌بونه‌وه‌ی رابوونی قیامه‌ته، هه‌یچ شك‌و
گومان‌تان نه‌بی له رابوونی دا، شوین په‌یامی من بکه‌ون، نه‌مه به ری‌گای
راست و ره‌وان^{بزانن} ده‌باره‌ی هاتنه خواره‌وه‌ی هه‌زه‌تی عیسا بۆ سهر زه‌وی
فه‌رموده‌ی جیا جیا هه‌نو ری‌وایه‌ت کراون، نه‌م نایه‌ته‌ش ناما‌ژی پی ده‌کا.
نایه‌ته‌که دوو قیرانه‌تی هه‌یه (لَعَلَّمُ للسَّاعَةِ) یان (لَعَلَّمُ للسَّاعَةِ)
هه‌ر دوو قیرانه‌ته‌که مانا‌که‌یان لَیْكَ نزیکه.

له نه‌به‌وه‌ره‌یه‌وه ری‌وایه‌ت کراوه ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی:
(والذی نفسی بیده لیوشکن أن ینزل فیکم ابن مریم حکما مقسطا فیکسر
الصلیب ویقتل الخنزیر، ویضع الجزیه، ویفیض المال حتی لا یقبله أحد
حتى تكون السجدة الواحدة خیراً من الدنیا وما فیها) سو‌تندم به‌و که‌سه‌ی
ته‌فسیری ره‌وان

گیانی منی به ده‌سته نزیکه عیسای کورپی مهریم وه کوو فرمان‌په‌ایه‌کی عادل نازل بیته سهرتان، صه‌لیب ده‌شکینتی، به‌راز ده‌کوژی، جزیه ده‌ستینتی، مال و سامان بلاو ده‌کاته‌وه، به جوریک کهس نابی وهری بگری بیرباوهری خه‌لک وای لی دی سوجدیه‌کیان له‌لا له هه‌موو دونیا به‌نرختر ده‌بی.

له جابیره‌وه ریوایه‌ت کراوه: ده‌لی: پیغه‌مبهر (ﷺ) فهرمووی: (لا تزال طائفة من امتی یقاتلون علی الحق ظاهرين الی یوم القیامة، فینزل عیسی ابن مریم، فیقول: أمیرهم تعال: صل لنا. فیقول: لا، ان بعضکم علی بعض أمراء تکرمة الله تعالی لهذه الامة) اخرجه مسلم

هه‌لبه‌ته نازل‌بونى عیسا نه‌ینتی یه‌که‌له‌و نه‌ینتی یانه‌ی، پیغه‌مبهر (ﷺ) بوی گیتراوینه‌وه و قورنان ناماژه‌ی پی کردوه!

ئیبینو که‌ثیر ده‌فهرمووی: له پیغه‌مبهره‌وه هه‌والی (متواتر) ریوایه‌ت کراون، هه‌موویان جه‌خت له سهر نه‌وه‌ده‌که‌نه‌وه: که پیش رابوونی قیامت عیسا دیته‌وه سهر زه‌وی، فرمان‌پوایی ده‌کا به شیوه‌یه‌کی دادپه‌روه‌رانه.

﴿ولا یصدنکم الشیطان، انه لکم عدو مبین﴾ نه‌که‌ن به‌گوئی شه‌یتان بکه‌ن، وریا بن به‌وه‌سوه‌سه‌و فرت و فیل له‌شوینکه‌وتنی حق لاتان نه‌دا، ریگای گومرا بووتتان له‌پیش چاو جوان نه‌کا. بیگومان شه‌یتان دوژمنیکی سهرسه‌ختی دیرینه‌ی ئیوه‌ی ئاده‌میزاده، دوژمنایه‌تیه‌که‌ی بو ئیوه ئاشکرایه!

نه مجار دواى ئەم لا کردنه‌وه‌یه ده‌گه‌رێته‌وه بۆ به‌یانکردنی حەقیقه‌تی عیساو په‌یامه‌که‌ی، ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ، قَالَ: قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ، فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾ کاتیک عیسا (ﷺ) کرا به‌پیغه‌مبه‌رو هاته‌ سه‌ر گه‌له‌که‌ی، بانگه‌وازی خۆی راگه‌یانده‌و موعجیزه‌ی ناشکراو غمایانی له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی نوانه‌، به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی گوت: ئەمن په‌یامی خودام بۆ هێنان، شه‌ریعه‌ت و یاسای گونجاو بۆ ژیا‌نی دویا‌و قیامه‌تم بۆ هاوردون، شه‌ریعه‌تێک پره‌ له‌حیکمه‌ت و دانایی، ئاده‌میزاد هه‌لده‌نی بۆ چاکه‌و نه‌هی لێ ده‌کات له‌خراپه‌، بانگه‌واز ده‌کات بۆ خودا ناسی و یه‌کتاپه‌رستی، بۆ ئیمان‌هێنان به‌نامه‌ ئاسمانییه‌کان و شوێنکه‌وته‌نی پیغه‌مبه‌رانی خودا، بۆ به‌روا هێنان به‌فریشته‌و به‌هاتنی رۆژی قیامه‌ت، به‌حیساب و لێکۆڵینه‌وه‌و پاداش و سزای رۆژی قیامه‌ت، هه‌روه‌ها بۆیه‌ ره‌وانه‌کراوم تا به‌رێ ئه‌حکامی ته‌وراتان بۆ رون بکه‌مه‌وه‌، هه‌ندێ شه‌ریعه‌ت و یاسای ته‌ورات: که‌ تێیدا که‌وتوو‌نه‌ کێشه‌وه‌ بۆتان یه‌کالا بکه‌مه‌وه‌، خۆتان له‌ تاوان و سه‌رپی‌چی‌کردنی فه‌رمانی خودا به‌پارێزن، نه‌وه‌ی فه‌رمانتان پێ ده‌که‌م له‌ یه‌کتاپه‌رستی و پابه‌ندبوون به‌ شه‌ریعه‌ت و یاسای خوداوه‌ به‌ گویم بکه‌ن. ئەمه‌ش ناوه‌ڕۆکی په‌یامه‌که‌مه‌:

﴿ان الله هو ربی وربکم فاعبدوه، هذا صراط مستقیم﴾ پیگومان (الله) خودای من و خودا نیوه‌شو هه‌موو بونه‌وه‌ره، به دلسۆزی عیباده‌تی بۆ یکه‌ن و هه‌ر نه‌و به خودا بزائن و په‌رستش هه‌ر بۆ نه‌و بکه‌ن. نه‌مه‌یه ریگای راست و سه‌ر فرازی، هه‌ر شوینکه‌وتنی شه‌ریعه‌تی خودا به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌تی لی وه‌دی دی.

پیگومان په‌یامی عیسا بۆ سه‌ر گه‌لی جوله‌که‌ بوو، نه‌وان پیش نه‌وه‌ی عیسا بیته سه‌ریان و په‌یامی خودایان بۆ بیینی، زۆر کی‌شه‌یان تی‌که‌وتبوو ده‌رباره‌ی شه‌ریعه‌تی ته‌ورات، له‌ باره‌ی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تیشه‌وه‌ گیرۆده‌ی حوکمی رومانه‌کان بوبوون. ژێر ده‌سته‌و چینی چه‌وساوه‌ بوون، چاوه‌پوانی ره‌ه‌به‌ریک بوون رزگاریان بکا، چاوه‌روانییه‌که‌یان درێژه‌ی کیشا، که‌چی: که‌هاته سه‌ریان و په‌یامی خودای پی راگه‌یاندن، دژی وه‌ستان و برپایان پی نه‌کرد، نه‌زیتیان دا، ویستیان له‌ خاچی بده‌ن!!

﴿فاختلف الاحزاب من بینهم، فویل للذین ظلموا من عذاب یوم أليم﴾ نه‌و تاقم و گروانی عیسیان بۆ سه‌ر نێردرابوو له‌ ناو خۆیان دا که‌وتنه‌ مقۆمقۆو کی‌شه‌وه‌، شیوی وه‌یل و عه‌زایی به‌شیده‌ت بۆ نه‌وانه‌ی سه‌مه‌کارن و په‌یامی خودا ره‌ت ده‌که‌نه‌وه‌.

نه‌و کاته‌ی عیسا هاته سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، بیینی چه‌ند گروو تاقم و خاوه‌ن بیرو باوه‌ری جودا جودان، هه‌ره‌ تاقمه سه‌رکیه‌کانیان چوار تاقم و تایه‌فه بوون!

۱. تایه‌فهی (صدهو قییه‌کان): که نیسبه‌ت ده‌درین بۆ لای (صدق):
 که بنه‌ماله‌و خیزانی‌ک بوون روتبه‌ی (که‌هانه‌و) وه‌زیفه‌ ئاینیه‌کان بۆ
 نه‌وان کۆنترۆل کرابوو، ئەم بنه‌ماله‌ له‌وه‌چه‌و نه‌وه‌ی هه‌زره‌تی (هارون) ی
 برای هه‌زره‌تی موسا بوون، پیاوانی هه‌لبژاردی ئەم بنه‌ماله‌یه
 سه‌روکاری هه‌یکه‌لیان ده‌کرد، به‌پێی وه‌زیفه‌و ئه‌رکه‌ ئاینیه‌که‌یان تا
 نه‌ندازه‌یه‌ک له‌ ئەنجامدانی عیباده‌ت و طقوسه‌ ئاینیه‌کان دا
 توندپه‌بوون، به‌پرواڵه‌ت خۆیان به‌ پاپه‌ندبوو (ملتزیم) ده‌خسته‌ پێش چاو،
 بیدعه‌و تازه‌ گه‌رییان ره‌ت ده‌کرده‌وه‌، به‌لام له‌ واقع دا خه‌ریکی
 رابواردن و دنیا خۆری بوون و به‌ ئاره‌زۆی خۆیان رایان ده‌بوارد هیچ
 پروایان به‌ رابوونی قیامه‌ت نه‌بوو.

۲. گروپی دووه‌م: فیریسییه‌کان بوون، ئەمانه‌ به‌ پێچه‌وانه‌ی
 صه‌دوقییه‌کان بوون، دژی توندپه‌وه‌ی ئاینی بوون، زیده‌په‌وه‌ی رواڵه‌تی و
 شه‌کلیاتی (طقوس) و عیباده‌تیان نه‌ده‌کرد، پروایان به‌ زیندوبوونه‌وه‌و
 رابوونی قیامه‌ت و حق و حیساب هه‌بوو، دیارده‌و نیشانه‌ی سه‌ره‌کی
 نه‌وان سۆفیلکه‌یی و دنیا نه‌ویستی بوو، هه‌ر چهنده‌ هه‌ندیکیان هه‌زیان
 له‌ زانسته‌و زانیاری هه‌بوو، به‌ زانیاری و زمانپه‌وانی خۆیان ده‌نازین،
 هه‌زره‌تی عیسا ئەم ره‌وشته‌یانی لا په‌سهندنه‌بوو.

۳. گروپی سامیرییه‌کان، ئەم تاقم و پیره‌پیکهاته‌ی جوله‌که‌و
 ناشورییه‌کان بوون، پروایان به‌ پینچ کتێبه‌ کۆنه‌کان هه‌بوو که به‌ (کتێبه‌
 موسه‌ویه‌کان) ده‌ناسران، هه‌رشتیکی له‌ سه‌ر ئەم پینچ کتێبه‌ زیاد
 کرابوو نه‌وان ره‌تیان ده‌کرده‌وه‌.

۴. گرۆپی ئاسیین یان ئەسیینییه‌کان، ئەمانەش مۆتەئەپیربۆن بە بری راو بۆچوونی ریبازه فەلسفییه‌کانی پەیرە ۱۱ کرای ئەو رۆژگاره. تانەندازیه‌کی زۆر له باقی گروپه‌کانی تر گۆشه‌گیربۆن خۆیان به ژیاانی زبرو تهقه‌شوف را هینابوو، به باشی پەیرەوکارانی خۆیانیان پەرۆرده کرد.

جگه له‌مانەش چەند گروپ و تاقم و پێری تر هەبۆن پەیرەوکارانیان کەم و به پەنجە دەست دەژمێردران، خاوەنی بیرو باوەری جیا جیا و سەیره سەمەرە بۆن، زۆریه‌ی ئەم بیرباوەره جیا جیا یانەیان به هۆی بارگرانی و زبرو زەنگی رومانەکانەوه له لا خولقابوو، هەموو ئەو گروپ و نیحەل و خاوەن ریبازانە چاوەروانی رزگار بۆن بۆن، دەیانەویست فریاد رەسێکیان دەست کەوی و لەو سەتم و دەرە سەری و بیرو باوەره جیا جیا یانە رزگار یان بکا.

کە حەز رەتی مەسیح هاتو پەيامی خۆی راگەیانند، بانگەوازی خۆی بلاو کردەوه، وتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي﴾ ریکم فاعبدوه ﴿﴾ شەریعەتی لیڤوردهیی و ئاسانکاری و پوخته‌کردنی گیان و دەرونی راگەیانند، داوای کرد ئادەمیزادەکان پێش شەکیات و (طقوس) ه‌کان گەنگی بدەن به دلو دەرون و له ناو ه‌وه خۆیان پاک بکەنەوه، روالتکارە فیلبازەکان به گژی دا چو ۱۱ نەوه، بمر بەره‌کانیان کرد، پەيامە‌کیان رەت کردەوه.

پاشان: که حه‌زره‌تی عیسا دونیای جی هیشتو بۆ لای په‌روه‌دگاری
 خۆی گه‌راپه‌وه، شوینکه‌وتوانی ده‌باره‌ی که‌وتنه‌ کی‌شه‌و مقۆ مقۆوه،
 بوون به‌ چند گروپ و تاqm و پپر، هه‌ندیکیان کردویانه به‌ خودا، بریکیان
 به‌ کورپی خودای له‌ قه‌لم ده‌ده‌ن، تاqmیکیشیان ده‌یکه‌ن به‌ پالوپ و ده‌لین
 یه‌کیکه‌ له‌ سی ئوقنومه‌کان: واته، ده‌لین: خودا له‌ سی شت پیک هاتوه
 یه‌کیکیان عیسا به‌!! نیت په‌یامی حه‌زره‌تی عیسا یان گۆری و هیچی
 به‌سه‌ر هیچه‌وه نه‌ما، یه‌کتا په‌رستی و دلسۆزی له‌ خودا په‌رستی دا بوو به
 عیسا په‌رستی و کردنی به‌ هاوه‌لی خودا، یان به‌ کورپی خودا،
 نایینه‌که‌شی بوته (طقوس) و شه‌کلیاتی بی ناوه‌رۆک، کار گه‌یشتوه‌ته
 ئه‌وه: کابرا تاده‌توانی تاوان ده‌کاو راده‌بویری، پاشان ده‌چیته‌ لای مامه
 قه‌شه‌و دان به‌ تاوانه‌کانی دا ده‌نی، مامه‌ قه‌شه‌ش پسوله‌ی لی‌خۆش‌بوون
 (صک غفران) ی پی ده‌فرۆشی گوايه به‌و پسوله‌ له‌ تاوانه‌کانی پاک
 ده‌بیته‌وه!! ئه‌جار ده‌ست پی ده‌کاته‌وه‌و پاش ماوه‌یه‌ک ده‌چیته‌وه‌ خزمه‌ت
 مامه‌ قه‌شه‌و هه‌ر به‌شیوه‌ی جاری پيشوو سه‌وداو مامه‌له‌که‌یان ده‌که‌نه‌و
 (و هلم جرا) که‌وابی عه‌زابی به‌ ئیش و شیوی دۆزه‌خ بۆ ئه‌وانه‌یه‌ که
 په‌یامی عیسا یان به‌و مه‌رده‌بردوه، بۆ ئه‌وانه‌یه‌، که‌وتونه‌ته‌ کی‌شه‌وه
 ده‌باره‌ی سروشتی عیسا ئایا ناسوتیه‌ یان لاهوتیه‌!!

ئه‌جار موشریکه‌کانی قوره‌یشیش که‌ هاتوون کی‌شه‌و نیزاع دین‌ه‌وه
 له‌ گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ردا ده‌ربه‌ره‌ی عیسا، شوینکه‌وتوانی عیسا و
 موشریکه‌کانی عه‌ره‌ب هه‌ردولایان سته‌مکارن، له‌ حه‌ق لایان داوه‌و
 ته‌فسیری ره‌وان

گومران، حەقەن سزایان لی دەسەندری، ئەویش لە روژی قیامت دا بە تەواوی ئەنجام دەدری، رابوونی قیامتیش چەندێک بوە غری چونکە هەردی، هاتنی نزیکە.

﴿هل ينظرون الا الساعة ان تأتيهم بغتة، وهم لا يشعرون﴾ نایا ئەوانە ی پێغەمبەران بە درۆ دەخەنەوێ چاوەڕوانی چینی جگە لە هاتنی قیامت بە ناگەهانی و ئەوان ناگایان لەخۆ نابێ لەنکاوتیک یەخەیان دەگرێ و رزگار بونیان نابێ. یان لەبەر هەڵوێگەری بونیان بە دونیاوێ نازانن کە ی قیامت رادەبێ!!

بە کورتی هەموو پێغەمبەران بە ناشکرا بە گەل و نەتەوێ کانیا ن راگەیانداوێ: کە ئەوانیش وەکوو هەموو ئادەمیزادیکی تر بەندە ی بێ دەسەلاتی پەرورە دگاری، نابێ هیچ ئادەمیزادیکی لە پلە و پایە ی ئادەمیزادییە تی خۆی بەرز بکریتەوێ.

کەوابێ حەزەرە تی عیسا ئادەمیزادە و سروشتی ئادەمیزادی هە یە، رایە ی ناکەوێ بگاتە پلە و پایە ی خودایە تی، نە هاوێ لی خودایە، نە کۆری خودایە، نە ئالوێ. ئادەمیزادیکی خودا روتبە ی پێغەمبەر ایە تی پێ بە خشیوێ، بە بێ ئەو ی باوکی هە بێ بە دیهێناوێ و کردو یە تی بە نیشانی دەسەلاتی خودایە تی خۆی. موعجیزە ی گەورە و جوړاو جوړی لە سەر دەستی ئەو ناشکرا کردوێ، تا گەواهی دەر بن لە سەر راستی پە یامە کە ی!

جوړه‌کانی نازو نېعه‌تی به‌ه‌شت بو‌خودا په‌رستان و خوپاریزان

الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ

بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾ يَتَعَبَادُ لَا خَوْفٌ

عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِآيَاتِنَا

وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ

تُحَبَّرُونَ ﴿٧٠﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ

وَفِيهَا مَا شَتَّهِهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿٧١﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

دواى نه‌وى په‌روه‌دگار هه‌ره‌شېى كرد به‌وه: كه له‌وانه‌يه قيامه‌ت

كتوپر له‌نكاوتك رابېئى، نه‌جار به‌شوين نه‌وه‌دا برېئ حالو وه‌زعى

ناده‌میزاده‌كان به‌يان ده‌كا: كه له‌و روژده‌دا تېئى ده‌كه‌ون، هه‌روه‌ها باسى

نېعه‌ته جوړاو جوړو رازاوه‌كانى به‌ه‌شتيش ده‌كا، نه‌جار باسى حالى

دۆزه‌خیه‌کان ده‌کا، دیمه‌نی تیک هه‌لچون و ده‌مه ده‌میی براده‌رو خزم و
دۆست و ناسیای دنیایی: که له‌ناو دۆزه‌خ دان راده‌نویتی، له‌هه‌مان کات
دا خودا په‌رستان له‌ناو نیعمه‌ته‌کانی به‌هه‌شت دا راده‌بوین!

ده‌فهرموی: ﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ دوسته
دونیایی یه‌کان، نه‌وانه‌ی له‌دونیادا دۆست و براده‌ربوون، هه‌ندیکیان ده‌بنه
دوژمن و ناحه‌زی یه‌کتری جگه له‌خودا په‌رستان و ته‌قواکاران نه‌وان
دۆستایه‌تی و خوشه‌ویستی دنیایان له‌قیامه‌ت دا به‌رده‌وام و پایه‌داره!
واته: هه‌موو خوشه‌ویستی و دۆستایه‌تی: که له‌سه‌ر بنه‌مای
خودا په‌رستی نه‌بی ده‌بیته دوژمنایه‌تی و بوغ‌ضاندن، مه‌گه‌ر
خوشه‌ویستی و دۆستایه‌تی یه‌ک له‌به‌ر خاتری خودا بی، نه‌وه ده‌می‌نیتیه‌وه
بو هه‌تا هه‌تایه. وه‌کو له‌نایه‌تیکی تر دا ده‌فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
انْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا شَفَاعَةَ،
وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ (البقرة: ۲۵۴) یان وه‌کو نه‌وه‌ی: که حه‌زره‌تی
ئیه‌راهم به‌نه‌ته‌وه‌که‌ی خو‌ی فهرموو: ﴿إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا
مُودَةً بَيْنَكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ
وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ، وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ﴾ (العنکبوت: ۲۵).

ئه‌جار دیته سه‌ر باسکردنی نازو نیعمه‌تی خودا پێداوان ده‌فهرموی:
﴿يَا عِبَادِ لَا خَوْفَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ نه‌ی به‌نده راستالو
خۆپاریزه‌کانم، نه‌ی نه‌وانه‌ی له‌دونیادا له‌به‌ر خاتری خودا یه‌کترتان خۆش
ده‌ویست، نه‌مپۆ له‌عیقابی خودا مه‌ترسن، ترسی داها‌تووتان نه‌بی، غه‌مو

خهفت بۆ نازو نیعمهتی دونیا مهخۆن، چونکه ئهوهی له بههشت دا بۆ
 ئیوه دهسته بهر کراوه نه براوهیه و زۆر له نازو نیعمهتی دونیا به له زهت تهره.
 ﴿الذین آمنوا بآیاتنا وکانوا مسلمین﴾ ئه و نازو نیعمهته نه براوه،
 ئه و ره واندنه وهی ترسو و غه مو خهفته بۆ هه موو کهس نیه، به لکوو بۆ
 ئه و موسو لمانانه یه بر وای ته وایان به قورئان هه بوه، گهر دنگه چی فره مان
 خودابون، به دلسۆزی عیباده تیان بۆ خودا کردوه، واته ئیمانی ته و او
 له دلیان دا بووه و به کرده وهش ته صدیقی ئیمانه کیان کردوه!

موعته میری کوری سوله یان له باوکیه وه ریوایهت ده کا، ده لئ: که
 قیامهت راده بی و ئاده میزاد زیندو ده کرینه وه، هه موو کهس ترسیان لی
 ده نیشتی، ئیتر یه کیك بانگ ده کا ﴿یا عباد لا خوف علیکم الیوم ولا أنتم
 تحزنون﴾ ئاده میزاد کان ته ماعی ئه وه یان به رده که وی: که ئه و بریاره
 هه موویان بگریته وه، به لام: که به شوینی دا ده گوتری: ﴿الذین آمنوا
 بآیاتنا وکانوا مسلمین﴾ ئیتر جگه له موسو لمانه راستاله کان ته وانی تر
 ناهومید ده بن!!

ئه جار موژده ی کو تایییان ده داتی و ده فره موئ: ﴿ادخلوا الجنة أنتم
 وأزواجکم تحبرون﴾ ئه ی به نده خاوهن باوه رو کرده وه چاکه کان، بچنه ناو
 به هه شته وه خۆتان و خیزانه موسو لمانه کانتان، له ناو به هه شت دا به خۆشی
 رابویرن و بگوزهرین! به خته وه رو شادمان بن، هه رچی هه زتان لی بی و
 ناره زوی بکه ن بۆتان ناماده یه!

﴿يطاف عليهم بصحاف من ذهب وأكواب، وفيها ما تشتهي
الأنفس وتلد الأعين، وأنتم فيها خالدون﴾ بۆ ئیوه ههیه له‌به‌هه‌شت دا
جوړه‌ها خواردنو خواردنه‌وه، له‌ده‌فری زیږدا خواردنیان به‌سه‌را
ده‌گه‌رپنډرئ، خواردنه‌وه‌شیان له‌پیالهی زیودا به‌سه‌ردا ده‌گه‌رئ.
له‌به‌هه‌شت دا هه‌رچی دلّ بیخو‌زئ و چاو هه‌زی لئ بئ له‌خواردنو
خواردنه‌وه، له‌به‌رگ و پۆشاک و راخه‌رو قه‌صرو باله‌خانه، له‌نامیرو قاپ و
قاچاخ، له‌دیینه‌ی ره‌نگاو ره‌نگ و شوینی هه‌وانه‌وه به‌بئ وه‌گران
بۆیان حازه!!

﴿وتلك الجنة التي أوريثموها بما كنتم تعملون﴾ ئه‌و به‌هه‌شته
رازوه، به‌هه‌موو ئه‌و نازو نیعمه‌تانه‌ی تی‌یدایه به‌میراتی بۆ ئیوه دانراوه،
خه‌لاتی ئیوه کراوه به‌هۆی کرده‌وه‌ی چاک و په‌سندی خۆتانه‌وه: که
له‌دونیا‌دا نه‌نجامتان داوه، ته‌رک و ماندوبونیتان کی‌شاهه.

ئیب‌نو نه‌بو حاته‌م له‌نه‌بو هه‌ره‌یه‌وه ریوايه‌تی کرده‌ ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) فه‌رمو‌ی: هه‌موو دۆزه‌خیه‌ک شوینی خۆی له‌به‌هه‌شت دا ده‌بینئ،
بۆ ئه‌وه‌ی پتر خه‌فت بخوا، ده‌لئ: نه‌گه‌ر خودا هیدایه‌تی بدامایه، له‌پێری
ئه‌و خودا پێدا‌وانه ده‌بووم، هه‌موو به‌هه‌شتیه‌کی‌ش شوینی خۆی له‌دۆزه‌خ
دا ده‌بینئ، ده‌لئ: نه‌گه‌ر خودا هیدایه‌تی نه‌داینايه هه‌رگیز ئیمه ئه‌م
به‌خته‌وه‌ریه‌مان ده‌ست نه‌ده‌که‌وت. سوپاسی خودا ده‌کا: که هیدایه‌تی
داوه‌و له‌و سزاو عه‌زابه‌ رزگاری بووه. نه‌بجار پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمو‌ی:

هه موو که سیڤ دوو شوینی هه یه مه نزلێک له به ههشت داو مه نزلێک
له دۆزه خ دا، کافرا که ده چیتته دۆزه خه و شوینی موسولمان ده گری،
موسولمانیش شوینی کافره که له به ههشت دا ده گری. نه مه یه: که خودا
ده فهرموی: ﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾.

ئه بجاڕ دواى باسکردنى خواردن و خواردنه وه باسى میوه هاتى
به ههشت ده کاو ده فهرموی: ﴿لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ بۆ
ئێوه ناماده و به یدهسته له به ههشت دا جگه له خواردن و خواردنه وه جۆره ها
میوه هات، بۆ خۆتان به ویستی خۆتان هه لده بۆیرن و لى ده خۆن، هه ر
میوه یه ک لى بکه نه و میوه یه کى تری له شوین دیتته دى!!

سزای دۆزه‌خییه‌کان

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يُفَرِّغُهُمْ عَنْهُمْ وَهُمْ
 فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾
 وَنَادَوْا يَمْلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَكِثُونَ ﴿٧٧﴾ لَقَدْ
 حَسَنَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَرِهُونَ ﴿٧٨﴾ أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا
 فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ
 وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْفُحُونَ ﴿٨٠﴾

نوسلوبی قورئان وایه هەر کاتێ باسی شتیکی کر. بهرامبه‌ره‌که‌شی
 دینی، که باسی به‌هه‌شتی کرد باسی دۆزه‌خیش دینی، هه‌ره‌شه‌ی کرد
 موژده‌ش ده‌دا، باسی دونیا بکا، قیامه‌ت پاشگویی ناخا، هه‌ر له‌م
 روانگه‌وه له‌نایه‌ته‌کانی پیشوودا حال و وه‌زعی به‌هه‌شتیه‌کانی رانواند
 به‌شوین نه‌وه‌ش دا حالی دۆزه‌خیه‌کانی خسته‌رو.

له‌وه‌پیش واده‌ی دا به‌خودا په‌رستان به‌دوی نه‌وه‌دا هه‌ره‌شه‌ی
 له‌تاوانباران کرد، له‌وه‌پیش باسی نه‌و نازو نیعمه‌ته‌ی کرد: که بۆ
 به‌هه‌شتیه‌کان ناماده‌ کراوه نه‌مجار لی‌ره‌ باسی نه‌و عه‌زاب و سزایه‌ ده‌کا:
 ته‌فسیری ره‌وان

که بۆ کافره‌کان ناماده کراوه، ده‌فهرموی: ﴿ان الجرمین فی عذاب جهنم خالدون﴾ بیگومان نه‌وانه‌ی کافرو بی پروان، نه‌وانه‌ی له‌دونیا‌دا هاوه‌لیان بۆ خودا داناهه، په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌تسه‌وه نه‌وانه دۆزه‌خین و له‌عه‌زابی دۆزه‌خ دا بۆ هه‌تا هه‌تایه ده‌میکنه‌وه.

﴿لا یفتقر عنهم، وهم فیہ مبلسون﴾ نه‌و سزا سه‌خته‌یان له‌سه‌ر سوک ناکری، ساته وه‌ختیک له‌کو‌لیان نابیته، نه‌وان نا‌هومیدن له‌وه‌ی‌رزگاریان بی، خه‌فه‌تبارو دلته‌نگو جه‌سته به‌نا‌زارن، نا‌ئومید بوونه‌که‌یان وه‌نده‌ی تر عه‌زابه‌که‌یانی گران کردوه، ﴿وما ظلمناهم﴾ لکن کانوا هم الظالمین ﴿نیمه به‌بی هۆ به‌بی تاوان سزایان نا‌ده‌ین سته‌میان لی ناکه‌ین، به‌لکو نه‌وان بۆ خۆیان سته‌میان له‌خۆیان کردوه، خۆیان تاوانیان کردوه به‌ده‌ستی خۆیان وایان له‌خۆیان کردوه شیای سزای دۆزه‌خ بن، به‌هۆی کرده‌وه‌ی خراپی خۆیان شه‌و عه‌زابه ده‌چیژن، نه‌وان له‌دونیا‌دا پروایان به‌خودا نه‌بوه، په‌یامی پیغه‌مبه‌رانیان ره‌تکرده‌تسه‌وه، له‌پاساوی نه‌و بیروباوه‌رو هه‌لسو که‌وتانه‌یان خودا له‌دۆزه‌خ دا بۆ هه‌تا هه‌تایه سزایان ده‌دا. سزا‌که‌یان پراوپری کرده‌وه‌کانیانه، خودا سته‌م له‌که‌س نا‌کا وه‌لی نه‌وانه بۆ خۆیان سته‌میان له‌خۆیان کردوه.

﴿ونادوا: یا مالک. لیقض علینا ربک﴾ تاوانباران بانگ ده‌که‌نو ده‌لین: نه‌ی خازین و کاربه‌ده‌ستی دۆزه‌خ! با خودا بمانکوژی و نه‌م ژیانه‌مان لی وه‌ربگریته‌وه، به‌لکوو بۆ خۆمان نیسراحت بکه‌ین، نه‌م عه‌زاب و

ئیشو تازاره مان له کۆل بیتتهوه، ههلبهته ئه مه هاوارو دادو فیغانیکه بۆ
 رزگار بون و فریاده سی نیه، ئه وان نا ئومید و بی دهره تانن، دلتیان: له وه
 که رزگاریان نابیی، به لکوو بانگ کردنه که یان بۆ مردن و له ناوچوونه،
 ده یانه وی بمرن و له کۆل ببنه وه، داواکاری ئه وه ن زوو گیانیان دهرچی و
 ئیسراحت بکه ن!

به راستی به سه بۆ سه ختی سزایان، که مردن به ئاوات بخوازن. دیاره
 عه زابه که یان هیئده سه خت و دژواره هه موو سه نته ریکی لی ون کردون،
 له وه دهرچووه بتوان خۆی بۆ رابگرن و ته حه مولی بکه ن!

بۆیه ئه م هاوار تال و دژواره یان لیوه دهرده چی، ئه وان دهرگیان لی
 گال دراو و سزایان بۆ سه خت کراوه، عه زاب به رده وام و نه براده یه، تا
 خودا هه ز بکا دژوارو به تازاره، نامرن و رزگاریان بی، عه زاب له سه ریان
 سوک نابیی تا پشویه ک بده ن، وه کوو له نایه تیکی تردا دهرموی:
 ﴿لَا يَقْضِي عَلَيْهِمْ فِيمُوتُوا، وَلَا يَخْفَفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا﴾ (ناظر: ۳۶) ئه وان
 نه ژانیان ژیا نه و نه ده مرن و به ریته وه. وه کوو له شوینیکی تردا دهرموی:
 ﴿ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى﴾ (الاعلی: ۱۳).

به ئی سزایان هیئده دژوارو به تازاره، هاوار ده که نه فریشته
 به رپرسه کانی دۆزه خ: که له خودا به پارینه وه ته نها رۆژیک عه زابیان له سه ر
 سوک بکری، فریشته کانیش ره دیان ده ده نه وه و نه ده ی تر نا هو میدیان
 ده که ن. وه کوو له نایه تیکی تردا دهرموی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخِزْنَةِ

جهنم: ادعوا ربکم یخفف عنا یوماً من العذاب. قالوا اولم تک تأتیکم رسالکم بالبینات، قالوا: بلی، فادعوا، وما دعاء الکافرین إلا فی ضلال ﴿غافر: ۴۹-۵۰﴾.

به‌ئی هاوار ده‌کن مالیکی دۆزه‌خ داوا بکا خودا بیانم‌ینسی، به‌لام وه‌لامی هاوارو دادو فیغانیان ولامیکی گورچکپره، وه‌نده‌ی تر مه‌نیوسو ریسوایان ده‌کا، هی‌نده‌ی تر عه‌زابه‌کیان سه‌خت ده‌کا!! پییان ده‌گوتری: چیتر چه‌لته‌چه‌لت مه‌کن ئیوه له‌م عه‌زابه‌دا هه‌تا هه‌تایه ده‌میننه‌وه.

ده‌فه‌موی: ﴿لقد جئناکم بالحق، ولكن اکثرکم للحق کارهون﴾ بی‌گومان ئی‌مه‌ حق و واستیمان بۆ رونکردنه‌وه، پی‌غه‌مبه‌رمان بۆ سه‌ر ره‌وانه‌ کردن، نامدی ناسمانیمان بۆ ناردون، پی‌غه‌مبه‌رانو بانگ‌خوازانی نایینی خودا بانگ‌ه‌وازییان کردن بۆ ریگای راست، بۆ ئیمان به‌خوداو به‌پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی و به‌زیندوبوونه‌وه و رابوونی قیامه‌ت. که‌چی ئی‌وه پشتتان هه‌ل‌کردو پی‌غه‌مبه‌رانتان به‌درۆخته‌وه، کافر‌بونو سه‌ر‌پی‌چیتان کردو په‌یامی خوداتان ره‌تکرده‌وه. هه‌موو ئی‌وه‌ی دۆزه‌خی دژی حق بونو نایینی خوداتان ره‌ت کردۆته‌وه.

نه‌بجار په‌روه‌ردگار چۆنیه‌تی فرت و فیل و خراپه‌کاریی کافره‌کان به‌یان ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿أم أبرموا أمراً فانا مبرمون﴾ به‌ل‌کوو نه‌و موشریکانه هه‌ولیان داوه‌ پیلانی خه‌ته‌رناک و توندوتۆڵ دژی پی‌غه‌مبه‌ر داب‌پێژن، وه‌کوو نه‌و مونامه‌ره‌ی له‌ (دار الندوة) دا. قور‌ه‌یشیه‌کان نه‌خشه‌یان بۆ کیشاو

پیلانی کوشتن یان به‌ندکردن، یان وده‌رنان له‌مه‌ککه‌یان بۆ دارشت. واته:
 هه‌رکاتێ موشریکه‌کان پیلانێک دژی موحه‌مه‌د دابریژن، ئیمه‌ پیلانی
 سزادانیان بۆ داده‌پریژین، هه‌تا ئه‌وان خراپه‌کاریی ره‌چاو بکه‌ن ئیمه
 عه‌زابیان بۆ ئاماده‌ ده‌که‌ین، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:
 ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ (النمل: ۵۰)، ئه‌وان ده‌ره‌قه‌تی
 ئیمه‌ نایه‌ن، چه‌ندێک خراپه‌کاریی بکه‌ن ئیمه‌ سزایان توند ده‌که‌ین و
 عه‌زابی سه‌ختیان بۆ ئاماده‌ ده‌که‌ین!

﴿أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَا لَا نَسْمَعُ سُرْمًا وَنَجْوَهم؟ بَلَىٰ وَرَسَلْنَا لَدَيْهِم
 يَكْتُوبُ﴾ به‌لکوو ئه‌وانه‌ پێیان وایه‌ ئیمه‌ ئاگاداری نه‌پێنی و چه‌کانیان
 نین، ئایا وا ده‌زانن که‌ به‌نه‌پێنی و ئاشکرا پیلان داده‌پریژن ئیمه‌ لێیان بێ
 ئاگاین، نا نا با وا نه‌زانن، ئیمه‌ ئاگاداریی هه‌موو هه‌لس و که‌وتیکیانین؟
 به‌لێ: ئیمه‌ ئاگامان له‌هه‌موو شتیکیان هه‌یه‌ فریشته‌ چاودێره‌کانمان
 به‌سه‌ریانه‌وه‌ن و ئاگایان له‌هه‌موو هه‌لس و که‌وتیکیانه‌، چی ده‌لێن و چی
 ده‌که‌ن و چییان به‌سه‌ر دڵ دا راده‌بوژی ئه‌وان ده‌ینووسن، هه‌یچ شتیکیان
 فه‌رامۆش ناکه‌ن. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ
 الشِّمَالِ قَعِيدٌ، مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ (ق: ۱۷-۱۸).

جا که نه‌و واقیعی حاله، ده‌بی نه‌وانه به‌ج عه‌قلیک خویان له‌خودا
 بشیرنه‌وه، دلنیا بن نه‌وانه همر پیلان و فیلتیک نه‌خشه‌کیش بکن به‌سمر
 خویان داده‌شکیته‌وه.

په‌روهردگار به‌رزو پاک و بیگه‌رده له‌وه‌ی مندال و هاوه‌ی هه‌بی

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ

الْعَبِيدِ ﴿٨١﴾ سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ

عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾ فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ

الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌُ وَفِي الْأَرْضِ

إِلَهٌُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾ وَتَبَارَكَ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

﴿٨٥﴾ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنْ

شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ

لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَاَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾ وَقِيلَ لَهُ يَرْبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ

لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ فَأَصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

دوای به‌یانکردنی حال و وه‌زعی تاوانباره کافره‌کان له‌دۆزه‌خ دا،
 ئەجار ئەوه به‌یان ده‌کا: که په‌روه‌ردگار بێ هاوسه‌رو بێ مندال و بێ
 هاوه‌له، خودایه‌کی تاو و ته‌نهاو به‌رزو پیرۆزه، هه‌ر ئەو شیاوی په‌رستش
 بۆ کردنه، هه‌ر ئەو خودای بوونه‌وه‌ره، هه‌موو پریارێک له‌بوونه‌وه‌ردا،
 به‌ده‌ست خودایه، ئەو بت و سه‌نه‌مانه که بت‌په‌رسته‌کان به‌خودایان
 ده‌زانن و عیباده‌تیان بۆ ده‌که‌ن هیچ سود و زیانیکیان به‌ده‌ست نیه و
 هیچیان بۆ ناکرێ، ئەو کافرا نه‌خۆیان خۆیان به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه: ئەگه‌ر
 لێیان پرسیار بکړێ کێ ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردوه، ده‌لێن خودا
 دروستی کردون، که‌چی هاوه‌لی بۆ داده‌نێن!!

ده‌فه‌رموێ: ﴿قُلْ: اِنْ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ وَلَدٌ فَاَنَا اَوَّلُ الْعَابِدِيْنَ﴾ ئەو
 موحه‌مه‌د! به‌و موشریکانه بلێ: ئەگه‌ر په‌روه‌ردگار کوپی هه‌بێ ئەوه من
 یه‌که‌م که‌س ده‌بم عیباده‌تم بۆ ئەو کوپه‌ ده‌کرد.

موشریکه‌کان فریشته‌یان ده‌په‌رست له‌م روه‌وه که پێیان وا بوو کچی
 خودان، جا ئەگه‌ر خودا کوپی هه‌بوايه شیاوترین که‌س به‌به‌ندایه‌تیکردن
 بۆ ئەو کوپه‌و زانیاری له‌و باره‌وه پێغه‌مبه‌ره ئەو له‌هه‌موو که‌س زیاتر
 له‌خودا نزیکه‌و له‌هه‌موو که‌س خێراتر بۆ به‌ندایه‌تیکردنی خودا و رێزگرتن
 له‌کوپه‌که‌ی، ئەگه‌ر له‌فه‌رزیك دا کوپی هه‌بێ. ده‌ی خۆ پێغه‌مبه‌ر جگه
 له‌خودا که‌سی تر ناپه‌رستێ که‌وابوو ئەمه‌ خۆی له‌خۆی دا به‌لگه‌یه‌کی
 به‌هێزه له‌سه‌ر ئەوه‌ی که خودا کوپو کچی نین، ئەو بیروباوه‌ری
 موشریکه‌کان بێ ئەصل و ئەساسه و هیچ به‌لگه‌و ده‌لیلێک پشتگیری ناکا.

رستهی ﴿ان کان للرحمن ولد فأنا أول العابدین﴾ جومله یه کی
 شهرتیه له باره ی له فظو مه عناوه، پیکهاته ی شهرت و جهزایه، شهرته که
 نابئی و دروستیش نیه ببئی، کهوا ببئی جهزاکه شی نایه و نابئی. ئەم جوړه
 ئوسلوبه به لیغترین ئوسلوبه بۆ نه فیکردن، وه کوو ئەوه تو له کاتی ده مه
 ده می و موناقه شه دا به بهرام بهر که ت دژی: نه گهر ئەوه ی تو ده یلی ی
 به لگهی له سر ببئی من یه که م که س ده بم: که بپوات پئی ده که م.

ئەم نایه ته وه کوو ئەو نایه ته وایه: که فەرموئ: ﴿لو کان فیها آلهة
 إلا الله لفسدتا﴾ (الانبیاء: ۲۲). ده یخو فەساد نه بو، که واپوو جگه له خودا
 خودای تر نین!!

هەندئ له موفه سسرین پتیان وایه وشه ی (العابدین)، له (عَبْدَ یَعْبُدُ)
 وه گیراوه، واته: به گوێره ی عیلمی صرف له (بابی دووه مه) نهک (بابی
 یه که م). ئەو کاته (العابدین) به مانا (الأنفین)، واته: نه گه خودا کوپی
 هه ببئی من یه که م که س ده بم: که له به ندایه تی بۆ کردنی خوّم بگرمه وه
 به ندایه تی بۆ نه که م!!

وه لئ ئەم مانایه ره خنه ی زۆری لئ گیراوه له ته فسیره کان دا به
 دورو درژی له سه ری نووسراوه.

﴿سبحان رب السموات والأرض، رب العرش عما یصفون﴾
 پاک و مونه ززه ی بۆ خودایه له هه موو عه یب و خه وشیک، له هه موو ئەو
 شتانه ی موشریکه کان وه پالئ ده دهن و شیایو خودایه تی نیه، به رزی و

پیروزیی بۆ خودایه له‌وه‌ی: که مندالی هه‌بی، هاوه‌لی هه‌بی! خودا
خاوه‌نی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، خاوه‌نی عه‌رشی به‌رینه: که بوونه‌وه‌ری
ده‌وره‌داوه، خودا زۆر دووره له‌وه‌ی وه‌پالی ده‌ده‌ن و ده‌لێن: خودا هاوه‌ل و
مندالی هه‌ن!!

﴿فذرهم يخوضوا ويلعبوا حتى يلاقوا يومهم الذي يوعدون﴾ ئه‌ی
پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! وازیان لێ بێنه با له‌نه‌زانی و گو‌م‌پ‌ایی خۆیان
دا ب‌پێنه‌وه، با له‌دونیادا رابوێرن و له‌زه‌ت و خۆشی بجیژن، هه‌تا توشی
رۆژی قیامه‌ت ده‌بن، ئه‌و رۆژه‌ی هه‌ره‌شه‌یان پێ لێ کراوه، جا ئه‌و کاته
به‌برینی خۆیان ده‌زانن و بۆیان ده‌رده‌که‌وێ چ‌ه‌ند م‌ال‌وێرانن، چ‌ه‌ند
به‌ده‌خت و چاره‌ره‌شن.

﴿وهو الذي في السماء اله وفي الأرض اله، وهو الحكيم العليم﴾
ئه‌و زاته‌ی من ده‌پیه‌رستم و به‌خودای ده‌زانم هه‌ر ئه‌و له‌ئاسمان دا خودایه‌و
له‌سه‌ر زه‌وی خودایه، هه‌ر ئه‌و شیایوی عیباده‌ت بۆ کردنه، که‌سی تر
شیایوی خودایه‌تی نیه، هه‌ر ئه‌و زانا و دانایه له‌به‌پێوه‌بردنی مه‌خلوقاتی
خۆی دا، ده‌زانێ به‌رژه‌وه‌ندیان له‌چی‌دایه، واته‌ په‌روه‌ردگار هه‌ر وه‌کو
چۆن بێ هاوه‌ل و منداله‌ بێ جێگه‌و مه‌کانه، له‌شوێنێکی تایبه‌تی دا نیه،
به‌ل‌کو خودا و په‌روه‌ردگاری هه‌موو بونه‌وه‌ره، له‌هه‌موو شوێنێکه‌،
زه‌مان و مه‌کان کۆنترۆلی نا‌کا و له‌خۆی نا‌گرن.

﴿وتبارك الذي له ملك السموات والأرض وما بينهما وعنده علم الساعة، وإليه ترجعون﴾ به‌رزو گه‌وره‌و پیروزه‌ ئه‌و خودایه‌ی خاوه‌نی
ئاسمانه‌کان و خاوه‌نی زه‌وی و ئه‌و شتانه‌ی له‌ناویان دایه به‌ناو و هه‌وا و
ته‌فسیری ره‌وان

گیانله‌به‌ر ۱۱ ناده‌میزادیه‌وه، زانینی کاتی رابوونی قیامت تاییه‌ته به‌خۆیه‌وه و هر ئه‌و ده‌زانی که‌ی قیامت هه‌لده‌ستی، گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موو شتیک بۆ لای ئه‌وه، هه‌ر خۆی فرمانه‌وه‌او خاوه‌نی رۆژی جه‌زایه، حیساب و لیکۆلینه‌وه له‌گه‌ڵ هه‌موو که‌س ده‌کا، سزاو پاداشی هه‌موو که‌س ده‌داته‌وه، چاکه به‌چاکه و خراپه به‌خراپه! ده‌ی ئه‌م ۱۱ سه‌لّات و فرمانه‌وه‌ای یه ره‌هایه، دژی ئه‌وه‌یه خودا مندالی هه‌بێ، یان هاوه‌لی هه‌بێ، چونکه خودا ئاتاجی هیچ که‌س نیه، پتویستی به‌یارمه‌تیدانی هیچ مه‌خلوقیک نیه. ده‌سه‌لّاتی ره‌هاو بۆ سنووری هه‌یه، هه‌رچی بیه‌وی بیکا ده‌یکا، که‌س نیه بیته له‌مه‌په‌رو کۆسپ له‌به‌رده‌می‌دا.

﴿ولا يملك الذين يدعون من دونه الشفاعة الا من شهد بالحق وهم يعلمون﴾ ئه‌و بت و سه‌نه‌مانه‌ی ئه‌و موشریکانه به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌که‌ن، هه‌روه‌ها هه‌موو په‌رستراویک جگه له‌خودا ده‌سه‌لّاتی هه‌چیان نیه، شه‌فاعه‌تیان بۆ نا‌کری و لی‌یان وه‌رنا‌گیری، وه‌لی که‌سیک تیمانی به‌ خودا هه‌ینابی، به‌ دل‌نیایی و له‌ ناخه‌وه به‌روای کرد‌بی: که‌ خودا تا‌کو ته‌نهاو بۆ هاوه‌ل و بۆ مندا‌له، ئه‌وه به‌ ئیزنی خودا شه‌فاعه‌ته‌که‌ی لای خودا وه‌رگیراوه‌و په‌سنده، که‌ ده‌فرموی: ﴿وهم يعلمون﴾ ئاماژه‌یه به‌وه: که‌ بیرو باوه‌ر ده‌بی له‌ ناخه‌وه بنجی دا کوتابی و له‌ روان‌گه‌ی زانست و به‌ر چاو رو‌نییه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرت‌بی.

ئەجار پەروەدگار باسی ئەو دەکا: کە موشریکەکان بۆ خۆیان خۆیان بە درۆ دەخەنەو، دەفەرموی: ﴿وَلَنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ سۆیندبێ، ئەگەر تۆ ئەی پیغەمبەر! پرسیار لەو موشریکانە بکە کە ئەوانی دروست کردو؟ کە بە دیهینەرە؟ یە کسەر وەلام دەدەنەو: دەلێن: خودا نێمە دروست کردو، بە دیهینەر هەر ئەو، هەموو شتێک خودا دروستی کردو، کەچی لە هەمان کات دا لە تەک خودا بە ندایەتی بۆ شتی تر دەکەن! شتێک دەکەنە هاوێلی خودا: کە دەسلاتی هیچی نیە، خاوەنی هیچ نیە، دەی چۆن لە گەڵ عیبادەت کردن بۆ خودا بە ندایەتی شتی تر دەکەن؟ بە راستی ئەوانە بەم جوړە هەلوێستانەیان خۆیان بە درۆ دەخەنەو لەو پەری نەفامی و گومرایی دان!

جیگای سەر سورمان و سەرنجدانە، بە چ عەقڵێک دان بەو دا دەنێن کە خودا بە دیهینەرە، کەچی هاوێلی بۆ دادەنێن! ئەجار پەروەدگار ئەو رادەگەیەنێ: کە ناگارداری شکوای پارانەوێ پیغەمبەرە، کە قورەیشیەکان ئیمانی پێ ناھێنن، دەفەرموی: ﴿وَقِيلَ: يَا رَبِّ انْ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واتە: خودا زانیە بە وتە پیغەمبەر و گوتی لێ یە: کە هاوار دەکا و دەلێ: ئەی خودایە! ئەمانە بۆ سەریان رەوانە کراوم گەل و نەتەوێە کە ئیمانم پێ ناھێنن، بپوا بە پیغەمبەریتیم ناکەن، بە شیت و جادو و بازم لە قەڵەم دەدەن، گالته بە پەيامەکم دەکەن، وەکوو لە نایەتیکی تردا دەفەرموی: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ انْ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (الفرقان: ۳۰)

﴿فاصفح عنهم وقل: سلام، وسوف تعلمون﴾ نهی پیغه مبهرا! رویان لی وهر گپره، بیان بوغزینه گوی مهده بهو قسه و بوختان و بیرو باوه رانه یان، دلته نگ مبه بهوه ی پیته ده لئین شاعیرو ساحیره، صبر بگره له سر بانگه وازی خۆت، هتا واده ی خودا دیته جی، پییان بلی: من ده مه وی له گه لئان به ناشته وایی هه لیکه مو به ته بایی بمیمنمه وه، له وه به ولاره سهره نجامی کوفرو بی دینی خۆتان ده زانن، بۆتان ده رده که وی چند به دبه خت و چاره ره شن! نه مه هه ر شه یه کی تونده له کافره کان و واده و به لئینه به سهر که و تنی موسولمانه کان، واده و هه ر شه ی خودا هاته دی، پیغه مبهرو موسولمانانی بالا ده ست کرد، قه لای کوفرو شیرکی روخاند، نیوه دورگه ی عه ره بی له بیرو باوه ری پیسی نه وان پاک کرده، خه لک پۆل پۆل و دهسته دهسته ده هاتنه ژیر ئالای ئیسلامه وه، هینده ی پی نه چوو هه ردوو نیمپراتۆریه و زه ییزی جیهانی نه و کاته: که بریتی بوون له فارس ورۆم لیکی هه لوه شانندن و خستنیه ژیر ده سه لاتی خۆیه وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الدخان)

ئەم سوره‌ته ناوی نراوه سوره‌تی (الدخان) چونکه هه‌ر شه‌ی له‌موشریکه‌کان ده‌کا به‌گرانی و بئ‌ بارانی و برسیایه‌تیه‌ک، برسییه‌کان هه‌وا و فه‌ضای ژوور خۆیان وه‌کوو دوکەڵ دێته‌ به‌رچاو، هه‌روا هه‌ر شه‌ له‌چینه‌کانی داها‌تووی ئاده‌میزاد ده‌کا به‌په‌یدا بوونی دوکە‌ئێک بۆ ماوه‌ی چل رۆژ، ئەمه‌ش ده‌بیته‌ نیشانه‌ی رابوونی قیامه‌ت.

سوره‌ته‌که هه‌مووی یه‌کپارچه‌یی پێوه دیاره‌و له‌یه‌ک می‌حوه‌ردا ده‌سورپێته‌وه‌و هه‌موو هێله‌کانی ده‌چنه‌وه سه‌ر یه‌ک جه‌مه‌سه‌رو بۆ یه‌ک مه‌به‌ست ئاراسته‌ کراون، ئەویش وشیا‌رکردنه‌وه‌ی دله‌کانه‌ بۆ به‌پیره‌وه چوونی حه‌قیقه‌تی ئیمان و چه‌سپاندنی بنه‌ماسه‌ره‌کیه‌کانی ئیمان: که له‌سێ خا‌لی سه‌ره‌کی دا خۆیان ده‌بیننه‌وه‌و بریتین له‌ (ته‌وحید، پێغه‌مبه‌رایه‌تی، رابوونی قیامه‌ت و زیندوبونه‌وه‌). بۆ چه‌سپاندن و سه‌لماندنی ئەم سێ بنه‌ما سه‌ره‌کییانه‌ چیرۆک ده‌گێرپێته‌وه‌، دیمه‌نه‌کانی قیامه‌ت راده‌نویشتی، له‌ناوچوون و فه‌وتانی سته‌مکارانی بوغرا‌و گو‌مرا‌ فایش ده‌کا، دیمه‌نه‌ که‌ونییه‌کان ده‌خاته‌رو به‌راسته‌وخۆو ئاراسته‌وخۆ له‌وه‌ته‌ری دله‌کان ده‌دا‌و وه‌تا‌گایان دینێته‌وه‌.

په یوه ندى ته سوره ته به سوره تی پيشه وهی له چنه د رویه که وهیه:

١- هه ردو سوره ته که به سویند خواردن به قورئان ده ست پی ده که ن!

٢- کو تایی سوره تی پیشو سهره تای ته سوره ته زور لیک ده چن، نه وه تا

سوره تی (الزخرف) به هره شه و ترساندن کو تایی دی فهرموی:

﴿فذرهم يخوضوا ويلعبوا حتى يلاقوا يومهم الذي يوعدون﴾ (٨٣)

چونیه تی نه و روزه ترسناکه هره شه پی لیکراوهی به یان نه کرد به لام

له سوره تی (الدخان) دا چونیه تی روزه که دی یاری کرد، فهرموی:

﴿فارتقب يوم تأتي السماء بدخان مبين﴾ (١٠).

٣- لیکچونی وتهی پیغه مبهری ئیسلام به نه ته وه که له سوره تی

پیشو دا فهرموی: ﴿يارب ان هؤلاء قوم لا يؤمنون﴾ (٨٨) له گه ل

وتهی هه زره تی موسا که له سوره ته دا په روه ردگار دهر باره ی نه و

زاته ده فهرموی: ﴿فدعا ربه ان هؤلاء قوم مجرمون﴾ (٢٢) هه روه ها

هه زره تی موسا فهرموی: ﴿واني عذت بربي وربكم ان ترجمون،

وان لم تؤمنوا لي فاعتذلون﴾ (الدخان: ٢١-٢٢).

سوره ته که به باسکردنی قورئان و چونیه تی نازلېوونی له شه و یکی

پروژو پر خپرو بېردا ده ست پی ده کا: که شه وی قه دره و له مانگی

ره مه زان دایه.

ئەو رادەگەيەنئ: كە لەو شەویدا هەموو فەرمان و بریارێك یەكالا دەكرێتەو. نازڵبوونی قورئان بەو شیوەو لەو شەو پیرۆزەدا رەحمەتی خودایە بۆ بەندەكانی، هەروەها هەرپەشەو ئینذارە بۆ ئەوێ لەسەرەنجامی سەررەقی خۆیان بترسن، تۆبە بكەن و بۆ لای خودای خۆیان بگەرێنەو. ئەجار هەولێ ئەو دەدا خودا بەئادەمیزادان بناسێنێ و تاكو تەنهایێ ئەواتە لەزات و لەصیفات دا بەسەلمێنێ.

ئەجار هەلۆیستی نا دروستی كافەرەكان دیاری دەكاو دەفەرموێ: ﴿بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ﴾ پاشان هەرپەشەیان لێ دەكا سزای شك و گومانەكەیان دیاری دەكا، دەفەرموێ: ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مَبِينٍ يَغْشى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾.

ئەجار باسی موشریکەكانی مەككە دەكا بەو: كە گەل ١ نەتەویەكن ئیمان بە تاكو تەنهایێ خودا نا هیئن و بە تەمانین دواى مردن زیندو ببنەو. دەلێن: ﴿أَنْ هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَى، وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ﴾ كۆتایی سوره‌تەكە بە هەرپەشەیه‌كی ترسناك دینێ و دەفەرموێ: ﴿فَارْتَقِبْ أَهْمَ مُرْتَقِبُونَ﴾

بە كورتی سوره‌تەكە لە سەرەتاوە بۆ كۆتایی لەو تەمری دلەكان دەدا، هیڕش دەباتە سەر دڵ و دەروونه‌كان و دەیانترسیئ، دیمەنی جۆراو جۆریان نیشان دەدا، بە نیتوبونەو ردا هاتوو چۆیان پێ دەكا، ئاسمانەكان و زەوییان پێ دەگیرێ، دنیا ٢ قیامەتیان نیشان دەدا بەهەشت و دۆزەخیان بۆ را

ده نوینی، رابوردو داهاتوویان بۆ شی ده کاته وه، نهینی و ناشکرا،
مردن و ژیان یاساو نیظامی خودا له بونه وهردا، نه مانه هه مو تاووتوی
ده کاو ده یانکاته به لگه و نیشانه ی تاک و ته نهایی خوداو راستی
پیغه مبه ریتی و زیندو بوونه وه و حیساب و لیکوئینه وه پاداش و سزا به
گویره ی کردو ی بهنده کان له ژیانی دونیا یان دا چاکه به چاکه و
خرابه به خرابه.

نازکردنی قورنانه له شهوی قه دردا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱) وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲) إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ
مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۳) فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۴)
أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۵) رَحْمَةً مِّنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۶) رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
إِن كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ۷) لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ
وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۸)

۹

نهم سورت به دوو پیت دهست پیّ ده‌کا (حا ■ میم) په‌روه‌گار سویند
 ده‌خوا به‌و دو پیتو به‌و قورئانه‌ی له جوّری ئه‌و پیتانه پیّک هاتووه، له‌وه
 پیّش چهند جار یّک ئاماژه‌مان بۆ ماناو مه‌به‌ست له‌و جوّره پیت به‌ پچر
 پچرانه‌ی سه‌ره‌تای سوره‌ته‌کان کردوه، ته‌فسیری په‌سندمان دیاری کردوه،
 هه‌لبه‌ته: که په‌روه‌دگار سویند به‌و پیتانه به‌ قورئانی پیّکهاتوو له‌و
 پیتانه ده‌خوا، ئاماژه بۆ مه‌سه‌له‌یه‌کی گرنگ ده‌کا، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه: که
 هه‌موو پیّتیّک خوّی له‌ خوّی دا موعجیزه‌یه‌کی حه‌قیقی ■ نیشانه‌یه‌کی
 گه‌وره‌و گرنگه له‌ پیّکهاته‌ی ئاده‌میزاددا، که ده‌توانیّ قسه‌ بکا، ئه‌و
 پیتانه‌ی وشه‌و رسته‌کانیان لیّ پیّک دیّ ریزیان بکاو یه‌ک به‌ دوا‌ی یه‌ک داو
 هه‌ریه‌که‌یان له‌ مه‌خره‌جی خوّیه‌وه ده‌ربجیّ، تیّگه‌یشتن له‌ په‌یوه‌ندی نیوان
 ناوی پیت به‌که‌و ده‌نگه‌که‌ی و ده‌سه‌لاتی ئاده‌میزاد به‌سه‌ر ئه‌وه‌دا: که
 ده‌توانیّ زانیاری له‌و پیتو وشانه وه‌ریگریّ، ئه‌مانه‌و گه‌لیکی تر نیشانه‌ی
 ده‌سه‌لاتی ره‌های په‌روه‌دگارن!

﴿انا أنزلناه فی لیلة مبارکة انا کنا منذرین﴾ نّیمه ئه‌و قورئانه‌مان
 نازل کردوه، له‌ شه‌ویکی پیروژو بر پیتو به‌ره‌که‌ت دا: که شه‌وی
 (قه‌رده) وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تر دا ده‌فه‌رمویّ: ﴿انا أنزلناه فی لیلة
 القدر﴾ (القدر: ۱) ئه‌و شه‌وه پیروژه شه‌ویکه له‌ مانگی ره‌مه‌زان، وه‌کوو له‌

نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ی پی ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن هدی للناس وبینات من الهدی والفرقان﴾ (البقرة: ۱۸۵) لی‌ره‌دا دوو ته‌فسیر هه‌یه:

۱. ده‌توانین بلی‌ین: له‌و شه‌وه‌دا سهره‌تای قورئان نازل بووه، نه‌بجار سوره‌ت سوره‌ت و نایه‌ت نایه‌ت له‌ ماوه‌ی (۲۳) سال دا هه‌مووی نازل بوو.
۲. یان هه‌موو قورئان له‌ شه‌وی قه‌دردا له‌ (لوح المحفوظ) وه‌ نازل بووه بو ناسمانی دونیا. نه‌بجار له‌ویوه به‌ گویره‌ی روداو پی‌تویستی له‌ ماوه‌ی (۲۳) سال دا نازل بووه.

ئی‌مه به‌و قورئانه ناده‌میزاد ده‌ترسی‌نین له‌ سزای به‌ ئیش و دژوار، پی‌مان راگه‌یان‌دون خۆیان له‌ عه‌زابی ئی‌مه‌ بی‌اری‌زن، نه‌چن هاوه‌ل بو خودا دابن‌ین و تاوان نه‌نجام بده‌ن، نه‌و قورئانه‌مان بو‌ کردون به‌ به‌رنامه‌ی ژیان‌یان، له‌وی دا هه‌موو شتی‌کمان بو‌ رون کردونه‌وه، چاک و خراپ‌مان بو‌ ده‌ست نیشان کردون، حق و به‌تالمان بو‌ لیتک جیا کردونه‌وه هه‌ندیک له‌ موفه‌سیرین پی‌یان وایه‌ نه‌و شه‌وه‌ پی‌روژه‌ی قورئانی تیدا هاتوته‌ خوار شه‌وی نیوه‌ی مانگی شابانه‌. به‌لام نه‌م رایه‌ په‌سند نا‌کری چونکه‌ نایه‌تی ﴿انا انزلناه فی لیلة‌ القدر﴾ (القدر: ۱) مانای واضیحه‌و ده‌قه له‌وه‌دا: که‌ نه‌و شه‌وه‌ پی‌روژه‌ شه‌وی قه‌دره‌. نایه‌تی ﴿شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن﴾ یش هه‌ر ری‌گه‌ نادا نه‌و شه‌وه‌ پی‌روژه‌ به‌ شه‌وی نیوه‌ی شابان دابن‌ین. به‌لی به‌ راستی نه‌و شه‌وه‌ شه‌ویکی پی‌روژو پر فده‌و به‌ره‌که‌ته‌،

چونکه نهو ده رگا خیره له مروڤایه تی کرایه وه، نهو په یامه پیروزه تی تیدا دابه زی و نهو نیظامه خودایی یه له ژیانی ئاده میزادا چه سپا، ئاده میزادی له خهوی غه فلهت وه ناگا هیئاو له کۆیلهو به ندایه تی رزگاری کرد، یاسایه کی گونجاو له گه ل سروشتی ئاده میزاد به تایبه تی و له گه ل بوونه وهردا به گشتی هیئاو کایه وه، له ژیر سایه ی نهو یاسا شه ریه ته دا ئاده میزاد له سهر زهوی ده ژیاو په یوه سته به ناسمانه وه، لهو شه وهردا په یامیک له ناسمانه وه دابه زی په پیره وکردنی مایه ی به خته وه ری ژیانی دونیاو قیامه ته، مهنه ج و یاسایه کی تیرو ته سه ل و توکمه و بی که م و کورپه، ده صولحی بو ده مه زانندی ژیانیکی مروڤانه ی نموده جی له هه موو کات و شوینیک دا، ﴿فیه ا یفرق کل امر حکیم﴾ له شهوی قه دردا هه موو کارو باریکی بوونه وهر به گشتی و هی ئاده میزاد به تایبه تی یه کالا ده کریته وه، هه رچی له سال دا رو ده دا له مردن و ژیان و رزق و رۆژی و خیر و شهرو خوشی و ناخوشی... هتد ده ست نیشان ده کری!

یان لهو شه وهردا هه موو کارو باریکی موحه م و نه گۆر دیاری ده کرین، هه ر بپیارو حوکه م و یاسایه ک لهو شه وهردا ناشکرا بکری گۆرانی به سه ردا نایه، لهو شه وهردا نه حکامی گونجاو بو هیدایه تدانی ئاده میزاد و مایه ی به خته وه ری دونیاو قیامه ت نازل بووه سهر زهوی، بیگومان نازل بوونی قورئان به گرنه گرتین روداوی بوونه وهر ده ژمیتردی، نهو شه وهش پیروزتین شه وه چونکه قورئانی تیدا نازل بووه، هه ر لهو شه وهردا هه موو کارو باریکی حیکمه تنامیز لیک هه لده هاویرین و ده ست نیشان ده کرین.

﴿أمرأ من عندنا انا كنا مرسلین﴾ پەروەردگار قورئانی نازل کردوہ
لەلایەن خۆیەوہ، نیگا و شەریعەتی خودایە بۆ وە ئاگا هیئانەوہی
ئادەمیزاد، بۆ ترساندن و موژدە پێدانی، پێغەمبەری ئیسلام و ھەموو
پێغەمبەرائی ترمەن رەوانە کردوہ بۆ سەر ئادەمیزاد بۆ ئەوہی نایاتی
خودایان پێ بگا و بیخویننەوہو تێی بفکرن،

﴿رحمة من ربك﴾ ناردنی پێغەمبەران بۆ سەر ئادەمیزاد
رەنگدانەوہی رەحمەت و بەزەیی خودایە بۆ بەندەکانی، بۆ رونکردنەوہی
چاک و خراپە بۆیان، بۆ دیاریکردنی قازانج و زیانیانە، بۆ ئەوہیە روژی
قیامەت بیانووێان نەبێ و نەلێن خودایە ئێمە بێ ئاگابوین، پەیامی
پێغەمبەران رەحمەتێکی بەردەوامی خودایی یە، کاکلە ی ئەو پەیامانە
پەیامی قورئانەو سەرداری پێغەمبەرانیش موحەممەد کوپی عەبدوللایە

﴿انه هو السميع العليم﴾ بێگومان خودا: کە پەیامی نازل کردون و
پێغەمبەری رەوانە کردون لەم روانگەوہیە: کە خودا شنەوایە بە گوفتار و
ئاخاوتنی بەندەکانی، زانا و ئاگادارە بە حال و وەزعی ئادەمیزاد، دەزانی
چی لە بەرژەوہندیانە، ئەو رەحمەتی بۆ ناردوون چونکە زۆر
پێیستیان پێ بوو.

هه‌ره‌شه له موشریکه‌کان به هاتنی عه‌زاب بو سه‌ریان

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ يَغْشَى
النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ
إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾
ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ﴿١٤﴾ إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا
إِنْ كُنْتُمْ عَائِدُونَ ﴿١٥﴾ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْقِمُونَ

ده‌بارە‌ی (سبب نزولی) نایه‌تی ژماره (۱۰) بوخاری و موسلیم و هی
تریش له ئیبنو مه‌سعوده‌و ریوایه‌تیان کردوه، ده‌لی: که قورە‌یشیه‌کان
په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌وه، پیغه‌مبه‌ر دو‌عی لێ کردن: که خودا
بی بارانی و گرانیان به سه‌ردا بینێ، وه‌کوو قات و قری سه‌رده‌می
حه‌زیه‌تی یوسف، گرانی و وشکه‌ سالی یه‌خه‌ی گرتن برسیایه‌تی پرستی لێ
برین، هه‌تا وایان لێ هات ناچار ئیسقان ورد بکه‌ن بیخۆن. ده‌یان‌روانیه
ناسمان بو‌شایی نیوان خو‌یان و ئاسمانیان وه‌کوو دو‌که‌ل ده‌هاته‌ به‌ر چاو
په‌روه‌دگار نایه‌تی ﴿فارتقب یوم تأتی السماء بدخان مبین﴾ ی نازل کرد
هاته‌ن خزمه‌ت پیغه‌مبه‌رو وتیان: ئه‌ی ره‌وانه‌کراوی خودا داوای بارانمان بو
بکه‌، هیچمان نه‌ما، دو‌عی بو کردن و باران باری.

دەربارەى ھۆکارى نازلېونى نايەتى ژماره (۱۵-۱۶) ئىمامى
بوخارى لە کۆتايى رىوايەتى پېشوو دا دەفەرموى: کە قورەيشىھەکان
بارانىيان بۆ بارى و ھەرزانيان بۆ ھاتەو، دەستيان کردەو بە
سەرپېچىکردن و ئەزىھەتدانى پېغەمبەر (ﷺ) ئىتر پەرودگار نايەتى
﴿يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ، اَنَا مُنْقِمُونَ﴾ نازل کرد!!

پەيوەندى ئەم کۆمەلە نايەتە بەھى پېشەو ئەو ھە: ئەو پېش خودا
وەصفى موشرىکەکانى کر بەو کە لە شک و گومان دان، ئەجار بۆ
مەبەستى ھەرەشەکردن لىيان و دلدانەو پېغەمبەر (ﷺ) حال وەزەى
ئەو رۆژەو ساتانەيان ديارى دەکا: کە عەزابى خودا يەخەيان دەگرى،
ئەو ھەش ئاشکرا دەکا: کە ئەوانە تەمبى نابين و موعجىزەو نامۆژگارى
کارىان تى ناکا و ئيمان ناھيئن.

دەفەرموى: ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ﴾ ئەى
پېغەمبەر! چاوەروانى ئەورۆژە بە کە بەرزايى (ئاسمان) بە شىوہى دوکە ل
دیتە بەر چاو، ئەم شىوہ دوکەلە دەربارەى رابردو بریتىيە ئەو بى بارانى و
نەھامەتییەى توشى قورەيشىھەکان بوو بۆ ماوہى ھەوت سالى رەبەق،
ئەمەش لە ئاکامى ئەو دوعايەى پېغەمبەر لە قورەيشىھەکانى کرد،
تەنانت لە برسان وایان لى ھاتبو: کە دەیانروانىہ ژور خۆيان بۆشايى
نيوان ئاسمان و زەوييان وەکوو دوکەلە دەھاتە بەرچاو!

به نیسبەت داها توشەوہ ئەو دوکەلە نیشانە یە کە لە نیشانەکانی
هاتنی قیامەت، چل شەو دەوام دەکاو بریتیە لە تەپ و تۆزێکی چرو پر
وہ کوو دوکەل وایەو تاریکایی بە سەر بونەوہردا دەھێنێ و دەبیستە نیشانە ی
کۆتایی دنیا.

زانایان دەڵێن: روناکی خۆر کەم دەبیستەوہو تاریکایی سەرانسەری
دنیا دادەپۆشی.

﴿یغشی الناس هذا عذاب الیم﴾ ئەو دوکەل و تاریکیە ھەموو کەس
دەگریستەوہو لە ھەموو لایە کەوہ دادەپۆشی. خەلکە کە تینیان بۆ دی و
دەکەونە ھاوار و گریان و دەڵێن: بە راستی ئەمە عەزابێکی سەخت و
دژوارە. یان خودا خۆی دەفەرموی: ئەمە عەزابێکی بەئێش و ئازارە و
بیچیژن و (ئەوہ گۆرتان بێ)

جا ئەو کاتە خەلکە کە دەست دەکەن بە پارانەوہ و لالانەوہ. دەڵێن:
﴿ربنا اکشف عنا العذاب ، انا مؤمنون﴾ ئەی خودایە عەزابی خۆمان لە
سەر لابەرە، ئێمە ئیمان دەھێنین، بپروا بە تاک و تەنھایی خودا و
پێغەمبەرێتی پێغەمبەر دەکەین. یان ئەگەر ئەم عەزابەمان لە سەر
ھەلگری پابەندی فەرمان و جلەوگیرییە کانت دەبین و ئیمانمان پێ دەھێنین!

ریواوە تکرارە: موشریکەکان: کە توشی ئەوقات و قری و گرانییە هاتن
چوونە خزمەت پێغەمبەر و تیان: ئەگەر دوعا بکە ی بۆمان و خودا ئەم
عەزابەمان لە سەر لابەری موسولمانان دەبین. ئەمە بە نیسبەت رابردووەو

به نیسبهت داهاتووشه وه ئه و دوکله بریسته له تاریکایی به کی گشتی
هه موو عالم داده گری و عه زاییکی سهخت و دژواره پیش رابوونی
قیامهت په ی داده بی و به کی که له نیشانه کانی قیامهت.

نونه ئه ئه نایه ته نایه تیکی تره: که ده فرموی: ﴿ولو تری ان وقفوا
على النار فقالوا: يا ليتنا نرد ولا نكذب بآيات ربنا، ونكون من
المؤمنين﴾ (الانعام: ۴۴) یان نایه تی ﴿وانذر الناس يوم يأتيهم العذاب،
فيقول الذين ظلموا: ربنا اخرنا الى اجل قريب نجب دعوتك ونتبع
الرسول، اولم تكونوا اقسمتم من قبل مالكم من زوال﴾ (ابراهم: ۴۴)

به لام کوا نه وانه وه عدو په میانان هیه؟ ﴿أفی لهم الذکری، وقد
جاءهم رسول مبین، ثم تولوا عنه وقالوا معلم مجنون﴾ که ی یاد
خستنه وه و ترساندن و نامۆژگاری کار له نه وانه ده کا، که ی نه وانه وه فا به
واده ی خۆیان ده کهن، کوا نه وانه دوا ی لا بردنی عه زاب له سهریان ئیمان
ده هیئن؟ وه لخال نه وانه پیغه مبه ریکی خاوه ن موعجیز هاتۆته سهریان و
په یامی خۆی پیرا گه یاندون که چی پشتیان له په یامه که ی هه لکردو به
درۆیان خسته وه، وتیان: درۆ ده کا ئه م کابرایه له خودا وه په یامی بۆ
نه هاتوه، ئاده میزاد فیری ده کهن، ده چی لای مامۆستا که ی ده خوینی و به
درۆ ده ئی: له خودا وه نیگام بۆ هاتوه!

ھەرۋەھا دەربارەي ئەوپىڭمىبەرە: كە يەككىڭ لە موغجىزەكانى
قورئانى پىرۋزە وتيان: شىت و وىتە، عدقل و ھۋشى تەواو نىو و خۋى لى
كردوين بە پىڭمىبەر!

نۈنەي ئەم ئايەتە ئايەتتىكى ترە: كە دەفەرمۈي: ﴿يَوْمَ يَتَذَكَّرُ
الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرُ؟﴾ (الفجر: ۲۳) ئەجار قورئان ئەو دەچەسپىنى: كە
ئەو كافرانە بە سروشت گومرآن تەنانت ئەگەر بۇ ماوئەك عەزابيان لە
سەر ھەلگىرىن خىرا دەگەرىنەو بۇ سەر كوفرو بىدىنى خۇيان دەفەرمۈي:
﴿إِنَّا كَاشَفُوا الْعَذَابَ قَلِيلًا أَنْكُمْ عَائِدُونَ﴾ ئىمە بۇ ماوئەك عەزابتان لە
سەر لا دەبەين، ناردنى عەزاب بۇ سەرتان ھەندىك دوا دەخەين ھەر
چەندە ھۆكارەكانىشى دەستە بەر بوين، ئەو كاتە ئىو دەگەرىنەو بۇ
سەر كوفرو بىدىنى دەست دەكەنەو بە سەر پىچىكردنى خۇتان.

يان ئەگەر لە فەرزىك دا ئىمە رۇژى قىامت ئىو بگىرىنەو بۇ
ژيانى دونيا يەكسەر دەچنەو سەر حالى پىشۋوتان و مل لە كوفرو بىدىنى
دەننەو!! بە ھەر حال عەزابى ئىو دواخراو بۇ رۇژى قىامت و
پىارمان وا داو ھەر رۇژەدا تۆلەتان لى بکەينەو

رىوايەتتىك لە ئىبنو مەسعود ھەتو دەلى: ئەم تۆلە ستاندنەو
رۇژى بەدر بوو، ئەو بوو: كە دواي لابرندى گرانى و نەھاتى لە سەر
كافرەكان يەكسەر دەستيان كەردەو بە دژايەتىكردنى پىڭمىبەرەو
موسولمانەكان، ئىتر خدا لە رۇژى بەدر دا تۆلەي لى ستاندن.

وه لی: ئیبنو جهریرو ئیبنو کثیر پییان وایه ئەو تۆلە لی
 ستاندنەو هیه رۆژی قیامت دەبی. هەر پەشەیان لی دە کاو دە فەرموی:
 ئە ی مو حە مە د! لییان بگەرێ و چاوەروان بە ئەو رۆژە ی ئاسمان دو کە لێکی
 دنیا داگری لی پەیدا دەبی و هەموو کەس دە گرێتەو، داوی لا بردنی
 عەزاب دە کەن و لا میان نادریتەو، ئە مجار لە ژێر تارمایی دیمەنی ئەو
 عەزاب و نارە حە تیە ی خۆی بۆ راناگرن و داوی لا بردنی دە کەن، پییان
 دە فەرموی: ئیستا ئیو توشی ئەو رۆژە نە هاتوون، هەلتان لە بەردەم دا
 ماو و لە کیستان نە چو، ئەو عەزابە ترسناکە کە میك دوا خراو، ئیستا
 ئیو و لە جیهان دان، ئەو عەزابە نە هاتوو. دە ئیمان بینن پیش ئەو ی
 ئەو رۆژە بی و ئەو عەزابە یە خەتان بگری و هاوار بکەن و لا متان
 نە دریتەو، ئیستا ئیو لە ژیا نی دنیا دان و زۆر پایە دارنابی واز لە
 گالتەو گەپ بهینن، چی تر شک و گومان تان نەبی رۆژی قیامت بۆ لای
 ئیمە دە گەرێ نەو و تۆلە تان لی دە ستینن، هەروابە ئاسانی بە
 سەرتانەو ناچی!

بیویسته په‌ندو عیبرت له قه‌ومی فیرعه‌ون وهر بگیری

﴿۱۷﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ
كَرِيمٌ ﴿۱۸﴾ أَنْ أَذُوا إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿۱۹﴾
وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي ءَاتِيكُمْ بِسُلْطَنِ مُبِينٍ ﴿۲۰﴾ وَإِنِّي عُذْتُ
بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ ﴿۲۱﴾ وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَرِلُونِ ﴿۲۲﴾ فَدَعَا
رَبَّهُ أَنْ هَتُولَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ﴿۲۳﴾ فَاسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ
مُتَّبِعُونَ ﴿۲۴﴾ وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ﴿۲۵﴾ كَمْ
تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿۲۶﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿۲۷﴾ وَنَعْمَةً
كَانُوا فِيهَا فَكَاهِينَ ﴿۲۸﴾ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا ءَاخِرِينَ ﴿۲۹﴾
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿۳۰﴾ وَلَقَدْ
نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿۳۱﴾ مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ
كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿۳۲﴾ وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى
الْعَالَمِينَ ﴿۳۳﴾ وَءَايَتْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُبِينٌ

له‌وه پێش ئەوه‌ی رون کردەوه: که موشریکه قورەیشیه‌کان سورن له
 سەر کوفرو بێدینی خۆیان، ئەجار ئەوه به‌یان ده‌کا: که زوربه‌ی زۆری
 گەل و نه‌ته‌و. پێشینەکان هه‌مان هه‌لس و که‌وتیان بو‌ه پێغه‌مبه‌رانیان به
 درۆ خستۆته‌وه. بۆ نمونه‌ی فیرعه‌ون و نه‌ته‌وه‌که‌ی و ده‌سته‌و تاقمیک حه‌زهره‌تی
 موسایان به‌ درۆ خسته‌وه، خودا پێغه‌مبه‌ری خۆی به‌ سه‌ردا زāl کردن
 موسا و شوینکه‌وتوانی رزگارکردن و فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی له‌ ده‌ریای نیل
 دا خنکاندن و کردنی به‌ په‌ند و عیبه‌ت بۆ دوا خۆیان ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ
 فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ﴾ بێگومان له‌ پێش ئەم
 موشریکانه‌ی قورەیش دا قه‌ومی فیرعه‌وغان به‌ تاقی کردەوه، خودا
 پێغه‌مبه‌ریکی دڵسۆزو رێزدار و خواهنی ره‌وشتی به‌رز و کرداری چاکی بۆ
 ناردن، ئەم زاته‌ی لای خودا رێز دار و لای گه‌له‌که‌شی خاوه‌ن پله‌وپایه‌یه،
 دڵسۆزو بو بۆ گه‌له‌که‌ی و به‌ جوانی نه‌رکی سه‌رشانی خۆی نه‌نجام دا،
 پێغه‌مبه‌ریکی که‌ریم ﷺ هاتە سه‌ریان و پێی گوته‌ن: ﴿أَنْ أَدُوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ،
 إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ﴾ ئەم قه‌ومی فیرعه‌ون چی تر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل
 مه‌چه‌وسیننه‌وه واز له‌ ناغایه‌تیکردن به‌ سه‌ریان و به‌یئن و من بۆ خۆم
 رێنوموییان ده‌که‌م، من پێغه‌مبه‌رو فروستاده‌ی خودام بۆ لای ئێوه،
 نه‌میندارم له‌ سەر فروستاده‌یی تۆمه‌تی خیانه‌تکاریم لێ ناکرێ.

نونه‌ی ئەم نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که ده‌فه‌رموی: ﴿فَأَرْسَلْ مَعَنَا بَنِي
 إِسْرَائِيلَ، وَلَا تَعْذِِبْهُمْ، قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ اتَّبَعَ الْهُدَى﴾ (طه: ۴۷)

ده‌گوڭجی (عباد الله) مونا دابی و حەرفی نیدای لی قرتابی. واتە: ئەوی بەندەکانی خودا ئەو‌هی ئەرکی سەرشاتتانه بەرامبەر بە من ئەنجامی بدەن، ئیمانم پێ بێنن و بە پیر بانگەوازییە کەمەو وەرن، شوین پەيامی من بکەون. چونکە من پێغەمبەریکی ئەمین و بتمانە پیکراوم، ئەمینم لە سەر نیگا و پەيامی خودا بە دڵسۆزی دەیگەیه‌نم و هیچی لی زیاد و کەم ناکەم.

﴿وان لا تعلوا علی الله انی اُتیکم بسلطان مبین﴾ خۆتان لە شوینکەوتنی نایه‌تی خودا گەورەتر مەگرن، وا مەزانن ئیتو لەو بەریزترین کە شوین پێغەمبەری خودا بکەون، گەردنگەچی موعجیزەیی پێغەمبەری خودابن، پابەندی فرمان و جەڵەوگیرییەکانی بن، بەندایەتی خۆتان بۆ خودا رابگەیه‌نن، چونکە هەر کەسی لە ئاستی پەيامی خودا خۆ بە زل بزانی و تەکەببورو تەجەببوری هەبێ رۆژی قیامت بە زەلیلی و دامای دەخریتە ناو دۆزەخەو، وەکوو لە نایه‌تییکی تردا دەفەرموی: ﴿ان الذین یستکبرون عن عبادتی سیدخلون جهنم داخرین﴾ (غافر: ۶۰) پێی راگەیاندن: کە پێغەمبەری خودا یەو موعجیزەیی گەورە و ئاشکرای هی‌ناون و ناتوانن ئینکارییان بکەن، موعجیزەکانی خۆی رانواندن، عەصای دەستی: کە داریکی رەق و تەق و بێ گیان بووبە فرمانی خودا دەبوو بە ئەژدی‌هایەکی گورج و گۆل، دەستی ئاسایی خۆی دەخستە باخەلی‌و دەبوو یە کپارچە نورو دەدرەوشایەو، هەر و زۆر موعجیزەیی تری سەر سوێ هینەری تری نیشان دان، کەچی لە جیاتیی ئەو‌هی ئیمانێ پێ

بیئن، هه‌ره‌شه‌یان لی کرد به کوشتنو به‌رده‌باران کردن و نه‌زیه‌تدانی
 جوړاو جوړ. وه‌کوو په‌وه‌ردگار له سهر زمانی حه‌زره‌تی موسا: ده‌فه‌رموی:
 ﴿و انی عذت بری و ربکم ^{ان} اترجمون﴾ نه‌من په‌ناده‌گرم به خودای خۆم و
 خودای ئیوه‌ش له وه‌ره‌شانه‌ی لیم ده‌که‌ن به کوشتنو به‌رده‌باران کردن و
 سوکایه‌تی پی کردن،

﴿وان لم تؤمنوا بی فاعزلون﴾ نه‌گهر بروام پی ناکه‌ن و دان به
 پیغه‌مبه‌ریه‌تیم دا نانین و شوینم ناکه‌ن ده‌وازم لی بیئن و هه‌ولتی
 نه‌زیه‌تدانم مه‌ده‌ن تا خودا ناوانی من و ئیوه‌ده‌کاو کی‌شه‌کافان یه‌کالا
 ده‌کاته‌وه، هه‌ر چه‌ندی بانگه‌وازی کردن و هه‌ولتی له‌گه‌ل دان بی سوود بوو.
 جا که له ئیمانیه‌تیان ناویمید بوو، دل‌نیا‌بوو: که نه‌وان سورن له سهر
 کوفرو سهر ره‌قی خو‌یان، هانای بۆ باره‌گای په‌روه‌دگار برد

﴿فدعا ربه ان هؤلاء قوم مجرمون﴾ له خودا پارایه‌وه، وتی: خودایه
 نه‌مانه‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌یه‌کی تاوانبارن، پروایان به تا‌ک و ته‌نهایی زاتی پاکت
 نیه، پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت به درۆ ده‌خه‌نه‌وه، خودایه غه‌زه‌بیان لی بگه‌ر، مال و
 سامانیان بفه‌وتینه، دل‌یان ره‌ق بکه، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناما‌ژه
 به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وقال موسیٰ ربنا انک اتیت فرعون وملاؤه زینة
 و اموالاً فی الحیاة الدنیا، ربنا لیضلوا عن سبیلک، ربنا اطمس علی
 اموالهم واشدد علی قلوبهم فلا یؤمنوا حتی یرو العذاب الا لیم﴾ (یسونس: ۸۸)
 دوعای حه‌زره‌تی موسا گه‌را بوو، هه‌موونه‌و به‌لاو ناره‌حه‌تیانه‌یان به سهر
 هاتن، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناما‌ژه‌ی پی ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿قال: قد
 ته‌فسیری ره‌وان

اجیبت دعوتکما فاستقیما..... ﴿یونس: ۸۹﴾ ئەجار پەرەدگار فەرمانی بە
 حەزەرەتی موسا کرد: کە شوو رەو بە نەتەوێی ئیسرائیل بکا، فەرمووی:
 ﴿فأسر بعبادی لیلاً، انکم متبعون﴾ ئەو موسا! چی تر مەهێلە فیرەوێ
 بەنوئیسرائیلی یەکان بچەوسینیتهو، شوو رەو بکەن، بە شوو بە نهیانی
 لە شار دەرچن، چونکە ئەگەر فیرەوێ و نەتەوێ کە بەو بزانن: کە ئێو
 شار چۆڵ دەکەوێ و کۆرەو ئەنجام دەدەن شویتان دەکەوێ ناهێلن دەرچن،
 کۆسپو لەمپەرتان بۆ دادەنێن! لە نایه‌تیکی تردا دەفەرموی: ﴿و لقد
 اوحینا الی موسی ان اسر بعبادی فاضرب لهم طریقاً فی البحر یبسا،
 لاتخاف درکاً ولا تخشی﴾ (ط: ۷۷) ئەجار فەرمانی پێ دەکا: کە بە ناو
 دەریادا بڕۆو و ترسیان لەو نەبێ فیرەوێ پێیان بکا، یان ناوێکە وێک بێتەو.

﴿واترك البحر رهوا، انهم جند مغرقون﴾ ئەو موسا واز لە دەریا
 بێتە با بە کراوێی بێنیتەو، نە چی بە عەصاکەت لی ی بدەوێ بۆ ئەوێ
 وەکووخواوێ لی بێتەو، لیی گەڕێ با رێبازەکانی ناچوخ بن بۆ ئەوێ
 فیرەوێ و تاقمەکەوێ تەماعیان بەر بکەوێ و خۆیانی پێدا بکەوێ شوینیان
 بکەوێ، بێگومان فیرەوێ و دارو دەستەکەوێ لە دەریادا دەخکێندرێن، لە
 خنکاوێن بەم شێوێ قەزاو قەدەری خودا دیتە دی. بەمەش موژدەوێ رزگار
 بوونی دا بە موسا و فەوتانی فیرەوێ و تاقمەکەوێ راگەیاندا، حەزەرەتی
 موسا دڵی دا سەکناو بەرچاوی روناک بوونەو، هیچ خەم و خەفەت و
 ترسو و ختوکی لە دڵ دا نەما. ئەجار پەرەدگار دیمەنی خانو و بەرەو
 بەجێ ماوی فیرەوێ و قەومەکەوێ رادەنوێنی، باخ و باغچەو کانیاو

جوگاو جوباری بیّ خاوه‌نو کهس تیدانه‌ماوی ولاتی میصر تۆمار ده‌کاو
 ده‌فرموی: ﴿کم ترکوا من جنات و عیون، و زروع و مقام کریم و نعمة
 کانوا فیها فاکهین﴾ واده‌ی خودا هاته جی و فیرعه‌ونو دارو ده‌سته‌که‌ی له
 ده‌ریادا خنکان، زۆر یان باخو کانیاو و زه‌وی و زاری پر کشت و کال و خانو
 به‌ره‌و قه‌صر و باله‌خانه‌ی رازاوه‌و هه‌وارگه‌وشوینی رابواردنیان به‌ جی
 هیشت، نه‌و هه‌موو نازو نیعمه‌تانه‌ی تیّ یدا ده‌تلانه‌وه‌و پییه‌وه‌و ده‌نازین
 بیّ خاوه‌ن مایه‌وه، کهس بۆیان نه‌گریاوداد فیغانی بۆ نه‌کردن.

﴿کذلک و اُورثناها قومًا اخرین﴾ به‌و شیوه‌ نه‌و گه‌لو تاقمه‌مان له
 ناو بردن و هه‌ر که‌سیک و هه‌ر هۆزو تاقمیک په‌یامی ئیمه‌ی ره‌تکردبیته‌وه‌و
 پیغه‌مبه‌ره‌کامانی به‌ درۆ خستبیته‌وه‌و هه‌مان هه‌لّس و که‌وتمان له‌گه‌ل
 کردون، نیتر نه‌ه‌وجۆره‌ ملک و سامانه‌مان به‌ میرات دا به‌ نه‌ته‌وه‌ی
 ئیسرائیل که‌ له‌و پیش ژیر ده‌سته‌و چه‌وساوه‌ بوون، نیرینه‌یان سه‌ر ده‌پراو
 میینه‌یان بۆ کاره‌که‌ری و له‌ له‌چیه‌تی مه‌ره‌خه‌س ده‌کرانو ده‌هیلذرانه‌وه‌.
 نه‌و دارو ده‌سته‌ سته‌مکارانه‌مان له‌ ده‌ریادا خنکاندو له‌ ناومان بردن
 ﴿فما بکت علیهم السماء و الارض و ما کانوا منظرین﴾ ناسمان به
 سه‌ریاندا نه‌گریاو دایه‌ زه‌مین رۆله‌ رۆی بۆ نه‌کردن، که‌س خه‌فه‌تی بۆ
 نه‌خواردن و بۆیان به‌ په‌رۆش نه‌بوو. به‌لکوو زوو به‌ سزای خۆیان گه‌یشتن
 نه‌مه‌ش به‌ هۆی زیده‌ ره‌وی کردنیان له‌ کوفرو گومرایی دا، مۆله‌ت
 نه‌دران بۆ نه‌وه‌ی تۆبه‌ بکه‌ن، چونکه‌ چاوه‌روانی تۆبه‌ کردنیان لیّ نه‌ده‌کرا
 هه‌تا بمانیه‌وه‌ پتر زیده‌ ره‌ویان نه‌نجام ده‌دا، بپروانه‌ نه‌و سته‌مکارو به‌ خۆ

نازیوانه، ئەو خۆ بەزلزان و لوتبەرزانە چۆن لە ناوچوون و کەس حیسابی بۆ نەکردن، کەس بۆیان نەگریا، ئاسمان و زەوی فرمیسکی بۆ نەرشتن، دونیایان جێ هیشتو هیچ رێژیکیان لێ نەگرا! هێندە می‌شولە و می‌تولە یەکی‌ش حیسابیان بۆ نەکرا. دەبیا هەموو مله‌پوڕ دەرەبەگ و سەمکارتێک باشباش بزانی کەلای خودا هیچ رێزو نرخیکیان نیە، تا بلی ی قێزەهون و توپ دراوان لە ویژدانی وجودا..

﴿ولقد نجينا بني اسرائيل من العذاب المهين، من فرعون انه كان عالیا من المسرفين﴾ بێگومان ئێمە نەتەوێ ئیسرائیلان لە ژێر دەستەیی و چەوسانەوێ رزگار کرد، دوژمنی سەر سەختیان: کە فیرعەون بوو فەوتاندەمان لە راستی دا فیرعەون خۆ بەزلزان و مله‌پوڕ سەمکارتێکی زێدە پەوێبوو، خۆی کردبوو بە خودای می‌صرو دانیشتوانی، جۆرەها عەزاب و ناپەختی بەنەتەوێ ئیسرائیل دەچەشت، ئەرکی خستبوو سەریان، نێرینەکانیان بەزارۆکی سەردەپرین، مێینەکانی دەهێشتنەو، وەکوو لەنایەتێکی تردا ئاماژە بەو دەکاو دەفەرموێ: ﴿ان فرعون علا في الأرض وجعل أهلها شيعاً يستضعف طائفة منهم، يذبح أبناءهم ويستحي نساءهم، انه كان من المفسدين﴾ دواي لەناوبردنی فیرعەون و دارو دەستەکەیی و بنەبڕکردنی زیان لەسەر نەتەوێ ئیسرائیل. رێزو شکۆمەندیان پێ بەخشین ﴿ولقد اخترناهم على علم على العالمين، وآتيناهم من الآيات ما فيه بلاء مبين﴾ بەراستی نەتەوێ ئیسرائیلان بەسەر نەتەوێ کانی جیهانی ئەو سەردەمەدا هەلبژاردو ئەم هەلبژاردنەشمان

بۆیان له‌زانیارییه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتبوو، شیاوی ئه‌و ریزه بوون، چونکه پیغه‌مبه‌ریان زۆر تیدا هه‌لکه‌وتبوون، شوین هه‌زه‌تی موسا که‌وتنو جیهادو تیکۆشانیان کرد خۆراگرو پشوو درێژ بوون له‌پێناو نایینی خودادا ناره‌ه‌تیان چه‌شت، کاتیکیش له‌نایینی خودا هه‌لکه‌رانه‌وه، له‌شوینی ئیمان کوفرو بیدینییان ره‌چاو کرد، له‌جیاتى چاکسازى خراپه‌کاریان ده‌ست پێکړ. خودا غه‌زه‌بى لى گرتن، کردنى به‌مه‌یونو به‌رازو له‌عنه‌تی لى کردن، له‌سه‌ر ده‌ستی موسا زۆر موعجیزه‌ی ناشکراو گه‌وره‌ی نشان دان، تاقیکردنه‌وه بوو بۆ ئه‌وانه‌ی هیدایه‌تیان وه‌رگرت، تاقیکردنه‌وه‌مان له‌گه‌ڵ ئه‌نجام دان بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ری بجه‌ین چۆن هه‌لسو که‌وت ده‌که‌ن به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌موو موعجیزه‌و نیعمه‌تانه‌ی پیمان دان. شوکرانه‌ژمیرو خوداپه‌رست ده‌بن، یان بوغراو له‌خۆیان بایی ده‌بن. ده‌ی با کافره‌کانی قورهبیشو هاوینه‌کانیان په‌ندو عیبه‌رت له‌به‌سه‌ره‌اتی فیرعه‌ونو نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل وه‌ربگرن، به‌هیزو تواناو له‌شساغی خۆیان نه‌نازن، ئه‌وه‌تا خودا زۆر له‌وان به‌هیزترو ساماندارترو خاوه‌ن ده‌ستو دائیره‌تری فه‌وتاندوه، هه‌رکه‌سێ تاوانکارو سته‌مکار بێ خودا تۆله‌ی لى ده‌ستینى، دابو نه‌پیتی خودا ناگۆرێ و یاسایه‌کی تایبه‌ته.

موشریکه‌کان نینکاری زیندوبوونه‌وه ده‌کهن

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٤﴾ إِنَّ هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَى وَمَا
 نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَتُوا بِآبَائِنَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٦﴾ أَهْمُ
 خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ
 ﴿٣٧﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَعِبٍ ﴿٣٨﴾
 مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

له‌وه پیش په‌روه‌ردگار چیرۆکی فیرعه‌ون و قه‌ومه‌که‌ی له‌گه‌ل موسا و
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل گێرانه‌وه بو‌ئیه‌وه‌ی قو‌ره‌یشییه‌کان په‌ندو عیبه‌ره‌تی لێ
 وه‌ر‌ب‌گ‌رن، له‌هه‌مان کات دا قو‌ره‌یشییه‌کانی به‌وه تاوان‌بار کرد که بر‌وایان
 به‌زیندوبوونه‌وه و هاتنی قیامه‌ت نیه، نه‌وانه له‌باره‌ی سوربوونیان له‌سه‌ر
 کو‌ف‌رو بی‌دینی وه‌کوو فیرعه‌ون و تا‌قمه‌که‌ی وه‌هان، نه‌جار لی‌ره‌دا به‌ناش‌ک‌را
 نه‌وه راده‌گه‌یه‌نێ: که قو‌ره‌یشییه‌کان نینکاری زیندوبوونه‌وه ده‌کهن، ده‌ی‌با
 له‌و هه‌ل‌وێسته‌ی خ‌و‌یان لا‌بد‌ن چون‌که خودایه‌ک به‌دی‌هێنه‌ری ناسمانه‌کان و
 زه‌وی بێ ده‌توانی د‌و‌ای مردن نه‌وانه زیندو ب‌کاته‌وه. له‌هه‌مان کات دا
 هه‌ره‌شه‌ی له‌ناو‌برد‌ن و فه‌وتانی‌شی لێ کردن وه‌کوو چ‌و‌ن له‌وه‌پیش قه‌ومی

(توبه‌ی) له‌ناو برد: که زۆر له‌قورەیشییەکان بە هیژ تر بوون، که‌واته: با قورەیشییەکان و گەلانی تریش وا نه‌که‌ن به‌ده‌ردی قه‌ومی فیرعه‌ون و قه‌ومی توبه‌ی بچن.

به‌ئێ دوا‌ی ئەم جه‌وله‌ کورته‌ی نه‌نجامی دا ده‌رباره‌ی فه‌وتانی فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی و رزگار بوونی جه‌ززه‌تی موسا و نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل و تاقیکر نه‌وه‌یان به‌جۆره‌ها تایات و موعجیزه‌ی گه‌وره‌و ناشکرا، سه‌رله‌نوێ گه‌پایه‌وه‌ بۆ راناندنی هه‌لۆیستی موشریکه‌ قورەیشییەکان ده‌رباره‌ی زیندوبوونه‌وه‌ و شک و گومانیان تی‌یدا و ئینکاریکردنیان بۆ نه‌روداوه‌ گه‌وره‌و یه‌کاڵا که‌ره‌ویه‌، سه‌ر له‌نوێ گه‌پایه‌وه‌ بۆ نه‌و مه‌وزوعه‌ تا رودا‌ی زیندوبوونه‌وه‌ ببه‌ستییته‌وه‌ به‌نه‌خشه‌و به‌دییه‌تانی بوونه‌وه‌رو دامه‌زراندنی له‌سه‌ر جه‌ق و راستی، هه‌ر نه‌و جه‌ق و راستی یه‌ی بوونه‌وه‌ری له‌سه‌ر دامه‌زراوه‌ داخوازی زیندوبوونه‌وه‌و رابوونی قیامه‌تن!

ده‌فه‌رموئ: ﴿ان هؤلاء ليقولون: ان هي الا موتتنا الاولى وما نحن بمنشرين﴾ قورەیشییەکان زۆر به‌بێ شه‌رمانه‌ ده‌ئێن: سه‌ره‌نجام هه‌ر ئەم مردنه‌مانه‌و به‌س: هه‌ر که‌ مردين ئیتر جارێکی تر تازه‌ زیندو نابینه‌وه‌، زیندو نا‌کرئینه‌وه‌، ژيان هه‌ر ئەم ژيان‌ی دونیایه‌یه‌و ﴿فأتوا بآبائنا ان كنتم صادقین﴾ ده‌ نه‌گه‌ر راسته‌ زیندوبوونه‌وه‌ هه‌یه‌ با باوك و باپیرانمان بۆ بێننه‌وه‌، ئه‌وان شایه‌تی له‌سه‌ر نه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ به‌دن، ده‌ی نه‌وه‌تا نه‌و جه‌مه‌که‌ ئاده‌میزاده‌ مردون و که‌سمان نه‌دی بگه‌ڕێته‌وه‌ هه‌واڵێکمان له‌و باره‌وه‌ بۆ بگه‌ڕێته‌وه‌.

نورونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فهرموئ: ﴿وقالوا: ان هي الا حياتنا الدنيا، وما نحن بمبعوثين﴾ (الانعام: ۲۹)

ریوایه‌تکراوه: قورەیشییەکان داوایان لە پیغەمبەر (ﷺ) کرد: که خودا بەزویی مردوه‌کانیان بۆ زیندوبکاته‌وه، بە تاییه‌تی (قصی) کۆری (کلاب) یان بۆ زیندو بکاته‌وه تا له‌باره‌ی راستی پیغەمبەراییه‌تی موحه‌مه‌دو رابوونی قیامه‌ته‌وه گفت و گۆی له‌گەڵ بکه‌ن، وه‌لی پەرورده‌گار وه‌لامی نه‌دانه‌وه.

به‌لگه‌یه‌کی هه‌یچو پوچیان به‌ده‌سته‌وه بوو، ئەم جو‌ره بیانوانه‌یان ره‌نگدانه‌وه‌ی سه‌رده‌قی و نه‌فامییان بوو، ئەگینا زیندوبوونه‌وه له‌قیامه‌ت دا ده‌بێ نه‌که له‌دونیا دا، پاش دنیا و ئیرانبون و مردنی هه‌موو گیانه‌به‌ران و تیکچونی بوونه‌وه‌ر جاریکی تر پەرورده‌گار سه‌رله‌نوێ مردوان زیندو ده‌کاته‌وه‌و حقو حیسابیان له‌گەڵ ده‌کاو سزاو پاداشیان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانیان ده‌داته‌وه.

ئه‌جار هه‌ره‌شه‌ی توند له‌قورەیشییەکان ده‌کاو ده‌فهرموئ: ﴿أهم خير أم قوم تبع والذين من قبلهم اهلکناهم، انهم کانوا مجرمين﴾ نایا نه‌وانه: که هۆزی قورەیشو عه‌ره‌بو عه‌دنانی نژادن به‌هه‌یزو تواناترین یان هۆزی (توبه‌ه‌ع): که عه‌ره‌بو قه‌حطانی نژادن و پێش قورەیشییەکان له‌کۆری ژیان دا بوون؟! زۆر له‌مان خاوه‌ن ده‌سه‌لات و ساماندارتر بوون، خاوه‌ن ژیارو شاره‌ستانی بوون، هه‌روا زۆر گه‌لو نه‌ته‌وه‌ی تر: که پێش ئەمانیشو

ئه‌وانیش بوون، وه‌کوو گه‌لی عাদو شه‌مودو هی تریش. هه‌موویانان به‌هۆی کوفرو تاوانیان قه‌لاچۆکردن، به‌عه‌زایی کۆکوژ له‌ناومان بردن، به‌راستی ئه‌وانه هه‌موویان سته‌مکارو تاوانباربوون. بێگومان له‌ناوبردنی گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ك: كه له‌وان بێ هی‌زترو كه‌م ده‌رامه‌ت‌ترین ئاسانه‌ره، هه‌رچه‌نده بۆ خودا هه‌موو شتی‌ك ئاسانه‌و كارێ‌ك نیه لای خودا قورسو گران بێ. ئه‌مانه له‌هۆزی (توبه‌ه) به‌هی‌زترو زۆرت‌رین، له‌گه‌لی عাদو شه‌موو به‌ده‌سه‌لات‌ترین.

ده‌بێ به‌سه‌رهاتی گه‌لی (توبه‌ه) لای قو‌ره‌یشیه‌كان ئاشکرا‌بو‌بێ‌و ئه‌و چیرۆکه‌یان پشتا‌وپشت بۆ گێ‌ژدرایی‌ته‌وه، بۆیه وا به‌گورجی به‌سه‌ری‌دا تێده‌په‌ڕی‌و به‌سه‌ر پێ‌ی یه‌وه ئاماژه‌ی بۆ ده‌کا. به‌خێ‌رایێ له‌وه‌ته‌ری د‌لیان ده‌داو چا‌وه‌روانی ئاکامه‌.

(ت‌بع) پیا‌وی‌کی چاك بو‌وه سو‌پایه‌کی به‌هی‌زی هه‌بو‌ه به‌و سو‌پایه‌وه به‌ناو جیهان دا گه‌را‌وه‌و له‌گه‌ڵ زۆر نه‌ته‌وه‌و هۆز جه‌نگا‌وه‌و ولا‌تیانی کۆن‌ترۆ‌ل ک‌رده‌و دانیش‌توانی گه‌ردن‌گه‌چ ک‌رده‌و! طه‌به‌رانی له‌ ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریا‌ویه‌تی ک‌رده‌و ده‌لی: پێ‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمو‌ی: (لا تسبوا تبعا فانه قد اسلم) كه نامه‌یه‌کی ده‌نوسی له‌ سه‌ره‌تا‌كه‌یه‌وه ده‌ینو‌وسی (بسم الله ملك برا وبحرا) له‌ دوا‌ی مردنی (ت‌بع) (حیمی‌ریه‌كان) كه قه‌ومی (سبأ)ن هه‌ر كه‌سی‌کیان ب‌وی‌ته‌ پادشا‌و مه‌لیك نازنا‌وی (ت‌بع)یان بۆ به‌كار هێ‌نا‌وه، وه‌کوو چۆن فارسه‌كان ناز نا‌وی (کیسرا)و رۆمه‌كان نازنا‌وی (قه‌یسه‌ر)و میصریه‌كان ناز نا‌وی (فیرعه‌ون) یان بۆ پاشا‌کانیان ته‌فسیری ر‌ه‌وان

به کار هیئناوه. له میژوودا ئەم پاشایانەی حیمییرییه کان به (تهبابیعه) مه شهوړن. مه لبه ندی فرمانه واییان نیوه دورگه ی عه ره بی بووه.

نه مجار پهروه دگار به لگه له سه ده سولات و قودره تی خو ی ده هیئیته وه. بۆ نه وه ی نه وه ده سولاته ره هایه ی خو ی بکاته به لگه له سه رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه. ده فهرموی: ﴿وما خلقنا السماوات والارض وما بينهما لاعین﴾ ئیمه ئاسمانه کان و زهوی و نه وه ی له ناویان دایه به هه وانه ت و بی هۆ دروستمان نه کردون، به گالته ئەم بونه وه ره مان نه هیئناوه ته دی، نه وه موشریکانه به چ عه قلیک ئینکاری زیندو بوونه وه ده کهن، نه ی بۆ نه وان دیارده ی ده سولات و توانای ئیمه نابین؟ ناروانن بۆ ئاسمان و زهوی و مانگو و خۆرو تییان نافکرن؟! با دلیا بن ئەم بونه وه ره مان به گالته نه هیئانه وه ته دی، به لکوو به و په ری جیدییه ت و ده ستره نگینی و ورده کاری و پته وییه وه دروستمان کردون و بۆ مه به سستیکی پیرو زو حکمه ت ئامیژ هیئناومان نه کایه وه، وه کوو له ئایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وما خلقنا السماء والارض وما بينهما باطلا، ذلک ظن الذین کفروا، فویل للذین کفروا من النار﴾ (المؤمنون: ۱۱۵) به بی شک دروستبوونی ئاسمانه کان و زهوی به لگه یه کی به هیژه له سه ر رابوونی قیامه ت و زیندو کردنه وه ی دوا ی مردن.

﴿و ما خلقناهما الا بالحق، ولكن اكثرهم لا يعلمون﴾ نایمه
 تاسمانه‌کان و زهوی و نه‌وهی له ناویان دایه به حق و جیدییه‌ت نه‌بی
 دروستمان نه‌کردوون، به حق دروستمان کردون، له سهر حق و بو
 ده‌رختنی حق و نیشانه له سهر هه‌بوونی به‌دییه‌نهری حق دروستمان
 کردون، وه‌لی زۆربه‌ی زۆری نه‌و موشریکانه نه‌و حق و راستیه‌ نازانن،
 چونکه وردبین و خاوه‌ن فام نین، که‌و ده‌ن و سهر ره‌ق و گومپان به‌ته‌ما
 پاداش نین له سزای دۆزه‌خ ناترسن.

جوهره‌کانی سزای ناو دۆزه‌خ : که‌ روژی قیامه‌ت توشی کافره‌کان ده‌بی

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى
 عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ
 إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾ إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾
 طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلِي
 الْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾ خَذُوهُ فَاَعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ
 صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ ذُقْ إِنَّكَ
 أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

بیگومان دروستکردنی ناده‌میزاد له سەر ئەو سڕوشتە تایبەتیە: که ئامادە‌باشی چاکە و خراپە‌ی تێدایە، بە دوورگرتنی کردە‌وە‌ی پەرە‌دگار له عەبەث و بە‌تالی، دا خوازی ئەو حەقیقە‌تە‌ن: که بۆ ناده‌میزاد سەرە‌نجام و ئاکامی‌کی تایبە‌تی هە‌یه و دوا‌ی کاروانی ژیا‌نی دویا پی‌ی دە‌گا، ئە‌مە‌ش بریتیە له ژیا‌نی قیامە‌ت، بۆ‌یه دوا بە دوا‌ی راگە‌یان‌دنی ئەو حەقیقە‌تە: که ئاسمانە‌کان و زە‌وی و هە‌موو بوونە‌وە‌ر بە بێ‌هۆدە دروست نە‌کراوە دەرە‌رموی: ﴿ان یوم الفصل میقاتهم أجمعین﴾ بیگومان روژی قیامە‌ت: که روژی یە‌کالا کەرە‌وە‌ی هە‌موو کێ‌شە و نیزاعی‌که، روژی‌که سزای تاوان‌باران و پاداشی خودا پەرستانێ تێدا دیاری دە‌کری، روژی کۆ‌بۆنە‌وە و حیساب له‌گە‌ڵ کردنی هە‌موو ناده‌میزادانە، پەرە‌دگار هە‌موو ناده‌میزادە‌کانی تێدا زین‌دو دە‌کاتە‌وه، چاک و خراپە لی‌ک هە‌ڵ‌دە‌هاوی‌ری، بە‌هە‌شتی و دۆ‌زە‌خی لی‌ک جیا دە‌کاتە‌وه، پەر‌ده دە‌خاتە نی‌وان موسوڵ‌مانان و ئە‌وە‌ی ناخۆ‌شیان دە‌وی، له‌م‌پەر له نی‌وان کافران و حە‌زو ئارە‌زوە‌کانیان دا دروست دە‌کا، باوک و رو‌ڵه لی‌ک دە‌کا، ژن و می‌رد لی‌ک جیا دە‌کاتە‌وه.

﴿یوم لا یغنی مولی عن مولی شیئا ولا هم ینصرون﴾ روژی قیامە‌ت روژی‌که دۆ‌ست فریا دۆ‌ست ناکە‌وی خزم قازانجی بۆ خزمی نیە، هیچ کە‌س عە‌زاب له خۆ‌ی و کە‌سی‌کی تر دوور ناخاتە‌وه، کە‌س سود بە کە‌س ناگە‌یه‌نی، موسوڵ‌مان سودی بۆ کافر نیە، خزم شە‌فاعە‌ت بۆ خزم ناکا، وە‌کوو له نایە‌تی‌کی تردا ئاماژە بە‌وه دە‌کات و دەرە‌رموی: ﴿لن تنفعکم ارحامکم ولا اولادکم یوم القیامة یفصل بینکم﴾ (المعارج: ۱۰-۱۱) برا له برا

ناپرسی کەس ناتوانی یارمەتی کەس بدا. وەکوو لە نایه‌تیکی
 تردادەفەرموی: ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْرِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا﴾ (البقرة: ۴۸)
 روژیکە برا لە برا هەڵدی، پیاو خۆی لە دایک و خێزانی خۆی دەشاریتەو،
 ﴿إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ وەلی کەسیک خودا رەحمی پی
 بکا، ئەو یارمەتدراو دەبی، پیویستی بە هاریکاری کەس نیە، رەحمەتی
 خودای بەسە، بیگومان پەروەدگار بالا دەست و خاوەن بەزەیی بەرفراوانە
 بۆ بەندە موسولمانەکانی، ئیزن دەفەرموی: کە هەندیکیان شەفاعەت بۆ
 هەندیکیان بکەن، کە ئیزن بەدرین شەفاعەت بۆ یەکتەر بکەن لێشیان
 وەردەگیری. ئەجار دواى ئاراستە کردنی بەلگەى جوړاو جوړ له سەر
 رابوونی قیامەت و وەصفکردنی ئەو روژه سامناکە بە شوین ئەودا
 هەپەشه لە کافره‌کان دەکاو دەفەرموی: ﴿إِنَّ شَجَرًا الزَّوْمَ طَعَامَ الْإِيمِ﴾
 بیگومان ئەو درختە رەزا گرانه نەفرین لێکراوەی خودا لە ناوقەدی دۆزەخ
 دا دروستی کردو، بەروبوومەکەى: کە تا بلی ی تفت و ناخۆش و تالە
 خۆراکی تاوانبارانە، خۆراکی ئەوانەیه لە خراپەکاری و کوفرو بی‌دینی دا
 روچون، رەفتار و ئاکاریان ئەبو جەهل ئاسایە. هەر کاتى ئەو دۆزەخیانە
 برسیان بوو لى دەخۆن بەلام جیگای خواردن ناگری، برسیایەتی لانا،
 ﴿كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبَطْنِ، كَغَلِي الْحَمِيمِ﴾ ئەو خۆراکە وەکوو تواوەی
 زیوو ئاسن و خلتەى زەیتی کولاو وایە، لە گەدەدا وەکوو ئاو دەکوئى.
 (مهل) هەر شتیك بخریتە ناو ئاگرەو و ماوەی بەدریتی تا دەتویتەو،
 وەکوو خلتەى زەیتی رەش و قەتران و تواوەی ئاسن و زیوو
 هەرشتیکی تری وابی.

﴿خذوه فاعتلوه الى سواء الجحيم﴾ فرمان به فرشته‌کان ده‌کری:
 نهم تاوانباره بگرن، پالّه په‌ستوی بدن بۆ ناو دۆزه‌خ، به تۆیزی و چنگ له
 سهر شان رایکیشن بۆ ناوه‌راستی ناگرو هیچ به زه‌یستان پیدا نه‌یه‌ته‌وه،
 ﴿ثم صبوا فوق رأسه من عذاب الحميم﴾ پاشان ئاوی گهرم و کولاتوی
 به‌سهردا بکه‌ن، به وه عه‌زابی سه‌ختی بدن، بۆ نه‌وه‌ی به‌و ئاوه کولاتوه
 ناو سکو پیستیان داپلۆخی! وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی:
 ﴿يصب من فوق رؤوسهم الحميم، يصهر ما في بطونهم
 والجلود﴾ (الحج: ۲۰) نه‌جار بۆ زیده سزادان و ریسوا کردن پی‌ی ده‌گوتری:
 ﴿ذق انك انت العزيز الكريم﴾ ده‌بچیژه عه‌زابی سه‌خت و دژوار نه‌ی به
 خو نازیوی لوتبه‌رزی له خو رادیو که له ژیا‌نی دنیادا پی‌ت و ابوو که‌س
 وه‌ره‌قه‌تت نایه‌و خاوه‌ن ریزو نرخ‌ی بی پایانی!

﴿ان هذا ما كنتم به تمترون﴾ نهم سزا سه‌خت و دژواره نه‌وه‌یه: که
 ئیوه له دنیا دا ده‌باره‌ی شك و گومان‌تان هه‌بوو، برواتان پی‌ی نه‌ده‌کرد!
 وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌م مانایه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿يوم
 يدعون الى نار جهنم دعا هذه النار التي كنتم بها تكذبون﴾ (الطور: ۱۳-۱۴)

پاداشتی خودا په رستان و جوړی نازو نیعمه ته کانی به هه شت بویان

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
 ﴿٥٢﴾ يَلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٥٣﴾
 كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾ يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ
 فَاكِهَةٍ ءَامِنِينَ ﴿٥٥﴾ لَا يَذُقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ
 إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَّعَهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾ فَضَلَا
 مِنْ رَبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾ فَإِنَّمَا يَسْتَرْنَهُ بِلسَانِكَ
 لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ فَأَرْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

له وه پيش باسی کافر به دبه خته کانی کرد، جوړه کانی سزاو نازاری
 سهخت و دژواری ناو دوزه خي نمايش کرد، نهو عه زابه ی خودا نه ناسان تیی
 ده که ون و رزگار بونیان نیه، نه مجار دیته سهر باسی حال ووه زعی خودا
 په رستان له به هه شت دا نازو نیعمه تی جوړاو جوړو هه میشه و نه براهی
 بو ناماده کراویان راده نویی و ده فرموی: ﴿ان المتقین فی مقام آمین فی
 جنات وعیون﴾ بیگومان خودا په رستان له روژی قیامت دا له
 شوی نیکی نه من و نارام دان، شوی نیکی خوش و ههوا سازو دلگیر، باخی
 پر دره ختی سه وزو گول و گولژاری جوان و کانی و کانیای رونا سازگار،

کورسی وقنه فهی رازاوه پۆشاکى ناوریشمو سوندس، پیالەو فنجانی ناو
خواردنهوهو باده نۆشین. وهکوو له شوینیکی تردا ئاماژه بهوه دهکاو
دهفهرموی: ﴿ان الابرار لفي نعيم، على الارائك ينظرون، تعرف في
وجوههم نضرا النعيم، يسقون من رحيق مختوم، ختامه مسك وفي
ذلك فليتنافس المتنافسون، مزاجه من تنسليم، عينا يشرب بها
المقربون﴾ (المطففين: ۲۲-۲۸)

﴿يلبسون من سندس واستبرق متقابلين﴾ پۆشاکى ناوریشمی تهنگو
ئهستور له بهر دهکهن: که له دوروهو بریسکو درهوشانهوهیان ههیه، دل
کیش دهکهنو سهرنج رادهکیشن، دانیشتیان روبهروو بهرامبهه یهکتره،
به مهبهستی رابورادنو خوژی بینین رو له یهکتر دهکهنو به گوشتو گۆو
پیتکهین کات به سهه دههین، له نایه تیکی تردا ئاماژه بهم مانایه دهکاو
دهفهرموی: ﴿فی جنات النعيم، على سرر متقابلين﴾ (الصافات: ۴۳-۴۴)
ههموو نهو نیعمه تانه چۆنیان بوو و چهندیان بوو به هه میشهیی و بی
برانهوه بۆیان ئامادهیه.

﴿كذلك، وزوجناهم بحور عين﴾ وپرای نهو نیعمه تانه خوژی چاو
رهشو جوانیان لی ماره دهکهن، ئافره تی جوانو ناسکو چاو رهشو
شو و شهنگو دهست لی نه دراو دهکهنه هاوسهرو خیزانیان.

﴿يدعون فيها بكل فاكهة آمنين﴾ له بهه شتدا بهه شتیه کان
هه چى ئاره زۆ بکهن له میوهو بهروبووم داوای دهکهنو بۆیان حازره، نهوان
دلنیان: که نهو میوه هاته برانهوهی نیه و به کو تانایه. دلنیان له وهی
نه خو ش ناکهون نامرنو ماندو نابن و ژیانیان لی تال نابن.

بەم جۆرە شوئینی ھەوانەوێ و پۆشاک و خورادن و خواردنەوێ و خێزان و رابواردن و دلتیایی ئارامییان بۆ دەستە بەر دەبی.

﴿لَا يَذْقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ، وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾
له قیامت دا ئیتر مردن ناچییژنو ترسی مردن و ژیان له دهستدانیان
نامیښی، وهلی مردنی دنیاو مردنی یه که مجار به سهریان دا تیپه پری و
تهواو بوو، پوره گار به فضل و رحمتی خوی له عذابو سخته دوزخ
پاراستونی! له صحیحین دا هاتوه: پیغه مبر (ﷺ) فرموده تی:
(يُؤْتَى بِالْمَوْتِ فِي صُورَةِ كَبْشٍ أَمْلَحَ فَيُوقَفُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ ثُمَّ يَذْبَحُ، ثُمَّ
يَقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ) روژی
قیامت مردن له شیوهی بهرانیك دا دهیښدری، له نیوان بههشت و
دوزخ دا رایده گرو پاشان سر ده پری، نه مجار بانگ هله ده دری و
ده گوتری: نهی بههشتی یه کان ژیاڼتان نه به دیبه مردن نه ما، نهی
دوزخه کان! ژیاڼتان یو هتا هتا به مردن نه ما.

ٲيمامي موسليمو عهدو ره زقاق له ٲبو سه عيدي خودري و ٲبو
هوړه پړوه ريوايه ده كهن ده ٲين: پيغه مبر (ﷺ) فرموي: به
به هشته كان ده گوتري: ٲيو له مه و دو له شتان ساغ ده بي و نه خو ش
ناكون، ده زين و مردن نابين، له ززه و هرده گرو ناهوميدي روتان تي
ناكا به گنجي ده ميننه وه پير نابن.

ئەبوبەکرى كۆرى ئەبو داودى سەجستانى لە ئەبوھورپرەو رىوايەت دەکا: دەلى: پىغەمبەر (ﷺ) فەرموى: (من اتقى الله دخل الجنة، ينعم فيها، ولا يياس ويحيا فيها ولا يموت، ولا تبلى ثيابه ولا يغنى شبابه).

هەر وەها ئەبو لقاسمى طەبەرانى و ئەبو بەكرى كۆرى مەردەو بەهەى لە جابپرەو رىوايەت دەكەن دەلى: پەرسىار لە پىغەمبەر كرا: ئايا بەهەشتىەكان دەخەون؟ لە وەلامدا پىغەمبەر (ﷺ) فەرموى: (النوم أخو الموت واهل الجنة لا ينامون) خەو براى مەردنە، ئەهلى بەهەشت ناخەون.

رزگار بوون لە ئاگرى دۆزەخ و بە مەراز گەشتى لە بەهەشت دا ﴿فضلاً من ربك ذلك هو الفوز العظيم﴾ بەخشش و فەضلى خودايە، خودا بە مەحضى رەحمەتى خۆى ئەو نازو نىعمەتەى پى بەخشىون، ئەو هەش بە مەراز گەشتىەكى گەرەوپەرۆزەو هەيچ خۆشى و بە مەراز گەشتىەكى تەرى ناگاتى.

لە حەدىثى موسلىم دا هاتوو لە جابپرەو رىوايەتى كەردە دەلى: پىغەمبەر (ﷺ) فەرموى: ﴿اعملوا وسددوا وقاربوا واعملوا أن احدا لن

يدخله عمله الجنة قالوا: ولا أنت يا رسول الله؟ قال ولا أنا، إلا أن يتغمدني الله برحمة منه وفضل﴾ ئەجار لە ژىر تارمايى ئەو دىمەنە سەرنج راكێشانەى دۆزەخىەكان و بەهەشتىەكان دا كۆتايى بە سورەتەكە

دەهينى و بەيادخستەنەوى نىعمەتى ناردنى پەيام و نازلكردنى قورئان بۆ سەر پىغەمبەر بەزمانى عەرەبى و ترساندنى ئادەمىزاد لەناكامى رەتكەردنەوى پەيامى ئىسلام و بەدروخستەنەوى پىغەمبەر (ﷺ)

دەفەرموى: ﴿فاغما يسرناه بلسانك لعلهم يتذكرون﴾ بۆيە ئەم قورئانەمان ئاسان كەردە، بەئاشكرا و بى غەلو غەش نازلمان كەردەو

به‌زمانی تۆ: که زمانی عه‌ره‌بی یه دامان به‌زاندو» بۆ ئه‌وه‌ی تیی بگه‌نو
 بیکه‌نه به‌رنامه‌ی ژیانیان و پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی بن،
 به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی دونیا و قیامت ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن! و پیرای ئه‌وه‌ی:
 که قورئان ئه‌وه‌نده ناشکرا و اضیحه‌ که‌چی قوره‌یشیه‌کان دژی وه‌ستان و
 سه‌رپیچی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانیان کرد. به‌سیحرو جادویان له‌قه‌لم دا،
 وتیان چی‌ۆ که کۆن و نه‌فسانه‌ی رابوردوانه، بۆیه په‌روه‌ردگار ته‌سه‌للای
 پیغه‌مبه‌ری دایه‌وه و هه‌ره‌شه‌ی توندی له‌سه‌رپیچیکاران کرد و فه‌رموی:
 ﴿فَارْتَقِبْ اَنْهُمْ مَرْتَقِبُونَ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! چاوه‌روانی یارمه‌تی ئیمه و
 سه‌رکه‌وتن به‌به‌سه‌ر دوژمنانت دا چاوه‌رتی تیدا چون و فه‌وتانیان به‌ نه‌گه‌ر
 به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر کوفرو سه‌رپیچیکاری خۆیان، بی‌گومان نه‌وان
 چاوه‌روانی ئه‌وه‌ن تۆ توشی به‌لا و ناخۆشی ببی یان به‌ری! له‌وه به‌ولاوه
 بۆیان ده‌رده‌که‌وئ سه‌رکه‌وتن و سه‌رفرازی بۆ کییه؟ ده‌رده‌که‌وئ کئ حه‌ق و
 بالا ده‌سته کئ سه‌رفرازی دونیا و قیامت ته؟ بی‌گومان سه‌رکه‌وتن بۆ
 پیغه‌مبه‌ری خوداو شوینکه‌وتوانیه‌تی بریاری خودایه و پاشگه‌زبونیه‌ی
 تیدا نیه، وه‌کو له‌شوینیکی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿کَتَبَ اللّٰهُ لَآ غَلْبَٰنَ اَنَا
 وَرَسُلِیْ، اِنَّ اللّٰهَ قَوِیٌّ عَزِیْزٌ﴾ (المجادلة: ۲۱).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الجاثیة)

ناونانی نهم سوره‌ته بهو ناوه لهم روه‌وه‌یه: که وشه‌ی (جاثیة) له‌ئایه‌تی ژماره (۲۸) ی دا هاتووه ده‌فرموی: ﴿وتری کل أمة جاثیة کل أمة تدعی إلى کتابها، اليوم تجزون ما کنتم تعلمون﴾.

سوره‌ته‌که مه‌کک‌یه و لایه‌نیک له‌به‌ره و پیره‌وه‌چوونی موشریکه‌کانی مه‌ککه بۆ بانگه‌وازیی ئیسلامی ده‌رده‌خا، چۆنیه‌تی به‌رن‌گاری‌کردنیان بۆ په‌یامی پیغه‌مبه‌رو سه‌ره‌رقی و قیرسی‌چمه‌بیان له‌به‌رامبه‌ر بانگه‌وازی‌یه‌که‌ی دا به‌یان ده‌کا، شه‌وه‌مان بۆ رون ده‌کاته‌وه چۆن شه‌و قوره‌یشییه نه‌فام و موشریکانه شوین هه‌وا و هه‌وه‌سی خۆیان که‌وتوون و به‌بێ به‌لگه‌و ده‌لیل په‌یامی ئیسلامیان ره‌ت کرده‌وه، له‌هه‌مان کات دا ده‌بینین قورئان چۆن ده‌رمانی ده‌ردی دله‌ یاخی بووه‌کانی ده‌کردن، چۆن به‌ئایاتی پرماناو هیکمه‌ت و کاریگه‌ر روبه‌رویان ده‌بوه‌وه، سزاو عه‌زابی سه‌ختی په‌روه‌ردگاری وه‌یاد ده‌هینانه‌وه، پاداش و نیعمه‌ته‌کانی به‌هه‌شتی بۆ شی ده‌کردنه‌وه، داب و نه‌پیتی خودا له‌بونه‌وه‌رداو قانون و یاسای له‌گه‌ڵ سه‌مه‌کاران و سه‌ره‌ه‌قان له‌رابوردودا رون ده‌کاته‌وه.

په‌یوه‌ندی و مونا‌سه‌به‌ی ئه‌م سوره‌ته له‌گه‌ڵ ه‌ی پێ‌ش‌و‌دا له‌م روه‌وه‌یه:

۱- سه‌ره‌تای ئه‌م سوره‌ته به‌باسی ناز‌لبوونی قورئان له‌خوداوه ده‌ست پێ‌ ده‌کات ئه‌مه‌ش گونجاوه له‌گه‌ڵ کۆتایی سوره‌تی پێ‌شو^۱ که باسی ئه‌وه ده‌کا: که قورئان به‌زمانی عه‌ره‌بی نازل بووه.

۲- هه‌ردوو سوره‌ته‌که له‌مه‌به‌سته سه‌ره‌کییه‌کان دا یه‌ک ده‌گره‌وه: که بریتیی به‌له‌چه‌سپاندنی تا‌ک و ته‌نهایی خودا و راستی پێ‌غه‌مبه‌رایه‌تی و زیندوبوونه‌وه و رابوونی قیامه‌ت.

له‌خوێندنه‌وه‌ی سوره‌ته‌که و تێفک‌رین له‌ئایه‌ته‌کانی ده‌بینین کۆمه‌ڵێ‌ک ئاده‌میزاد هه‌ن سورن له‌سه‌ر کوفرو بێ‌دینی، به‌نا‌حه‌ق دژی حه‌ق ده‌وه‌ستن و بر‌وا‌ی پێ‌ نا‌که‌ن، ده‌رباره‌ی خودا و قورئان و پێ‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی بێ‌ ئه‌ده‌بن، بۆ‌یه هه‌ره‌شه‌یان لێ‌ ده‌کا و له‌عه‌زابی سه‌خت و دژوار ده‌یان‌ترسی‌ن. بر‌وا‌نه ئایه‌تی ژماره (۷). ﴿وَلِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ و ئایه‌ته‌کانی دوا‌وه‌ی.

ده‌بینین کۆمه‌ڵێ‌کی تر هه‌ن، بیروبو‌چون و مه‌زن‌ده کردنیان هه‌له‌و پو‌و‌چه، حه‌قیقه‌تی ئیمانیان بۆ هه‌زم نا‌ک‌ر‌ئ و تێ‌ی نا‌گه‌ن، جودا‌وا‌زی نی‌وان خۆیان و کرده‌وه‌ی خراپ له‌سه‌ری‌که‌وه‌و موسو‌ل‌مانان و کرده‌وه‌ی چاکیان له‌سه‌ری‌کی تره‌وه نا‌که‌ن، بۆ‌یه قورئانی پیرۆز ئه‌وه‌یان به‌گ‌و‌ئ‌دا ده‌دا که به‌گ‌و‌یره‌ی ته‌را‌زو‌ی خودا جیا‌وا‌زیی بنه‌ر‌ه‌تی هه‌یه له‌نی‌وان پێ‌ری گوم‌را‌و کۆمه‌ڵی خودا‌نا‌سه‌وه، له‌نی‌وان کرده‌وه‌ی چا‌ک و کرده‌وه‌ی خراپه‌دا.

هه‌روه‌ها سوره‌ته‌که ئه‌وه‌مان بۆ رون ده‌کاته‌وه: که کۆمه‌لێکی تر هه‌ن ئاره‌زۆبازو هه‌واپه‌رست، هه‌یج یاساو رێسایه‌کیان نیه‌ کێشه‌کانی خۆیان پێ هه‌لبسه‌نگیتن، شوێن هه‌واو ئاره‌زۆی خۆیان که‌وتون و هه‌وه‌سبازو ئاره‌زۆ په‌رستن، هه‌واو ئاره‌زۆی خۆیان کردوه به‌خودای خۆیان و ئامیڤی بیستو و دیتو هه‌ست و شعوری خۆیان له‌کار خستوه. به‌ناشکرا ئینکاری زیندوبوونه‌وه و حیساب و لیکۆلینه‌وه و سزاو پاداش ده‌که‌ن، ده‌لێن: ژیان ته‌نها ژیا‌نی دونیایه‌و که‌مردین تازه‌ زیندو نابینه‌وه.

وێده‌چێ ئه‌م تاقم و پێپانه هه‌موویان یه‌ک کۆمه‌ل بووبن و له‌بواره جیا‌جیا‌کان دا ئه‌م بیروباوه‌پانه‌یان ده‌رپڕین، له‌وانه‌شه تاقم و پێپری جیا‌جیا‌بن، وێشه‌چێ هه‌موو ئه‌م تاقم و پێپانه له‌ناو خودی مه‌که‌که‌دا نه‌بووبن، وه‌لێ که‌ ئاماژه‌یان پێکراوه بۆ ئه‌وه بووه قورپه‌یشیه‌کان په‌ندی لی وه‌ریگرن.

به‌هه‌رحال قورئان به‌ره‌و روی تاقم و پێپری ئاوا بۆته‌وه و که‌سانی ئاوا به‌ره‌نگاری بوونه‌وه، له‌م سوره‌ته‌دا له‌و تاقم و پێپانه ده‌دوێ و به‌لگه‌و نیشانه‌ی بۆرده‌ریان له‌سه‌ر راست ده‌کاته‌وه.

سه‌ره‌تا سوره‌ته‌که سه‌رچاوه‌ی قورئان به‌یان ده‌کاوه‌وه دو‌یات ده‌کاته‌وه: که له‌خوداوه نازل کراوه، نه‌جار هه‌بون و تا‌ک و ته‌نهایی خودا راده‌گه‌یه‌نی و دروستکردنی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی و ئاده‌میزاد و گیانه‌به‌رانی ترو گۆپانی شه‌وو رۆژو بارینی باران و هه‌لکردنی (با) ده‌کاته به‌لگه‌ له‌سه‌ر هه‌بوونی خودایه‌کی خاوه‌ن ده‌سه‌لات و زانا و دانا و تا‌ک و ته‌نها.

ئەجار ھەرەشە لە ھەموو ئەوانە دەکا: کە ئایاتی خودا بە درۆ دەخەنەووە گالتهی پێ دەکەن.

ئەجار ھەندیک نيعمه‌تی خودا بەسەر بەندەکانی دەست نیشان دەکا، لەپیش ھەموو ئەو نيعمه‌تانەووە نازلکردنی قورئانە: کە ھۆی ھیدایەت و شارەزایی کردنی مەردومە. ئەجار رامکردنی دەریاکان بۆ ئەوێ کەشتی و گەمیکان بە ناویان دا بپۆن و بە ھۆیانەووە بازرگانی بکەن.

ئەجار باسی رەوشتی بەرزى خوداناسان دەکا و باری ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی و مەروئایەتی و ناشتی خوازییان دیاری دەکا، ئەو ھەروە دەکاتەو: کە کردەوێ چاک یان خراپ ئاکامەکەى بۆ خاوەنەکەى یەتی.

ئەجار نيعمه‌تە مادى و گیانی یەکان رادەنویێ کە خودا بە خشییونی بەنەتەوێ ئیسرائیل.

ئەجار فەرمان بە پێغەمبەر موسوڵمانان دەکا: کە پابەندى شەریعەتی ئیسلام بن بە ھەموو لایانە دەن، پشت بە خودا ببەستن و بتمانەیان پێ پێ بێ، داواى یارمەتى ھەر لە ئەو بکەن.

ئەجار پەرورەدگار رەدەى موشریکەکان دەداتەو: کە ئینکاری زیندوبوونەووە دەکەن، ئەو دەسەلمیێ کە ژیانەخشی و مریئەرو کۆکەرەوێ نادەمیزاد لە قیامت ھەر خۆیەتی، ئەو خاوەنى توانای رەھاو خاوەنى ئاسمانەکان و زەویە، خۆى مالیک و فرمانرەوای رۆژى قیامتە. پاداش و سزا ھەمووی بە دەست خۆیەتی.

کۆتایی سوره‌ته کهش به‌وه ده‌هیتی: که نا «میزاده‌کان پاداش و سزای عادلانه و هر ده‌گرنه‌وه. هه‌روا ناده‌میزاد تیکرا ده‌کرینه دو تا قمی سه‌ره‌کی تا قمی به‌هه‌شتی یه‌کان نه‌وانه‌ی خاوه‌ن باوه‌ری راست و کرده‌وه‌ی چاکن. تا قمی دۆزه‌خیه‌کان نه‌وانه‌ی پروایان به‌خودا نه‌بوه و په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌تکر دۆته‌وه، کرده‌وه‌ی خرابیان نه‌نجام داوه. به‌ژیانی دونیا بوغرا بون و گالته‌یان به‌نایاتی خودا کرده‌وه.

سه‌رچاوه‌ی قورئان په‌رومردگاری با لاده‌ست و دانایه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ﴿١﴾ تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِن دَابَّةٍ ءَايَةٌ
لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ وَأَخْلَفَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ
مِن رِّزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ ءَايَةٌ لِّقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿٥﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ
اللَّهِ وَءَايَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

﴿حم﴾ = (ح-میم) دهست پیکردنی سوره ته که بهم دوو پیته و بهو شیوه ناماژه به وه: که ئەم قورئانه موعجیزه سەرئاسایه لهو جوړه پیتانه پێک هاتووه، دهبا قوریشییەکان و هه‌موو ئاده‌میزاد بتوانن لهو جوړه پیتانه کتیبیکێ تری ئاوا دابنێن. بێگومان نه‌یان‌توانیوه و ناتوانن وینە‌ی ئەو که لامه بخه‌نه رو! که وایی ئەمه خۆی له‌خۆیدا به‌لگه‌یه‌کی به‌هێزه له‌سه‌ر ئەوه: که ئەم قورئانه سەرچاوه‌که‌ی خودای په‌روه‌ر گاره، ﴿تَزِيلُ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ بێگومان ئەم قورئانه له‌خودای بالاده‌ست و داناوه نازل کراوه، خودایه‌کی خاوه‌ن هه‌سه‌لاتی وه‌ها: که هیچ شتێک نه‌ی‌وێریت، داناو لێزان: که هه‌موو کارێکی له‌جێی خۆیدا، هه‌موو شتێکی به‌رژوه‌ندی ئاده‌میزادی تێدا، هه‌رچی بکړی بێته‌دی ده‌توانی بیهێنیت‌دی. زانایه به‌هه‌موو شتێک، بێ ئاتاجه له‌هه‌موو شتێک، هه‌رچی عه‌به‌شو به‌تال بێ له‌و رونا‌دا.

﴿إِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ بێگومان له‌دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا به‌لگه‌ی به‌هێزو ئاشکرا هه‌ن له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو تا‌ک و ته‌نهایی زاتی پاکی و توانای ره‌ها و بێ سنووری.

﴿وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ آيَاتٍ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ بێگومان له‌به‌دیهێنانی ئێوه‌ی ئاده‌میزاد دا: که له‌نه‌به‌وه‌ خودا دروستی کردون، دروستبونه‌که‌شتان به‌چهند قوناغێک بووه: سه‌ره‌تا گل و نه‌جار دله‌یه‌ مه‌نی و پاشان خوینپاره‌و دوا‌یی گۆشتپاره. نه‌جار هه‌یکه‌لی ئیسقانی و دوا‌یی داپۆشینی به‌پێست و به‌مجوړه تا ده‌بێته ئاده‌میزادیکی ته‌واو و کامل

له زات و له صیقاتی ئاده میزادی دا. ههروه ها له دروستکردنی ئه و حه مکه گیانله بهرو پیپروو خشوک و بالنده یه دا که به ناو زهوی دا بلاو بوونه وه، هه ندیکی له گهرمه سیرو بریکیان له کویستان داو هه ندیکیان له که ش و هه وای مام ناوه ندی دا دریزه به ژیان ده ده ن، هه ندیکیان له وشکانی دا هه ندیکیان له ناو ئاودا، هه ندیکیان مائی و بریکیان کیوی، له هه موو ئه مانه دا ئایات و نیشانه ی گه وره هه ن له سه ر قودره تی خوداو حیکه مه ت و دانایی له هه موو کارو کرده وه یه کی دا، بو که سانیک ئه هلی یه قین بن، نیمانیان هیئابی و قبولی حه قیان کردبی و ئیمانیان به ره به ره زیاد بووبی و به ته وای دلیان له سه ر ئیمان دامه زرابی، به جۆریک دلیا بووبن هیچ شک و گومان رویان تی نه کا.

﴿واختلاف الليل والنهار، وما أنزل الله من السماء من رزق فأحيا به الأرض بعد موتها وتصريف الرياح آيات لقوم يعقلون﴾ ییگومان له گۆرانی شه وو رۆژو به شوین یه کدی دا هاتنیان دا، له جوداوازییان له کورتی و دریزی و ساردی و گهرمی دا، له روناکی و تاریکی دا، ههروه ها له بارانه ی که ده بیته هۆکاری پهیدا بوونی رزق و رۆژی و له بهرزایی یه وه خودا ده یبارینی و زهوی مردوی پی زیندو ده کاته وه، خاکی سوته مه پۆی پی شین و زه نویر ده کاته وه و به گول و گۆگیای رهنگاو رهنگ ده پرازی نیته وه، یان مه به ست به ﴿ما أنزل الله من...﴾ تیشکی خۆره چونکه له راستی دا باران بارینیش به هۆی تیشکی خۆره وه ده سه به ره ده بی، گهرمی خۆر له ده ریا ده داو بوخار هه لده ستینی و هه ور پهیدا ده بی و بارانی لی ده باری.

هه‌روه‌ها له‌هه‌لکردنی باو هه‌تانه‌و بردنی دا، له‌گۆرانه‌کاری تی‌یدا ده‌میک له‌باکوره‌وه هه‌لی ده‌کا به‌ره‌و باشور ده‌میکیش به‌په‌چه‌وانه‌وه، کاتی‌ک نه‌و بایه‌ سارد ده‌بی‌و وه‌ختیکیش گهرم، کاتی وا هه‌یه‌ سودی هه‌یه‌ بۆ ژینگه‌و جاری وا هه‌یه‌ زیانه‌خشه‌، هه‌موو نه‌م گۆرانه‌کاری و جوداوازییه‌ی ده‌بیندری‌و هه‌ستی پی‌ ده‌کری‌ نیشانه‌ی هه‌بوونی خودایه‌کی خاوه‌ن ده‌سه‌لات و به‌توانایه‌و عاقله‌ندان ته‌یان ده‌فکرن و لی‌یان ورد ده‌بنه‌وه، له‌و دیمه‌ن و روداوانه‌ سود وهرده‌گرن له‌دیارده‌کانی بونه‌وهر ورد ده‌بنه‌وه‌و به‌لگه‌و نیشانه‌ له‌سه‌ر خودایه‌تی خودا ده‌دۆزنه‌وه، رۆژ به‌رۆژو سات له‌دو‌سات ئیمانیان به‌هه‌یزترو دامه‌زراو تر ده‌بی‌و یه‌قینیان زیاد ده‌کا له‌زه‌ت و خۆشی له‌خودا په‌رستی دا ده‌بینن.

﴿تلك آيات الله نتلوها عليك بالحق، فبأي حديث بعد الله وآياته يؤمنون﴾ نه‌و شتانه‌ی باسکران هه‌ر له‌دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه‌وه به‌گۆرانی شه‌وو رۆژو وهرزی سال‌و گۆرانی ئاوو هه‌وا... هتد هه‌موو نه‌مانه‌و زۆر شتی ته‌ریش به‌لکوو هه‌موو گه‌ردیله‌یه‌کی بوونه‌وهر به‌گیاندارو بی‌ گیانییه‌وه به‌دیاری نادیاریه‌وه به‌لگه‌و ده‌لیلی ئاشکرای ته‌یمه‌ن ئاماژه‌یان پی‌ ده‌که‌ین و به‌سه‌ر تۆدا نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست ده‌یاخویتیینه‌وه، حه‌ق و راستییان له‌خۆ گرتوه‌و به‌ح‌ق و راست نه‌و قورئانه‌مان نازل کردوه، بۆ چه‌سپاندنی حه‌ق و په‌یره‌وی کردنی حه‌ق ناردومه‌نه‌ته‌ خواری، بۆ نه‌وه‌مان ناردوه ئاده‌میزاد سودی لی‌ وهره‌گرن و پی‌ی به‌هره‌وهره‌بن. جا نه‌گه‌ر نه‌وان به‌م قورئانه‌ ئیمان نه‌هه‌ینن نه‌دی به‌چ

نايەتیک ئیمان دەھیتن؟ واتە كەسئك بەقورئان بەھرەمەند نەبئ و نایاتى
خودا نەبنە ھۆى ئیمانھیتانى، بەھیچ نیشانەو نامەى تر موسولمان نابئ.
كەوابئ قورئان نامەى ھیدایەتەو بەلگەى جؤراو جؤرى لەسەر بنەماكانى
عەقىدە لەخۆگرتووە. یەكتاپەرستى و راستى پیغەمبەرایەتى و راستى
رابوونى قیامت دەسەلمینى، ھەرۋەكوو چۆن ئەحكامى فیقھى و
ئەخلاقى و كۆمەلایەتى و رامیاری و نابورى... ھتد لەخۆگرتووە.

ھەر كەسئ سەرنج لەو كۆمەلە نایەتەنە بڤاوە بەوردى لەماناكەیان
ورد بێتەو بەناچارى دەبئ دان بنئ بەھەبوونى خودایەكى بەدیھیتەرى
زاناو داناو بەتوانادا.

بێگومان ژيان لەبەسیت ترین شیۋەىدا تا (مقعد) ترین شیۋەى
موعجیزەىەو نیشانەى ھەبوونى خودای بەدیھیتەرە، بەلکەو تاکە
خانەىەك لەجەستەى زیندوو پچوكترى لەخانەو گەردیلەش موعجیزەن!!
ئەى دەبئ چۆن ئادەمیزاد بەو پیکھاتە نەفسى و جەستەى یەى
موعجیزە نەبئ؟!

وێراى ئادەمیزاد ئەو ھەمكە گیانلەبەراندەى دەوروبەرى، جؤرو
شکل و روخسار و ھەلس و كەوتیان، شیۋەى زاووزئ و ژيان و
پەرۋەردەبوونیان، كە ھەر خودا ژمارەو چۆنیەتییان دەزانئ، ھەرچیان
بگرى و تئى بفقري، موعجیزەىەو سەرسورپھیتەرە، جوداوازیى نئوان

می‌رۆلەیه‌ک و فیلێک نیه، پچوک و گەورەیان زۆرو کەمیان موعجیزەن،
سەیری ئەو تەنسیق و پلان و نەخشەیە خودا لەنیوانیان دا دایناوە بۆ
هەموو رەگەزێک ئەندازەیەکی داناوە، پیکهاتەیی جەستەیی و ژمارەو
قەبارەیان لەرەگەزەکەیی تر جیاپە، دەستی قودرەت تەوازونی نیوانیان
راگرتووە، کەم و زیادییان بەسەردا دێنێ و بەحیکمەت و تەقدیر تاو
توێیان دەکا. سەیر بکە باز کە بالئەدیەکی ئازاو بالا دەستە بەسەر
بالئەدەکان دا تەمەنی درێژە بەلام بەگوێرەیی چۆلەکەو ریشوولە ریشووی
هێلکەو بیچووی کەمە، خۆ ئەگەر هێلکەو بیچووی وەکوو چۆلەکە زۆر
بواپە ژمارەیی بازەکان زۆر بواپە، هەموو بالئەدیەکان قاپە بپ دەکردن!

شێرو پلنگ لەجیهانی جانەوهران دا ئەگەر وەکوو مەرو بزن و ناسک و
کەرەکیوی زاو و زێیان زۆر بواپە گیانلەبەرانی تریان قاپە بپ دەکردن و
هەموویان دەخواردن!

سەیر بکە می‌شینک بەجاریک سەدان هەزار بیچووی دەبێ، بەلام
تەمەنیان لەدوو حەفته تێپەر ناکا، دەبێ حال و وەزە چۆن بواپە ئەگەر
تەوازەنەکە تێک بچوایەو تەمەنی می‌شەکان چەند مانگیک یان چەند
سالیک بواپە؟ بی‌گومان ئەو کاتە رەگەزی می‌ش هەموو شتیکی
داده‌پۆشی، چاوی گیانلەبەرانی تریان دەردێنان!

کەوابوو ئەو دەستی پەرورەدگارە ئەو تەوازەنی راگرتووە و ریشووی
هەموو شتیکی دەست نیشان کردووە، هەموو شتیکی بەئەندازەیەو بۆ

هه‌موو شتیك حیسابی تایه‌تی راگرتووہ. هه‌ر ئاواو به‌و جۆر: له‌هه‌موو زه‌پراتیكی بوونه‌وه‌ردا، له‌هه‌موو بوارو حالو «ه‌زعیك دا، له‌جیهانی گیانله‌به‌هران دا له‌خودی دروست‌کردنه‌که‌یان دا، له‌تایه‌قه‌ندی و پیلان و مه‌زنه‌کردنیان دا، له‌جیهانی ناده‌میزادا، له‌جیهانی پیروو خ‌ش‌ر‌ك و بالنده‌و گیانله‌به‌رانی ناو دهریاو چۆمه‌کان دا... به‌تاک و به‌کۆ له‌هه‌موویان دا نیشانه‌و به‌لگه‌ی هه‌بوونی خودای خاودن ده‌سه‌لات و زاناو دانسا هه‌من، هه‌ر که‌سیك تییان بفکری و لییان ورد بیتته‌وه‌یه‌قینی بۆ په‌یدا ده‌بی و دلّو دهروونی پر ده‌بی له‌تارامی، شك و گومانی تیدا نامینی!

گۆرانی شه‌وو روژ دوو دیارده‌ی سه‌رسوپه‌ینه‌رو دو نیشانه‌ی گه‌وره‌ی ناوبوونه‌وه‌رن، به‌هۆی دوباره‌بوونه‌وه‌ی نه‌و گۆرانکارییه: که‌هه‌موو بیست و چوار سه‌عاتیک نه‌و دیارده‌دوباره‌ده‌بیتته‌وه‌و پیوه‌یان راهاترویی، شه‌گینا له‌راستی دا گۆرانی شه‌وو روژ دو نیشانه‌ی گه‌وره‌و گرنگی نازبوونه‌وه‌رن و پیویسته‌هه‌لویتته‌یه‌یان له‌سه‌ر بکری، به‌دلایکی کراوه‌و ده‌سه‌لاتی که‌ی ناسکه‌وه‌لییان ورد بینه‌وه. بۆ شه‌وه‌ی هه‌ست به‌و قه‌ردراتی ده‌سه‌لاتی که‌یین: که‌و ددیان دینی. بێگومان زانیاری ناده‌میزاد روژ دوا‌ی روژ زیاد ده‌بی و له‌باره‌ی دیارده‌کانی بوونه‌وه‌ره‌و زانستمان به‌رفراوان ده‌بی!

ده‌زان: که‌شه‌وو روژ دوو دیارده‌ی بوونه‌وه‌رن و له‌هه‌ل‌خولانی زه‌وی به‌ده‌زری خۆی دا به‌رامبه‌ر به‌خۆر هه‌موو بیست و چوار سه‌عاتیک په‌یدا ده‌بن، هه‌ل‌خولانی زه‌ویش بۆ خۆی شتیکی سه‌رسوپه‌ینه‌ری تـه‌، هه‌ل‌خولانی نه‌و قه‌باره‌زه‌به‌ل‌لاحه، به‌و شپوه‌ریك و پیکی و ته‌نظیمه، له‌و

بۆشايى يە بەرفراوانەدا ھەلدەخولىۋ مەلە دەكا بەبى ئەۋەى بەشتىكەۋە
 ھەلۋاسرابى يان لەسەر شتىك ۋەستىندرابى، تەنھا دەسەلاتى خودا
 رايگرتوۋە بەۋ شىۋە مەلاين سائە ھەلدەسورپى ۋ رۆژىك لەرۆژان
 چركەيەك نەۋەستاۋە خولەكىك دوا نەكەۋتوۋە سانتىمەترىك لەخولگەى
 خۆى لاینەداۋە.

ھەتا زانىارى ئادەمىزاد زىاد بكا، گرنكى دياردەى شەۋو رۆژ لايان
 زياتر دەبى، بۆيان دەرەكەۋى كە دابەشبوۋنى كات لەنىۋان شەۋو رۆژداۋ
 دابەشبوۋنى سالى بەسەر ۋەرزەكانى دا ھۆكارىكى سەرەكىن بۆ پەيداۋونى
 ژيان لەسەر زەۋى ۋ بەردەۋامبوۋنى. خۆ نەگەر ئەم دوو دياردانە بەۋ شىۋە
 نەبوۋنايە يىنگومان ھەموو شتىكى سەر ئەم زەۋىيە دەگۆراۋ ژيان بەۋ
 شىۋە ئاسايى يەى ئىستا نەدەبوۋ. بۆيە دەبى بزائىن ئەم دوو دياردەيە
 (گۆپانى شەۋو رۆژ) دوو دياردەى زۆر گرنكى ۋ دو نىعمەتى گەۋرەى
 پەرۋەردگارن بەسەر ئادەمىزاددا بەتايىبەتى ۋ بەسەر ھەموو گيانلەبەرانى
 تردا بەگشتى، ھەرۋەھا دياردەى (با) كە بىرەرۋ باشورۋ باكورۋ
 خۆرھەلات ۋ خۆرناۋا ھەل دەبى، دەمى ساردو چەلى گەرم ۋ جارئ توندو
 ۋەختى ھىدى، بەشىۋەيەكى بەردەۋام ئەم ھەۋايە لەئارادايە ۋ دىۋ دەچىۋ
 پەيۋەندىيەكى سەرەكى بەگۆپانى شەۋو رۆژو بەھەلخولانى زەۋىيەۋە
 ھەيە، ھەرۋەكوو چۆن پەيۋەندى بەۋ ھەۋرو بارانەۋە ھەيە كە مايەى رزقو

روژی و هوکاری بهرده و امبونی ژبان له سهر زهوی، هه موو نهم دیارده و
 نیشانانەى باسکران پیکه وه گونجاون و به گویره ی ویستی خودا بوونه وه
 پیک ده هیئن، هه موویان تیکرا به تالک و به کو نیشانەى ده سه لاتی ره های
 پهروه دگارن. به لام بو کی؟ بو که سانیك عه قلیان هه بی!

هه ره شه کردن له وانه ی نایاتی خودا به درو ده خه نه وه

وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ ءَايَاتِ

اللَّهِ تُنَلِّىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

﴿٨﴾ وَإِذَا عَلِمَ مِنْ ءَايَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ

مُهِينٌ ﴿٩﴾ مِّن وَّرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا

وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾ هَٰذَا

هُدًىٰ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجَزِ أَلِيمٍ ﴿١١﴾

دواى نهوهى هه ندی نیشانەى قودره تى خو ی بو کافره کان به بیان کردو
 نهوهى راگه یاند: که نه گهر ئیمان بهو قورنانه پیروزه نه هیئن برپا بهو
 نایات و موعجیزانه نه کهن نیت برپا به هیچ شتیک ناکهن. نه جار به شوین
 نه ودها هه ره شه ی توندیان ناراسته ده کا، هه ره شه به عه زابى سهخت له هه موو

ئه‌وانه ده‌کا که قورئان به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه له سهر کوفرو بێ‌دینی سوره‌بی. نیه‌یه‌یان پێ راده‌گه‌یه‌نی: که سزای ئه‌وان دۆزه‌خ ده‌بی و بته‌کانیان هیچ سودیان پێ ناگه‌یه‌نن، ته‌نیا قورئان نامه‌ی هیدایه‌ته‌وه ههر ئه‌و به‌که‌لکی ئه‌وه‌دی بکریته به‌نامه‌ی ژیان!

ده‌فه‌رموی: ﴿وَلِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ شیوی وهیل که شویتیکه له ناو دۆزه‌خ دا بۆ هه‌موو ئه‌وانه‌ی نایاتی خودا به‌ درۆ ده‌خه‌نه‌وه، تا بینه قاقایان تاوان و سه‌رپێچیکاریه ته‌ففاک: به‌ که‌سیک ده‌گوتری:

۱. سوور بێ له سهر کوفرو بێ‌دینی و خۆ به‌زلزان و فیزه‌ون بێ. ﴿يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تَتْلَىٰ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَصْرُ مَسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا﴾ نایاتی قورئانی به‌سه‌ر داده‌ خویندریته‌وه، به‌لگه‌ی ئاشکراو نمایانی تێدان له سهر تا‌ک و ته‌نهایی خودا له سهر دسه‌لات و توانای ره‌های، ئیمان ناهێتی.

هه‌ره‌شه په‌روه‌دگار ده‌بیسی و خۆی لێ گێل ده‌کا و له هه‌لۆیستی خۆی دانا به‌زی. به‌و نایه‌تانه‌ی به‌سه‌ری دا ده‌خویندریته‌وه په‌ندنامه‌یز نابێ، به‌ خۆی ده‌نازی و گوێ به‌ هه‌ره‌شه‌ی خودا نادا، ههر ده‌لێ ی نایان بیسی و گوێی لێ نیه. ﴿فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (به‌ته‌وسه‌وه) موژده‌ی عه‌زابی به‌ ئێش به‌و جو‌ره که‌سانه‌به‌ده، با باش بزائن خودا عه‌زابی دژواری دۆزه‌خی بۆ ئاماده‌کردون!

۲. گالته به قورئان بکاو گرنگی پی نه‌دا ﴿واذا علم من آیاتنا شیئاً اتخذها هنزوا أولئك لهم عذاب مهین﴾ نهم بوختانک‌هرو تاوانبارو کافره سهره‌قه: که نایه‌تیکی قورئان ده‌بیسی، شتیک ده‌بار‌ه‌ی قورئان ده‌زانی نیتر نه‌وه ده‌کاته قاوه و هه‌للا، ده‌یکاته شوینی گالته پی‌کردنو لاقرتی و قه‌شم‌ری. نه‌وانه سزای به نیشرو ریسواک‌ه‌ریان بۆ ناماده‌کراوه، له تۆله‌ی نه‌وه‌ی نه‌وان گالته به پ‌دیامی خوداو پیغه‌م‌ب‌ری خودا ده‌ک‌ن، سوکایه‌تی به قورئان ده‌ک‌ن خودا سزای ریسواک‌ه‌رو ئابروبه‌ری بۆ ناماده‌کردون.

﴿من ورائهم جهنم، ولا یغنی عنهم ما کسبوا شیئاً﴾ لا ما اتخذوا من دون الله أولیاء ولهم عذاب عظیم﴾ له پیش نه‌و کافرو تاوانبارانه‌وه رۆژی قیامت دۆزه‌خ هه‌یه، بۆیان‌ناماده‌کراوه، نه‌وان له نیست‌اوه به‌ره‌و روی دین، پی‌ی ده‌گ‌ن و تی‌ی ده‌ک‌ن، توپ ده‌درینه‌ناوی و رزگار بوونیان ناب‌ی.

﴿هذا هدی، والذین کفروا بأیات ربهم، لهم عذاب من رجز أليم﴾ نهم قورئانه هه‌مووی نه‌و نایه‌تانه‌ی له‌وه پیش له‌م سوره‌ته‌دا باس‌کراون هیدایه‌تن، هیدایه‌ت‌ده‌رن بۆ ریبازی حه‌ق و راستی، شاره‌زای مه‌ردوم ده‌ک‌ن بۆ ریبازی به‌خته‌وه‌ری ئاده‌میزاد له تاریکی و گوم‌پایی رزگار ده‌کاده‌یخاته سه‌ر ریبازی نوورانی. نه‌وانه‌ی پروایان به نایاتی قورئان نیه، رۆژی قیامت کوشنده‌ترین عه‌زابیان بۆ ناماده‌کراوه. قورئان هیدایه‌تیکی خالص و پالته‌یه هه‌یچ چه‌واشه‌کاری و گوم‌پا کردنی تیدا نیه، جا که سی‌ک پروای به‌و هیدایه‌ته نه‌بی دیاره شیای سخته‌ترین عه‌زابی دۆزه‌خه!!

هه ندی نیعمه‌تی خودا به سهر به‌نده‌کانی دا

﴿اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ ﴿۱۲﴾ وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ ﴿۱۳﴾ قُلْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ ﴿۱۴﴾ مَن عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ﴾ ﴿۱۵﴾

دوای ئەو هه‌ره‌شه ترسناکه‌ی ئاراسته‌ی ئاده‌میزادی کرد، به‌جۆره‌ها سزاو عه‌زابی سه‌خت ترساندنی ئە‌ه‌جار ئوسلوبه‌که ده‌گۆرپی و به‌هیدی له‌وته‌ری دلیان ده‌داو نیعمه‌ته‌جۆراو جۆره‌کانی خۆی ده‌خاته‌وه‌ بیریان و به‌به‌رچاویان دا رایانده‌نویتی. رامکردنی که‌شتی زه‌به‌للاح و که‌به‌ناو ده‌ریادا ده‌که‌ونه‌رۆیشتن و کالآ وشت و مه‌کیان پی ده‌گوێزنه‌وه‌ که‌شت و گوزاریان پی ده‌که‌ن، خودا ئەو که‌شو هه‌وایه‌ی خولقاندوه‌ ئەو که‌شتی‌به‌ بار گران و قورس و زه‌به‌للاحانه‌ له‌ ناو ده‌ریادا نقوم نه‌بن هیتی کێشنده‌ی زه‌وی و هه‌بوونی بای گونجاو مولانیم و ئەو عه‌قل و زانیاره‌ی ئاده‌میزاد که

کەشتی یەکە ی ریکخستوو و لی ی دەخوری هەموویان نیعمەتی خودان و
خودا وەدی هیئان ئادەمیزاد سوودیان لی دەبینی، هەروەها موسەخەر
کردنی هەرچنی لە ئاسمانەکان و زەوی دا هەیه بۆ سودی ئادەمیزاد و
کەلک لی وەرگرنتی.

ئەجار فەرمان بە موسوڵمانان دەکا کە لە بەرامبەر کافرەکان
لیبوردەیی بنوینن و چاوپۆشییان لی بکەن. دەفەرموی: ﴿اللّٰهُ الَّذِي سَخَّرَ
لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفَلَكَ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ، وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ﴾ بێگومان ئەو خدایەکی کە هەبوون و تاكو تەنهای و بە
توانایی و دانایی بە بەلگەو نیشانە ی جۆراو جۆر سەلمێندراوە، خدایەکی
وەهایە دەریای بۆ ئێوە رام کردووە بۆ ئەوەی کەشتی بە ناودا بپروا، کالاو
شت و مەکی خۆتانی پێ بگوێزنەو، بازرگانی لە نیوان ولاتان دا ئەنجام
بدەن، بە هۆی غەوواصەو ئامیتری ترەو بپۆنە ناو دەریاوە بۆ دەرھێنانی
دووڕ مەرجان بۆ راوێ ماسی و گەلی شتی تر، بۆ ئەوەی سوپاسی خودا
بکەن لە سەر رامکردنی دەریاو سودلی بینینی!

رامکردنی دەریا لە رابوردودا بە سی شت دەستە بەر دەبوو: بای
گوڤجاو بۆ رویشتنی کەشتی یەکە، توانایی ئاو بۆ ئەوەی بتوانی ئەو
قورسایی یە لە سەر خۆی بگری، سروشتی دار کە سەراوێو تقوم نابێ. لە
رابوردودا زۆربە ی پێکھاتە ی کەشتی لە دار دروستکراوە.

﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِی السَّمَوَاتِ وَمَا فِی الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ، إِنَّ فِی ذَلِكَ
 لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ ههروه‌ها بۆ ئیوه‌ی رامکردوه‌و وای خولقاندوه
 خزمه‌تی ئیوه‌ بکا، هه‌رچی له‌ ئاسمانه‌کان دایه‌ له‌ خۆرو مانگو نه‌ستیره‌و
 شاره‌ نه‌ستیره‌ شته‌کانی تری ناو ئاسمان. هه‌روه‌ها هه‌رچی له‌ ناو زه‌وی دا
 هه‌یه‌ له‌ خاكو ناوو هه‌واو ناگر، له‌ کیوو که‌ژو ده‌شتایی و شاخو دۆل، له‌
 باو بارانو گیانله‌به‌ران به‌ هه‌موو جوړیکیانه‌وه‌ هه‌مووی بۆ خزمه‌تی
 ئیوه‌یه‌و سودو به‌رژه‌وندی ئیوه‌ی تیدا‌یه‌. رامکردنی ئه‌م هه‌مکه‌ چتو
 مه‌ ره‌حه‌مت و فەضلی خودایه‌ بۆ ئیوه‌ی ئاده‌میزاد تا سودی لی و هه‌ریگرنو
 به‌نده‌ایه‌تی بکه‌ن، بیر له‌ قودره‌تی خودا بکه‌نه‌وه‌، به‌ به‌لگه‌ تاكو ته‌نهایی
 خودا بدۆزنه‌وه‌، چونکه‌ بی‌گومان له‌و رامکردن و ژیر بارکردنه‌ دا به‌لگه‌ی
 جوړاو جوړ هه‌ن له‌ سه‌ر به‌ توانایی و تاكو ته‌نهایی خودا بۆ گه‌لو
 نه‌ته‌وه‌یه‌ك خاوه‌ن عه‌قل و هۆش بنو بیر بکه‌نه‌وه‌، نمونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌
 نایه‌تیکی تره‌: كه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ، ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ
 الضَّرُّ فَالْيَايِهِ تَجَآرُونَ﴾ (النحل/۵۳) هه‌رچی له‌ بوونه‌وه‌ردایه‌ هی خودایه‌و به‌
 ده‌ست خودایه‌و نه‌و رامی کردوه‌و هه‌لیده‌سوپرینی بۆ خزمه‌تی ئاده‌میزاد
 په‌روه‌دگار هی‌زو توانای وای داوه‌ به‌ ئاده‌میزاد كه‌ شاره‌زای یاساو قانونی
 كه‌ون ببی بۆ به‌رژه‌وندی خۆی به‌کاری بی‌نی!!

نه مجار دواى هینانه وهی به لگه له سهر تاك و ته نهایی خودا فهрман به خودا په رستان ده كا: كه خویان به ره وشتی جوان نارایش بدن ده فه رموی: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ نهی پیغه مبهرا! بهو موسولمانانه خودا ناسه یه كتاپه رستانه بلئی: چاو پۆشی بکهن له نه زیه تدان و خراپه کاری نهو موشریکانهی كه ترسی عه زابی خودایان له دل دا نیه و باکیان لهو روداو ه سامناكانه نیه: كه به سهر ئاده میزادی هیئان و به سهریان دینئی، ناترسن نهو به لاو عه زابهی به سهر گه له سته مکاره کانی هیئاوه به سهر نهوانیشی بیئی، به موسولمانه راستاله کان بلئی: با خۆ راگرو پشوو دریژین بۆ نه وهی خودا پاداشی سه برو خۆراگرییان بداته وه، وه لامی هه موو شتیکیان نه ده نه وه، به هه ندیان نه گرن و گرنگیان پی نه ده ن، خویان له وه بهر زتر بگرن: كه خویان به ولا مدانه وه بهر په چدانه وهی نهوانه وه خهريك بکهن.

له راستی دا نهوانه ی پروایان به خودا نیه و ترسی عه زابی خودایان له دل دا نیه، هه ندی جار موسته حه قی عه طف و بهزه بین، چونكه لهو پشتیوانه به هیزه: كه پهروه دگاره بی به شن لهو هیزو توانا ره هایه پچراون، لهو سه رچاوه صاف و به خشنده و په نا قایم و پته وه دابراون، كه وابی موسولمانان شیای نه وه ن چاو پۆشی له حه ماقه ت و خراپه کاری نهو داماوانه بکهن. بیگومان كه سی کرده وهی چاك بكا ئاكامه كه ی بۆ خۆی ده گه رپته وه، كه سیكیش خراپه بكا زیانه كه ی بۆ خۆیه تی. پاشان (روژی بهری) هه مووتان بۆلای خودا ده گه رپنه وه، حیساب و

لیکۆلینه‌وه‌تان له‌گه‌ڵ ده‌کا، هه‌ر که‌سه به‌ گوێره‌ی کرده‌وه‌ی خۆی
سزا ده‌دری و پاداش وهرده‌گریته‌وه!! خودا: که‌ جله‌وگیری له‌ خراپه‌ ده‌کا و
فه‌رمان به‌ چاکه‌ ده‌کا بۆ قازانجی به‌نده‌کانیه‌تی، بۆ به‌رژه‌وه‌ندی نه‌وانه،
نه‌گینا نه‌گه‌ر هه‌موو جندۆکه‌و ئاده‌میزاد چاکه‌ کاربن له‌ خودایه‌تی خودا
زیادنا‌بی خۆ نه‌گه‌ر هه‌مووشیان خراپه‌کاربن تۆزقالێک له‌ خودایه‌تی خودا
که‌م نایه‌ته‌وه.

نایین و شه‌ریعه‌تی خودا گه‌وره‌ترین نیعه‌ته

وَلَقَدْ آتَيْنَا

بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ
فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا يَنْهَاهُمْ إِنَّ
رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

۱۷ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ
 أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۸﴾ إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ
 شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ
 ۱۹ هَذَا بَصِيرَةٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ
 ۲۰

له‌وه‌پیش باسی نیعمه‌ته‌کانی خودای کرد: که به‌خشیونی
 به‌ناده‌میزادو بریتی بوون له‌نیعمه‌ته‌گشتی‌یه‌کانی، نه‌مجار لی‌ره‌دا باسی
 نه‌و نیعمه‌ته‌تاییه‌تیانه ده‌کا: که به‌خشیونی به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، جا
 چونکه نیعمه‌تی ناین گه‌وره‌ترو پی‌رو‌زتره له‌نیعمه‌تی دونیایی، سه‌ره‌تا
 نیعمه‌ته‌تایینی‌یه‌کان باس ده‌کا به‌تاییه‌تی باسی شه‌ریعه‌تی ئیسلامی
 ده‌کا: که گه‌وره‌ترین نیعمه‌تی خودایه به‌سه‌ر ناده‌مسزادادو ده‌فرموی:
 ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
 وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ وَآتَيْنَاهُمْ بَيْنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ﴾ سو‌یند بی‌ئیمه‌چند
 نیعمه‌تیکی تاییه‌تیمان به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل به‌خشی
 هندیك له‌و نیعمه‌تانه.

- ۱- نازلکردنی ته‌وراته بۆ سهر موسا که پیغه‌مبه‌رو رزگاری خوازو پیغه‌وای نه‌ته‌وی ئیسرائیل بوو له‌چه‌وساندنه‌وه‌و گومپایی رزگاری کردن.
- ۲- روشنبیری و تیگه‌یشتن له‌شهریعه‌تی پیدان ده‌سه‌لاتی ئایینی و دونیاییان گه‌یه‌ ده‌ست، کیشو نیزاعی ناو مه‌ردومیان یه‌کالا ده‌کرده‌وه.
- ۳- پیغه‌مبه‌رمان بۆ سهر ناردن.
- ۴- رزق و روژی پاک و خاوین و به‌ته‌مان پئ دان گه‌زۆو گوشتی شه‌لاقه‌مان بۆ ناردنه‌ خواری.
- ۵- به‌سهر هه‌موو ئاده‌میزاده‌کانی سه‌رده‌می خویان دا پاساویان هه‌بوو ریزو شکۆمه‌ندیان پئ به‌خشین. زۆر پیغه‌مبه‌ریان تیدا هه‌لکه‌وتوون، زۆر له‌پیغه‌مبه‌ره‌کانیان ده‌سه‌لاتی ئایینی و دونیاییان هه‌بوو، پیغه‌مبه‌رایه‌تی و پاشایه‌تیان هه‌بوو، موعجیزه‌ی گه‌وره‌ گه‌وره‌یان هه‌بوو.
- ۶- به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هیزو نه‌حکامی شه‌ریعه‌تیان له‌لا هه‌بوو، هه‌لال و هه‌رامیان لیک جیا کردۆته‌وه. که‌چی وێرای نه‌و هه‌موو نازو نیعمه‌ته‌ دونیاییی ئایینیانه‌ شوکری خودایان نه‌کرد، به‌گوئی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان نه‌کرد، سیله‌و پینه‌زان بوون، کیشو نیزاعیان له‌تاین دا به‌ریا کرد وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿فَمَا آلا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ﴾ واته: کیشو نیزاع ده‌رباره‌ی تاین له‌ناو نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل په‌یدا نه‌بوو مه‌گه‌ر دواي نه‌وه‌ی زانیارییان ده‌رباره‌ی حه‌قیقه‌تی حال بۆ ده‌سته‌به‌ر بوو، به‌لگه‌و نیشانه‌ی جو‌راو جو‌ریان

له‌سەر راست کرایه‌وه، واقعی حالیان ده‌زانی، به‌لگه‌وه ده‌لیلیان
 نیشان‌درا‌بوون، که‌چی به‌ئه‌نقه‌ست و بۆ به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی و کورسی
 خوشه‌ویستی هه‌سوودی به‌یه‌کتر بردن و دوژمنایه‌تیکردنی یه‌کتری و
 چه‌وساندنه‌وه‌ی هه‌ندیکیان بۆ هه‌ندیکی تریان و سه‌ره‌قی و دل‌ره‌قییان
 دویه‌ره‌کی و ئازاوه‌یان تیدا دروست بوو، بوون به‌تاقم تاقم و گروپ
 گروپ، له‌سەر هیچ شتیک کۆرایان نه‌بوو، هه‌میشه پێکه‌وه‌یان شه‌رو
 هه‌را بوو! هه‌ر تاقمه‌وه به‌ئاره‌زۆی خۆی هه‌ل‌ل‌و هه‌رامی دیاری
 ده‌کرد!

﴿ان ربك يقضي بينهم يوم القيامة فيما كانوا فيه يختلفون﴾
 بێگومان خودای تۆ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! روژی قیامه‌ت داد‌گاییان ده‌کا‌و
 کێشه‌کانیان یه‌کا‌لا ده‌کاته‌وه‌و چاک و خراب لێک هه‌ل‌ده‌هاوێرێ، هه‌ق و
 به‌تا‌ل لێک جیا ده‌کاته‌وه‌و پاداشی چاکه‌کار ده‌داته‌وه‌و سزای خراپه‌کار ده‌دا.

﴿ثم جعلناك على شريعة من الأمر فاتبعها، ولا تتبع أهواء السذین
 لا‌یعلمون﴾ پاش په‌یدا‌بوونی ئه‌و کێشه‌و نيزا‌عه‌ ده‌رباره‌ی ئایین له‌نا‌و
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرا‌ئیل دا، کاتی ئه‌وه‌ هات شه‌ریعه‌تیکی جوان و گشتی و تیرو
 ته‌سه‌ل نازل بکه‌مین ئه‌ویش شه‌ریعه‌تی ئیسلامه‌و کاکله‌ی هه‌موو ئایینه
 ناسمانیه‌کانی له‌خۆ گرتوه‌و، ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست تۆمان کردوه
 به‌هه‌ل‌گری ئه‌و په‌یامه‌و بلا‌وکه‌ره‌وه‌ی ئه‌و ئایینه، ده‌سا شوینی بکه‌وه‌و
 پێوه‌ی پابه‌ند به‌، به‌گوێره‌ی ئه‌و شه‌ریعه‌ته‌ حوکم بکه‌و بریار بده، شوین
 هه‌وا‌و هه‌وه‌سی ئه‌وانه‌ مه‌که‌وه: که‌ نه‌قام و نه‌زان و بێ به‌لگه‌وه‌ ده‌لیل مل

دهنن، هیچ لهبارهی بنهماکانی ئاین نازان، نایانهوئ بیزان، بهکورتی
 نهگهر مهیل وهلای ئه وهفام و موشریکانه بکهی شوئن ئایینی بهتال و
 پوچیان بکهوی شیاوی عهزابی سهختی خودا دهبی، ئه و کاته ئهوانه
 فریات ناکهون، ناتوانن عهزابی پهروهردگارت لی لادهن.

﴿انهم لن یفنوا عتک من الله شیئاً﴾ بێگومان ئه و موشریکانه، ئه و
 نهفام و گیل و کهذابانه ناتوانن هیچ جوړه عهزابیکی حودات لی دور
 بجهندهوه، نهگهر شوئنیان بکهوی و خودا بیهوی عهزابت بدا ئهوان هیچ
 یارمهتیهکی تۆیان پی نادرئ! ﴿وان الظالمین بعضهم اولیاء بعض، والله
 ولی المستقین﴾ بێگومان ئه و ستهمکارو کافرو نهفامانه ههندیکیان
 یارمهتیدهرو هاریکاری ههندیکیان، پشتگیری یهکتر دهکهن، دوروهکان
 هاریکاری جولهکهکان دهکهن تیکرا دژایه تی موسولمانان دهکهن، وهلی
 ئه و هاریکاری و یارمهتیدانهیان بۆ قیامت هیچ سودی نیه، جگه
 له مالتویرانی و بهدبهختی هیچی تریان دهستگیر نابئ، یارمهتیدانه کهیان
 بۆ یهکتری تاوانه و سزایان بۆ زیاد دهبی. خودا پشتیوانی موسولمان و
 خاوهن باوهپانی راسته قینهیه، له تاریکی گومرایی دهریان دینئ دهیاغخته
 سهر ریبازی راست و سهر فرازی، کهسیک خودا له پشته بی، کهسیک
 خاوهن تهقوا بی و خوشه ویستی خودا بی، رزگار بوو بهمرز گهیشتهوه
 به پیچه وانهوه کافرهکان شهیتان و تاغوت و ملهپورهکان خوشه ویستیان
 ئهوانیش گومراییان دهکهن، له نورو روناکی یهوه بهره و زلکاوی گومرایی
 رهه یان دهکهن.

نه مجار به یانی گه ورهیی قورئان ده کاو ده فەرموئ: ﴿هَذَا بَصَائِرُ
 لِلنَّاسِ، وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ ئەم قورئانه: که یاسای خودایه بۆ
 ئاده میزاد و بهرنامه ی نیسلامی پیروژه و پوخته ی هه موو نایینه کانی له خو
 گرتووه، تا روژی قیامت بهرده وامه و نه سخ نابیتته وه، ئا ئەم قورئانه
 به لگه و ئامۆزگاری و رێگا نیشانده ره بۆ ئاده میزاد به گشتی، هه رچی
 نه حکامی نایینه تی یدایه و هه موو کیشیه کی پئی یه کالā ده کریتته وه،
 هیدایه تده ری ئاده میزاده بۆ به خته وه ری و سه رفرازی بۆ به مرزگه ییشتن و
 ئادبوون به به هه شت، هه رکه سی پیره و ی بکا هیدایه تده راو
 به مرزگه ییشتووه ره حه تی خودایه بۆ به نده کانی، بۆ رزگار بون له ئاگری
 دۆزه خ له قیامت دا، ئەمه بۆ که سانیک بروائان پئی بئ و گومانیان
 له راستی ئەو بهرنامه پیروژه دا نه بئ، ریزی لئ بگرن و پیره و ی بکه ن.
 دئنیابن ئەوه که لامی خودایه و شه ریه تی یه زدانه، بئ منجه منج بئ
 سئ و دو ته نفیزی ده که ن، جا کاتیک ئەو بروائه په یدا بوو لای ئاده میزاد و
 ئەو متمانه یه ی بۆ حاصل بوو بهرچاوی رون ده بئ و ئاسۆی لئ رونا که،
 ئامانجی دیاره و به ره و مه به ستی پیروژ هه نگا و ده نی، ئیتر ئەو کاته
 قورئان نوورو هیدایه ت و ره حه ته.

چاک و خراب مردن و ژیا نیان چون یه ک نیه

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ
 مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾ وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
 وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾
 أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوْنَهُ وَأَصْلَهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ
 وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا
 تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

دهرباره ی هوکاري نازل بوونی نایه تی ژماره (۲۱) (الکلی) ده تی: ثم
 نایه ته ده رحه ق به عه لی و حه مزه و نه بو عوبه یده ی کو ری (الجراح)
 له موسو لمانه کان و سئ نه فدریش له موشریکه کان (عوتبه و شه یبه و ه لیدی
 کو ری عوتبه): که به موسو لمانه کان یان گوت: ئیوه بیرو باوه رتان بۆش و
 هیچ و پووچه، نه گهر ئه وه ی ئیوه ده یلین راست و بی و زیندوبوونه وه هه بی،
 دنیابن حال و وه زعی ئیمه له قیامه تیش دا له حال و وه زعی ئیوه باشت

ده‌بی، هه‌روه‌کوه‌و چۆن ئیستا له‌دونیا‌دا وه‌زعمان له‌ئیه‌وه‌ باش‌تره‌. ئیتر خودا ره‌دی دانه‌وه‌و به‌درۆی خستنه‌وه‌، ئه‌وه‌ی به‌یان کرد: که هه‌رگیز نابێ و ناگو‌نجی حال و وه‌زعی موسو‌ل‌مانانی راستا‌ل وه‌ک‌سوو حالی کافری سته‌م‌کار بێ؟!

ده‌بار‌ه‌ی هۆکاری ناز‌ل‌بوونی نایه‌تی ژماره‌ (۲۳) ﴿أَفَرَأَيْتَ مِنْ اتَّخَذَ اللَّهُ هَوَاهُ﴾ ئیبنو‌لمون‌ذیرو ئیبنو ج‌ه‌ریر له‌سه‌عیدی کوری جویه‌یره‌وه‌ ری‌وایه‌ت ده‌که‌ن: ده‌لێ: هه‌ندێ له‌قور‌ه‌یشییه‌کان بۆ ماوه‌یه‌ک به‌ردی‌کیان ده‌په‌رست، دوا‌یی: که به‌دری‌کی جوان‌تریان ده‌ست ده‌که‌وت وازیان له‌به‌ردی پێ‌شوو ده‌هێناو ده‌ستیان ده‌کرد به‌په‌رستنی به‌ردی تازا باب‌ه‌ت ئیتر په‌روه‌رد‌گار ئه‌م نایه‌ته‌ی نازل کرد.

ده‌بار‌ه‌ی رسته‌ی ﴿وَحْتَمَ اللَّهُ عَلَى سَمْعِهِ﴾ له‌هه‌مان نایه‌ت دا، موقاتیل ده‌لێ: ده‌رحق به‌ئه‌بوجه‌هل نازل بووه‌، ئه‌و ﴿بُو شَهْوَيْكَ لَه‌گه‌ل (الولید) ی کوری (المغیره) دا به‌ده‌وری کابه‌دا ته‌وافیان ده‌کردو گه‌فت و گۆیان بوو، ده‌بار‌ه‌ی پێ‌غه‌م‌به‌رو نایینی ئیسلام ده‌دوان، ئه‌بو ج‌ه‌هل وتی: فلانی من سور ده‌زانم مو‌حه‌مه‌د راست ده‌کاو پێ‌غه‌م‌به‌ره‌ ولید وتی: کور‌ه‌ ده‌ ووسبه‌ که‌ی ئه‌وه‌ قسه‌ی کردنه‌، چ به‌ل‌گه‌یه‌کت به‌ده‌سته‌وه‌یه‌؟ ئه‌بو ج‌ه‌هل وتی: کور‌ه‌ ئه‌ی هه‌ر ئی‌مه‌ نه‌بووین، به‌گه‌نجی ناومان نابوو (الصادق الامین). وتی: ده‌ی باشه‌ که‌وا‌یه‌ بۆچی بر‌وای پێ ناکه‌ی کێ ری‌گای لێ گرتووی؟ وتی: دوا‌یی کچه‌ قور‌ه‌یشی لێم ده‌که‌نه‌ به‌یت و بالۆره‌و قاوه‌قاو ده‌لێن: فلان‌که‌س شو‌ین هه‌تی‌وه‌ که‌ی ئه‌بو تالب که‌وتووه‌. سو‌یندم ته‌فسیری ره‌وان

به (اللات والعزی) قهت شوینی ناکه وم. ئیتیر نایه تی ﴿وختم علی سمعه وقلبه﴾ نازل بوو.

په یوه ندیی ئه م کۆمه له نایه ته به پیشه وه له م روه وه یه: که له وه پیش جوداوازی نیوان کافرانو خودا په رستانی ده ستنیشان کرد له روی ویا له ته وه نه مجار لیږده دا جیاوازی نیوانیان دیاری ده کاو له روی سزاو پاداشه وه له قیامت دا، پاشان نه وه رون ده کاته وه، که به لگه و هوکاری نه و جوداوازیسه ی نیوان چاکه کاران و خراپه کاران نه وه یه: که خودا بوونه وه ری له سر بناعه ی حق و راستی به دیه پناوه، حه قیش داخوازی عه داله ته. نه مجار له روانگه ی ئه م حق و عه داله ته وه سزاو پاداشی به کرده وه به ستوته وه، کرده وه ی باش پاداشی به هه شته، کرده وه ی خراب سزای دۆزه خه.

ده فهرموئ: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَاءَ مِجَاهَهُمْ وَمَا هُمْ بِأَعْيُنِ اللَّهِ وَآتَهُ: یان نه وانه ی خراپه کارن و تاوان نه نجام ده دهن، برپایان به خودا نه و پیغه مبه رانیان به درو خستوته وه، له جیاتی په روه ردگار شتی تریان کردوته خودا و په رستشیان بو کرده، به ته مای نه ون بیان بیه ریزی نه وانه وه: که خاوه ن باوه رن و شوین په یامی پیغه مبه رانی خودا که وتوون، کرده وه ی په سه ندیان نه نجام داوه و خو یان له خراپه کاری پراستوه؟؟

نایا ئەو تاقمه تاوانبارە ستمکارە بەهێوای ئەوەن پاداشیان وەکوو ئەو کۆمەڵە خاوەن باوەرە خوداپەرستانە بێ؟ بەتەمان لەدوونیاو قیامت وەکوو یەک ریزیان لێ بگرین و بەیەک چاو سەیریان بکەین؟ نەخەیر چون یەک نین، چونکە هالی خوداپەرستان لەقیامت دا جوداوازه لەهالی کافران، ئەوان لەبەهەشتی رازاوەدا ژیان بەسەر دەبەن و لەو پەڕی خۆشی دا دەگوزەرێن، بێ باوەران لەدۆزەخ دا دەتلێنەوه، بێگومان بەهەڵچون، خراب هالی بوون، ئەو حوکمی داویانە: کە گوايه ئێمه خوداپەرستان و بێ باوەران وەکوو یەک سەیر دەکەین، لەدوونیاو قیامت دا پاداشتیان وەکوو یەک وایە! نە نە باوانە گومان نەبەن، بەمردویی بەزیندویی وەکوو یەک نین، خاوەن باوەران ژیانیاں بەخودا پەرستی بەسەر بردو، بێ باوەران بەتاونکاری ژیاو و خەریکی خراپەکاری سەرپێچیکردن بوون. ئەوان لەکاتی مردن دا موژدە بەهەشتیان پێ دراوه، کافرەکان هەپەشە دۆزەخیان لێ کراوه، ئەگەر بەرواڵت لەژیاڤانی دنیادا بێ باوەران هالیان لەخوداپەرستان خۆشتر بێ ئەوه بەتەنکید لەدوا مردن، موسولمانان لەبەختەوه‌ری‌دان و کافران لەو پەڕی ناخۆشی و عەزابدان... وەکوو لەنایه‌تی‌بی تردا ئاماژا بەوه دەکا و دەفەرموێ: ﴿لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ، أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ (الحشر: ۲۰) یان دەفەرموێ: ﴿أَقْنَعُ الْعِلْمَ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ (القلم: ۳۵-۳۶) یان دەفەرموێ: ﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحِينَ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ (ص: ۲۸).

نه‌بجار دواى به‌یانکردنی هه‌بوونی جوداوازی نیوان موسولمانان و کافران، به‌لگه له‌سه‌ر راستی ئه‌و مه‌به‌ئه حیکمه‌تنامیژه ده‌هیئتیه‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿وخلق السموات والأرض بالحق﴾ واته: په‌روه‌ردگار ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌سه‌ر بنه‌مای حه‌ق دروست کردون، بۆ چه‌سپاندنی حه‌ق به‌دییه‌توان، ئه‌وه‌ش داخوازی عه‌دالته‌تکارییه له‌نیوان به‌نده‌کان دا. چونکه ئه‌گه‌ر زیندوبوونه‌وه و حه‌ق و حیساب نه‌بوایه به‌دییه‌تانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌حەق نه‌ده‌بوو، جوداوازی له‌نیوان پاداشی چاکه‌کار و خراپه‌کاردا ئه‌وپه‌ری عه‌دالته‌ت و دادپه‌روه‌رییه. که‌واته خودا ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌حەق دروست کردن بۆ ئه‌وه‌ی بیانکاته به‌لگه له‌سه‌ر به‌توانایی خۆی.

﴿ولتجزى كل نفس بما كسبت، وهم لا يظلمون﴾ هه‌روه‌ها بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو که‌سیک به‌گوێزه‌ی کرده‌وه‌کانی خۆی سزاو پاداش وهریگریته‌وه، به‌نده‌کانی خودا سته‌میان لێ ناکرێ، هیچ سته‌می لێ ناکرێ، نه‌پاداشی که‌م ده‌کریته‌وه، نه‌سزای له‌سه‌ر زیاد ده‌کری، خۆ ئه‌گه‌ر سته‌مکار و چه‌وسینه‌ره‌وه و تاوانبارانی دنیا پاشگوێ بخرانیه و له‌قیامه‌ت سزایان لێ‌ستیندرایه‌وه، ئه‌و کاته دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌حەق نه‌ده‌بوو. که‌واته مه‌به‌ست له‌به‌دییه‌تانی بوونه‌وه‌ر چه‌سپاندنی عه‌دالته‌ت، عه‌دالته‌ت له‌نیوان ئاده‌میزادا ناچه‌سپێ ئه‌گه‌ر زیندوبوونه‌وه و حیساب و لێکۆلینه‌وه نه‌بێ.

نه جار په وهر دگار هه لسو كهوتى كافر هكان به يان ده كاو ده فهر موئ:
 ﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ ۖ خَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبَهُ
 وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْتَدِي مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ نهى
 پيغه مبهرا! (ههروه ها هه كه سيك شياوى خي طاب بئ) پيتم بلئ: ثايا
 كه سيك هه واو هه وه سى خوى كرد بن به خوداى خوى، هيدا يه تى ناسانى
 وه نه گري، له جياتى به ندا يه تي كردن بو خودا ملكه چى هه واو ناره زوى
 خوى بئ، هه رچى هه زى لئ بئ بيكا به بئ نه وهى لايه نى ره زامه ندى و
 پينا خو شبو ونى خودا به رچا و بگري، وه لخال خودا گومرا و ريسواى كرد بئ،
 دل و گويچكه ي مؤر كرد بن و په رده ي به سهر چاودا دابئ، له هيچ تى نه گاو
 هيچ نه بيسئ و نه بينئ، گويچكه ي مؤر كرابن ناموزگارى نه بيسئ، دلى
 مؤر كرابئ و نه زانئ هيدا يه ت چيه، چاوى په رده ي پيدا درا بئ ثاياتى خودا
 له بونه وه ردا نه بينئ، باشه كه سيك به هوى گومرايى خويوه وه نه وه حال و
 وه زعى بئ، ده بئ جگه له خودا كئ هه بئ هيدا يه تى بدا؟ نه رى بو چى بير
 ناكه نه وه، بو به خوتان دا ناچنه وه؟ بو چى هه ول ناده ن حه قيقه تى حال
 بزنان؟! زانايانى ئيسلام هم ثا يه ته ده كه نه به لگه له سهر كو مه لئ
 (قه ده ريبه): كه پييان وا يه تاده ميزاد بو خوى خه لقه نده ي كرده وه و بپرو
 با وه رى خويه تى به چاك و خراپيه وه. به م ثا يه ته ره ديان ده ده نه وه و ده لئ ن:
 خودا خه لقه نده ي كرده وه و بپرو با وه رى به نده كانيه تى، چونكه نه وه تا خودا
 له ثا يه ته كه دا نه وهى رون كر دؤ ته وه، كه دل و گويچكه ي كافر هكانى مؤر
 كردون و په رده ي به سهر چاويان دا هيتا وه مهنى هيدا يه ت وه رگرتنى لئ

کردون، که وایی خودا به دیه پنه رو خه لقن دهی کرده وهی
 بهنده کانیه تی، ناده میزاد که سبی ده کاو به ویستی خزی لایه ک له خیرو
 له شهر هه لده بژی ری. شوابو عیقاب له سهر هه لباردن و که سبی
 کرده وهیه که!

به لکه پوچ و بی بناغه کانی کافره کان و هه ندی له دیمه نه

سامناکه کانی روژی قیامت

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا
 إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾ وَإِذَا نُنَادِي
 عَلَيْهِمْ ءَايَتُنَا بِنَبْتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبِعُوا بَنَاءَنَا إِنْ
 كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ
 الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحْشَرُ الْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾ وَتَرَى
 كُلَّ أُمَّةٍ جَآئِئَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْزَرُونَ مَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ
 مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

لەوہ پيش ھەندى ھۆكارى گومراپوونى كافرەكانى بەيان كرد: كە
 شوينكەوتنى ھەواو ھەوہس يان خۆگيل كردن لە ھەقائىق و راستى
 يەكان، يانسەر رەقى. عەنادى بوو ئەجار ھەندى بىروبواوہرى پوچ و
 نەفامانەيان ديارى دەكاو رەديان دەداتەوہ، دوا بە دواى ئەوہ ھەندى
 ديمەن و روداوى قيامەت رادە نوينى و دەفەرموى: ﴿وقالوا: ما هي الا
 حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا الا الدهر﴾ ئەوانەى پروايان بە
 زيندوبوونەوہ و ھاتنى قيامەت نيە گوتويانەو (دەلالت): ژيان تەنھا ئەم
 ژيانى جىھانەيە دەژين و دەمرين، نيت دواى دەرچومان لە ژيانى دونيا
 زيندو بوونەو. نيە و ژيانىكى تر نابيين، چينيك دەمرى و چينيكي تر
 ديتە شوين و بەم شيوہ كاروانى ژيان بەردەوام دەبى، سروشت ھاتوچوى
 رۆژگار ئيمە لە ناو دەباو دەمانفەوتينى، بەمەش ئينكارى رابوونى
 قيامەت دەكەن و پروايان بە ھەبوونى خودايەكى زاناو بەديھيتنەرو
 ھەلسورپينەرى بوونەوہر نيە!!

عەرەبەكانى سەردەمى نەفامى پروايان وابوو: كە رۆژگار بکەرى
 كاريگەرە لە بونەوہردا، ئەوہبوو ھەر كاتى تووشى زەرەر و ناخۆشى يەك
 دەبوون پال زەمانەيان دەدا، دەيانگوت: ئەوہ چەرخى رۆژگار ئەوہى بە
 سەر ئيمە ھيئاوہ، جنيويان بە رۆژگار دەدا، نيت پييان گوترا: جوين بە
 زەمانە مەدەن وا بزانن: كە ئەو ئەم كارانە دەكا! بەلكوو خودا
 بەديھيتنەرو بکەرى ئەو كارانەيە: كە پال رۆژگاريان دەدەن!

بوخاری و موسلیم له صدحیحه کانیان دا، ههروه ها نه بوداود و نه سائی
 له نه بو هوره پره وه ریوایه ت ده کهن: ده لئی: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی:
 (یؤذینی ابن آدم یسب الدهر وأنا الدهر بیدی الامر أقلب الليل والنهار)
 له ریوایه تی کی تر دا هاتووه ده فه رموی: (لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر)
 شافعی و نه بو عوبه یده وهی تریش ته فسیری نه م حه دیشیان به م جوړه
 کردوه: فه رموویانه: عه ره به کانی سهرده می پیش هاتنی نیسلام: که به لاو
 ناخوشی په کیان توش ده هات ده یانگوت (یا خيبة الدهر) ده ک روژگار
 کویراییت دایی! واته: نه و کرده وانه یان پال روژگار ده داو جوینیان پی
 ده دا: له راستیش دا بکه رو به دیه پنه ری نه و شتانه خودایه: جا که نه وان
 جوینیان به زه مانه ده دا له م رووه: که بکه رو به دیه پنه ره بو نه و
 روداوانه، وه کوو نه وه وایه جوینیان به خودا دایی، چونکه له راستی دا
 بکه رو به دیه پنه ری حه قیقی خودا خو به تی، نه مجار په روه دگار قسه و بیرو
 بچونه که یان ره ت ده کاته وه، نه وه به یان ده کا: که نه وان نیعتیما دیان له
 سه ر به لگه و ده لیل نیه و ده فه رموی: ﴿وما لهم بذلك من علم، ان هم الا
 یظنون﴾ نه وان: که نه و جوړه قسانه ده کهن و نه و بیرو باوه پانه ده رده پرن له
 زانیارییه وه نیه، واقعی حال نازانن و گومانیان هیه، به لگه یان به
 ده سته وه نیه جگه له گومان و مه زنده کردن و ره مل هاویشتن، بیرو باوه پری
 کویرانه و قسه ی بی به لگه و نیشانه نیعتیباری پی نیسه،
 متمانه ی پی ناگری.

ئیمامی رازی دەفەرموی: ئەم ئایەتە گەورەترین و بەهێزترین بەلگەیە
لە سەر ئەوە: کە قسەی بێ دەلیل و شایەت پوچ و بێ باوەخە،
شونیکەوتنی شك و گومان لای خودا قیژەون

ئەجار پەرەدگار هەندێ لە بەلگە پوچەکانیان دیاری دەکاو
دەفەرموی: ﴿وَإِذَا تَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا:
إِنَّا بِأَنْبِيَائِنَا كَاثِبُونَ﴾ هەر کاتێ ئایەتی قورئانیان بە سەردا
بخوێندریتەوه. وێرای ئەوەی: کە ئایەتەکان روون و ئاشکران لە سەر بە
دەسلاتی خودا و هاتنی روژی قیامت و زیندو بوونەوه، بەلگەو دەلیل لە
سەر تاكو تەنهایی خودا و راستی پێغه مەبەراییەتی و رابوونی قیامت
دەهێنیتەوه، ئەوە ئاشکرا دەکا: کە خودا دواي مردن و لە کاتی خۆی دا
گیانەکان دەگەڕێنیتەوه بۆ ناو جەستەکانیان... هتد کەچی ئەو نەفامانە
بروا ناکەن و ئینکاری زیندو بوونەوه دەکەن، هیچ بەلگەو بیانوشیان بە
دەستەوه نیە جگە لەوە: کە دەلێن: دە ئەگەر راستە زیندو بوونەوه هەیە
باوك و باپیرانمان بۆ زیندو بکەنەوه، ئەوانەي مردون بیانگەڕێننەوه بۆ ژيان
تا پیتان برۆا بکەین. با شایەتستان بۆ بدەن و حەقیقەتمان بۆ روون بکەنەوه
لە راستی دا ئەمە قسەیکە بێ باوەخ و مانایە، چونکە زیندو بوونەوه ی
مردوان پاش کۆتایی هاتنی دونیایە، مەرج نیە شتێک ئەمە بۆ نەبێ
سبەینیش نەیتەدی باوك و باپیرانی ئەوان کە ئەمە بۆ زیندو نەبنەوه. لە
داهاتودا زیندو دەبنەوه!

نه مجار به لگه له سهر رابوونی قیامت ده هیئتیه وه ده فمرموی: ﴿قل الله یحییکم ثم یمیتکم ثم یجمعکم الی یوم القیامة لا ریب فیہ﴾ نهی پیغه مبر! بهو موشریکه نه فامانه بلی: بیگومان خودا ئیوهی له نه به وه هیئاوه ته گۆره پانی ژیا نه وه، ژیا نی پی به خشیون، پاشان که نه جه لتان هات ده تاغریتی، نه مجار له رۆژی قیامت دا هه موانتان زیندو ده کاته وه کۆتان ده کاته وه بۆ حسابو لیکنۆلینه وه، دلنیا یین نهو رۆژه دیته دیو قیامت راده بی، هیچ گومان له هاتنه که ی دا نیه، چونکه ناشکرایه نهو خودایه ی توانیویه تی ئیوه له نه به وه دروست بکا زۆر به ناسانی ده توانی جارێکی دی دوا ی مردن سهر له نو ی زیندوتان بکاته وه. وه کوو له نایه تیکی تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فمرموی: ﴿وهو الذی یبدأ الخلق ثم یعیده: وهو اھون علیہ﴾ (الروم: ۲۷) هه ر چه نده بۆ خودا هه موو کارێک ناسانه و هیچ شتێک لای خودا نه ستم نیه.

﴿ولکن اکثر الناس لا یعلمون﴾ وه لی زوربه ی زۆری ناده میزاد (نهو موشریکه عه ره بانه) ئینکاری زیندو بوونه وه ده که ن به بی لی ورد بوونه وه سهرنج لێدان نهو فیکره رهت ده که نه وه، پشت به لایه نی ماددی ده به ستو لایه نی غه یب پشت گو ی ده خه ن، به دیدی کورتبین و که م بین ی خۆیان ده پواننه بوونه وه رو له روانگه ی زانیاری بی بناغه ی خۆیا نه وه ره ملّ ده ها ون و له و روانگه وه رابوونی قیامت به دوور ده زانن وه کوو له نایه تیکی تردت ده فمرموی: ﴿انهم یرونه بعیدا و نراه قریبا﴾ (المارج: ۶-۷)

نه مجار په روه دگار به لگه یه کی گشتی تر له سهر به توانای و خاوه ن
 ده سه لاتی ره های خوی ده هیئت ته وه و ده فهرموی: ﴿و لله ملک السموات
 والأرض، و یوم تقوم الساعة یومئذ یخسر المبطلون﴾ بۆ خودایه ی و
 پاشایاتی ناسمانه کان و زهوی، خوی تییان دا فرمان په و او خاوه ن ده سه لاته.
 که س هاوشان و هاوبه شی نیه، نه و روژه ش قیامت راده بی کافرو به
 دروځه ره وه کان خه ساره تمه ند د بن، نه و کاته به برینی خویان ده زانن و مایه
 پوچی خویان بۆ درده که وی، چونکه ره هیل ده کرین بۆ ناو دوزه خو که س
 ناتوانی فریایان بکه وی!

نه مجار په روه دگار بری دیمه نی سامناکی دوزه خ راده نوینی و
 ده فهرموی: ﴿وتری کل أمة جاثية﴾ تۆ ده بی نی نهی موحه مد هه موو
 گهل و نه ته وه کان له ترسان و له عه یبه تان به سهر نه ژنویان دا که وتوون، بۆ
 حیساب و لیکولینه وه! وای که دیمه نیکی سامناک و موقعیتی که حریجه!!
 ﴿کل أمة تدعی الی کتابها﴾ هه موو گهل و نه ته وه یه ک بانگ ده کری،
 به ناوی نه و نامه ناسمانییه ی نازل کراوه بۆ سهر پیغه مبه ره که یان، یان به
 ناوی نامه ی عه مه لیانه وه بانگیان لی ده کری، دیمه نه که تابلی ی ترسناک و
 سهرنج راکیشه، سارای مه حشر له مسهر بۆ نه و سهر، نه و هه موو چین و
 تویره ی ناده میزادی تییدا کوپوته وه، نه و هه موو گهل و نه ته وه و میله لو
 نیحه لانه تا قم تا قم کراون لیک هه لاویراون نه و هه موو ناده میزادی له

سەر گۆی ئەم زەوییه چین دواى چین هاتوون روڤشتون ئیستا وا لەوسارای
بى سەر وبنه‌دا کۆکراونه‌وو هه‌موویان له ترسان به چۆکا هاتوون و
چاوه‌روانى حیساب و لیكۆلینه‌وه‌ن.

وه‌كوو له نایه‌تیكى تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ووضع الكتاب وجیئ
بالبین والشهداء، وقضى بینهم بالحق وهم ۞ یظلمون﴾ (الزمر: ۶۹)
کیشه‌ی نیتوان ئاده‌میزاده‌كان یه‌كالا ده‌كریته‌وه، هه‌موو كه‌س سزاو
پاداشی خۆیان به‌بى زیادو كه‌م وهرده‌گره‌وه، به‌ ئاشكرا به‌و هه‌شاماته‌ به
چۆكدا هاتوه‌ی ده‌شتی مه‌حشر ده‌گوتری: ﴿اليوم تجزون ما كنتم
تعلمون﴾ نه‌مپۆ: كه‌ روژی قیامه‌ته‌ سزاو پاداشی كرده‌وه‌كانتان
ده‌دریته‌وه، چاكه‌ به‌ چاكه‌و خراپه‌ به‌ خراپه‌. تۆزقالیك سته‌م له‌ كه‌س ناكړی.

﴿هذا كتابنا ينطق علیكم بالحق، انا كنا نستنسخ ما كنتم
تعلمون﴾ نه‌وه‌ نامه‌ی كرده‌وه‌كانتانه‌ له‌ ژیاى دنیاتان دا فه‌رمانان به‌
فریشته‌ی چاو دیرتان كرده‌بوو كرده‌وه‌كانتان بنوسی، نه‌وه‌تا چیتان كرده‌وه
له‌ خێرو شه‌ر تی‌یدا تۆمار كراوه، شایه‌ته‌ به‌ سه‌رتانه‌وه‌ به‌ حق
كرده‌وه‌كانتان دیاری ده‌كا، دلنیا بن ئیمه‌ هه‌موو كرده‌وه‌یه‌كى ئیوه‌مان
تۆمار كرده‌وه‌ هیچ شتیكى ئیوه‌مان پاشگۆی نه‌خستوه‌وه. وه‌كوو له
نایه‌تیكى تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ووضع الكتاب فترى المجرمین مشفقین مما
فیہ، ویقولون: یا ویلتنا ما لهذا الكتاب لا یغادر صغیرة ولا كبیرة الا
أحصاها، ووجدوا ما عملوا حاضراً ولا یظلم ربك أحدا﴾ (الكهف: ۴۹)

نیبنو عه‌بباس ده‌فه‌رموی: فریشته کرده‌وی ئاده‌میزاد تو‌مار ده‌که‌ن
 نه‌ججار به‌رزی ده‌که‌نه‌وه بو ئاسمان، نه‌ججار نه‌و فریشتانه‌ی به‌ر پرس‌ی نامه‌ی
 نه‌عمالن نو‌سراوه‌که له‌گه‌ل نو‌وسراوی له‌حو‌له‌حفوظ دا به‌راورد ده‌که‌ن:
 که‌له نه‌زهل دا خودا نو‌سیویه‌تی پی‌تیک که‌م و زیادی تی‌دا نابی، نه‌ججار
 نیبنو عه‌بباس بو پشتگیری قسه‌که‌ی خو‌ی نایه‌تی ﴿انا کنا نستسخ‌ما
 کنتم یعملون﴾ی خو‌ینده‌وه.

پاداشتی خودا په‌رستان و سزای کافره‌کان

فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿۳۰﴾ وَأَمَّا
 الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَتِي تُلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا
 مُّجْرِمِينَ ﴿۳۱﴾ وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ
 مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِينَ ﴿۳۲﴾ وَبَدَأَهُمُ
 سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿۳۳﴾ وَقِيلَ
 الْيَوْمَ نَنسِفُكُمَا كَمَا نَسِفْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَا وَنَاكُمُ النَّارُ وَمَا

لَكُمْ مِّن تَبَصُّرٍ ﴿٣٤﴾ ذَلِكُمْ بِأَنكُمُ اخْتَدْتُمْ ءَايَتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ
 الْحَيَوةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْعَفُونَ ﴿٣٥﴾
 فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ وَلَهُ
 الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

پاش نه وهى باسى قيامهت و ديمه نه سامناكه كانى كرد، نه مجار ديتته
 سر باسى مالو موسولمانانو نهو پاداشهى بۆيان ديارى كراوه، ههروه ها
 حالو وه زعى كافره كانو نهو عه زابو ناره حه تيهى بۆيان ناماده كراوه،
 ده فهرموى: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي
 رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ﴾ جا نهوانهى پروايان به تاكو ته نهاى خودا
 هديه و باوه ريان به نامهى ناسمانى و پيغه مبه رانى خوداو هاتنى رۆژى
 قيامهت هديه، و تپراى نهو باوه ره كرده وهى چاك و په سنديان نه نجام داوه،
 پابه ندى فهرمانو جلهو گيريه كانى پهروه دگاريانن نهو نهوانه
 پهروه دگاريان ده يا نخته ناو به هه شتى رازاوهى خۆيه وه سر فرازو
 به خته وه ريان ده كا، نهو هه به مراز گه شتنيكى ناشكراو نميانه، كه سيك
 خودا له عه زابى دۆزه خ بيهار تيزى و بيه خاته ناو به هه شته وه، نيتر نهو په رى
 به خته وه رى به ده ست هيتاوه! ناواته كانى هاتونه دى!

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ فَاستَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مَّجْرُمِينَ﴾ ئەوانەش: كە ئىنكارى ھەبوون و تاكو تەنھایی خودایان کردو، پیغەمبەرانیان بە درۆ خستەنەو، ئەو بە تورەیی یەو، پێیان دەگوترى: ئەو ئیو ھەبوون نایاتی قورئانتان بە سەردا ھەخویندراپەو و روتان لی وەرەگیپرا لوتبەرزیتان دەنۆند؟ ئیو ھەبوون پرواتان بە پەيامی پیغەمبەرمان نەکرد؟ ئیو گەلو نەتەو یەکی تاوانکارو تاوانباربوون، کر ھەکانتان ناشرین و نابەجی بوون، لەناخیش دا پرواتان بە زیندو بوونەو و حساب و لیكۆلینەو نەبوو!

﴿وَإِذَا قِيلَ: إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا، قُلْتُمْ: مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ، إِنَّ تَطْنُ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِينَ﴾ ئەگەر لە لایەن پیغەمبەر و خودا پەرستانەو بەو کافرو بێدینانە بگوترى: دلنیا بن وادەى خودا بە هاتنى قیامت و ھەبوونی حساب و لیكۆلینەو ھەق و پاشگەز بوونەو ی تیدا نیە، ھەموو وادەو بەلێنیکی خودا دیتە جی و قیامت ھەق و شك و گومان لە هاتنى دا نیە، پرواتان پى ی ھەبى و چاوەروانى بن و كاری بۆ بکەن، ھەول بەدەن خۆتان لە عەزایی بە ئیش و سامناکی دۆزەخ رزگار بکەن، ئەگەر ئەم ئامۆزگاریانەتان ئاراستە بکرى، دەتانگوت: نازانین قیامت چەس؟ ئیمە شك و گومانمان لە هاتنى دا ھەبە، ئیمە ھەرجى شك و گومانى زانستمان بۆ دەستە بەر بکا نیمانە جگە لە گومانىكى لاوازی وەھا: كە ھیچ شتیكى پى دەستەبەر ناكړی و ھیچ یەقینیكى تیکەل نابى!

نه‌جار دواى نه‌م سهر كۆنه‌كردن و نيقاشه، په‌روه‌دگار باسى نه‌وه‌يان
 بۆ ده‌كا، كه ناكامى كرده‌وه‌كانى خۆيان بۆ ده‌رده‌كه‌وى، ده‌فه‌رموى:
 ﴿وبدا لهم سينات ما عملوا وحق بهم ما كانوا به يستهزئون﴾ ناكامى
 كرده‌وه خراپه‌كانيان بۆ ده‌رده‌كه‌وى، جه‌زاي توندو تيزو نه‌و دۆزه‌خه‌ى
 گالته‌يان پى ده‌هات: كه له دونيادا ده‌يانترساندن لى، ده‌وريان ده‌داو له
 هه‌موو لايه‌كه‌وه له خۆيان ده‌گرى. نه‌جار په‌روه‌دگار له رزگار بوون
 ناوهميديان ده‌كا، بۆ نه‌وه‌ى نه‌وه‌نده‌ى تر عه‌زابه‌كه‌يان كاريگه‌ربى،
 ده‌فه‌رموى: ﴿وقيل اليوم ننساكم كما نسيتم لقاء يومكم هذا وماواكم
 النار وما لكم من ناصرين﴾ پييان ده‌گوتري: نه‌مپۆ مامه‌له‌يه‌كى واتان
 له‌گه‌ل ده‌كه‌ين وه‌كوو نه‌وه له بير خۆمان برده‌نه‌وه، وه‌كوو شتيكى بى
 بايه‌خ و له بيرچووه‌وه حيساب‌تان بۆ ده‌كرى، فرى ده‌درينه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه
 ناوا پاشگوى ده‌خرين، چونكه‌ نيوه له ژيانى دونيا دا رابوونى قيامه‌ت‌تان
 له بير خۆ برده‌به‌وه. له ناست فەرمان و جله‌گيرى يه‌كانى خودا خۆتان
 كه‌رو لال كرده‌بوو، هيچ هه‌ول و ته‌قه‌للایه‌كتان بۆ نه‌م رۆژه نه‌دا، بۆيه
 شوين هه‌وانه‌تان ناگرى دۆزه‌خه‌و هيچ كه‌س نيه‌ بتوانى تۆزقاليك
 عه‌زاب‌تان لى دوور بخاته‌وه. به‌م شيوه‌ عه‌زايان له سهر گران ده‌كرى.
 نه‌وه‌تا به ته‌واى ره‌حه‌مت به‌زه‌يى خۆتان لى بپراوه، شوينيان دۆزه‌خه‌و
 يارمه‌تيده‌ريان نه‌جار په‌روه‌دگار هۆكارى نه‌و عه‌زابه‌ سه‌خت و دژواره‌ رون
 ده‌كاتوه‌وه ده‌فه‌رموى: ﴿ذلكم بأنكم اتخذتم آيات الله هزواً، وعُرتكم
 الحياة الدنيا، فالיום لا تخرجون منها، ولاهم يستعتبون﴾ ~~عالم‌زاد~~

سه‌خت و دژواره‌تان به هۆی نه‌وه‌وه‌یه: که ئیوه له دونیادا قورئانی
 پیروژتان کردبوه ئامیژی گالتیه و گه‌پ و به جوانی و رازاوه‌یی دنیا
 هه‌لخه‌له‌تابوون، دلتان پیوه‌ی په‌یوه‌ست کردبوو، واتان ده‌زانی هه‌ر
 برانه‌وه‌ی نیه، دوا‌ی مردن زیندو بونه‌وه‌و حق و حیساب لی‌کۆلینه‌وه نابێ،
 جا له تۆله‌ی نه‌وه‌دا نه‌مپۆ ئیوه ده‌خرینه‌و ناو دۆزه‌خه‌وه‌و رزگار بوونتان
 نابێ و لی‌ی ده‌رناچن، تازه دوا‌ی نه‌وه‌شتان لی‌ی ناکرێ: که تۆ به‌و
 ئیسی‌غفار بکه‌ن و خودا له خۆتان رازی بکه‌ن، چونکه قیامت شوینی
 جه‌زا و پاداشه، شوینی کرده‌وه نیه.

﴿فلله الحمد رب السموات، ورب الارض، رب العالمین﴾ حم‌مدو
 سوپاسی ته‌واو و دلسۆزانه له پاساوی نازو نیعمه‌تی زۆر بۆ خودایه: که
 به‌دییه‌نه‌رو خاوه‌نی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، خودای هه‌م‌وو بونه‌وه‌ره به
 حه‌یوان و جه‌ماداتیه‌وه، به‌ ناو و هه‌واوو و زه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی ناو
 بونه‌وه‌ره‌وه. هه‌م‌وو یان ملکی خودان و گه‌ردنکه‌چ و بی‌ ده‌سه‌لاتن له
 ناستی دا. ﴿وله الکبریاء فی السموات والارض وهو العزیز الحکیم﴾
 هه‌ر بۆ خودایه شکۆمه‌ندی و گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لات له ئاسمانه‌کان و زه‌وی
 دا، هه‌ر نه‌و غالب و خاوه‌ن هی‌زو توانای ره‌هایه. که‌س نیه به‌توانی به
 سه‌ری دا زال ببێ و ده‌سه‌وه‌سانی بکا، داناو لی‌زانه له گفتارو کرده‌وه‌ی دا
 هیچ شتیکی بی‌ جی‌ ناکا، که‌ری‌ی کارسازه‌و کار دروست و سوپاس بۆ
 کراوه. که‌س رایه‌ی ناکه‌وی خۆی به‌هاوشان و هاوه‌لی بزانی تاک و ته‌نیا و
 صه‌مه‌ده کیری‌اء هه‌ر شایانی خۆیه‌تی. که‌سی تر شیاوی نه‌وه‌نیه. له

فهرموده ی قودسی دا هاتووه نه همه دو موسلیم و نه بو داودو ئیبنو ماجه
 له نه بوهورهیره و نه بو سه عیده وه ریوایه تیان کردوه: ده فهرمرون:
 پیغه مبه ر(ﷺ) فهرمووی: خودا فهرمویه تی: (العظمة ازاری والکبریا،
 ازاری فمن نازعنی واحدا منها اسکنته ناری)

به یارمه تی خودا جزمی (۲۵) تی ته فسیری ره وان ته وای بوو

۲۰۰۲/۱/۲ مه لا مه حمود نه حمود موحه سمه د

۳۵

بابەتە كان	ژمار
سەرەتای سوره‌تی (الشوری)	۳
نازل کردنی نیگا بۆ سەر دلی پیغمبەر (ﷺ)، شکۆمەندی پەرودگارو ئاگاداری بەسەر کردەوی کافرەکان	۶
مەبەستەکانی نیگا و سورشی پەرودگار بۆ پیغمبەر (ﷺ)	۹
بنەمای ھەموو ئایینە ئاسمانیەکان یەک بنەمان	۱۶
بانگەوازی بۆ ئایینی خوداو بەردەوام بوون لە سەر بەجێھێنانی ئەرکە ئایینیەکان و پوچاندنەوی بەلگەی کافرەکان و بۆردانیان ئەرکی سەرشارنی ھەموو فەردیکی موسولمانە و ھەر کەسە بە گۆیرەیی خۆی	۲۳
پاداش و سزا بۆ موسولمانان و کافرەکان لە قیامت دا شتیکی ھەتیمیە	۳۰
برێ دیاردەو ھیکمەت و دەسەلاتی خودا	۴۱
رەوشتی موسولمانانی راستال	۵۰
حال و ھەزعی کافرەکان لە بەردەم دۆزەخدا	۵۹
بە پیرەو ھاتنی بانگەوازی خودا	۶۳
جۆرەکانی ھەحیی و نیگای خودا بۆ پیغمبەران	۶۸
سورەتی (الزخرف)	۷۲
قورئان کەلامی خودایە و بەزمانی عەرەبی نازل بوو	۷۵
دروستکردنی پەرودگارو ھەندی نیعمەتەکانی	۷۸
ھەندی لە موشریکەکان فریشتە دەپەرستن	۸۶
بیرو باوەڕ دەبی لە ناخەو ھەنج بەست بویی، نابێ لاسایی کردنەوی کوێرانەبی، ھەر خودا دەزانێ کێ شیاوێ پیغمبەریتی یە	۹۸
ھەز و حالی ئەوانەیی رو لە ژیکری خودا و ھەزگین، دل دامەزراندنی پیغمبەر (ﷺ) لە سەر بانگەوازیەکی	۱۰۸
پەند و ھەرگرتن لە چیرۆکی ھەزەتی موسا و ھارون	۱۱۸
چیرۆکی ھەزەتی عیسا و پەند و ھەرگرتن ئی	۱۲۵
جۆرەکانی نازو نیعمەتی بەھەشت بۆ خودا پەرستان و خۆ پارێزان	۱۲۷

۱۴۲	سزای دۆزه خییه کان
۱۴۷	پهروه دگار بهرزو پاك و بیگهرده له وهی مندال و هاوهلی هه بی
۱۵۴	سوپه تی (الدخان)
۱۵۷	نازلکردنی قورئان له شهوی قه دردا
۱۶۳	هه پرشه له موشریکان به هاتنی عه زاب بۆ سهریان
۱۶۹	پیویسته په ندو عیبه رت له قهومی فیرعه ون وه ریگری
۱۷۷	موشریکه کان ئینکاری زیندو بوونه وه ده که ن
۱۸۲	جوړه کانی سزای ناو دۆزه خ: که روژی قیامه ت توشی کافره کان ده بی
۱۸۶	پاداشتی خودا په رستان و جوړی نازو نیعمه ته کانی به هه شت بویان
۱۹۱	سوپه تی (الجائیة)
۱۹۵	سه رچاوه ی قورئان پهروه دگاری بالاده ست و دانایه
۲۰۳	هه پرشه کردن له وانه ی ئایاتی خودا به درۆ ده خه نه وه
۲۰۶	هه ندی نیعمه تی خودا به سه ر بهنده کانی دا
۲۱۰	ئایین و شه ریعه نی خودا گه وره ترین نیعمه ته
۲۱۶	چاک و خراب مردن و ژیا نیان چون یه ک نیه
۲۲۲	به لگه پوچ و بی بناغه کانی کافره کان و هه ندی له دیمه نه سامناکه کانی روژی قیامه ت
۲۳۰	پاداشتی خودا په رستان و سزای کافره کان